

64. Keskiviikkona 21 päivänä toukokuuta 1997

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Lähetekeskustelu

1) Hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta 2104

Hallituksen esitys 76/1997 vp

2) Hallituksen esitys kiinteistörahastolaiksi 2109

Hallituksen esitys 77/1997 vp

3) Hallituksen esitys laiksi kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella 2110

Hallituksen esitys 78/1997 vp

4) Hallituksen esitys laeiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain ja henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta 2113

Hallituksen esitys 79/1997 vp

5) Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 80/1997 vp

6) Hallituksen esitys laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 81/1997 vp

7) Hallituksen esitys laiksi ympäristövahinkovakuutuksesta ja laiksi vakuutusso-
pimuslain 1 §:n muuttamisesta 2122

Hallituksen esitys 82/1997 vp

Ulkopuolella päiväjärjes-
tyksen

Valtioneuvoston selonteko: Talous- ja rahaliitto — Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko ”

Valtioneuvoston selonteko 4/1997 vp
Keskustelu jatkuu

Mietintöjen pöydällepano

8) Hallituksen esitys laiksi pakkokeino-
lain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta 2195

Hallituksen esitys 20/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

9) Valtioneuvoston selonteko: Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus ”

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 236/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1997 vp

11) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä Yliopistollisen Eurooppa-instituutin perustamisesta tehtyyn yleissopimukseen 2195

Hallituksen esitys 47/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

12) Hallituksen esitys laiksi tuontipolitoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 36/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

13) Hallituksen esitys luottolaitostoinnasta annetun lain ja siihen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys 41/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

14) Hallituksen esitys laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 252/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1997 vp

15) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 71/1997 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 25/1997 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aaltonen, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila U., Backman, Brax, Bryggare, Dromberg, Halonen, Helle, Huuhtanen, Isohookana-Asunmaa, Juurola, Jääskeläinen, Kaarilahti, Kalli, Kallio, Kalliomäki, Kanerva S., Kankaanniemi, Karhunen, Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Komi, Korteniemi, Koski M., Koskinen Jari, Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Laakso, Laaksonen, Lamminen, Leppänen J., Leppänen P., Lindqvist, Lindén, Lippinen, Luhtanen, Löf, Malm, Manninen, Metsämäki, Mikkola, Myllyniemi, Mähönen, Niinistö, Norrback, Nurmi, Partanen, Pekkari-

nen, Penttilä, Pietikäinen M., Pohjola M., Ranta-Muotio, Rehula, Rosendahl, Ryhänen, Saari, Saarnio, Sasi, Siimes, Tiilikainen, Tiuri, Vehkaoja, Vehviläinen, Veteläinen, Vihriälä, Viljamaa ja Vokkolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat ensimmäinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Karjula, Bryggare, Kemppainen, Karhunen, Sasi, Nurmi, Vokkolainen, Kanerva S., Korteniemi, Löf, Kallio, Laakso ja Leppänen J.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien takia edustajat Kalliomäki, Kankaanniemi, Lippinen, Niinistö ja Sasi sekä yksityisasioiden takia edustajat Alaranta, Helle, Huuhtanen, Juurola, Jääskeläinen, Karhunen, Komi, M. Koski, Jari Koskinen, Laaksonen, Lindén, Luhtanen, Löf, Malm, Myllyniemi, Pekkari, Pesälä, Ranta-Muotio, Rehula, Rosendahl, Saari, Vihriälä ja Viljamaa, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien takia ed. Backman sekä yksityisasioiden takia edustajat Dromberg, Kalli, Kuisma, Metsämäki, Saarnio ja Vehkaoja, tämän kuun 23 päivään virkatehtävien takia ed. Isohookana-Asunmaa sekä yksityisasioiden takia edustajat Ala-Nissilä ja J. Kukkonen sekä tämän kuun 26 päivään virkatehtävien takia ed. Aaltonen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laiksi poliisin hallinnosta annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Lähetekeskustelu
Hallituksen esitys 76/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin hallintovaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Poliisilla on kolme valtakunnallista erillisyyksikköä, jotka toimivat sisäasiainministeriön alaisina. Ne ovat keskusrikospoliisi, liikkuva poliisi ja suoje-

lupoliisi. Kaikkien erillisyksiköiden pääosastot sijaitsevat Helsingissä, aikaisemmin ne olivat Ratakatu 12:ssa, surullisenkuuluisassa Ratakatu 12:ssa. Nykyisin ne ovat ainakin osaksi eriytyneet; keskusrikospoliisin pääosasto on Vantaalla.

Näissä erillisyksiköissä on organisaatio se, että näiden pääosastojen lisäksi niin keskusrikospoliisilla, liikkuvalla poliisilla kuin suojelupoliisilla on toimistot lääneissä. Keskusrikospoliisissa niitä kutsutaan aluetoimistoiksi, liikkuvassa poliisissa ainakin kutsuttiin aikaisemmin lääninosastoiksi, ovat varmaankin muuttuneet, ja suojelupoliiseilla on eri lääneissä pienehköjä toimistoja. Näillä kaikilla erillisyksiköillä on omat tehtävänsä.

Keskusrikospoliisin tehtävänä on noin vapaasti muotoillen suorittaa tutkintaa vaikeasti selvitettävissä, suurissa rikoksissa, edustaa Suomea kansainvälisessä yhteistoiminnassa sekä kehittää rikostutkinnan toimintatapoja. Suojelupoliisi taas toimii valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen sekä sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Se on vähän pyöreästi sanottu, mutta jokainen teistä tietää suojelupoliisin toimintakentän. Sitä ei tarkemmin tarvitse selittää. Liikkuva poliisi toimii valtakunnallisena poliisireservinä, ja sen erikoistehtävä on liikenteen valvominen. Näillä kaikilla erillisyksiköillä on hyvin vaativa ja yhteiskunnan kannalta tärkeä tehtävä.

Keskusrikospoliisin toiminnasta tiedämme varsin hyvin, että aina, kun on kysymyksessä suuria, valtakunnallisia rikoksia, silloin keskusrikospoliisin tutkijat suorittavat niissä tutkintaa, ja heille on varattu myös aikaa suorittaa sitä. Heille ei työnnetä, niin kuin paikallispoliisille, kymmentä juttua päivittäin, vaan keskusrikospoliisin tutkijat saavat olla tällä samalla jutulla pitkään riippuen siitä, kuinka suurta yhteiskunnallista merkitystä sillä on. Myös keskusrikospoliisi ylläpitää rikoslaboratoriota ja huolehtii, niin kuin sanoin, kansainvälisen yhteistoiminnan puitteista rikostutkinnasta.

Suojelupoliisin tehtävät yhteiskuntajärjestyksen ja ulkoisen ja sisäisen turvallisuuden takaajana ovat merkittävät. Se on vähän salaista toimintaa. Siitä ei joka paikassa, kuten lehdistössä, sillä tavalla kirjoitella eikä tarvitsekaan eikä voidakaan kirjoittaa.

Liikkuvan poliisin merkitys tänä päivänä erityisesti kansainvälisen liikenteen lisääntyessä on kasvanut. Tarvitaan erikoisyksiköitä, jotka pystyvät hoitamaan myös liikenneturvallisuuden kansainvälisen liikenteen osalta, joka jatkuvasti

suomalaisessakin yhteiskunnassa suomalaisilla teillä kasvaa.

Jos keskusrikospoliisin organisaatiota ja toimintamallia muutamalla sanalla selvittää tarkemmin, sillä on siis pääosasto täällä Helsingissä ja aluetoimistot jokaisessa läänissä. Organisaatio toimii siten, että lääninosastot eli aluetoimistot ovat hallinnollisesti keskusrikospoliisin pääosaston alaisia. Toiminnallisesti ne toimivat lääninhallituksen, toisin sanoen läänin poliisitarkastajan, alaisina sikäli, että yksittäiset tutkittavat jutut tulevat läänien poliisitarkastajilta, mutta myös keskusrikospoliisin pääosasto voi osoittaa tietyissä tapauksissa juttuja tutkittavaksi. Samaten ne ovat käytettävissä eduskunnan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin tarvitessa poliisitutkintaa.

Tämä organisaatio on toiminut varsin hyvin, samoin kuin myös liikkuvan poliisin osalta. Liikkuva poliisi toimii lääneissä hyvin läheisessä yhteistyössä läänipoliisin, siis paikallispoliisin, kanssa, on käytettävissä kaikissa tapahtumissa. Niin kuin sanottu, sehän on poliisireservi. Se on käytettävissä läänipoliisin tarvitsemiin tehtäviin.

Toisin sanoen nämä organisaatiot ovat toimineet tavattoman hyvin näinä vuosina, kehittyneet, kehittäneet itseään ja rikastaneet suomalaista poliisitoimintaa. Mutta mikä merkillepantavaa, jo viime eduskunnan aikana jostakin lähti liikkeelle sellainen toimenpideaalto, että keskusrikospoliisi samoin kuin liikkuva poliisi oli tarkoitus lakkauttaa nykyorganisaatioina. Helsinkiin olisi sekä keskusrikospoliisin että liikkuvan poliisin osalta jäänyt pääosasto, tietynlainen tynkäosasto, ja liikkuvan poliisin ja keskusrikospoliisin aluetoimistot lääneissä olisi irrotettu ja alistettu kokonaisuudessaan läänipoliisin alaisiksi. Tämä valtakunnallinen liikennevalvonta- ja toisaalta tutkintaorganisaatio olisi kadonnut. Suojelupoliisi on jätetty suhteellisesti tässä asiassa rauhaan, mutta keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin päällä viime eduskunnan aikana heilui damokleen miekka, niin kuin sanotaan.

Kuitenkin, kiitos eduskunnan ja myös silloisen hyvän hallituksen, loppujen lopuksi kävi niin, että tuosta toimenpiteestä luovuttiin ja keskusrikospoliisi ja liikkuva poliisi saivat jäädä aikaisempaan organisaatioonsa. Silloin luulimme aivan, että tämä on nyt lopullinen päätös, koska asiasta keskusteltiin ja todettiin, että organisaatiot toimivat hyvin ja ovat suomalaiselle yhteiskunnalle erittäin tarpeellisia.

Mutta eikös mitä, Lipposen hallituksen aikana sama asia tuli taas uudelleen. Pyrittiin lähtemään siitä, että sekä keskusrikospoliisi että liikkuva poliisi hajotetaan, lääninosastot ja aluetoimistot sijoitetaan lääninpoliisiin ja nämä tynkääosastot jäävät vain tänne Helsinkiin. (Ed. I. Kanervan välihuuto) Näin ollen koko organisaatio olisi lopetettu — ed. Kanerva — niin liikenteellisen organisaation, liikenteen valvonnan ammattimiesten ja -naisten, osalta kuin myös rikostutkimuksen osalta.

Nyt on jälleen käynyt samalla tavalla. Aivan selkeästi eduskunta on osoittanut eri tavoin vastahankaisuuttaan tämän tyyppisiin muutoksiin, ja uskon, että hallituksessa myös on järki tullut päähän ja on nähty, että eiväthän tällaiset muutokset, joissa kaksi toimivaa organisaatiota lopetetaan, voi tulla kysymykseen.

Mutta nyt kun itse hajottamisesta on luovuttu, tänne eduskuntaan on kuitenkin annettu laki poliisihallintolain muuttamisesta, ja kun katsoo tätä lakiesitystä, niin tässä ei ole mitään uutta, ei mitään, muutaman sanan lisäys, jolla ei ole mitään merkitystä. Näin ollen tuleekin mieleen, että tässä on nyt tietyllä tavalla yritetty sisäasiainministerin ja sisäasiainministeriön virkamiesten taholta peitellä epäonnistumisensa jälkiä. Toisin sanoen eduskuntaan on annettu lakiesitys, joka on täällä lakina käsiteltävä mutta joka ei muuta yhtään mitään. Tähänkin saakka lääninpoliisissa sekä lääninpoliisin että keskusrikospoliisin ja toisaalta liikkuvan poliisin yhteistyö on ollut ohjattavissa valtakunnan poliisijohdon taholta, siis sisäasiainministeriöstä, ja läänin tasolla läänin poliisitarkastajan taholta eli poliisitoimistosta on ohjailtu erityisyksiköiden ja paikallispoliisin yhteistyötä.

Mikään ei muutu, mutta laki täällä nyt vain käsitellään. Hyvä on, käsitellään tämä laki nyt sitten täällä, koska nämä organisaatiot jäävät ennalleen, niin kuin täytyy tapahtuakin. Mutta olisi ihan hyvä, jos lain perusteluihin eduskunta laittaisi ponnin, että edes hetkeksi nämä organisaatiot jätettäisiin rauhaan, ettei niiden aina tarvitse työskennellä päänsä päällä pelko siitä, että seuraavana vuonna organisaatiota ei enää olekaan. Eihän sellainen työskentely ole koskaan hedelmällistä. Jos me kerran näemme, että keskusrikospoliisi ja liikkuva poliisi ovat nyky muodossaan yhteiskunnallisesti tarpeellisia ja toimivat hyvin ja ovat yhteiskunnan ohjauksessa, niin jätetään ne poliittisesti rauhaan tekemään työtä. Valvoahan niitä täytyy ja tehostaa niiden toimintaa. Se on selvä asia. Mutta ainai-

nen organisaation rikkominen ei saisi heilua päällä.

Rouva puhemies! Tämä on toivomukseni. Jossakin poliisikunnassa varmaan keskusrikospoliisin taholtakin on ajateltu, että älä mene puhumaan kovin aggressiivisesti asiasta, se on vain haitaksi. Minä olen etääntynyt kuitenkin poliisista jo niin paljon, että säpsähtelen, kun poliisi tulee vastaan kadulla. Kyllä minä voin hiukan tietysti aggressiivisestikin puhua, mutta tämän puheenvuoron tarkoitus ei ollut se, vaan se, että otettaisiin järki päähän ja annettaisiin poliisin toimia, valvottaisiin sitä, mutta ei aina heiluttaisi poliittisesti ja joidenkin virkamiesten näkemysten mukaisesti tämän organisaation kimpussa.

Rouva puhemies! Kymmenen sekuntia jäi vielä aikaakin sovitusta ajasta.

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi suoritti hyvän kertauksen poliisihallinnon nykytilanteesta ja erillisyksiköiden tehtävistä. Hän jätti kuitenkin mainitsematta, että nykyään on hyvin paljon päällekkäistä toimintaa, johon muun muassa Aluehallinto 2000 -työssä kiinnitettiin huomiota, ja nimenomaan päällekkäisyyteen halutaan saada korjausta niin, että yksiköiden toiminta on mahdollisimman tehokasta toiminnallisesti ja myös mitä kustannuksiin tulee.

Keskusrikospoliisia ei ole koskaan ollut tarkoitus lakkauttaa, vaikka näin on väitettykin. Tämä esitys, vastoin sitä, mitä ed. Aittoniemi väitti, on ratkaiseva askel oikeaan suuntaan, koska 5 §:ssä selkeästi sanotaan, että läänin poliisijohto "päättää". Aikaisemmin näin ei ole ollut, ja tältä osin pidän tätä esitystä hyvinkin merkittävänä ja askeleena oikeaan suuntaan.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta toteaisin, että nyt kun ollaan menossa valtakunnallisiin yksiköihin, niin ainakin yhtenä tärkeänä asiana on erityisosaaminen poliisihallinnossa ja myös alueellisen ja asiallisen toimivallan täsmentäminen. Kun tiedetään, että on kansainvälistymistä, joka tuo tullessaan monenlaisia yhteiskunnallisia ongelmia, on hyvä, että myös hallinto on osittain keskitetty.

Sen sijaan toisena kohtana vastaisin hänen esittämänsä asian suojelupoliisin osalta. Totean, että ei suojelupoliisikaan ole jäämässä yksinvaltiaaksi, vaan tässäkin tullaan tekemään muutoksia ja uudistuksia. Toivoisinkin, että

Kuopion osalta yksikkö voitaisiin säilyttää, vaikka lääninhallinto on muuttunut.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Totta kai päällekkäisyyksiä täytyy karsia, se on itsestään selvä asia. Mutta kun luetaan esimerkiksi poliisin ylijohdtoa koskeva 4 §, niin voimassa oleva laki sanoo: "Poliisin ylijohdon tehtävänä on: 1) suunnitella, kehittää ja johtaa poliisitoimintaa koko maassa - -". Ehdotus on: "Poliisin ylijohdon tehtävänä on 1) suunnitella, kehittää ja johtaa poliisitoimintaa koko maassa sekä päättää paikallispoliisin ja poliisin valtakunnallisten yksiköiden yhteistoiminnan perusteista läänissä - -".

Rouva puhemies! Tämä jatko, mikä tähän on tullut, on olemassa olevaa oikeutta. Poliisin ylijohdolla on ollut kaikki mahdollisuudet määrätä paikallispoliisin, lääninpoliisin ja toisaalta erityisyksiköiden toimintoja läänissä. Tämä on tehty vain muodon vuoksi.

Väite, ministeri Enestam, että keskusrikospoliisia ei olisi yritetty koskaan hävittää ja lakkauttaa nykymuodossaan, on kyllä aika uskomaton. Salissa kuuli, kun te käytitte puheenvuoron, vähän joka puolelta hyminää, että tuo ei pidä paikkaansa. Muistamme tarkkaan, että viime eduskunnan aikana oli juuri samanlaiset toimenpiteet, toisin sanoen keskusrikospoliisin pääosasto jätetään kyllä Helsinkiin, mutta lääninosastot lakkautetaan ja sijoitetaan lääninpoliisiin. Tämä on ollut tarkoituksena. Emme me nyt eduskunnassa voi niin paljon olla ulkona asioista, tai sitten meiltä kannattaa viedä kyllä päätösvaltaakin, jos meillä näin huonot tiedot on siitä, mitä ministeriössä on suunniteltu näistä asioista.

Sisäasiainministeri Enestam: Arvoisa rouva puhemies! Kehottaisin ed. Aittoniemeä lukemaan esityksen 5 §:ää, jossa oleellinen muutos on.

Se on edelleen virheellinen väite, että keskusrikospoliisia olisi oltu lakkauttamassa. Myös Aluehallinto 2000-hankkeen turvallisuusjaoston ehdotuksessa keskusrikospoliisin yksikkö olisi säilynyt, kutsutaanko sitä sitten pääosastoksi tai ei, jolla olisi ollut kaksi tehtävää: kansainväliset tehtävät ja toiseksi koko valtakunnassa vakavien rikosten tutkiminen ja selvittäminen. Tämä on tosiasia.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muistuttaisin ministeri Enestamia hänen omista puheenvuoroistaan jokin

aika sitten nimenomaan liikkuvan poliisin osalta, kun kävimme keskustelua erään lain käsittelyn yhteydessä. Kun ministeri äsken totesi suunnitelmista KRP:n osalta, niin kyllähän se oli tynkäsuunnitelma nimenomaan siinä, mikä jää valtakunnan taseiseksi osastoksi, joka hoitaa näitä tehtäviä. Tarkoituksenaan oli nimenomaan lopettaa ns. läänisyksiköt kokonaan ja siirtää asiat lääninhallituksen alaisuuteen. Tämä oli se paperi, joka ainakin minulle toimitettiin. Kun keskustelin muutamien KRP:n lääninosastojen päälliköiden kanssa, näin ainakin he olivat ymmärtäneet ne suunnitelmat, jotka oli tehty.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Meillä on täällä esitys, josta näkyy, että 5 § on käytännössä täsmälleen sama kuin 4 §, jota aikaisemmin luin. Toisin sanoen siihen on lisätty muutamia sanoja, jotta tänne on saatu hallituksen lakiesitys. Eihän hallituksen esitystä voida täsmälleen samanaikaisesti tuoda kuin voimassa oleva laki. Sehän on ihan selvä asia. Minä en jatka tätä keskustelua enää sen enemmäksi.

Eduskuntasalista taitaa olla toistasataa allekirjoittajaa muistaakseni ed. Vehviläisen tekemässä kyselyssä keskusrikospoliisin hajottamista koskien. Se koski juuri tätä samaa asiaa. Minä en lähde tästä asiasta ministeri Enestamin kanssa väittelemään. Toivon vain, että tulevaisuudessa, ministeri Enestam, kun te olette fiksu ja älykäs ihminen, ette anna tiettyjen vainoharhaisten virkamiesten johdattaa itseänne ministeriössä harhaan, vaan ajattelette asioita omilla aivoillanne, kun sinne tällaisia hajottamisesityksiä tulee.

Sisäasiainministeri Enestam: Arvoisa puhemies! Nyt käydään keskustelua erästä valmistelun yhteydessä esitetystä ehdotuksesta. Nythän siitä on luovuttu ja tässä puhutaan oikeastaan siitä, mitkä ovat poliisin lääninjohtoon valtuudet ja tehtävät. Onhan tämä muutos oleellinen: Nykyisessä laissa puhutaan siitä, että lääninjohto "huolehtii". Uudessa esityksessä sanotaan, että lääninjohto "päättää". Tämä on ollut epäselvä asia toistaiseksi. Nyt tähän saadaan selkeyttä.

Ed. Karpio: Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi muistaa ehkä siinä väärin, kun mainitsitte, että edellisen eduskunnan aikana olisi tällaisia suunnitelmia ollut. Kyllä tämän eduskunnan aikana oli suunnitelma siirtää liikkuvan poliisin ja

keskusrikospoliisin toiminnot lääninpoliisin yhteyteen. Ei silloinkaan ollut kysymys niiden lakauttamisesta, vaan toimintojen siirtämisestä lääninpoliisin yhteyteen.

Poliisin hallinnosta annettua lakia, arvoisa puhemies, joudumme näköjään nyt muuttamaan jatkuvasti. Meillä hallintovaliokunnassa on tällä hetkellä käsiteltävänä lakimuutos koskien poliisikorkeakoulua, enkä sen mielekkyydestä siinä muodossa, kuin hallitus sitä esittää, ole lainkaan vakuuttunut, ja todennäköisesti sitä ei tulisiakaan hyväksyä.

Ed. Aittoniemi näkee nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen varsin kyynisesti, ei näe siinä mitään hyvää. Minä päinvastoin, arvoisa puhemies, katson, että kun nyt hallituksen esityksessä annetaan lääninjohdolle toimivaltaa päättää paikallispoliisin ja valtakunnallisten yksiköiden, kuten liikkuvan poliisin ja KRP:n yhteistyöstä paikallispoliisin kanssa, se on todellakin hyvä muutos. Joskus on saattanut tuntua siltä, että liikkuvan poliisin yksiköt toimivat täysin itsenäisesti huomioimatta läänin tai maakunnan asemaa, mikä ei ole aina johtanut hyvään lopputulokseen. Toivottavasti tämä esitys nyt selkeyttää poliisin työskentelyä ja aikaansaa siinä myös tehokkuutta. Mielestäni esitys ei mitenkään rajoita keskusrikospoliisin tai liikkuvan poliisin asemaa, niin kuin ed. Aittoniemi äsken varsin synkästi totesi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Valitettavasti joudun yhtymään hyvin pitkälle siihen, mitä ed. Aittoniemi totesi kehityksestä. Toteaisin arvioni, arvoisa puhemies, että nyt kun nimettiin erääseen tehtävään eräs virkamies, jonka intohimoinen päämäärä oli lopettaa KRP ja liikkuva poliisi, niin tähän on saatu ikään kuin uutta järkeä.

Arvoisa puhemies! Kun kymmenkunta vuotta sitten olin noissa tehtävissä, tilanne oli juuri se, mikä tässä hallituksen esityksessä on. Tiedän sen itse, koska sain huomautuksen silloiselta poliisitarkastajalta, kun ohitin virkatien eli pyysin kiireellisessä tapauksessa keskusrikospoliisin lääninorganisaation tutkijaa. Sen johdosta sain huomautuksen, kun en ohjannut sitä poliisitarkastajan kautta. Eli me palaamme siihen, mitä kymmenkunta vuotta sitten on voimassa ollut, ja tämä on minun mielestäni, arvoisa puhemies, erittäin hyvä esitys.

Osittain myös sen johdosta, mitä ed. Aittoniemi sanoi, toteaisin, että ministereitten pitäisi seurata hieman, minkälaisia esityksiä eräät virka-

miehet vain sen takia tekevät, että saisivat jonkinlaisen merkinnän määrättyihin asioihin.

Ed. Karjula merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa puhemies! Kyllä minä olisin ministeri Enestamin ja ed. Aittoniemen välisessä pienoisessa riidassa ollut ed. Aittoniemen puolella siinä, että kyllä KRP:tä, LP:tä sekä supoa, kaikkia, on jossain vaiheessa vuosien kuluessa yritetty liittää muihin poliisiyksiköihin ja jopa lakkauttaa kokonaankin. Mutta ulkomaiset esimerkit ovat antaneet aihetta säilyttää nämä erikoisyksiköt.

1960-luvulla läänin poliisitarkastajana olleena muistan hyvin, että jatkuva kissanhännänveto oli siitä, mihin lääninyksiköitä komennetaan ja kuka komentaa. Lakiesityksessäkin on riidan siemen: Ylijohto Helsingissä määrää perusteet yhteistyöstä, ja lääninjohto niiden perusteiden mukaan päättää, miten yhteistoiminta sujuu. Nyt jää käytäntö yksinomaan riippumaan siitä, mitä nämä perusteet tulevat sisältämään ja onko niitä laatimassa erikoisyksiköiden vastustajaosapuoli vai kannattajaosapuoli. Siellähän ihmiset aina tuolloin tällöin vaihtuvat, joten kyllä tässäkin lakiesityksessä piilee saman riidan siemen.

Edustajat Bryggare ja Kemppainen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Kiitän ed. Vähänäkkiä myönteellisestä puheesta ja siitä hänelle pikku kuppi kahvia ilman muuta, sitä ei voida lahjukseksi katsoa.

Mitä tulee ed. Karpion puheeseen, niin en ole väittänyt, että tämä laki millään tavalla heikentää keskusrikospoliisin ja liikkuvan poliisin toimintoja. Tämä pitää asian ennallaan, ja ne muutamat sanat, jotka siinä on, ovat vanhan toistoa. Läänin poliisijohdolla eli sisäasiainministeriön poliisijohdolla tähänkin saakka on ollut mahdollisuus määrätä toimintoista. Se toistetaan vain tässä, mikä on ollut itsestäänselvää ja mikä on ollut voimassa. Mutta en ole sanonut sillä tavalla, että tämä lakiesitys vähentää keskusrikospoliisin tai liikkuvan poliisin toimintamahdollisuuksia. Mutta jos olisi tullut se suunnitelma, mikä oli olemassa, silloin olisi käynyt huonosti.

Sisäasiainministeri E n e s t a m : Arvoisa puhemies! En oikein ymmärtänyt, miten yhden hallinnon sisällä tällaista keskustelua voi syntyä ikään kuin tämä olisi elämää suurempi kysymys, mutta näin se varmasti on.

Ed. Vähänäkille haluaisin vain sanoa, että en ole historian kirjoitukseen ottanut kantaa. Toistin vain sen, mitä aikaisemmin olen sanonut, että ei ole koskaan ollut tarkoitus lakkauttaa keskusrikospoliisia valtakunnallisena yksikkönä, niin kuin on väitetty. Tämä esitys ei heikennä KRP:tä eikä liikkuvaa poliisia eikä supoa, mutta sen sijaan vahvistaa ja selkeyttää läänin poliisijohdon asemaa ja tehtäviä.

Ed. Järvilahti: Arvoisa puhemies! Tämä on taas kertaalleen uusi yritys heikentää keskusrikospoliisin asemaa, enkä voi ymmärtää, mistä johtuu, että jatkuvasti se tulee esille sisäasiainministeriöstä. Kyllä minusta on parempi se, että KRP on valtakunnallinen yksikkö eikä ole missään tekemisissä läänipoliisin kanssa. Se takaa jo tutkinnankin kannalta paremman lopputuloksen, ja myös mahdolliset läheisyystekijät ovat silloin pois asiasta. En voi ymmärtää sitä, että toistuvasti tämä asia tulee hallintovaliokuntaan kaikilla eduskuntakausilla ja aina on sama lopuajatus, että KRP matalaksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään hallintovaliokuntaan.

2) Hallituksen esitys kiinteistörahastolaiksi

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 77/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Viime vuosina kiinteistöt ovat nivoutuneet entistä tiiviimmin osaksi suomalaisia pääomamarkkinoita. Toistaiseksi suomalaisilta sijoittajilta on kuitenkin puuttunut kilpailukykyinen keino tehdä pieniä sijoituksia kiinteistöihin ja hajauttaa kiinteistösijoittamiseen liittyvää riskiä. Myös luotettavien ja vertailukelpoisten tietojen saaminen

kiinteistösijoituksista on ollut aktiivisille sijoittajille ongelmallista. Niinpä monesta eri syystä, ennen kaikkea juuri kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden kehityksen ja rahoitusinstrumenttien monipuolistamisen tarpeesta johtuen, eduskunnalle nyt esitellään hallituksen esitys kiinteistörahastolaiksi.

Kiinteistörahastolaissa lähdetään siitä, että lakia sovellettaisiin kiinteistörahastotoimintaan, jossa yleisö osallistuu yhteisiin kiinteistösijoituksiin merkitsemällä, ostamalla tai muutoin hankkimalla julkisen osakeyhtiön osakkeita. Kiinteistörahastotoimintaa harjoittava osakeyhtiö sijoittaisi yleisöltä hankkimansa rahat kiinteistöihin, kiinteistöarvopapereihin ja muihin arvopapereihin.

Tämä on hyvin tärkeä päänavaus siitä syystä, että Suomen kiinteistövarallisuuteen kohdistuvat sijoitukset muodostavat suurimman osan kansantaloutemme kokonaisinvestoinneista. Siksi on välttämätöntä, että kiinteistömarkkinoita nyt tällä uudella tavalla myös pyritään kehittämään niin, että aktiivinen ja luotettava sijoitustapa kiinteistöomaisuuden läpikäymän murroskauden ja laman jälkeen voidaan aikaansaada.

Kiinteistöthän ovat hyvin erilaisia. Niitä on eri puolella Suomea. Ne voivat olla teollisuus- tai toimitilakiinteistöjä, ja ne ovat aika lailla tietysti aluesidonnaisia arvostukseltaan. Voikin sanoa, että kiinteistömassojen hallinnointi vaatii sellaista ammattitaitoa ja kokemusta, jota ei välttämättä pelkästään kiinteistösijoittajalla olisi. Niinpä tällä instrumentilla voidaan, kun kiinteistöjä siis arvopaperistetaan, myös muokata niiden ongelmallisia ominaisuuksia, hajauttaa ikään kuin kiinteistösalkussa alueellisia tai muita kiinteistöistä tulevia erilaisia riskitekijöitä.

Kiinteistörahastolailla siis ennen kaikkea mahdollistetaan kiinteistöomaisuuden muuttaminen arvopaperistamisen kautta likvidimpään ja vaihdettavampaan muotoon. On varmaan päinvärselvä asia, että tällä tavalla myös kiinteistörahastojen avulla ulkomaalaiset sijoittajat saattavat kiinnostua Suomesta sijoituskohteena. On aika vaikea ajatella, että ulkomaalainen sijoittaja haluaisi sijoittaessaan suomalaisiin kiinteistöihin ostaa kokonaisen talon ja ryhtyä sitä hallinnoimaan. Sitä vastoin kiinteistörahasto sijoitusmuotona saattaa olla hyvinkin kiinnostava.

Kiinteistörahastolaki yhdenmukaistaa Suomen pääomamarkkinoita kansainväliseen suuntaan, niin kuin jo sanoin alussa, ja tämä on myös hyvin tärkeä asia. Voi sanoa, että onneksi tässä on ollut joitakin Kiinteistöinstituutinkin tekemiä

selvityksiä siitä, millaisia mahdollisuuksia on olemassa. Lain valmistelussa on käytetty hyväksi aika laajaa kansainvälistä vertailua niin, että eduskunnan ja sen talousvaliokunnan on mahdollista verrata tätä esitystä siihen, miten kiinteistörahastosi joittaminen maailmalla muutoin on järjestetty.

On selvää, että kiinteistörahastojen omaisuus käytännössä varmaankin tulee koostumaan pääasiallisesti teollisuus- ja toimitilakohteista. Tässä yhteydessä on esitetty myös huolia siitä, että kun arava-asuntoja tulee vapautumaan — vaikkakin hallitus on antanut eduskunnalle esityksen myös aravarajoitusten jatkamisesta — mitä tapahtuu kiinteistörahastojen muodostamisen kautta sosiaaliselle vuokra-asuntotuotannolle.

Haluan siis korostaa sitä, että todennäköistä on, että kiinteistörahastojen omaisuus tulisi koostumaan pääasiassa teollisuus- ja toimitilakohteista. Haluttaessa toki kiinteistörahastoja voitaisiin käyttää myös muihin asuntopoliittisiin tarpeisiin, mutta tällöin vuokralaista suojaavana ja pakottavana lainsäädäntönä tulee edelleen sovellettavaksi laki asuinhuoneistojen vuokrauksesta, jota myös kiinteistörahaston vuokranantajana on noudatettava. Kiinteistörahaston käyttäminen asuntopoliittisiin tarkoituksiin ei tarkoita, että yksittäisen vuokralaisen asema siis heikentyisi, vaan sitä, että kiinteistön omistaminen ja siitä aiheutuvat kustannukset jakaantuisivat useammalle taholle.

Lakiin liittyy myös tärkeitä kiinteistömarkkinoiden tiedonantovelvollisuuteen ja arvioinnin tasoon liittyviä ehdotuksia.

Lopuksi, arvoisa puhemies, haluan mainita myös siitä, että laki on valmisteltu, voi sanoa, aika lailla tyhjästä. Ei ole ollut oikein mitään sellaista lainsäädäntöpohjaa, johonka tämä olisi perustettu, vaan voi sanoa, että tämä on aivan uutta ja modernia lainsäädäntöä. Toki kansainvälistä vertailua on käytetty hyväksi. Siksi lausuntokierros on ollut tavattoman laaja. Lisäksi ministeriö on myös järjestänyt nk. pyöreän pöydän keskustelun, jossa eri kiinteistöomaisuuden hallinnoijat ovat voineet lausua käsityksensä laista. Olisi tietysti hyvä, jos eduskunta voisi tämän lakikokonaisuuden ripeästi käsitellä siksi, että silloin kiinteistörahastojen perustaminen voisi käynnistyä. Se on kuitenkin niiltä, jotka mukaan lähtevät, huolellista työtä vaativa asia ja edellyttää varautumista ja tietoa täsmälleen siitä, millainen tulee olemaan lain sisältö.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään talousvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

3) Hallituksen esitys laiksi kalastuksesta Tornionjoen kalastusalueella

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 78/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä esitetään ryhdyttäväksi erityisiin toimenpiteisiin Tornionjoen kalastuksen järjestämiseksi uudella tavalla eli luodaan tavallaan uuden järjestelyn perusteet. Kaikki tämä johtuu kahdesta seikasta. Toinen on se, että Ruotsin puolella sikäläinen tuomioistuinlaitos meni muuttamaan tavallaan Rajajokikomission mandaattia hoitaa säätelyasioita. Toinen asia on Suomen puolella, se että vihdoinkin pari vuotta sitten saatiin merilohen kalastusasiat jollakin tavalla järjestykseen. Maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta oli tehnyt työtään 18 eri työryhmää. Ideana oli selvittää, mitenkä merilohen kalastus Suomessa järjestettäisiin. Kaikki nämä ehdotukset olivat erimielisiä, ja niin lopputulos oli sen mukainen, ettei tapahtunut mitään. Vihoviimeinen lopputulos oli se, että vähitellen luonnonmerilohikannat hupenivat ja hupenivat niin, että viimeisillä valjastamattomilla joilla, joita ovat Tornion- ja Simojoki pohjoisessa ja Ruotsin puolella omat jokensa, näitten ns. smolttien reviiereistä oli vain hyvin pieni osa käytössä. Toisin sanoen lisääntymiskapasiteetti oli menetetty lähes tyystin ja oli pelättävissä sekin, että merilohi luonnonlohikantana häviää kokonaan pois.

Sitten oli vuoden 1995 merilohityöryhmä, jossa olin jäsenenä ja joka pitkän pusertamisen jälkeen sai aikaan yksimielisen mietinnön, huom. yksimielisen mietinnön. Sen mukaisesti myöskin ryhdyttiin toimenpiteisiin ja järjesteltiin uudelleen merialueen, siis merilohien syönnösvaelluksen aikainen pyynti, ja näin lohta pääsi jälleen vuosikymmenten tauon jälkeen nousemaan Tornionjokeen ja Simojokeen. Kun tällainen ihmeellinen asia viime kesänä tuli todellisuudeksi ja kun tietää, millaisia me kalamiehet olemme, tilanne

jossain määrin rielahiti käsistä pois, niin kuin kaikki olemme kunnianarvoisasta lehdistöstä ja medioista oppineet. Tälle vuodelle on jo asetettu valtavan suuret saalistavoitteet ja pyrkimykset, että lohta tulee kuin pipoa.

Tässä nyt on tietysti niin, että tolkkua tässäkin asiassa pitää olla. Nyt kun Ruotsin tilannekin oli muodostunut sellaiseksi kuin äsken kuvasin, ei ole mitään muuta mahdollisuutta kuin se, että lailla järjestellään uudestaan nämä asiat. Se tarkoittaa Suomen puolella käytännössä sitä, tietyksi sopimuksen pohjalta niin ikään Ruotsin puolella, että rajoitetaan tiettyjen pyydysten käyttöä Tornionjoella, niin että kalat todella pääsevät nousemaan kutualueilleen. Sen sijaan virkistyskalastus, viehekalastus, kohtuullisessa määrin säilytetään, niin että tämä orastava uusi tulevaisuus täyttää toiveet.

Tässähän on hyvin mielenkiintoinen asia se, että jos otetaan lohi jokivaelluksen aikana tai jokeen nousun aikana, niin kilohinta on noin 700 markkaa, paikallisille asukkaille tuleva rahamäärä. Jos se sama kala otetaan Itämeren pääaltaalla syönnösvaelluksen aikana, kilohinta on 14 markkaa, ja sitä 14:ää markkaa on kalastusvaikutuksen kautta subventoitu 14 markkaa. Täällä terävimmät edustajat ovat jo ehtineet laskea tämän taloudellisen yhtälön eri puolet, paljonko jäi viivan alle ja millekin puolelle.

Tähän asiaan liittyy vielä sellainen täysin akuutti tilanne, että Suomihan on mukana ollut jakamassa Itämeren lohikiintiötä. Meille on sovittu osuutemme, noin 100 000 lohta. Tietysti ne, jotka ensiksi merellä, Itämeren pääaltaalla, kalastavat, saavat ottaa päältä pois. Siinä on semmoinen mahdollisuus, että kaikki 100 000 kalaa pyydetään merellä, jonka jälkeen kukaan ei pyydä enää mitään, kun kiintiö on loppuun kalastettu. Niin sitten tehtiin ratkaisu, että vappuun mennessä lohikiintiö jaettiin kahteen osaan, joista alkuvuoden kiintiö oli 20 000 yksilöä ja loppuvuodelle jää käytettäväksi loppuosa. Mutta kuinka ollakaan, ystävämme Ahvenanmaalla eivät tähän tyytyneetkään, vaan lähtivät kalastamaan viime perjantaina vedon siihen, että Ahvenanmaalla on eduskunnan perustuslain säätämisyjärjestyksessä myöntämä itsehallinto-oikeus kalastusasioissa. Tämä irrottautuminen Suomen tasavallasta ei kuitenkaan ole ihan tällä tavalla näissä asioissa tapahtunut, koska Ahvenanmaakin on osa Suomea silloin, kun sovitaan lohikiintiöistä, ja se on sitten myöskin mukana valtakunnallisessa jaossa. Viime torstaina asiasta on neuvoteltu valtakunnan sisäisesti, ja tänä päivänä

Ahvenanmaalle on lähtenyt kalastuksen valvoja-kunta ja merivartiosto tukee joukkojen siirtymistä kalastusalueelle.

Ministeri Enestam kerkesi täällä jo poistua. Olisin häntä kiittänyt poliisi- ja merivartiostotuesta tässä operaatiossa. On perin juurin tärkeä asia, millä tavalla itsehallinto-oikeutta käytetään ja voidaanko itsehallinto-oikeuden avulla kävellä koko yhteiskunnan yli tällaisessa asiassa. Kyllä minusta on erinomaisen hyvä asia, että valtioneuvoston piirissä on tässä asiassa oltu jämaköitä ja tätä asiaa hoidetaan sillä tavalla kuin järjestäytyneessä yhteiskunnassa näitä asioita ylipäätään pitäisikin hoitaa.

Arvoisa puhemies! Lakiesitykseen liittyy se, että tällä on hirvittävä kiire. Tämä pitää saada voimaan 1.6., koska tämä aiheuttaa noottien vaihdon Ruotsin kanssa ja Ruotsissa on samanlainen aikataulu. Sillä tavalla, arvoisa puhemies, ensimmäinen käsittely on varmaan erittäin pian.

Ed. R a s k : Arvoisa puhemies! Tornionjoen kalastusta koskeva lakiesitys on hyväksyttävä; sillähän siirretään maa- ja metsätalousministeriön oikeutta antaa kalastusta koskevia säännöksiä Tornionjoen Suomen-puoleiselle osalle. Oikeudet siirretään maa- ja metsätalousministeriölle Rajajokikomissiolta. Tämä on aivan oikein. Rajajokikomission valta siltä osin vähenee. Siitä ei liene mitään haittaa. Rajajokikomissio sinänsä, tämä tuomioistuin, on aika outo ilmiö tämän päivän EU-Suomessa, kun se on kahden EU-maan välissä. Se on tuomioistuin, jonka päätöksistä ei ole edes oikeutta valittaa. Toivon, että tämä toimenpide on alku sille, että Rajajokikomissiosta voitaisiin mahdollisesti jopa myöhemmin luopua kokonaan.

Rouva puhemies! Tornionjoella koettiin viime kesänä tosi hyvä lohikesä, ja siitä on hyvä antaa kiitokset pääministeri Lipposen hallitukselle ja myös edellä puhuneelle ed. Pulliaiselle, jotka pitivät huolen siitä, että lohi pääsi nousemaan Tornionjokeen ja Simojokeen. Hallitus rajoitti avomerikalastusta ja väylänvarren ihmisten ja kalastajien todella monen vuoden toiveet viimeinkin otettiin huomioon. Ne ovat vuosien vuosien takaisia pyyntöjä. Aikaisemmat maa- ja metsätalousministerit ovat olleet näille toiveille täysin kuuroja.

Nyt kuitenkin on uusi uhka. Lakiesitys ei ole se uhka, vaan uhka on tämän lakiesityksen pohjalta suunniteltu maa- ja metsätalousministeriön päätös kalastuksen rajoittamisesta ensi kesänä Torniojoella. Tällä hetkellä voimassa olevaa ai-

kaa 1 päivästä kesäkuuta 15 päivään elokuuta on tarkoitus mitä ilmeisimmin lyhentää niin, että se lyhenisi lähes kuukaudella alkaen 19 päivästä kesäkuuta ja loppuen heinäkuun lopussa. Silti säilyisi kahden päivän viikkorauhoitus. Ruotsisahan kalastusaika ensi kesänä mitä ilmeisimmin on 19.6.—31.7., mutta Ruotsissa ei ole tätä viikkorauhoitusta olemassakaan.

On paikallaan tuoda esille se, että jokivarressa on todellakin varauduttu tulevaan kesään. Siellä on luotettu siihen, että tuleva kesäkin olisi rajoituksiltaan saman kaltainen kuin edellinen. Väki on nyt huolissaan ja ihmeissään. Esimerkiksi matkailuyrittäjät, joita on kehoitettu työllistämään ja yrittämään todella, ovat varautuneet kesään sillä tavalla, että esimerkiksi elokuulle on jo otettu vastaan varauksia. Jos tämä päätös nyt sitten poistaa elokuun kalastusajan, se tuo todellista haittaa näille jokivarren yrittäjille. Investoinnit ja markkinointityö saa siitä melkoisen kuluksen.

Olen hyväksymässä sen, että perinteiset kalastustavat, verkko ja kulle, joutavat kuivumaan siksi aikaa, kunnes lohi säännönmukaisesti nousee kutupaikoilleen Tornionjokeen, mutta en millään jaksa ymmärtää sitä, että viehe- ja vapakalastusta rajoitettaisiin niistä mittasuhteista, missä se viime kesän on ollut. Ei meistä varmaankaan kukaan arvele, että joki tyhjenisi onkimalla.

Kalastusajan rajoittamisesta toteaa esimerkiksi Tornionjoen lohitapahtumaa koordinoiva Harri Katainen Pellosta näin: "Erikoisesti pyyntiajan lyheneminen tuntuu joen yläjuoksulla, jossa tehokkaita pyyntipäiviä viikkorauhoitus huomioiden jäisi enää kymmenkunta." Toinen merkittävä asia, jota tämä mahdollinen uusi rauhoitus koskisi, merkitsee taimenen kevätpyynnin loppumista. Pyynti on parhaillaan meneillään Tornionjoen edustalla, ja sillä on myös perinteitä. Taimenella on merkitystä jokivarressa sinä aikana, kun lohen nousua vasta odotellaan.

Toivon, että valiokunta tekee viisaan päätöksen lakiesityksen nopeassa käsittelyssä ja hyväksyy sen. Toivon, että valiokunnasta menee oikeudenmukaiset ja viisaat päätökset ja viestit maa- ja metsätalousministeriöön siitä, että mahdollisesti suunnitelluista lisärauhoituksista ensi kesälle luovuttaisiin. Kalastus Tornionjokivarressa on todella työllistävä asia. Nyt siellä on tähän sattunut ja odotetaan paljon. Tällä perinteisellä elinkeinolla väylän varressa sopeutettuna nykypäivään saataisiin monta ihmistä, miestä ja naista,

pois työttömyyskortistoista. Toivon, että näin todella käy ensi kesän aikana.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Todel-la ed. Pulliaisen huomioihin, mitä hän tuossa alussa esitti, sopii yhtyä. Maa- ja metsätalousministeriö on varmasti nyt huomattavasti aikaisempaa aktiivisemmin ollut suojelemassa luonnonlohi-kantaa. Myös maa- ja metsätalousvaliokunnan rooli on tässä ollut tärkeä. Ovathan suuren valiokunnan päätökset nimenomaan pohjautuneet sen valiokunnan lausuntoihin, ja niitä on nimenomaan yritetty saada myös Suomen kannaksi, kun Suomi neuvottelee EU:ssa näistä asioista. Ehkä emme aina ole voineet olla tyytyväisiä siitä, arvoisa puhemies, että se kanta aina loppuun saakka on mennyt.

Eräs vielä auki oleva asia on ajoverkot ja niiden käyttö Itämeressä. Tässäkin hyvin suppean intressiryhmän tarpeita ja toiveita on Suomen puolelta pidetty ensisijaisina. Mitalin toinen puoli on se, että jos Suomi on hyväksymässä ajoverkkoja Itämerellä, on niiden yleistä kieltoa EU:n piirissä vaikeata toteuttaa, koska Suomen kantaa käytetään joidenkin muiden näkökulmasta taas kokonaiskiellon esteenä.

Joka tapauksessa luonnonlohi-kanta on uhanalainen. Kuulimme täällä, miten merkittävä taloudellinen vaikutus sillä on Tornionjokilaakso-sa. Toivomme edelleenkin maa- ja metsätaloussvaliokunnan aktiivista otetta tässä asiassa.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Raskin äskeisen puheenvuoron johdosta: Minun ymmärtääkseni viehekalastus- ja vapakalastus- asia on hoidettavissa Tornionjoella ja siihen laskevalla sivujoella, Muonionjoella, niin että jakso-tetaan kalastus oikein. Kun me olemme nyt muutenkin tässä kokonaisuudessa pyrkineet siihen, että kaikki saisivat tästä osuutensa, niin tämä loppukin hoidettaisiin, sanotaanko nyt se viimeinen pätkä, asiallisesti. Tämähän on ihan valtioneuvoston päätöksen varassa, kunhan tämä laki on ensiksi hyväksytty ja voimaan tullut ja Ruotsin kanssa myös sovittu. On hyvin tärkeä asia, että Ruotsin kanssa sovitaan asia myös yhäpitävällä tavalla, että joen molemmilla puoliskoilla asia on asiallisessa kunnossa. Sillä tavalla tämä kokonaisuuskin toimii ja saadaan tämä pysyvälle kannalle, koska se tässä on kaikkein olennaisinta.

Ed. V i r t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen oikeastaan vastasikin kyllä jo sillä lail-

la lohduttavasti tähän asiaan, koska nyt kun tämä viehe- ja vapakalastuslaki on saatu aikaan, uhkat ja paineet uutta lakia kohtaan ovat todella huimat. Jatkuvasti saa lukea lehdistä, kuinka kalastuskunnat kieltäytyvät istutuksista ja kuinka uhkaillaan, että verkoilla tyhjennetään loputkin järvet. Ahvenanmaan sikailuhan oli ainutlaatuista tässä tilanteessa.

Mitä Tornionjokeen ja sen sivujokeen Muonionjokeen tulee, todella upeata kuulla, kun ystävät asuvat siellä, mitä siellä on tapahtunut, kun lohi lopultakin nousee. Sen merkitys niille elinkeinoyrittäjille ja ihmisille siellä jokivarressa on tosi suuri. Todella toivon, että ed. Pulliaisen visio on oikea tälläkin kertaa ja pidetään huolta, että vapautunut viehekalastus ja suomalaisten luontoon pääseminen onkineen jatkaa kehitystään ja asia hoidetaan kunniallisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

4) Hallituksen esitys laeiksi yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain ja henkilöstön edustuksesta yritysten hallinnossa annetun lain 4 ja 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 79/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työasiainvaliokuntaan.

5) Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys 80/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

6) Hallituksen esitys laiksi aravavuokra-asuntojen ja aravavuokratalojen käytöstä, luovutuksesta ja omaksilunastamisesta annetun lain muuttamisesta

Lähetekeskustelu

Hallituksen esitys 81/1997 vp

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

Keskustelu:

Ministeri M ö n k ä r e : Arvoisa puhemies! Tässä ns. aravarajoitusten jatkamislaisissa hallitus esittää, että ensinnäkin ennen vuotta 1980 lainoitettujen aravavuokratalojen ja aravavuokra-asuntojen vuokra-asuntokäyttöä, asukasvalintaa ja luovutuksen saajaa koskevien rajoitusten voimassaoloa jatkettaisiin kymmenellä vuodella siitä, mikä se on voimassa olevien säännösten mukaan nyt. Toiseksi oikeus vapautua peruskorjaukseen myönnetyn lainan tai perusparannuslainan ennenaikaisella takaisinmaksamisella lainansaannista johtuvista käyttö- ja luovutusrajoituksista poistettaisiin.

Miksi tällainen esitys on annettu? Ennen vuotta 1980 myönnettyistä lainoista seuranneet käyttö- ja luovutusrajoitukset ovat voimassa vain sen ajan, joksi laina on myönnetty. Laina-ajasta riippuen rajoitukset päättyvät vuosina 1995–2020. Vuosien 1995 ja 1996 aikana rajoituksista on jo vapautunut noin 17 700 asuntoa. Esityksen piirissä on noin 150 000 aravavuokra-asuntoa. Se on vajaa puolet nykyisestä aravavuokra-asuntokannasta, joka on noin puolet koko vuokra-asuntokannasta, noin 720 000 asunnosta. Jos käyttö- ja luovutusrajoitusten voimassaoloaikaa ei jatketaisi, rajoituksista vapautuminen siten jatkuisi edelleen.

Hallitus ei ole jäänyt odottelemaan, mikä nykyisin voimassa olevien säännösten mukaan vapautuvien aravavuokratalojen ja -asuntojen sekä niissä asuvien ihmisten kohtalo tulee olemaan. Hallitusohjelmassa jo todettiin, että selvitetään aravavuokra-asuntojen säilyminen vuokra-asuntokäytössä. Tuon selvityksen pohjalta nyt sitten tämä esitys on syntynyt.

Esityksellään hallitus haluaa varmistaa sen, että ennen vuotta 1980 lainoitettujen aravavuokratalojen ja aravavuokra-asuntojen tulevat vuosina ovat edelleen pääsääntöisesti sellaisessa vuokra-asuntokäytössä, johon asukkaat valitaan sosiaalisiin perustein, tosin väljemmin perustein kuin aikaisemmin. Tämän tavoitteen saavuttamiseksi ei kuitenkaan ole tarpeen jatkaa kaikkia käyttö- ja luovutusrajoituksia. Riittää, kun jatketaan vuokra-asuntokäyttöä, asukasvalintaa ja luovutuksen saajaa koskevien rajoitusten voimassaoloa tarkistettuna muodossa.

Hallitus on tietoinen siitä, että esityksen eräät ehdotukset rajaavat rajoitusten jatkoajan piiriin kuuluvan omaisuuden omistajien oikeutta määrätä omaisuutensa käytöstä ja luovutuksesta. Kysymys kajoamisesta hallitusmuodon 12 §:ssä

säädettyyn omaisuuden suojaan nousee esityksen pohjalta esiin.

Toisaalta hallitus on myös ottanut huomioon, että vuoden 1995 elokuun alussa voimaan tulleen perusoikeusuudistuksen yhteydessä hallitusmuotoomme liitettiin uusi 15 a §. Sen 4 momenttiin on kirjattu julkisen vallan tehtäväksi edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Säännös yhdessä muiden 15 a §:n säännösten kanssa asettaa julkiselle vallalle, muun muassa valtiolle, velvoitteen huolehtia asuntomarkkinoiden toimivuudesta ja muista asumisen toteutumiseen vaikuttavista seikoista siten, että jokaisella voisi olla asianmukainen asunto kohtuullisin asumiskustannuksin.

Hallitus on laatinut esityksensä siten, että se voitaisiin käsitellä tavallisena lakina. Hallitus pitää kuitenkin suotavana, että perustuslakivaliokunta ottaa kantaa lakiehdotuksen säätämisyjärjestykseen. Perustuslakivaliokunta on jo aloittamassa asian käsittelyä, ja se on tietysti hyvä asia.

Arvoisa puhemies! On selvää, että hallituksen nyt esittämien vuokra-asuntokäyttöä, asukasvalintaa ja luovutuksen saajaa koskevien rajoitusten voimassaoloajan jatkaminen tarkistetussa muodossaan tulee vaikuttamaan eri tavalla eri omistajatahoihin. Yleisesti ottaen voidaan kuitenkin lähteä siitä, että voimaan jääviksi ehdotettujen rajoitusten aikaanakaan omaisuuden järkevä taloudellinen käyttö ei esty. Monen omistajan kohdalla myös mitä ilmeisimmin omaisuuden tuleva käyttötarve ja -suunnitelma eivät muuttuisi tämän esityksen johdosta siitä, mitä se muutoin on tai tulisi olemaan.

Kun hallitus pitää voimassa mahdollisuuden yksittäistapauksessa vapauttaa käyttö- ja luovutusrajoituksista tai joistakin niistä, voidaan katsoa, ettei esityksen toteuttaminen kohtuuttomasti haittaa nykyisten säännösten mukaan vapautuvien aravavuokralajien tai asuntojen omistajia. Toisaalta esitystä arvioitaessa on otettava huomioon, että esitys toteutuessaan merkitsee merkittävän vuokra-asuntokannan säilymistä pääsääntöisesti vuokra-asuntokäytössä. Kohtuuvuokraisista ja laadukkaista vuokra-asunnoista on yhä laajeneva kysyntä.

Ed. Markkula - Kivisilta: Arvoisa puhemies! Kuten edellä jo kuulumme, maassamme on noin 720 000 vuokra-asuntoa, joista noin puolet on aravavuokra-asuntoja. Ennen vuotta 1980 myönnettyistä aravalainoista seuranneet käyttö- ja luovutusrajoitukset ovat laina-ajosta riippuen vapautumassa vuosina 1995–2020, yh-

teensä noin 150 000 asuntoa. Tähän mennessä rajoituksista on vapautunut jo noin 17 700 vuokra-asuntoa, joista suurin osa on kuitenkin edelleen pysynyt vuokra-asuntokäytössä.

On selvää, että mikäli 150 000 vuokra-asuntoa poistuisi seuraavien parinkymmenen vuoden aikana markkinoilta, olisimme suurien ongelmien edessä. Todellisuudessa uhka ei ole lähellekään tämän kokoinen, sillä valtaosan aravavuokra-asunnoista omistavat kunnat ja muut ns. yleishyödylliset yhteisöt, joiden tarkoitus on ainakin pääosin säilyttää myös vapautuvat aravavuokra-asunnot edelleen vuokrakäytössä.

Hallitusohjelmassa sanotaan: ”Hallitus edistää vuokra-asuntomarkkinoiden vakautta. Vuokralaisten aseman turvaamiseksi selvitetään keinot, joilla voidaan turvata rajoituksesta vapautuvien aravavuokra-asuntojen säilyminen vuokra- tai asumisoikeuskäytössä.”

Me olemme nyt käsittelemässä hallituksen esitystä, jonka mukaan ennen vuotta 1980 lainoitettujen aravavuokralajien ja aravavuokra-asuntojen vuokra-asuntokäyttöä, asukasvalintaa ja luovutuksen saajaa koskevien rajoitusten voimassaoloa ehdotetaan jatkettavaksi kymmenellä vuodella siitä, mikä se voimassa olevien säännösten mukaan nyt on. Periaatteellisesti esityksessä on kaksi erittäin suurta ongelmaa. Toisaalta se puuttuu voimakkaasti omistusoikeuteen, ja toisaalta valtion rooli sopimuskumppanina joutuu erittäin kyseenalaiseen valoon, kun valtio yksipuolisesti ryhtyy muuttamaan jo kauan sitten tehtyä kaksipuolista sopimusta. Väkisinkin herää epäily siitä, ollaanko samanlaisen lakimuutoksen edessä jälleen yhdeksän tai kymmenen vuoden kuluttua tästä hetkestä.

Olen itse periaatteelliselta kannalta lähtenyt siitä, että lainsäädännöllisiä toimia ei olisi tämän asian hoitamiseksi tarvittu. En ole myöskään kannattanut ympäristöministeriön kaavailuja, joilla hankintalainoitusta laajentamalla olisi yleishyödyllisille yhteisöille tehty mahdolliseksi hankkia vapautuvia aravavuokralajoja omistukseensa, sillä näin vain keskitettäisiin valtion tuella syntyneen vuokra-asuntokannan omistusta.

Normaali, nykyisen lain mukainen vapautuminen ei käsitykseni mukaan olisi vaarantanut vuokra-asuntomarkkinoita, koska reiluista 150 000 vapautuvasta asunnosta vain noin 25 000 erityisesti teollisuuden omistamaa vanhaa työsuhteasuntoa olisi joissakin erityistilanteissa mahdollisesti mennyt myyntiin. Ilman tätä lakia myöskään valtion maine sopijaosapuolena ei olisi kärsinyt, kuten siis nyt käy.

Hallitus tulkitsee kuitenkin ohjelmaansa siten, että pyrkimys pitää puheena olevat asunnot vuokra-asuntokäytössä edellyttää lailla säädettyä jatkoaikaa. Lähtökohtana hallituksella onneksi on, että laki säädettäisiin valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisesti eli ns. tavallisena lakina. Perustuslain säätämisjärjestys olisikin aivan liian järeä ase tässä tilanteessa, eikä kokoomuksen eduskuntaryhmä sellaista ole missään tilanteessa kannattamassa.

Nyt käsittelyssä olevaa hallituksen esitystä on valmistelun aikana muokattu alkuperäisestä paljon parempaan suuntaan, ja kun tämän hallituksen esityksen peruslähtökohtana on säilyttää vapautuvat aravat vuokra-asuntokäytössä loukkaamatta omaisuudensuojaa, esitystä voidaan tarkastella kiihkottomasti ja asuntopoliittisista lähtökohdista.

Omistajan kannalta on merkittävää, että asunnoissa olisi vapaa vuokramääritys — vuokrasuhteen osapuolet siis ensisijaisesti sopisivat vuokrasta ja sen muutoksista — sekä asukasvalinnan osalta ylemmät tulorajat. Asukkaan kannalta on taasen merkittävää, että vuokralaisdemokratia jatkuisi ja luovutuksen saajan nimeäisi Valtion asuntorahasto silloin, kun nimeämistä tarvittaisiin. Kun talon luovutushinta on vielä vapaa, asuntopoliittisesti ajatellen esityksen kanssa voi elää, vaikka kuten sanottua kovin ilahtuneita sen enempää minä kuin koko kokoomuksen eduskuntaryhmäkään emme tästä lakiesityksestä ole.

Kaikesta huolimatta mutta erittäin pitkän hampain olen valmis tätä esitystä kannattamaan. Ennakoimatta mitenkään perustuslakivaliokunnan kantaa lähdän siitä, että jos esitys vaatii valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisen säätämisjärjestyksen, hallitus vetää esityksen pois tai muuttaa sitä niin, että lakiesitys voidaan käsitellä tavallisena lakina.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Myönnän, että lakiesitykseen liittyy tietyllä tavalla juuri niitä ongelmia, joita ed. Markkula-Kivisilta otti esiin, mutta toisaalta täytyy katsoa tietyksi koko meidän käytössä ollutta arava-asuntomääräämme siltä pohjalta, että vapautuvat aravavuokratat ovat olleet valtion rahoilla rakennettuja ja asukkaiden takaisin maksamia. Tietyllä tavalla myös siinä vaiheessa, kun maksuja on suoritettu, kuitenkin yhteiskunnallisesti niistä on vastuu kannettu. On myös otettava huomioon, että monet asukkaista eivät ole lisäksi pystyneet täysin yksin vuokria maksa-

maan vaan valtio on tukenut myös asumistukien osalta.

Siinä vaiheessa, kun ensimmäiset näistä asunnoista alkoivat vapautua, asiaa käsiteltiin myös Valtion asuntorahastossa. Siellä todettiin, että ensinnäkin ongelmaksi tulee se, että tällä hetkellä meidän asuntotilanteemme eri puolilla Suomea on hyvin erilainen. Erittäin vaikeaksi se on jo muodostunut ja muodostuu yhä vaikeammaksi nimenomaan kysyntäpaikkakunnilla, joista tietenkin pääkaupunkiseutu ja ylipäänsä suuremmat kaupungit ovat tietyllä tavalla hyviä huonoja esimerkkejä, koska niissä tilanne vaikeutuu koko ajan ja asumisjonot ovat pidemmät kuin koskaan aikaisemmin. Toisaalta sitten ovat eikysyntäpaikkakunnat, joilla usein on vuokrataloja tarvittu siinä vaiheessa, kun niissä on ollut esimerkiksi jokin suuri yritys, joka on myöhemmin saattanut mennä konkurssiin, ja siitä aiheutuva tilanne näin jälkikäteen.

Tietyllä tavalla Suomen asuntomarkkinoita myös vuokratilojen osalta pitäisi kohdella kahdella tavalla. Pitäisi pystyä katsomaan niitä paikkakuntia, jotka ovat kysyntäpaikkakuntia, eri tavalla kuin niitä, jotka eivät ole kysyntäpaikkakuntia ja joilla usealla on ongelmana jopa se, että on tyhjiä vuokra-asuntoja, jotka vaikeuttavat tietysti omistajien tilannetta. Onpa meillä esimerkkejä siitä, että jotkin kunnat ovat joutuneet erinomaisiin vaikeuksiin, lähelle konkurssia, näiden asuntojen takia ja niihin on jouduttu sitten etsimään erityisjärjestelyjä.

Tiedettiin kuitenkin, että vapautumisesta saattaa seurata juuri se tilanne, joka on ajanut lakiesitykseen. Esimerkiksi Helsingissä on tapahtunut niin, että vapautuvia vuokra-asuntoja on jokin omistaja ostanut kokonaisia taloja, ilman intressiä esimerkiksi laittaa ne talot kuntoon tai pitäisi asumisen vuokratason kohtuullisena, vaan selvästi on lähtökohtana ollut se, että pyritään ottamaan kysyntätilanteen johdosta irti kaikki se taloudellinen etu, joka vain voidaan ihmisten selkänahasta tässä vaiheessa ottaa.

Mielestäni lakiesitys on siinä mielessä nyt muotoiltu hyvin, että Valtion asuntorahastossa voidaan jatkossakin käyttää harkintaa. Mielestäni harkintaa voidaan nimenomaan käyttää niissä perusteissa, joissa on selvästi osoitettavissa, että paikkakunnan kysyntätilanne on tasapainossa tai jopa niin, että on ylitarjontaa vuokra-asunnoista.

Päälähtökohtana siinä vaiheessa, kun asiaa Valtion asuntorahastossa selvitettiin, oli se, että nykyinen tilanne säilyisi. Sillä pyrittiin takaa-

maan se, että asukkaiden tilanne pysyisi ennallaan eikä turhaa muuttoruljanssia aiheutuisi. Voitte hyvin kuvitella, että ison kerrostalon, jossa on paljon huoneistoja, tyhjentäminen on aika-moinen tilanne ja aiheuttaa ihmisille erinomaisia vaikeuksia, tietysti kysyntäpaikkakunnilla vielä sen, mistä yleensä saa uuden asunnon.

Toisena asiana perinteisen omistuksen jatkamisessa pidettiin sitä, että se takaisi myös yhteishallinnon jatkamisen eli sen, mitä vuokralaisdemokratiassa on taattu: omistajan ja vuokralaisen yhteistyön. Ne vuokra-asuntoja pitävät yhteisöt, jotka lähtevätkin siltä pohjalta, että haluavat tässä työssä jatkaa, pitävät muun muassa sitä hyvänä, että asukkaat osallistuvat voimakkaasti itse asumisen järjestämiseen ja asumisolosuhteiden ylläpitämiseen, koska sen on havaittu säästävän runsaasti esimerkiksi peruskorjauksessa. Nähtiin myös se, miksi halutaan pitää tilanne ennallaan: vuokratason kohtuullisuus. Juuri ikävissä esimerkeissä vuokrat ovat nousseet useita kymmeniä markkoja per neliö. Silloin ymmärtää hyvin, miksi siitä on myös seurannut runsas vuokra-asuntojen muuttoliike.

Sitten nähtiin myös se, että säilyttämättä tilanne pystytään tukemaan perusparantamista. Tässä on paljolti kysymyksessä nyt ne kohteet, jotka rakennettiin 60-luvun lopulla ja 70-luvun alussa ja joissa usein on jätetty perusparannukset tekemättä. Tämä nähtiin myös kysymyksenä, joka liittyy valtion rahatilanteeseen siinä mielessä, että sillä on vaikutuksia asumistuen määräytymisperusteisiin. Ilman muuta sillä, mikäli hinnat nousevat, on heijastusta myös siihen tarpeeseen, miten paljon ihmiset tarvitsevat asumisen lisätukia.

Kuudentena tähän kysymykseen vaikuttavana asiana nähtiin se, että tämä tilanne voi selvästi häiritä asuntomarkkinoita. Näin on nyt sitten tapahtumassakin, ellei tämän tyyppistä lakia säädetä nimenomaan näillä kysyntäpaikkakunnilla. Siinä mielessä tilanne on tietysti hankala, että joudutaan lähtemään lakitasoisesti liikkeelle, koska tavallaan tämän lain piiriin tulee nyt myös sellaisia kohteita, joilla ei olisi tarve tulla. Mutta koska tilanne on näin muotoutumassa, siitä katsoen pidän hyvänä tätä lakiesitystä.

Ed. Karhunen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Sinikka Mönkäre ansaitsee tässä suuren kiitoksen, että hän tuo tällaisen lakiesi-

tyksen eduskuntaan. Nämä esimerkiksi ed. Kauton esiin tuomat ongelmat pääkaupunkiseudulla erityisesti ovat asioita, jotka todella ovat aiheuttaneet tuhansille ihmisille epävarmuutta ja sa-doille kärsimystä nyt jo.

Ongelmat, jotka ed. Markkula-Kivisilta toi esiin lakiesityksen sisällöstä lähinnä kokoomusryhmän kannalta, ovat ehkä tiettyjen omistajatahojen intressejä ajatellen ymmärrettäviä. Omalta puoleltani pidän kyllä hyvänä sitä, että ed. Markkula-Kivisilta pystyy toteamaan, että hän on valmis tätä asiaa myönteisesti käsittelemään. Tällä tavalla myös asia etenee varmasti eduskunnassa ja uskon, että aivan positiivisesti.

Kaiken kaikkiaan tärkeästä asiasta, arvoisa puhemies, on kyse. Toivon todella tämän hallituksen esityksen myönteistä käsittelyä muissakin kuin ympäristövaliokunnassa.

Ed. R. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys n:o 81 on malliesimerkki taannehtivasta lainsäädännöstä. Hallitusmuodon 12 §:n omistuksen suojaa murretaan tässä periaatteellisella tasolla. Toki on meille lisätty perusturvaan 15 a §, joka tarkoittaa, että täytyy turvata asuminen. Turvautuu se asuminen varmaan muullakin tavalla kuin omistajan perusoikeuksiin puuttumalla.

Aikanaan 70-luvulla, kun Suomen sisällä tapahtui suurta muuttoliikettä, tällä lainsäädännöllä, näillä aravalainoituksilla, saatiin aikaisekseen rakentamisbuumi, jotta kaikki ne ihmiset, jotka muuttivat työn perään Suomen sisällä erityisesti tänne etelään, saivat asunnon käyttöönsä. Silloin valtio toisena sopimusosapuolena rakentajien kanssa sopi 25 vuoden laina-ajasta. Minua tässä loukkaa eniten se, että valtio sopijaosapuolena yksipuolisesti katsoo oikeudekseen muuttaa sopimusta. Mikä on kansalaisten luottamus valtiota kohtaan sopijaosapuolena tällaisen lainsäädännön yhteydessä?

Jos muistellaan sitä, että vuokrasäännöstelyn purkaminen aikanaan aiheutti melkomoista kalabaliikkia ja uskottiin siihen, että tapahtuu kummallisia, mutta itse asiassa tapahtui hyvin paljon positiivista. Asuntoja löytyi vuokrakäyttöön, ja silloin kun tarjonta on riittävän iso, myös hinnat ovat säädylliset. Sen, että Helsinki kaupunkina, maan päämuuttovirran kohteena, on oma problemaattinen paikkakuntansa, ei pitäisi vaikuttaa lainsäädäntöön yleisellä tasolla, koska laki on sama koko maassa. Tämä ei ole pelkästään lainsäädäntöä Helsinkiä varten ja Helsingin ongelmien ratkomiseksi.

Meillä on todella tässä maassa noin 720 000 vuokra-asuntoa, joista puolet on aravavuokra-asuntoja. Nyt tämä lainsäädäntö koskee enää noin 150 000:ta aravavuokra-asuntoa, joista vain 1/5 on muitten kuin yleishyödyllisten yhteisöjen tai kuntien omistuksessa. 30 000 asuntoa on se pelon kohde, jota varten tehdään minusta hyvinkin järeää lainsäädäntöä eli puututaan omistajan oikeuteen ja tehdään taannehtivaa lainsäädäntöä.

Täällä puhuttiin asukkaiden pelosta. Yhtä lailla täytyisi nähdä myös se, että varmasti vuokralla asuvilla voi olla myös halukkuus lunastaa asuntoja omistukseensa ja sitä kautta taata itselleen turvallinen asunto-olosuhde. Täytyy myös muistaa, että kun omistaa asuntonsa, sitoutuu myös siihen rakennukseen, asuntoonsa, sen kunnossapitoon samoin kuin myös alueeseensa. Ihminen, joka asuu vuokralla, on asenteeltaan hyvin paljon liikkuvaisempi. Toisen selonteon yhteydessä puhutaan ihmisten sitoutumisesta alueeseensa, alueiden kehittämisestä, ja nyt tuntuu ikään kuin pelättäisiin sitä, että näitten asuntojen myyntiin vapauttaminen aiheuttaisi asukkaiden pois ajamista kodeistaan. (Ed. Kautto: Kyllä se sen tekee, jos vuokra nousee monta kymppiä neljältä!) — Jos vastaan tähän ed. Kauton välihuutoon, niin myös näissä aravavuokrataloissa, joissa on tehty peruskorjausta, on vuokra nousut, kumma kyllä, montakin kymppiä raskaitten saneeraustoimenpiteitten seurauksena. Siihenhän meillä on järjestelmä. Meillä annetaan asumistukea, jolloin valtio on tullut hätiin apuun.

Toivon, että perustuslakivaliokunta tätä asiaa käsitellessään ja ympäristövaliokunnalle lausuntoa antaessaan tutkii tarkkaan, vaatiiko tämä asia perustuslain säätämisjärjestyksen, ja jos näin on, minusta silloin hallituksen tehtävä on vetää kyseinen esitys pois.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän sen, että ed. R. Korholla on hyvin erilaisia ideologisia näkökohtia kuin mahdollisesti meikäläisellä. Olisin parista kolmesta asiasta huomauttanut.

Tämähän ei ole totaalinen laki siinä mielessä, että tässä jää Valtion asuntorahastolle vielä harkintamahdollisuus silloin, kun voidaan selvästi osoittaa, että järkevämpi on toimia toisin.

Toisena asiana tässä ei ole kyseessä pelkästään Helsingin poikkeusolosuhteet. Suosittelisin tutustumista mahdollisesti oman lääninkin tilanteeseen.

Kolmantena periaatteellisena asiana: nämä

omistajat eivät ole maksaneet niitä asuntoja. Aukkaat ne ovat maksaneet vuokrarahoillaan, joka ikisen lainapennin ja sen talon tuottamisen ja ylläpitämisen.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyisikö tässä tulkita ed. Kauton kanta niin, että kun valtio lainoittaa opiskelijoitten opinnot ja tukee heidän asumistaan, valtio omistaa myös opiskelijat koulutuksen jälkeen? Eli minusta ei tätä voi näin yksiniitaisesti selvittää.

Kun hän kehotti tutustumaan oman kotikaupunkini tilanteeseen, tiedän täsmälleen, että silloin, kun on tarjolla asuntoja, tapahtuu myös ns. elintasomuuttamista asunnosta toiseen ja alueelta toiselle. Se on tällainen tilastoharha, josta syntyy hyvin monella paikkakunnalla se kuva, että vuokra-asunnoista on puutetta. Ihmisillä on toki vuokra-asumismuodossakin oikeus nostaa asumistasoaan.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Edellinen hallitus ryhtyi luomaan Suomeen sellaista vuokra-asumisen ja vuokralle antamisen kulttuuria, jolla pyrittiin siihen, että myös yksityiset vuokramarkkinat voisivat kehittyä. Erityisesti pääomaverouudistus ja vuokrasääntelyn purkaminen olivat ne kaksi suurta konkreettista toimenpidettä, jolla myös saatiin merkittäviä tuloksia aikaan. Tämän linjan jatkaminen edellyttää sitä, että myös käynnissä olevassa talouden noususuhdanteessa voitaisiin luottaa turvallisiin mielin siihen, että vuokra-asunnot säilyisivät vuokarakäytössä myös yksityisellä puolella eivätkä lähtisi omistusasunnoiksi.

Tähän viitekehykseen tämä hallituksen perusajatus turvata kymmenen seuraavan vuoden ajalle näiden 150 000 luovutusrajoituksista vapautuvan vuokra-asunnon pysyminen vuokra-asuntolina istuu mielestäni aika hyvin. Hallituksen huoli näiden asuntojen suhteen on oikea. Tosin jo vapautuneiden 15 000:n vai 17 000 asunnon osalta ei ilmeisesti ole ainakaan tutkittua tietoa, joka sinällään osoittaisi suuntaan tai toiseen, että erityistä valumaa omistusasuntojen puolelle olisi vielä ollut. Mutta toisaalta näiden 150 000:n vapautumassa olevan asunnon osalta ei Suomesta löydy tahoja, joka pystyisi varmuudella sanomaan, miten niille käy, mikäli ne vapautuvat.

Keskusta on siitä alkaen, kun hallituksen hankke tuli julkisuuteen, pyrkinyt kertomaan, että meillä on hyvin pitkälle menevä valmius löytää malli, jolla hallitusti näiden vapautumassa ole-

vien asuntojen käyttörajoituksia jatkettaisiin perustavoitteena se, että tarvittaisiin asuntojen säilyminen vuokratäytössä. Olemme olleet tästä valmiita keskustelemaan. Hallitus on työnsä tehnyt keskuudessaan. Olemme saaneet välittää joitakin viestejä, ja huomaan, että niistä ainakin osa on perille mennyt.

Erityisesti me haluamme tässä eduskuntakäsittelyssä kiinnittää huomiota siihen, mitä vapauksia asukasvalinnassa ja vuokran määräytymisessä näiden asuntojen kohdalla tulee olemaan. Niillä on ymmärtääkseni myös omistajien kannalta vaikutusta muun muassa siihen, minkälaisiksi näiden asuntojen vakuusarvot tulevat muodostumaan. Minusta tavoitteena olisi oltava sen, että löytyisi sellainen ikään kuin kymmenen vuoden siirtymäkausi, jonka päätteeksi myös valtaosa näistä asunnoista jatkaisi normaaleina vuokra-asuntoina markkinaehtoisesti ja näidenkin asuntojen omistajat voisivat luottaa siihen, että itse asiassa parhaan tuoton myös omistaja saa pitämällä nämä asunnot jatkossakin vuokratäytössä.

Mitä tulee tämän kysymyksen säätämisyjärjestykseen, kuten sanoin, keskustalla on valmius tämä esitys hyväksyä. Itse asiassa vähän päinvastoin, kuin kokoomuksen kaksi edustajaa on esittänyt, meillä on se käsitys, että mikäli tämän tulkitaan puuttuvan omaisuudensuojaa, mitä tämä lakiesitys mielestäni selkeästi tekee, olisi jotenkin rehellisempää, selkeämpää tehdä myös muutokset tähän lakiin tämä lähtökohta mielessä pitäen ja vaikeutetulla säätämisyjärjestyksellä. Minä luulen, että keskusta on valmis tätä asiaa käsittelemään myös kiireellisellä 5/6:n enemmistöllä, mikäli se sitä tarkoittaa. Sillä jatkon kannalta, kun tulkitaan omaisuudensuojaa Suomessa, on parempi, että tällaisissa rajatapauksissa selkeästi tunnustetaan, että puututaan omaisuudensuojaan, ja jos siihen puututaan, se tehdään mieluummin sitten korkeimmalla vaaditulla enemmistöllä. Se, että perustuslakeja lähdetään omaisuudensuojan suhteen tulkitsemaan, hakemaan sellaisia malleja, joilla voidaan kiertää tämä vaikeutettu säätämisyjärjestys, minusta rapauttaa omaisuudensuojaa paljon enemmän kuin se, että tietoisesti vedetään viiva siihen, missä omaisuudensuojaa puuttumisesta on kyse, ja tehdään päätökset sen tosiasian pohjalta tarvittavalla enemmistöllä.

Uskon, että valiokuntatyö tulee osoittamaan sen, että keskustassa on valmius hyväksyä tämä lakiesitys myös 5/6:n enemmistöllä.

Ed. K a u t t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on ilahduttavaa havaita, että ed. Vanhanen on sanojensa mittainen mies. Muistan hyvin, että hän oli tämän vuokrasääntelyn lopettamisen yhteydessä rustaamassa myös sitä kannanottoa, jossa seuraava hallitus ja eduskuntakin velvoitettiin seuraamaan tilannetta ja ryhtymään tarvittaessa toimenpiteisiin. Minun mielestäni tämä lakiesitys on nyt sen seurannan tuloksena oleva toimenpide.

Siinä, kenen omistukseen näitä asuntoja menee, minä sanoisin, että huoli ei olisikaan ollut se, jos nämä olisivat menneet yksittäisille omistajille eli ihmisin, joka asuu vuokra-asunnossa, olisi ostanut sen. Silloin ei ole mitään ongelmaa. Se on ihan okei. Mutta tässä on tapahtunut sitä, että joku, voi sanoa, vastuuton ostaa asunnon vain hankkiakseen sillä puhtaasti rahaa välittämättä siitä, minkä kuntoisia ne asunnot ovat ja minkälaiset ovat vuokraehdot ja tällaiset. Silloin kun asunto menee näitten käsiin, muodostuu ongelma, ei näitten vastuullisten vuokranantajien kohdalla eikä myöskään silloin, jos näitä hankitaan omaan tai osaomistukseen ja jatketaan oikealla mallilla eteenpäin.

Ed. I t ä l ä : Arvoisa rouva puhemies! Näen, että lain osalta on monenkinlaisia ongelmia. Yksi on ne omistajat, jotka ovat miettien, että nyt nämä aravat vapautuvat, tehneet merkittäviäkin saneeraussuunnitelmia erityisesti huonokuntoisten vuokra-asuntojen kohdalla. Nyt helposti nämä saneeraukset voivat jäädä tekemättä, ja se kohdistuu tietysti niihin asukkaisiin, jotka siellä ovat. He saavat edelleenkin asua huonokuntoisissa asunnoissa. Tämä vaara tässä tietysti on.

Sitten ottaisin esiin hallitusohjelman, jossa oli todettu, että on selvítettävä vapautuvien aravien muuttaminen vuokra-asunnoiksi tai asumisoikeusasunnoiksi. Asumisoikeusasuntopuolta ei ole kuitenkaan selvitetty, ja se liittyy tämänkin lain sisältöön, mimmista asuntopolitiikkaa hallitus aikoo noudattaa. Mielestäni pitäisi olla kuitenkin vaihtoehtoja ja hallituksen enemmän painottaa myös asumisoikeusasuntojen lisäämistä ja osaomistajajärjestelmän kehittämistä. Nämä ovat sellaisia mahdollisuuksia, joilla nuoret ja lapsiperheet, joilla ei ole varoja säästää ja sijoittaa vapaarahoitteisiin asuntoihin, voisivat päästä omaan asuntoon kiinni. Niistäkin pitäisi puhua, ei pelkästään vuokra-asunnoista.

Ed. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys on kannatettava. Siinä on joitakin

puutteita, mutta pääsääntöisesti se on kannatettava ja oikeaan suuntaan menevä esitys, jolla turvataan nykyisin aravavuokra-asunnoissa asuvien asukkaiden oikeudet asua edelleenkin.

Ed. R. Korhonen vaati, että arava- ja yleensä vuokra-asuntoja tulisi muuttaa omistusasunnoiksi. Tämä on siinä mielessä aika erikoinen kanta, kun he jatkuvasti vaativat myös sitä, että työvoiman pitäisi tässä maassa liikkua entistä enemmän. Jos ihmiset pakotetaan omistusasumiseen, sehän jos mikä sitoo ihmisiä niille paikkakunnille, missä he asuvat. Ei ole sellaista mahdollisuutta siirtyä työn perässä toiselle paikkakunnalle. Näin ollen on hyvin ristiriitaista. Samalla ollaan valmiita sellaisiin ratkaisuihin, mitkä vähentävät vuokra-asuntokantaa, ja vaaditaan ihmisiltä myös entistä suurempaa liikkuvuutta.

Sellaisille ihmisille tietenkin, joilla on varaa ostaa omistusasunto koska vain ja mistä kaupungista vain, se ei ole ongelma, mutta valitettavasti hyvin suurella osalla ja erityisesti niillä, jotka asuvat vuokra-asunnoissa, ei ole siihen varaa.

On erittäin hyvä, että luovutus- ja käyttörajoituksia jatketaan. Mielestäni tämä on oikea toimenpide. Ilman rajoituksia vapautuvista aravavuokraloista tulisi asuntokeinottelijoille vapaat markkinat, ja tästä on myöskin jo jonkin verran esimerkkejä. Näin ollen keinoteltaisiin valtion rahoilla rakennetuilla asunnoilla, jotka vuokralaiset ovat maksaneet. Elikkä tässä tapahtuisi myöskin selvä pääoman siirto niille, joilla on varaa ostaa esimerkiksi kokonaisia aravavuokraloja. Tältäköön taustalta ei voi pitää oikeana, että nämä asunnot poistuisivat vuokra-asuntokäytöstä.

Erityisesti suurilla paikkakunnilla on edelleenkin suuri pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Näin ollen ne kaikki asunnot, mitkä nyt ovat vuokra-asuntokäytössä, tulisi ehdottomasti säilyttää vuokra-asuntokäytössä, etteivät ne joutuisi keinottelun kohteiksi. Näistä on riittävästi esimerkkejä. Eräät vapautuneet aravavuokralat ovat esimerkkinä siitä, että niillä on keinoteltu. Välittömästi kun omistaja on talon saanut haltuunsa, on nostettu vuokria, on sanottu vuokralaiset irti ja sitten ryhdytty myymään näitä omistusasunnoiksi. Tämä on tietenkin varsin lyhytnäköistä asuntopolitiikkaa. Se aiheuttaa vuokra-asuntotarpeen siirtymistä tietenkin toisiin asuntoihin. Eiväthän ne asukkaat mihinkään häviä.

Minun mielestäni yksi puute tässä lakiesityksessä on se, että vuokrataso olisi edelleenkin pitä-

nyt mielestäni säilyttää aravan määrittelyssä. Esimerkiksi Tampereella vuokrataso on kohonnut kohtuuttoman paljon ja vuokrat ovat nousseet ainakin Aamulehdessä olleitten tietojen mukaan. (Ed. Aittoniemi: Se on Aamulehden tietoa!) — Kyllä se, ed. Aittoniemi, on todellisuutta. Kyllä vuokrat ovat nousseet. Ed. Aittoniemi tietenkin vuokranantajana tuntee myöskin tämän puolen varsin tarkkaan.

Myöskin asukkaiden oikeudet, jos luovutus- ja käyttörajoituksia ei olisi jatkettu, olisivat merkittävästi heikentyneet. Mielestäni arava-asukkailla kuitenkin jonkinmoinen demokraattinen oikeusturva on. Näin ollen minun mielestäni tämä hallituksen esitys on tältä osin hyvä ja olisi toivottavaa, että se menisi mahdollisimman nopeasti läpi eduskunnassa.

Ed. R. K o r h o n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Olisin halunnut korjata ed. Kuopan erhettä. Meillä on 150 000 asuntoa, jotka vapautuvat vuoteen 2020 mennessä, ja niistä 30 000, yksi viidesosa, on ns. yksityisten eli vakuutusyhtiöiden tai teollisuuden hallussa. Niitä koskevat nämä rajoitusten purkamiset. Yleishyödylliset yhteisöt ja kunnat tuskin muuttavat omia hommiaan. On taantuvia teollisuuspaikkakuntia, joilla ei ole asukkaita. Siitä syystä siellä tuntuu aika hullulta, jos täytyy pidättää se talo edelleenkin vuokratäytössä, jos ei ole asukkaita. Korjaustoimenpiteet ja saneeraus valitettavasti vain nostavat vuokria. Jostakin nekin täytyy maksaa.

Sitten minä pikkuisen protestoin ed. Kuopan nimikettä, että tällaiset henkilöt tai yhteisöt kuin yritykset tai vakuutusyhtiöt ovat keinottelijoita, kun harrastavat omistus- ja vuokraustoimintaa. Toisaalta hänhän kutsuu yrittäjiäkin roistoiksi ja riistäjiksi.

Ed. K u o p p a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan uudelleen ed. R. Korhoselle huomauttaa, että minä en ole kutsunut täällä eduskunnassa kertaakaan yrittäjiä roistoiksi. On hyvä, jos ed. Korhonen tarkistaa tämän vaikka eduskunnan pöytäkirjoista. Sieltähän ne löytyvät.

Kun sanoin, että nämä vuokralat joutuvat keinottelijoille, enhän minä sitä väittänyt, että suuryritykset olisivat keinottelijoita, vaan ne yritykset myyvät aravavuokraloja, jotka vapautuvat, mahdollisesti keinottelijoille, ja siitä on esimerkkejä muun muassa pääkaupunkiseudulta. On toimittu todella nopeasti. Ensin on nostet-

tu vuokria tai pistetty vuokralaiset pihalle ja sen jälkeen myyty talo asunto-osakkeiksi, omistus-asunnoiksi, jolloin vuokralaiset ovat menettäneet asuntonsa. Mielestäni, kun valtio on rahoittanut nämä talot, vuokralaiset ovat maksaneet ne, siinä mielessä se pääomasijoitus, joka alkupe-
räisesti on tähän vuokrataloon laitettu, on todella pieni siltä omistajalta. Mielestäni tämä on keinottelua, ja keinottelu tapahtuu vielä yhteiskunnan, valtion, ja myös vuokralaisten maksamilla varoilla.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Aikaisemmin totesin, että ed. Markkula-Kivisillan kanta on ihan myönteinen, kun hän totesi, että hän on valmis asiallisesti tätä asiaa käsittelemään.

Eräs asia kuitenkin, johon haluaisin hänen puheenvuorossaan viitata, oli hänen mainitsemansa loukkaantuminen. Hän tuntee loukkaantumista siitä, että valtio nyt ikään kuin tunkeutuu vapaaehtoiseen sopimustilanteeseen, kun kaksi osapuolta ovat vapaaehtoisesti sopimassa vuok-
rasta. Haluaisin tähän, arvoisa puhemies, viitata sikäli, että kyllä on aika vähän vapaaehtoisia sen toisen sopijaosapuolen puolelta silloin, kun kyseessä on todella ylisuurta vuokraa pyytävä vuokranantaja ja vuokralaisen on pakko sopeutua, koska tilanne on, niin kuin täällä on todettu, usealla paikkakunnalla se, että joudutaan todella maksamaan kiskurivuokraa vuokranantajalle. Mielestäni on nimenomaan tämän hallituksen esityksen hyvä puoli, että tähän asiaan voidaan puuttua tai tätä tilannetta hallita.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Kun täällä on ollut puhetta siitä, että kunnat ovat aina luotettavia, kunpa olisikin näin. Valitettavasti nyt on ilmennyt myös, että eräillä kunnilla on ollut intressejä myydä talojaan omien talousvaikeuksiensa vuoksi, ilman että on lähdetty kunnassa etsimään jotain muuta ratkaisua asiaan. Siinä mielessäkään ei ole ihan sopiva yleistys, että kunnat eivät näin toimi.

Toinen asia, joka tuli täällä esiin, oli peruskorjausten mahdollisuus. Kyllä se mahdollisuus on. Lisäksi valtiolla on tällä hetkellä erittäin edullisia lainoja, joilla voidaan tukea sitä, että omistajat pystyvät näitä korjauksia tekemään. Lisäksi on rajoitettu se aika, minkä se aiheuttaisi taas puolestaan karenssia, eli se on otettu huomioon tässä.

Mitä tämä laki yleensä käsittää? Tämä ei totta kai kiellä; minä haluan lukea kappaleen,

joka osoittaa, mistä tässä on kyse: "Käyttö- ja luovutusjärjestelmään on alusta alkaen kuulunut mahdollisuus saada yleensä tiettyä rakennusta tai sen osaa koskeva yksilöllinen vapautus joko kaikista käyttö- ja luovutusrajoituksista tai vain joistakin sen mukaan, mikä on niin hakijan kuin asukkaiden ja asuntomarkkinoiden ja uuden käyttötarpeen näkökulmasta perusteltua."

Ja hieman myöhemmin: "Tämän mekanismin avulla voidaan luoda asukkaiden asumisvarmuuden takaavia yksilöllisiä sovellutuksia, esimerkiksi muuttaa talo asumisoikeustaloksi, jossa asukkaat hallitsevat huoneistoja — ei enää vuokralaisina — vaan asumisoikeuden haltijoina, jos talonomistajaksi on ryhtymässä siihen oikeutettu taho." Mielestäni tähän on yritetty saada sisään hyvin paljon sellaista joustavuutta, joka on normaalikäytännöissäänkin.

Ed. H. K o s k i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Perustuslakivaliokunta alkoi jo tänään keskustelun tästä asiasta ja kuuli ensimmäisiä asiantuntijoita. Nyt täällä käydyssä keskustelussa on pidetty joidenkin puhujien puheissa itsestään selvänä, että asia voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisesti. Saattaa olla, mutta tänään tuli käsitellyssä esille myös hallitusmuodon vanha 6 §. Tästä luen erään lauseen asiantuntijan kirjoittamana: "Jos hallitusmuodon 12 §:n tulkinnan lähtökohdaksi omaksutaan sellainen tulkinnallinen jatkuvuus vanhaan 6 §:ään nähden, että kaikki aiemmin poikkeuslakia edellyttäväksi katsotut järjestelyt katsotaan myös uuden 12 §:n vastaisiksi ja jatkuvuuden lähtökohtana on hallitusmuodon vanha 6 § sellaisenaan, käsillä oleva lakiehdotus tulee käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä. Kysymys ei tosin ole pakkolunastuksesta vaan omaisuuden käyttöä koskevasta rajoituksesta."

P u h e m i e s (koputtaa): Ed. Koskinen, kyseessä on nyt kuitenkin lähetekeustelu vasta.

P u h u j a : Aivan. Totean vain, että tässä on muitakin puolia kuin suoraan 66 §.

Toisaalta on sitten myös hallitusmuodon 5 §, jossa on tasavertaisuuskysymys. Tällöinhän tulee esille se, että ne, jotka ennen lain voimaantuloa saavat lunastettua aravan itselleen ja sen jälkeen lunastamista haluavat ovat eriarvoisia tasavertaisuuspykälän perusteella. Tällaiset kysymykset tässä tulee perustuslakivaliokunnassa esiin otettaviksi.

Ed. R. O j a l a : Arvoisa puhemies! Hallitus on tässä selvästi seurannut aikaa ja tehnyt sen tarpeellisen lakiesityksen, mikä tähän aikaan tällä hetkellä kuuluu. Riippumatta siitä, missä järjestyksessä laki säädetään, täytyy luottaa siihen, että eduskunnasta löytyy sen verran ymmärtämystä tälle asialle, että tämä joka tapauksessa viedään läpi. Kauheasti ihmettelen niitä voimakkaita arvostelevia puheenvuoroja, jotka tähän nyt liittyvät.

Ne patruunat, jotka aikanaan rakensivat yritykselle vuokra-asuntoja yhteiskunnan tuella, eivät suinkaan läheskään suurimmassa osassa tehneet niitä sen takia, että myöhemmin voisivat keinotella näillä asunnoilla myymällä ne ulospäin ja saamalla hyvät voitot, vaan sen takia, että oli kova tarve saada työläisille asuntoja, ja siihen tuli yhteiskunta mukaan. Toivottavasti nyt ymmärretään, että yhteiskunnalla on kova tarve pitää näillä vuokralaisilla edelleen se asunto, jossa he haluavat asua, ja omistajat tulevat suosiolla toisaalta nyt mukaan tähän, kun yhteiskunta tarvitsee apua.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ed. Markkula-Kivisilta totesi, että jos tämä asia vaatii vaikeutetun käsittelyjärjestyksen, siis 67 §:n mukaisen käsittelyjärjestyksen, hallitus vetää esityksen pois ja antaa uuden esityksen. Olen hyvin huolestunut tällaisesta asiasta, että meillä jo eilen mietittiin ja jatketaan tämän jälkeen Emu-kysymyksen yhteydessä sitä miettimistä, miten voitaisiin perustuslakia kiertää suomalaisessa yhteiskunnassa. Minä pidän hyvin huolestuttavana tällaista asiaa, koska perustuslakien pitäisi olla pyhät. Viittaan tässä ed. Vanhasen erinomaiseen puheenvuoroon siitä, että pidetään perustuslain viiva siinä, missä se on, ja yritetään sitten sopia keskenämme siitä, että saadaan riittävä enemmistö tämän asian taakse, jos se on vaikeutetussa järjestyksessä hyväksyttävä. Minä olen ollut huolestunut jo pitkään siitä, että tässä talossa ei mitään muuta tehdä kuin selvittää sitä, miten voitaisiin perustuslakia kiertää. Kun se kuitenkin on pyhä, se on pidettävä paikallaan. Tulevaisuudessa pitäisi asioita kyllä ruveta ajattelemaan hiukan toisella tavalla kuin me täällä tämän osalta teemme. Arvostan ed. Vanhasen opposition puolelta esittämää puheenvuoroa, joka oli juuri tämän suuntainen.

Ed. S o i n i n v a a r a : Arvoisa puhemies! Itse lakiesitykseen ei ole muuta sanottavaa, kuin että täytyy toivoa, että tämä menee läpi. Se vai-

keuttaisi kyllä asunto-oloja Suomessa erittäin paljon, jos vapautuva asuntokanta siirtyisi pois vuokra-asuntokäytöstä, niin kuin se ilman muuta siirtyisi ja on siirtynyt. Se on nähty käytännössä, että ne on myyty omistusasunnoiksi, koska se on kannattavampaa kuin pitää vuokralla.

Mutta ikään kuin nuorempaan sukupolveen tai ainakin sillä tavoin nuorempaan sukupolveen kuuluvana, että en ole ollut lainkaan tietoinen, miten tähän järjestelmään oikein on tultu alun perin, ihmettyttyä kyllä, mitä ajattelivat ne henkilöt, jotka aravalainsäädäntöä aikanaan tekivät. Silloin tehtiin järjestelmä, jossa sopivasti valitut, eivät siis ketkä tahansa, vaan sopivasti valitut tahot, saivat perustaa yhtiön, panivat siihen oman muodollisen pääoman, joka oli niin muodollinen, että sillä ei asunnon rahoituksen kanssa ollut mitään tekemistä, ja sen jälkeen yhteiskunta rahoitti tosiasiaa koko tämän asunnon pikkuhiljaa osamaksulla. Tämän jälkeen se asunto se yhtäkkiä on muodollisen merkitsijän omaisuutta.

Asukkaat maksoivat, jos heillä oli siihen varaa; jos heillä ei ollut, niin asumistuki tai toimeentulotuki maksoi sen, mutta joka tapauksessa pomminvarmasti jokin muu taho kuin asunnon omistaja maksoi sen. Minkä takia siihen lakiin kirjoitettiin semmoinen kummallinen määräys, että se taho, jota palvelemaan tämä asunto tehtiin esimerkiksi työsuhteasunnon muodossa, saa yhtäkkiä lahjoituksena tämän omaisuuden ja me joudumme vielä pohtimaan perustuslain säätämistä siinä, jos tälle ilmaiseksi saadulle omaisuudelle tulee käyttörajoituksia? Tosiaankin ihmettelen, kuka tämänlaisen lainsäädännön on alun perin saanut aikaan.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Olen pahoillani, ettei ollut mahdollisuutta alusta asti tätä keskustelua kuunnella. Lyhyesti tyytyisin nyt toteamaan kuitenkin sen seikan, että on erittäin onnellinen asia, että hallitus on tämän lakiesityksen saanut aikaiseksi ja se on meillä nyt eduskunnassa lähete keskustelussa. Hivenen jo ehdin säikähtää ed. H. Koskisen puheenvuoroa, joka alkoi enteillä sitä, että perustuslain säädökset voisivat jotenkin vaikeuttaa tämän asian käsittelyä. Rohkenen nyt kuitenkin toivoa, että kun tämä aika on vain kymmenen vuotta — tietääkseni jossain vaiheessa mietittiin myös kahtakymmentä vuotta — tämä laki hallituksen esittämässä muodossa eduskunnassa saadaan käsiteltyä, ensin tietenkin valiokunnissa ja sitten täysistunnossa varsin nopeasti ja saadaan myös varsin paljon

turvallisuutta ja rauhallisuutta niiden ihmisten mieliin, jotka tällä hetkellä näissä vuokra-asunnoissa asuvat ja ovat olleet erittäin huolestuneita omasta asumistulevaisuudestaan.

Ed. R. Korhonen: Arvoisa puhemies! Täytyy muistaa myös se, että tällaisella yhtä edullisella lainoituksella ovat yleishyödylliset yhteisöt, Sadot, YH:t, VVO:t, ja kunnat saaneet myös omaisuutta haltuunsa. En minä tiedä, miksi teollisuuslaitos on nyt eri tavalla kategorisoitava tai vakuutusyhtiö, joka on toiminut rakennuttajana täsmälleen samanlaisilla lainaehdoilla kuin muutkin. Jotenkin omaisuus alkaa muka haista, kun sen takana on yritys.

Siksi toiseksi rakentamista, jossa vuokralaiset maksavat omaisuuden, tehdään myös pankkien lainoittamana ja on tehty maailman sivu, ja minä en ymmärrä, miten tähän sidotaan tunnepohjaa. Siitä olen edustajien Aittoniemi ja Vanhanen kanssa samaa mieltä, että perustuslain säätämistä järjestystä tulee kunnioittaa ja käsittelyn täytyy olla asiallinen kyseisessä valiokunnassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto.

7) Hallituksen esitys laiksi ympäristövahinko- kuutuksesta ja laiksi vakuutuslainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys 82/1997 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ympäristövaliokuntaan.

Valtioneuvoston selonteko: Talous- ja rahaliitto — Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko

Valtioneuvoston selonteko 4/1997 vp
Keskustelu jatkuu

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan Talous- ja rahaliitto — Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko -nimisen valtioneuvoston selonteon käsittelyä (VNS 4/1997 vp).

Keskustelu jatkuu:

Ed. Kuosmanen: Arvoisa rouva puhemies! Talous- ja rahaliitto Emu muodostaa yhdessä sisämarkkinoiden kanssa keskeisen osan Euroopan unionin politiikkaa. Se pyrkii luomaan EU:lle yhteisen valuutta-alueen, edistämään sopusointuista ja tasapainoista talouskehitystä, matalaan inflaatioon perustuvaa ja ympäristön huomioon ottavaa taloudellista kasvua sekä työllisyyttä. Lisäksi se pyrkii poistamaan valuuttakurssien epävakauden ja vähentämään korkojen epävakautta.

Emu-haittoja ja -hyötyjä on erittäin vaikea täsmällisesti etukäteen määritellä, sillä tuskin kukaan pystyy vielä tässä vaiheessa tarkasti sanomaan, mitä kaikkea yhteiseen valuuttaan siirtymisestä seuraa. Rahaliiton onnistuessa sen edut ovat suuremmat kuin haitat. Liittyessään ensimmäisten joukossa Emuun Suomi voi alusta alkaen vaikuttaa siihen ja olla päättämässä yhteisistä tavoitteista ja hyödyistä ottaen huomioon oman maamme rahapolitiittiset tavoitteet. Ulkopuolelle jääminen jättää meidät vain sopeutujan asemaan, jolloin joudumme noudattamaan pelkkää sanelupolitiikkaa.

Emu merkitsee mahdollisimman laajan talousalueen yhteistä rahayksikköä, jonka vakautta yhteinen, poliittisista suhdanteista riippumaton keskuspankki vartioi erittäin tarkasti. Suomen mahdollisuudet vaikuttaa EU:n koko kehitykseen uhkaavat kaventua, elleimme ole jo alusta lähtien unionin tämän ja seuraavan vuosikymmenen merkittävimmässä hankkeessa mukana. Katsonkin tärkeäksi, että päättämme nyt jo tässä vaiheessa liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen heti emmekä jää odottamaan Ruotsin tai muiden maiden päätöksiä tästä asiasta.

Yhteisen rahapolitiikan noudattaminen edistää ja vilkastuttaa sisämarkkinoiden toimintaa. Keskeisimmillä vienti- ja tuontimarkkinoilla toimivien suomalaisten yritysten valuuttariskit jäävät täysin pois. Keinottelu ja Suomen markalla pelaaminen eivät onnistuisi tämän jälkeen. Valuutan vaihdosta johtuvat kustannukset pienenevät, kun tärkeimmillä kauppamailla käytetään samaa valuuttaa.

Talous- ja rahaliitto tuo vakautta rahamarkkinoille. Tämä tukee kansallista talouspolitiikkaa ja parantaa edellytyksiä kansallisiin toimiin edistää kestävästä talouskasvusta ja työllisyyttä pitkällä tähtäimellä.

Maamme kaltaiselle ulkomaankaupasta riippuvaiselle kansantaloudelle tämä on hyvin tärkeä.

keää. On helpompi harjoittaa uskottavaa talouspolitiikkaa, kun Emun tuki on sen takana. Odotetaan Emun auttavan Suomessa muun muassa korkotason alenemista ja vakautumista, mikä taas edistää investointeja ja taloudellista kasvua. Se puolestaan hyödyttää työllisyystilannetta samalla. Lisäksi uskotaan ulkomaankaupan helpottuvan ja vilkastuttavan yhteisvaluutan maisa yrittämistä. (Ed. Kuoppa: Miksi palkkojen pitäisi joustaa?)

Yksittäisten yritysten kannalta tämä on pysyttävä hoitamaan niin, että se parantaa rahoitusasemaa muun muassa velkaantumista vähentämällä. Oletettavasti kilpailu tulisi kiristymään, mutta Emu edistäisi myös kasvua ja tervehdyttäisi liike-elämää kaikilta osiltaan.

Täytyy sanoa, että Rahaliitossa tulee olemaan myös riskejä. Rahapoliittinen päätöksenteko siirtyy maamme rajojen ulkopuolelle Euroopan yhteiselle keskuspankille, talouspolitiikan liikkumala kaventuu, ja alueellisen eriarvoisuuden pelätään entisestään korostuvan. Palkansaaajat pelkäävät, että heidän sopimussuojaansa heikennetään (Ed. Puisto: Eivätkä suotta!) työmarkkinapolitiikan kustannuksella. Uhkana nähdään palkkojen joustot, sillä devalvaatiot eivät enää ole mahdollisia tämän jälkeen. Emuun siirtyminen tulee aikanaan aiheuttamaan yrityksille ja pankeille ylimääräisiä kustannuksia tietokantojen ja järjestelmien muutosten vuoksi.

Raha- ja valuuttakurssipolitiikan päättämisestä luopuminen muuttaa kansantaloutemme rakenteita. Siksi on tärkeää kehittää ja monipuolistaa talouttamme sen toiminta- ja suorituskyvyn varmistamiseksi. Vain näin pystymme hyödyntämään sisämarkkinoiden sekä Talous- ja rahaliiton tarjoamat edut. Erityisen tärkeitä on panna toimeen sellaisia rakenteellisia muutoksia, jotka parantavat työmarkkinoiden toimintaa sekä edellytyksiä kohentaa työllisyyttä ja työllisyyspolitiikkaa.

Rahataloudellisen vakauden ja sitä kautta lisääntyvän talouden tehokkuuden avulla Emu voi tukea myös sosiaalista ja sosiaalipoliittista kestävä kehitystä, työllisyyden kohentumista ja resursseja julkiselle taloudelle. Sosiaalipolitiikan osalta nykyhetken haasteet — kuten sosiaaliturvan rahoitus, työttömyys sekä väestön ikääntyminen — ovat eri jäsenvaltioissa yhteisiä asioita. EU-maiden talouksien toimiessa kiinteässä vuorovaikutuksessa toistensa kanssa on järkevää pyrkiä asettamaan saman suuntaisia lähestymistapoja sosiaalipolitiikan ja työelämän kysymyksissä. Emun ja varsinkin sen siirtymävaiheen

mahdollisiin ongelmiin on kiinnitettävä vakavaa huomiota talouden ja sosiaalipolitiikan keskinäisten suhteiden ja sosiaalipolitiikan rahoituksen osalta. Liittyy Suomi Emuun tai ei, on sosiaaliturvamme joka tapauksessa uudistusten edessä.

Yksittäisen kansalaisen kannalta Emuun liittymisen myötä liikkuminen Euroopassa helpottuu monin tavoin. Rahaliitolla on myös turvallisuuspoliittinen ulottuvuus. Tulemme kuulu- maan entistä tiiviimmin ja läheisemmin muuhun Eurooppaan.

Arvoisa rouva puhemies! Loppuyhteenvetona katson, että Emu edellyttää talouspolitiikalta kurinalaisuutta ja mukanaoloa yhdessä sovittujen linjojen mukaisessa politiikassa. Erityisesti julkisen talouden tasapainottaminen on tärkeää. Jokainen meistä kansanedustajista voi omalla panoksellaan edesauttaa hyödyllistä ja tuloksellista Emu-ratkaisua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmasen puheenvuoro piti hyvin sisällään lyhyessä muodossa Emun taloudelliset edut ja haitat nimenomaan yritys- ja elinkeinotoiminnalle. On lisäksi korostettava, että suurteollisuus pärjää jo nykyisin itsellisenä ja kansainvälistyneenä omillaan, mutta Emusta tulee olemaan hyötyä nimenomaan pienelle ja keskisuurelle teollisuus- ja yritystoiminnalle. Vielä on todettava, että Suomen talouden kehityksen kannaltahan on toki ollut viisasta täyttää talouspolitiikassa Emun lähentymiskriteerit, koska se on ollut hyvää talouspolitiikkaa. Kun nyt Emu joka tapauksessa syntyy, sekin on ilmeisen selvää, on Suomen parempi olla mukana Emussa alusta pitäen kuin jäädä sen ulkopuolelle.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Kuosmasen puhe oli tyyppillinen kokoomuspuheenvuoro, joka varsin yksiselitteisesti teki johtopäätökset Emuun liittymisestä pelkästään myönteisten näkemysten perusteella. Varmasti myönteistä onkin, ja niin kuin ed. Kuosmanen sanoo, Emu onnistuessaan ja erityisesti noususuhdanteessa on varmasti osalle kansasta hyödyllinen, mutta minun mielestäni politiikan ja eduskunnan tehtävä on pitää kansa yhdessä ja nimenomaan varautua haittavaikutuksiin. Ed. Kuosmaselle ne olivat vain välttämä-

tön paha ja puheen loppu, jotta se olisi tasapainoinen, mutta niillä ei ollut vaikutusta jäsenhakemukseen. Samalla tavallahan kävi EU-jäsenyydessä, että kaikki se, mitä suojaksi rakennettiin EU-jäsenyyden varalle, kokoomuksen saatua enemmän valtaa hallituksessa pantiin alas.

Petollista minun mielestäni ed. Kuosmasen puheenvuorossa oli se, että ainakin rivien välistä ja osin riveilläkin hän näki, että Emu-jäsenyyden tarkoitus sosiaalipolitiikan muuttamiseksi EU:n valtaviirran mukaiseksi. Meillehän tämä on nimenomaan haittavaikutus. Näitä vastaanhan meidän pitäisi pystyä toimimaan. Tämän takia ei kokoomuslaista lähestymistapaa voi käyttää, koska te haette, minkä ed. Kuosmanenkin epäsuorasti myönsi, Brysselistä apua siihen, että suomalainen hyvinvointiyhteiskunta ajetaan alas.

Ed. Kuosmanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppaiselle toteaisin, että joka tapauksessa, liittyy Suomi Emuun tai ei, sosiaaliturvamme on uudistuksen edessä; sen rakenteet täytyy uudistaa. Minusta olisi viisasta, että kissa pöydälle ja puhtaalta pöydältä aloitettaisiin uudelleen sosiaaliturvan uudistaminen siinä mielessä, että se oikeudenmukaisesti uudistettaisiin. Tämän päivän sosiaaliturva on rakennettu siltä pohjalta, että maassa on korkea työllisyys. Kun työttömiä on nyt mahdollottoman paljon, minun mielestäni sosiaaliturvan rakenne perusturvan osalta pitäisi käsitellä uudelleen.

Ed. Immonen: Arvoisa puhemies! Ed. Kuosmaselle aluksi kuitenkin toteaisin, että juuri korkean työttömyyden aikana ihmisten elintaso on laskenut. Siinä mielessä olette oikeassa, että sosiaaliturvaa on uudistettava. Ihmisten toimeentuloa siltä osin on parannettava ja nähtävä asiat sillä tavalla kuten sanoitte, että kissa on nostettava pöydälle ja otettava se todellinen — tässä tapauksessa työttömien — elämä, se ahdistunut elämä, näköpiiriin. Sitä tällä hetkellä ahdistetaan kaikenkarvaisin keinoin. Se on valitettavaa.

Emu-jäsenyyden vaikutuksista Suomeen on sanonut ja kirjoittanut moni asiantuntija. Pohdinnan tuotteista ei suinkaan ole vähäisin Jukka Pekkarisen johdolla aikaansaatu Emu-asiantuntijatyöryhmän raportti. Ikävä totuus kuitenkin on, ettei kukaan pysty varmuudella vastaamaan meitä kaikkia kiinnostaviin ja polttaviin kysymyksiin. Kukaan ei pysty ennustamaan meille kahvinporoilla eikä ilman, miten toimii Suomi ja sen talous Emu-jäsenmaana. On vaikea kenen-

kään pohtia Emun ja Suomen mahdollista tulevaisuutta, koska Emu ei ole mikään valmis kokonaisuus, vaan täysin keskeneräinen ja vasta muodostumassa.

Epävarmuus johtaa omassa ajattelussani kriittisyyteen. Suomelle olisikin kaikkein paras, jos se ei pyrkisi ensimmäisten joukossa Emu-jäsenyyteen, vaan varmistaisi ensin, minkälainen kokonaisuus syntyy Euroopan talous- ja rahaliitosta. Suomen ratkaisu Emu-jäsenyydestä on suuri ja historiallinen ratkaisu, jolla on laajat seuraukset koko yhteiskuntaamme. Näin suuri ratkaisu vaatii erittäin suuren ja laajan yhteisymmärryksen.

Suomen talouspolitiikka on usein ollut pakon sanelemaa. Syitä on ollut monia, mutta ikävä totuus on, että talouspolitiikkamme on ollut reagoimista sekä sisäisiin että ulkoihin pakkoihin. Suomen teollisuus on ollut ja on yhä edelleen yksipuolista. Tämä teollisuuden yksipuolisuus ei ole antanut mahdollisuuksia luoda vapaasti mielestämme talous- ja rahapolitiikkaa. Koko toisen maailmansodan jälkeisen ajan 80-luvun loppuun asti voimakas vienti Neuvostoliittoon puolestaan saneli talouselämäämme hyvin pitkälle.

Emu-jäsenyydestä tulisi todennäköisesti uusi, lopullinen ja tiukka suomalaisen talouspolitiikan sanelija. Suomi menettäisi hallinnan omaan rahaan ja talouspolitiikkaan Emun jäsenmaana. Tällöin talouspolitiikka muuttuu niin, ettei sitä enää rakenneta omien tarpeittemme pohjalta, jolloin vaikutukset näkyisivät jokaisella politiikan sektorilla ja jokaisen suomalaisen elämässä.

Emu-jäsenyyden sopii mahdollisesti hyvinkin niille EU:n jäsenmaille, joiden talouselämä muistuttaa suuresti toisiaan. Yhteiset linjaukset talous- ja rahapolitiikassa syntyvät luonnostaan, ja samalla valtioiden erityistarpeet tulevat huomioiduksi. Esimerkiksi Saksan, Ranskan, Belgian ja Hollannin on helppo luoda yhteistä, kaikkia valtioita tyydyttävää talouspolitiikkaa.

On vaikea kuvitella Suomen pystyvän tekemään Emusta ja sen linjauksista mieleisiään. Suomella ei ole asemaa, josta käsin saneliaan Euroopan talous- ja rahaliiton politiikkaa. Suomen talouselämä ja sen tarpeet eivät muistuta muiden mahdollisten jäsenmaiden tavoitteita, joten Suomen tulee olemaan vaikea saada liittolaisia tavoitteilleen Emussa. Suomi ei voi Emun jäsenenä tehdä omaa talouspolitiikkaa ja sitä kautta huomioida kansallisia tarpeita. Miten voimme tuolloin huomioida oman elinkeinoelämämme tarpeet? Suomi voi ajautua Talous- ja rahaliiton jäsenenä tilanteeseen, jossa me olem-

me voimattomia oman taloutemme ongelmien edessä.

On selvästi pelättävissä, että Suomen ollessa Emun jäsen yritykset tulisivat käyttämään palkkojen joustoja kilpailukykyä ylläpitämiseksi. Jos jo nyt nähdään palkkojen jousto lähes ainoana jäljelle jäävänä keinona vaikuttaa yrityksiemme kilpailukykyyn ja sitä kautta omaan kansantalouteemme, on syytä kyseenalaistaa Suomen Emu-jäsenyyden toimivuus. Jos Suomi päätyy Emu-jäseneksi, on järjestettävä mahdollisimman toimiva puskurirahastojärjestelmä. Ei voida olettaa tavallisten työtä tekevien tai työttömien ihmisten toimeentulon olevan se elementti, jolla korjaamme Emun mukanaan tuomia ongelmia.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin jäsenmaat saavat kohdata Emuun liittytyään aivan uudenlaisen yhdenmukaisuuden paineet. Unionista tulee yhä tiiviimpi ja kokonaisvaltaisempi suhteessa jäsenmaihinsa. Emu on erittäin konkreettinen askel kohti eurooppalaista liittovaltiota. Emun myötä yhä harvempi asia on enää aidosti kansallisen päätöksenteon alainen. Jokainen politiikan lainalaisuudet tunteva tietää, miten vähän politiikalle jää pelivaraa taloudellisten raamien puhuttelussa.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääosin ed. Immonen esitti aivan oikean suuntaista ajattelua. Kiinnitin vain yhteen asiaan huomiota, joka esimerkiksi tänään oli esillä, kun suuri valiokunta kuunteli ruotsalaista Emu-työryhmän puheenjohtaja Calmforssia, joka johti Ruotsin Emu-selvitystä.

Mitä tulee puskurirahastoihin, niin henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että niitä pitää selvittää. Ne saattavat olla ihan järkeviä, ja ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksia pitää tukea. Kuitenkin kannattaa muistaa, että meillä on suuri osa, esimerkiksi työttömät ja eläkeläiset, yritysten ja muiden puskurirahastojen ulkopuolella. Varmaan paras puskurirahasto, rouva puhemies, on se, että meillä on ainakin tasapainossa oleva, mieluummin ylijäämäinen, valtion budjetti, koska sieltä me voimme auttaa kaikella tavoin. Sitä voidaan käyttää elvyttämiseen. Haluan jo tässä vaiheessa tuoda esille, että paras puskurirahasto on se, että valtion budjetti on ainakin tasapainossa ja mieluummin ylijäämäinen. Varmasti, niin kuin sanottu, muuten puskurirahastoja voidaan kyllä selvittää, se on selvittämisen arvoinen asia.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain todeta, että Suomi

on nyt jo EU:n jäsen, ja kun me olemme jäsenenä, ollaan sitten tosissaan ja todella ja ollaan mukana EU:n kehityksessä. Silloin meidän myös on järkevää olla mukana Emussa jo alusta pitäen. Silloin meidänkin sanamme jossakin määrin pääsee vaikuttamaan siihen, mitä Emu ja EU jatkossa tulevat olemaan.

Ed. Immonen käsitteli puskurirahastoja ym. Millä me ne saisimme aikaan, ellemmme olisi siellä alun perin mukana ja neuvottelemassa näistä asioista? Emu tulee joka tapauksessa, niin paljon poliittista arvovaltaa Euroopassa Emulle on jo annettu. Nyt on vain kysymys siitä, millä ehdoilla Suomi siihen menee.

Ed. B r y g g a r e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Immonen kohtuullisen kriittisesti pohdiskeli Emuun menemisen ongelmia ja tavallaan monessakin asiassa varmasti hipoi totuutta. Olisin kuitenkin halunnut kuulla myös sitä pohdiskelua, jossa pohdiskellaan ulosjäännin paradokseja, jotka nekin ovat kohtuuttoman ruusuttomia ja hankalia. Tulisi aina vertailla asioita eikä pelkästään esitellä toista puolta.

Millä tavalla suomalainen talouspolitiikka itsenäisesti toimii, jos olemme ulkopuolella, mutta kuitenkin pääomat liikkuvat tällä hetkellä vapaasti Euroopassa? Haluaisin kysyä ed. Immoselta: Oletteko todella varma, että siinä vaiheessa, jos olisimme tällaisen ison valuuttaunionin ulkopuolella, voisimme toimia kohtuullisen itsenäisesti valuuttamme kanssa, olla itsenäisiä teollisuutemme kanssa? Nämä kaikki asiat tulee aina pohtia kummaltakin puolelta. Toivottavasti ed. Immonen voi tätä minulle hieman valottaa.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Immonen kiinnitti huomiota joustoihin ja näki, että ne ovat ainoat seikat, joita esimerkiksi ei-sosialistit tai markkinat vaativat. Ed. Immoselta voisi kysyä: Mikä muu voi joustaa enää kuin palkat silloin, kun tulee laskusuhdanne tai muu, kun tähän mennessä kaikki muu on joutanut? Minusta tämä ei ole vaatimus, vaan tämä on toteamus. Kun se vasemmistolle ja ay-liikkeelle on vaikea asia, olisi syytä katsoa aivan rehellisesti tosiasioita silmiin eikä käydä tähän retoriikkaan, kuka vaatii joustoja tai ei. Kyllähän ne väkisin tulevat.

Mitä tulee rahastoihin, on syytä epäillä, kun nyt on noususuhdanne menossa, hyväksyvätkö palkansaajat, että tuottavuudesta rahastoja muodostetaan joka yritykseen, kuntiin, valtiolle, työttömyysturvaan. Niiden pitää tulla tuotta-

vuudesta, ja ne ovat vaihtoehtoja palkankorotuksille. Ei kyllä historia osoita, vaikka te kuinka puhutte rahastoista, että niihin saataisiin kertymään niin paljon varoja, että seuraava laskusuhdanne pystytään ottamaan vastaan. Esimerkiksi valtio velkaantuu edelleen, vaikka on noususuhdanne. Eihän tällä vauhdilla uskallettaisi mennä Emuun, jos te pelkästään rahastoihin vetoaisitte. Esimerkiksi tällä hetkellä ei ole puskureiksi yhtään karttumassa valtiolla, ei yritystasolle, ei kuntiin — niitä imetään tyhjiin — ei työttömyyskassoihin jne. On kyllä aika lailla itsensä pettämistä, jos te luulette, että rahastoja kerätään muuten kuin ohjaamalla niihin palkankorotusvara.

Ed. I m m o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puskurirahastot ovat tietysti ongelmallinen asia. Ed. Elo totesi, että ne voisivat olla valtion budjetin osana. Tietysti on näinkin, mutta ... (Ed. Elo: Ainakin osaksi!) — Ainakin osaksi. — Siinä on aina se pelko, kuka kahvassa sitten on. Totta kai tämä on ensimmäisenä mielessä. Se on tutkimuksen alainen asia. Joka tapauksessa täytyisi olla jonkinlaisia puskurirahastoja.

Mitä tulee ed. Kemppaisen puheenvuoroon joustoista, niin silloin eivät jouta vain palkat, eläkkeet, työttömyyskorvaukset jne. (Ed. Kemppainen: Tähän asti kaikki muut ovat joustaneet!) Edelleen se puoli joustaisi.

Ed. Bryggare kysyi Emun ulkopuolelle jäämisestä. Sen takia juuri haluankin, että emme kiirehtisi, vaan katseltaisiin tilannetta ja edettäisiin rauhallisesti, ettei meille kävisi niin kuten juuri muutama viikko sitten saimme kuulla, että huonot suomalaiset lobbaajat ovat hoitaneet asiat niin, että olemme miljardin nettomaksajia joutuena vain töppäilyistä. Tässä mielessä tarvitsimme lisää aikaa, koska ongelmia on niin ulkona kuin sisälläkin.

Ed. Johannes K o s k i n e n : Rouva puhemies! Tässä suomalaisessa keskustelussa on kovasti korostettu sitä, että yhteinen raha on väärä pää aloittaa ja tiivistää taloudellista integraatiota. On katsottu, että muiden yhteisten rakenteiden pitäisi olla paljon pidemmällä, ennen kuin olisi valmiuksia yhteiseen rahaan. Tämä pitäisi mielestäni riitauttaa. Itse asiassahan silloin, kun on yhteismarkkinat, yhteinen talousalue, niin ihan luonteva tavoite on siirtyä myös yhteiseen arvon mittaan. Raha, valuutta, on arvon mitta ja vaihdon väline, ja sen tulisi olla suoraan verran-

nollinen silloin, kun on kyse yhteisistä tavara-, pääoma- ja työmarkkinoista.

Oikeastaan voisi rajusti yksinkertaistaen verata tilannetta siihen, kun metrin mittaa harmonisoitiin. Aikaisemmin oli kauppiailla erimittaisia kepakoita, joilla tehtiin tietysti oman edun mukaisia mittauksia, jotka vaihtelivat paikkakunnalta ja maasta toiseen. Sitten pystyttiin yhtenäistämään metrin mitta, niin että kaikkialla on saman mittaista tavaraa silloin, kun metristä puhutaan, ja se olennaisesti helpottaa kaupan käyntiä. Se tuo myös tiettyä oikeudenmukaisuutta kauppaan. Vähän samasta asiasta on kysymys silloin, kun pyritään kiinteästi järjestämään rahaolot sellaisiksi, että tiedetään, minkä kokoisista yksiköistä on kysymys. Devalvaatiot, yksipuoliset valuutan arvon muutoksethan, ovat rinnastettavissa metrin vajentamiseen. Vielä enemmän esimerkiksi kultakaupassa on ollut eri maissa eri pitoisuuksia, siten että toisessa maassa kultaesineestä on kultaa vain 40 prosenttia ja toisessa 90 prosenttia. On ihan eri arvoista kysymys, mutta kuitenkin sitä kaupitellaan ihan samanlaisena kultana. Tätä yksipuolista devalvointimahdollisuutta ovat viime vuosina tietysti rajoittaneet yhteiset rahamarkkinat. Sanktiot tulevat korkojen nousuna, talouden epävakautena, mistä Suomikin on saanut valitettavia kokemuksia.

Johtopäätöksenä tästä ajatusleikistä uskoisin, että hyvin laajasti yhteiskunnassa, jos ihan perimmäisenä kysymyksenä tätä pohditaan, päädytään siihen, että yhteinen raha olisi eduksi varsinkin päämarkkina-alueellamme, pääyhteistyö-alueellamme, läntisessä Euroopassa.

Nyt kun Euroopan unionin suunnitelmaa eurosta ja yhteisestä rahasta arvioidaan, siinä unohtetaankin hyvä pyrkimys ja haetaan kauhukuvia. Toisella puolella ehkä kiillotellaan liiaksi, että tämä nyt tuo niin automaattisesti vakautta ja taloudellista kasvua. Kummastakaan ei ole kysymys. Ei se tuo taivaan ihanuuksia eikä helvetin kauhuja, mutta se helpottaisi 10:n, 20:n ja 30 vuoden aikavälillä yhteisen Suomen ja yhteisen Euroopan rakentamista, niin että vältettäisiin paljon sellaisia ongelmia, joita kansallisten valuuttojen kilpailussa ja varsinkin niillä spekuloitaessa syntyy.

Ajattelin hiukan tarkemmin käsitellä varautumista yhteisessä rahassa elämiseen työmarkkinoiden osalta. Sehän on ollut keskeisiä pelottelun aiheita, että työmarkkinoilla tulee suuria ongelmia työllisyydessä ja myös palkkojen joustotarpeita.

Yhteinen valuutta-alue ja yhteiset työmarkki-

nat johtavat haasteisiin, joihin Suomessa pitäisi mahdollisimman hyvin jo ennalta varautua.

Ensinnäkin puhutaan paljon siitä, että työmarkkinoiden joustotarpeet lisääntyvät, ja sitä voidaan nimetä sopimuspoliittiseksi haasteeksi. On kysymys siitä, miten voidaan työehtosopimuksissa ja työolainsäädännössä varautua siihen, että muutettaisiin siedettävällä tavalla joustavammiksi työmarkkinoita.

Toiseksi pitää sopeutua alhaiseen inflaatioon. Siitähän meillä nyt on jo muutaman vuoden kokemus. Palkkapoliitikassa kannattaa keskittyä reaaliasioiden tavoitteluun eikä nimellisansioihin ja näennäisiin korkeisiin korotusprosentteihin.

Kolmas ja Suomessa hyvin ongelmallinenkin kohta on työvoimapolitiittinen haaste, se että ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus lisääntyy yhteisen valuutan oloissa.

Neljänneksi, jotta tällaisesta isosta valuutta-alueesta saataisiin hyötyjä, pitäisi myös pystyä tuotannon rakenne integroimaan, monipuolistamaan Suomessa tuotantorakennetta.

Yksilötasolla kaikki muutokset työmarkkinoilla tietysti aiheuttavat epävarmuutta ja tämä kasautuu ikääntyneempiin, heikomman peruskoulutuksen saaneisiin työntekijöihin, palkansaajiin. Tämä asettaa erityisiä haasteita sille, että pitää saada ammatillinen koulutus, aikuisten kouluttaminen, kuntoon. Pitää kaikille taata mahdollisuudet sopeutua kansainvälistyviin, globaalistuviin, työmarkkinoihin.

Tarkastellessamme, miten todella nopealla aikataululla pitäisi pystyä varautumaan yhteisen rahan aiheuttamiin muutoksiin työmarkkinoilla, periaatteessa jos työmarkkinapolitiikka on laajalla konsensuksella hoidettua ja maltillista, yhteisestä rahasta ei sinänsä aiheudu ongelmia. Ongelmat ovat enemmänkin mahdollisesti yksipuolisten häiriöiden ja sokkitilanteiden kohdalla, ja niihin vaadittaisiin ihan uuden tyyppisiä järjestelyjä.

Eurooppalaisella tasolla pitäisi tietysti työllisyis-toimia pystyä lisäämään samalla, kun vapautetaan markkinoiden toimintaa. Silloin yhteiskunnan panostuksen pitäisi olla saman tyyppistä ja samaan suuntaan vaikuttavaa kautta euroalueen. Tarvitaan eurooppalaista työllisyysstrategiaa, mitä nyt erityisesti sosialidemokraatit kautta Euroopan ovat vaatineet.

Kun tätä sopeutumista yritystasolla ja paikallisesti vaaditaan, pitäisi myös toimivaltuuksien olla yritystasolla ja paikallisesti myös henkilöstön edustajilla. Meidän pitää vahvistaa henkilös-

tön, erityisesti luottamusmiesten, toimivaltuuksia sekä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia, jotta neuvottelut tapahtuisivat tasavertaisemmalta pohjalta.

Työmarkkinoiden jousto johtaa myös lisääntyvään monimuotoisten ja erityyppisten työsuhteiden käyttöön. Meneillään oleva työ ns. epätyypillisten työsuhteiden tasavertaistamiseksi ja niissä sosiaaliturvan parantamiseksi täytyy viedä nopeasti päätökseen.

Kriisitilanteiden varalta on keskustelussa eniten ollut esillä puskurirahastointi. Sitä äskenkin sivuttiin. Siinä on tietysti ongelmana se, että todella vaikeiden tilanteiden varalta tarvittaisiin isoja summia ja sellaisia ei näissä oloissa pystytä keräämään. Oikeastaan olisi hyvinä aikoina pitänyt saada koottua isoja rahastoja. Jos taas puhutaan pidemmällä, 10—20 vuoden, aikavälillä, niin on hyvin tärkeätä, että kehitetään esimerkiksi työttömyysvakuutusta osittain rahastoivaksi ja katsotaan, missä vaiheessa pystytään työeläke-rahastoihin kokoamaan varoja, missä vaiheessa niitä on taas purettava siten, että ne mahdollisuuksien mukaan tasaisivat suhdannevaihteluja. Myöskin yrityskohtaisia järjestelyjä ja henkilöstörahastoja tulee tässä mielessä kehittää.

Sopimusjärjestelmässä täytyy kehittää joustavia komponentteja, katsoa, missä asioissa voidaan yrityskohtaista sopimista lisätä turvallisella tavalla, ja erityisesti palkkausjärjestelmässä kehittää tuloksen mukaan muuttuvia osia, samalla kun turvataan minimipalkat ja sopimuspalkat ihan nykyiseen tapaan. Eli tuotantopalkkioita ja tulospalkkioita varmaan jatkossa erityisesti vienniteollisuudessa tulee lisää tai niiden osuus kokonaispalkkauksesta kasvaa.

Äsken viittasin koulutuksen korostumiseen. Erityisesti ikääntyneiden, keski-ikäisten ja vanhempien, palkansaajaryhmien osalta keskeinen vastaus on koulutusvakuutuksen kehittäminen, koko työvoimasta huolehtiminen ja myöskin työpaikoilla kaikkien mukaan ottaminen yritysten ja niiden tuotannon kehittämiseen.

Vaikka tätä keskustelua minusta pitäisi enemmän siirtää Emun substanssipuolelle, joudun lopuksi kuitenkin lyhyesti palaamaan menettelytapakysymykseen.

Olen itse esittänyt ja keskustelussa on esitetty lakia Suomen siirtymisestä Euroopan talous- ja rahaliiton kolmanteen vaiheeseen. Katsoisin, että se olisi asianmukaisempi tapa hankkia eduskunnan suostumus ja tehdä poliittinen päätös Suomen osallistumisesta yhteiseen rahan kuin selonteossa esitetty tiedonanto. Muun muassa

valtiovarainministeri on kyselty, mitä tällaiseen lakiin voisi kirjoittaa. Siinä laissa tulisi todeta Suomen velvoitteet Euroopan talous- ja rahaliitossa EU-liittymissopimuksemme, perustamis-sopimuksen ja muun EU-normiston perusteella, kuvata yhteisen rahan edellyttämä lainsäädäntö-ohjelma ja siirtymäaikataulu sekä valtuuttaa hallitus päättämään Suomen siirtymisestä kolmannen vaiheeseen eli yhteiseen rahaan, siis osallistumaan Euroopan tason päätöksentekoon. Luonteeltaan laki voisi olla toisaalta deklaratorinen ja oikeustilaa selventävä, toisaalta jatkotoimiin valtuuttava. Kysymys olisi siis samalla puite- ja valtuutuslaista.

Emun kolmannen vaiheen ja euron käyttöönoton käsitteleminen nimenomaan lakiehdotuksena eduskunnassa keskittäisi huomion kauhu- ja kieltokuvien maalailusta enemmän asiasisältöön, vaikka se tosin merkitsisi useampaa täysistuntokeskustelua. Se avaisi myös mahdollisuuden jäsenyydestä seuraavan lainsäädäntökokonaisuuden monipuoliseen arviointiin sekä riidattomampaan käsittelyjärjestyksen tarkasteluun. Kun laki kytkisi yhteisen rahan EU-sopimukseen, se toivottavasti myös irrottaisi Suomen valinnan päiväkohtaisesta hallitus — oppositio-aselmasta pitkäjänteisen kansallisen ratkaisun osaksi.

Joka tapauksessa kotimaisen lainsäädännön muutokset tulisivat käsiteltäviksi sen jälkeen, kun yhteiseen rahaan siirtyvät maat on valittu ja lopullinen kolmannen vaiheen käynnistymisen ajankohta varmistunut. Muutokset, kuten selonteossakin todetaan, koskisivat muun muassa rahalakia ja Suomen Pankista annettua lakia ja täydentäisivät kansallista sääntelyä euron käyttöönotosta.

Näiden lakien käsittelyjärjestys tulisi arvioitavaksi vasta sitten, kun tekstit ovat esillä, eikä niihin perustuslakivaliokuntakaan tämän selonteon käsittelyn yhteydessä mitään varmaa kantaa voi ottaa. Sen sijaan tähän koko prosessiin, miten Suomen mukaanmenosta päätetään, selonteon säätämisjärjestys- ja päätöksentekomenettelytarkastelu antaa hyvän pohjan ottaa kantaa. Uskoisin, että vaikkakaan aikaa ei kovin paljon ole, pystytään tuota kuvaa selkeyttämään. Toivomus olisikin, että päätöksentekomenettelyyn liittyvistä asioista jatkossa ei tarvitsisi paljon kättä vääntää, vaan voitaisiin keskittyä enemmän yhteisen rahan aiheuttamiin muutoksiin ja itse peruspäätökseen siitä, menneäkö mukaan ensimmäisessä vaiheessa vai myöhemmin.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Johannes Koskinen rinnastus Emun ja pituusmittametrin harmonisoinnin välillä oli melko ontuva. Ruotsin suurin päivälehti Aftonbladet ilmaisi tämän osuvasti todeten, että EU ei yksinkertaisesti ole — talouskielellä — optimaalinen valuutta-alue. Kielelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset erot ovat suuria ja alueelliset eroavuudet valtavia. Aftonbladetissa vielä konkretisoitiin näin: ”Miten 35 prosentin työttömyyden omaava Andalusia sopii Talous- ja rahaliittoon Lyonin alueen tai edes Katalonian kanssa? Emu repii auki suuria kuiluja maiden ja alueiden välillä. Köyhimpien alueiden ainoa kilpailuväline tulee olemaan yhä olennaisemmin alenevat palkat tai nouseva työttömyys.”

Onkin merkillistä, että meikäläisessä keskustelussa päinvastoin kuin Ruotsissa ei ole oltu huolestuneita Suomen korkeasta työttömyysilanteesta Emun lähdeyttäessä. Ajattelinkin, että on varsin suuri vaara, että yhtenäisessä Euroopan valuutta-alueessa mahdollisten taloudellisten häiriötilanteiden seurauksena Suomesta saat-taisi muodostua Euroopan perifeerinen kehitys-alue kohoavine työttömyyslukuineen.

Ed. Johannes Koskinen puhui vielä työvoiman liikkuvuudesta. Senkin suhteen voidaan todeta, että kielelliset, kulttuuriset ja sosiaaliset erot Euroopan unionin eri maiden välillä estävät tällaista liikkuvuutta Emun sisällä. Aftonbladetin esimerkissä edelleen todettiin: ”Työtön ei lähde Kreikasta Ruhrin alueelle. Työtön ruotsalainen rakennustyöläinen ei automaattisesti etsiydy Lombardiaan.”

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Johannes Koskinen käsitteli puheenvuorossaan työelämän asioita aika laajasti ja toi siinä esiin hyvin tärkeän seikan, miten työelämässä mahdollisesti pärjätään. Hän korosti puheenvuorossaan sitä tai toi esiin sen, että luottamusmiesten oikeuksia pitää kehittää. Minä haluan myös tukea hänen näkemystään tästä asiasta, sillä samanaikaisesti varmastikin on tarvetta siihen, mikä tuli myös ed. Johannes Koskinen puheessa esiin, että työelämässä tarvitaan erilaista työpaikkakohtaista sopimista ja joustamista. Silloin on aivan ensiarvoinen edellytys se, että luottamusmiestjärjestelmät ja luottamusmiesten oikeudet ovat kunnossa, sillä vain tällä tavallakin osittain kyetään turvaamaan sitä, että työelämä toimii Suomessa mahdollisissa Emu-oloissa niin hyvin kuin suinkin mahdollista. Toivoisin todella, että ne, jotka kaikkein kiivaimmin

nyt nopeata Emu-jäsenyyttä ajavat erikoisesti tämän salin oikealla laidalla, asennoituisivat myös niin, että hyvin nopeassa tahdissa näitä työelämän oikeuksia myös lisätään.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Johannes Koskinen pohdiskeli päätöksentekotapaa hyvin asiallisesti. Olen myös sitä mieltä, että asiallisempi tapa päättää mahdollisesta liittymisestä Talous- ja rahaliittoon olisi valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n mukainen lakiesitys kuin tiedonanto. Täsähän on kysymys hyvin suuresta asiasta. Tiedonannossa äänestetään hallituksen luottamuksesta, mutta tässä on siitä kysymys, tuleeko Suomen liittyä Talous- ja rahaliittoon vai ei. Se on minusta paljon isompi asia kuin hallituksen luottamus.

Jos valtiovarainministeri Niinistö olisi paikalla, hän varmasti syyttäisi nyt ed. Johannes Koskista kikkailusta, kuten hän eilen teki. Mutta hän ei ole nyt paikalla, mutta ministeri Alho on, ja kun valtiovarainministeriö on asettanut korkeimman hallinto-oikeuden presidentin Pekka Hallbergin johdolla työryhmän pohtimaan lainsäätämisyjärjestystä ja työn tulos on valmistunut jo vuosi sitten, olisi hyvin mielenkiintoista tietää, miksi valtiovarainministeriö ei ole julkaissut työryhmän työtä. Onko valtiovarainministeriössä muitakin Emuun liittyviä selvityksiä, lainsäädäntöön tai muuhun liittyviä sellaisia selvityksiä, joita ei ole tuotu eduskunnan tietoon tai joita ei ole selonteossa millään tavalla mainittu? Mitkä ovat ne syyt, miksi on pidetty salassa sekä työryhmän asettaminen että sen työn sisältö?

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Johannes Koskisen puheenvuoro menettelytavoista oli erittäin rakentava, niin kuin ovat olleet monet muutkin eduskuntaryhmistä tulleet puheenvuorot. Muistan nyt erityisesti ryhmänjohtaja ed. Tuomiojan ja esimerkiksi ryhmänjohtaja ed. Biaudet'n ja monen muun puheenvuorot.

Se ihmetyttää, miten te eduskuntaryhmissä olette sallineet hallitukselle tällaisen linjan, jossa menettelytapa on saneltu jo vuoden ajan tällä tavalla. Täsähän me olemme menettäneet hirmuisesti aikaa, jonka kuluessa olisi alkanut kansalaiskeskustelu sisällöstä, olisi myös herätetty keskustelu opposition ja hallituksen välillä itse päätöksestä eikä olisi riidelly menettelytavasta. Se ihmetyttää, että te olette sallineet hallitukselle tällaisen linjan.

Kun oppositiosta on tällaisia puheenvuoroja käytetty, mielestäni yritetty samalla tavalla keskustella asiallisesti, meille on vastattu, että nahkurin orsilla tavataan. Ei minusta tämä ole sitä linjanvetoa hallitukselta, että tämä kansa yhteinäisenä voisi olla ottamassa eurooppalaisia haasteita vastaan. Tässä on liian paljon poltettu siltoja. Liian monta sellaista päätöstä on tehty, joilla valmiiksi on jo kansaa jaettu kahtia. Tulisi voida lieventää haittoja, joita väistämättä Emu-päätös tuo myös mukanaan. Tämä hallitus on vain varustautumassa puolustamaan hyväosaisten kehitystä, turvaamassa niiden hyödyn, jotka integraatiosta hyötyvät. Mutta kun me varmasti tiedämme, että haittavaikutukset ovat isommat kuin hallituksen tulkinnoissa halutaan myöntää, se vaatisi eduskunnalta ja miksei koko kansalaiskeskustelulta aina kansanäänestykseen asti kannan ottamista niin, että me taas kokoaisimme kansaa yhteen emmekä hajottaisi, niin kuin pari vuotta on tehty.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä myös omalta puoleltani haluan kiittää ed. Johannes Koskista hyvästä ja rakentavasta pohdinnasta säättämisyjärjestyksen osalta. Ne argumentit, joita hän otti esille, ovat minusta hyvin vahvoja ja kestäviä. Tavoitteena on näin suuressa asiassa löytää sellainen päätöksentekomenettely, jota menettelynä ei voitaisi laittaa kyseenalaiseksi. Se on erittäin tärkeitä asian jatkoon kannalta.

Sen sijaan en voi yhtyä siihen ajatukseen, joka koski puheen alkuosassa ollutta pohdintaa metristä ja rahasta. Minusta hän on ymmärtänyt väärin vaihtoehdon Emuun liittymisen ja sen ulkopuolelle jäämisen osalta. Jälleen kerran tuli esille, että vaihtoehto on inflaatio — devalvaatiopolitiikka. Vaihtoehto ei ole se, vaan todellinen vaihtoehto on muuttuvan valuuttakurssin politiikka, mikä tarkoittaa sitä, että pidetään inflaatio alhaalla, pidetään finanssipolitiikka kurissa, mutta meistä riippumattomista seikoista johtuvaa suhdannevaihtelua erityisesti puunjalostussektorilla pehmennetään nousevalla tai laskevala valuuttakurssilla.

Kun on pohdittu puskurirahastoja, kaikki ovat todenneet, kuinka vaikeata on tällaisten puskurirahastojen aikaansaaminen ja kuinka helposti ne kohdistuvat vain osaan yhteiskuntaa. Sen sijaan valuuttakurssivaihtelu tasaa suhdannevaihtelun koskemaan suurin piirtein koko yhteiskuntaa. Tällä tavalla se on oikeudenmukaisempi kuin mitkään muut kuviteltavissa ole-

vat puskurit ja helpommin toteutuva järjestelmä.

Ed. Johannes Koskinen (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsäselle toteaisin vain sen, että en esittänytkaan, että nykyinen Euroopan unionin alue olisi ihanteellinen, optimaalinen, valuutta-alue. Perussanomani oli, että ihan luontevaa on silloin, kun on yhteismarkkinoista kysymys, pyrkiä myös yhteiseen rahaan, ja siihen liittyi myös metrivertaus. Se, ollaanko niin harmonisessa tilanteessa, että siihen voidaan mennä, on erikseen arvioitava, mutta sitä juuri selvityksissä on eduskunnan toivomalla tavalla koetettu selvittää.

Ed. Kemppaiselle toteaisin vain hallituksen ja eduskunnan suhteesta, että selonteko on nimenomaan eduskunnan ja sen suuren valiokunnan vaatimuksesta tullut. Hallitus on tullut siinä vastaan eduskunnan toivomusta. Alkuperäisten kaavailujen mukaanhan ministeriössä suunniteltiin, että tällaistaakaan ei olisi tullut eduskunnan käsiteltäväksi tässä vaiheessa.

Toiseksi minulla on syytä uskoa, että hallitus mielellään kuuntelee, mitä eduskunta selonteon pohjalta sanoo ja toivoo jatkokäsittelystä. Tässä ei mistään napit vastakkain -tilanteesta pitäisi olla kysymys.

Niin kuin puheenvuorossa korostettiin, jatkossa varmaan niin hallitusryhmien kuin oppositioryhmienkin kannattaisi miettiä vakavasti sitä, että kysymys on tosiaan koko kansaa koskettavasta ratkaisusta ja pitäisi kaikki mahdollisuuksien mukaan ottaa mukaan siihen valmistautumiseen ja siitä päätöstä tekemään.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Kaksi huomautusta ed. Johannes Koskisen puheenvuoron johdosta käytyyn keskusteluun.

Ensinnäkin siitä, mitkä asiakirjat, selvitykset ja muut ovat julkisia ja mitkä salaisia, jotka Emuun liittyvät, voin todeta, että professori Pekkarisen työhönhän liittyi monen alatyöryhmän työ, joista eräissä myös pohdittiin säätämisyjärjestyskysymyksiä. Ne selvitykset ovat, totta kai, kaikkien käytössä, niin kuin hyvin tiedämme.

Tämän lisäksi valtiovarainministeriössä on ollut vireillä Emu-projekti jo pitemmän aikaa, joka on jakautunut erilaisiin alatyöryhmiin. Eräs niistä käsittelee muun muassa erilaisia lainsäädäntötoimia, joita mahdollinen Euroopan unionin Raha- ja talousliiton jäsenyys edellyttää. Sehän tarkoittaa varsin suurta lainsäädäntöurakkaa, kun kaikki ne lait, joissa on viittauksia esi-

merkiksi peruskorkoon tai markkamääräisyyteen jne., täytyy muuttaa, ja tämä työ menee omaa latuansa pitkin. Osa näistä töistä on jo sillä tavalla valmistunut, että esimerkiksi siirtyminen euroon valtionhallinnossa, liikelaitoksissa ja pankkijärjestelmässä on selvitetty. Nämä raportit eivät ole millään tavalla salaisia.

Kyseinen asiakirja, johon ed. Jäätteenmäki viittasi keskustelussa, on ollut vain tausta-aineistona sen suhteen, että pystyttäisiin muotoilemaan hallituksen kantoja siitä, miten Raha- ja talousliittoon liittyvä jäsenyys ja eduskunnan ilmaisema tahto siitä, että eduskunta tekee asiasta ratkaisun, voidaan toteuttaa.

Vielä menen siihen muutoseikkaan, onko nyt sovittamaton ristiriita hallituksen näkemyksen tiedonannosta ja toisaalta halun päättää asiasta lailla välillä. Ainakin oma käsitykseni on se, että hallituksen piirissä keskustelujen perusteella eduskuntaryhmien kanssa tultiin siihen tulokseen, että hallituksen näkökulmasta suotavin menettely on tiedonanto. Tämä on nyt ilmoitettu hallituksen näkemyksenä, mutta eduskunnassahan toki selontekokeskustelun jälkeen asianomaisissa valiokunnissa voidaan katsoa päädytäänkö eduskunnassa toiseen ratkaisuun. Minun ymmärtääkseni se keskustelu, joka esimerkiksi selonteon ympärillä neuvotteluna hallituksen piirissä käytiin, ei lähtenyt siitä, että haettaisiin jotakin vastakkainasettelua, mutta haluttiin, että hallituksen puolelta asia näin ilmaistaan. Tämä kanta, joka nyt on hallituksen puolelta tullut, on perustunut keskusteluyhteyksiin eduskuntaryhmien kanssa.

Toinen asia, jota haluan kommentoida, liittyy siihen, voidaanko ajatella, että Suomen linja olisi markan kellutus, jota ymmärtäisin ed. Korkeaojan tarkoittaneen, kun hän viittasi siihen, että markan arvo voisi vaihdella. Tähän ehkä lähihistoria antaa hyvinkin vastauksen tai jonkin näköisen näkökulman. Metsäteollisuudessaan on ollut ja muutenkin itse asiassa vuosina 95–96 erittäin suuri notkahdus, joka on jäänyt aika lailla julkista keskustelua vaille. Tuossa notkahduksessahan metsäteollisuuden kannattavuus oli erittäin suurissa vaikeuksissa. Mikäli me olisimme eläneet entisessä maailmassa, varmastikin keskustelut siitä, että markan arvon muutoksilla, devalvoitumisella, olisi pitänyt hakea metsäteollisuudelle kilpailuetua, olisivat tulleet esille, mutta näin ei tapahtunut. Siihen on yksi tärkeä syy, ja se on se, että metsäteollisuudenkin taseet yrityksissä ovat kunnossa ja näin ollen ne puskuroivat tämantapaisia suhdannevaihteluja.

Tähän mielestäni kaiken kaikkiaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja myös metsäteollisuuden suhdannevaihteluiden osalta pitää pyrkiä, että yritysten taseet ovat sellaiset, että ne voivat ottaa vastaan suhdannevaihteluita. Sitä paitsi tietysti valuuttakurssijärjestelmässäkään ei lähdetä siitä, että valuutat eivät lainkaan vaihtelisi, mutta on tietysti selvä asia, että yhteisen rahan oloissa on mahdotonta ajatella, että suuria heilahteluita tapahtuisi, koska silloin tietysti joku toinen yhteisön alueella yhteisessä rahassa mukana olisi maksaisi tämän.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sitoumus Rahaliiton jäsenyyteen on meillä vahvistettu täällä eduskunnassa voimaansaattamislailla, joka on hyväksytty täällä kahden kolmasosan enemmistöllä eli perustuslain sääntämisjärjestyksessä. Näin ollen kysymys tässä asiassa on siitä, että hallitus tiedottaa eduskunnalle siitä, että me olemme Euroopan rahaliiton jäseniä. Samalla sen pitäisi myös tietysti tiedotuksen yhteydessä ilmoittaa se, minkälaisia muodollisia lainmuutoksia meidän lainsäädäntöömme tulee. Minä pysyn edelleen siinä näkemyksessä, että me olemme kansainvälisoikeudellisesti tämän asian sopineet, munineet pahasti tietyllä tavalla, niin kuin voidaan sanoa. Kaikki muu on tässä kaunistelua kuin se, että hallitus antaa tiedonannon, jossa tiedottaa, että eduskunnan silloin ja silloin voimaansaattamismenetellyllä aikaansaama sopimus on nyt siinä ja siinä vaiheessa, että Suomi tulee Rahaliiton jäseneksi ykkös- tai kakkosvaiheeseen, ja samalla ilmoittaa siitä, mitä tarvetta on lainsäädännön muuttamiseen, siis käytännön lakien, muun muassa rahalain 72 §:n ja näiden muutosten, suhteen.

Minusta kaikki tällainen on kaunistelua, teemmekö me lain vai emme ja millä järjestelmällä, koska me olemme aikanaan munineet tämän asian niin, että meillä ei ole mitään muuta mahdollisuutta. Mutta eihän meidän tietenkään pakko ole mennä Euroopan rahaliittoon. Voimmehan se kieltäytyä, ei tänne Saksa hyökkää aseet kourassa Suomea Emuun viemään, mutta olisi-han se tietysti nolaus, niin että kun on tähän asiaan menty, niin tällä tavalla hienosti mennään ja otetaan pisteet kotiin.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alhon puheenvuorosta sai sellaisen käsityksen, että mahdollinen liittyminen Talous- ja rahaliittoon toisi hyvin

paljon lakimuutoksia. Eikö silloin olisi vielä parempi, että olisi hallituksen lakiesitys, jolla karotettaisiin kaikki muutokset, mitä mahdollisesti lainsäädäntöön tarvittaisiin?

Toiseksi, ministeri Alho totesi, että hallituksen päätös tiedonannosta perustuu keskusteluihin hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kanssa. Herää ajatus, ovatko eduskuntaryhmien puheenjohtajat jo etukäteen sitoutuneet tiedonantoon vai eivät.

Kolmanneksi, haluaisin vielä kiinnittää huomiota valtiovarainministeriön työryhmän tulokseen, joka ministeri Alhon mukaan on vain taustata-aineistoa. Minusta se on hyvin kauniisti sanottu, kun minulle on sanottu, että tällaista paperia ei ole olemassakaan ja tällaista työryhmää ei ole asetettu eikä tällaista tulosta ole koskaan syntynyt. Kun tämän selonteon lukee, siinä ei todellakaan missään vaiheessa viitata siihen, että tällaista pohdiskelua on käyty. Olisikin mielenkiintoista tietää, mitkä ovat ne syyt, miksi selonteossa ei ole tätä pohdiskelua enempää, jos työryhmän tulos ja esitys myös siitä, että päätöksenteko pitäisi tehdä nimenomaan lakiesityksellä, on ollut hyvin laajasti tiedossa.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Alho viittasi lähihistoriaan, kun hän arvioi vaihtuvaa valuuttakurssijärjestelmää. Minusta juuri lähihistoria puhuu sen puolesta, että tämä on hyvin varteenotettava ja toimiva järjestelmä. Jos ajatellaan tilannetta vuonna 92, jolloin valuuttakurssi päästettiin kellumaan, ensimmäinen vaihe oli se, että Suomen markka heikkeni voimakkaasti. Markka oli yliarvostettu, ja meidän kilpailukykyimme markkinoilla oli sen takia heikko. Markka haki siihen reaali-tilanteeseen nähden oikean tason, ja sen jälkeen kun asetelma ja kilpailukyky muuttuivat, markka vahvistui pikkuhiljaa, kunnes taas tultiin tilanteeseen, jossa nimenomaan metsäteollisuuden suhdanteet heikkenivät ja markka lähti uudelleen heikkenemään.

Eli tälläkin lyhyellä tarkastelulla eli vuoden 92 ja vuoden 96 syksyn välisenä aikana nähtiin sekä Suomen markan vahvistumista että heikkene mistä sen mukaan kuin Suomen talouden suhdannekehitys niin vaati. Tämähän on ollut kaiken kaikkiaan varsin myönteinen jakso Suomen kansantalouden kehityksessä, eli minusta se puhuu sen puolesta, että järjestelmä on toimiva. Sen sijaan kelluva euro ei varmastikaan voi toimia Suomen talouden ehdoilla. Se kelluu Euroopan suurten maiden talouksien ehdoilla, mikä välttä-

mättä ei ole ollenkaan meille eduksi, vaan saattaa käydä niin, että euro vahvistuu siinä tilanteessa, kun Suomen näkökulmasta sen pitäisi heikentyä ja päinvastoin.

Ed. Hurskainen: Arvoisa puhemies! Euroopan talous- ja rahaunionista päättäminen tulevaisuudessa eli ensi keväänä ei liene helpoimpia kysymyksiä, joiden eteen me kansanedustajat olemme joutuneet. Vaihtoehtoja on tasan kaksi: liittyä Emun jäseneksi tai jäädä ulkopuolelle. Tietenkin variaatioita ajankohdasta voidaan vielä harkita. Kumpikaan vaihtoehto ei ole silti yksiselitteinen.

Hallitus teetti selvityksen Euroopan talous- ja rahaunionista professorityöryhmällä. Pekkarisen työryhmän raportti on hyvä, mutta siinä keskityttiin enimmäkseen pohtimaan Rahaliiton haasteita maamme taloudelle ja talouspolitiikalle. Euroopan talous- ja rahaunionin uhkat jäivät vähemmälle tarkastelulle, kuten myös Euroopan talous- ja rahaunionin ulkopuolelle jääminen.

Hallituksen puheenvuorossa ministeri Niinistö väitti, että koko kansantaloutta kohtaavan häiriön tapahtuessa valuuttakurssijoustolla voisi olla etuja. Hänen mukaansa on kuitenkin vaikea kuvitella tilannetta, missä koko Suomen kansantaloutta koskisi häiriö, joka jättäisi muut EU-maat koskemattomiksi ja johtaisi Suomen kanalta väärään rahapolitiikkaan.

Asia saattaa olla näinkin, mutta on muistettava, että Suomi on taloudelliselta rakenteeltaan yksipuolisempi kuin Emun mahdolliset ydinmaat. Maassamme suhdanteet ovat vaihdelleet eri tahtiin kuin mahdollisissa tulevaisuuden ydinmaissa. Siksi olisi syytä selvittää, miten selviydymme Emussa maakohtaisesta taloudellisesta häiriöstä. Emun ulkopuolella aiemmin olemme selvinneet siitä rahapolitiikalla ja valuutan devalvoimisella.

Pekkarisen työryhmän mukaan Emun etuihin kuuluu muiden muassa se, että raha ja talous vakautuvat, jos järjestelmästä tulee uskottava. Varmaankin näin käy, mutta millä ehdoilla.

Matalan inflaation ylläpitäminen edellyttää jonkin asteista työttömyyttä. Noin kuukausi sitten Vatt eli Valtion taloudellinen tutkimuskeskus esitteli meille upouuden Oecd:ssä kehitetyn rakennetyöttömyysmallin. Nyt ei enää olisi ratkaisevaa se, onko työvoimaa liian paljon tai ovatko työpaikat eri puolilla maata kuin työttömät. Oecd:n mallin mukaan ratkaisevaa on sen sijaan se, kuinka paljon työttömyyttä voidaan pienen-

tää ennen kuin paraneva työllisyys alkaa kiihdyttää inflaatiota.

Heikki Variksen Suomalaisen yhteiskunnan sosiaalipolitiikka -kirjan mukaan rakennetyöttömyys on väestön ja työvoiman kasvun ja elinkeinoelämän rakenteen pysyvä epäsuhta. Nyt Vatt esittää rakennetyöttömyyden poistamiseksi palkkojen leikkauksia, työttömyysturvan karsimista, työehtojen ja työolojen huonontamista.

Herää kysymys, onko tämä sitä politiikkaa, jota mahdollisesti Emussa on noudatettava. En haluaisi sen olevan näin. Mielestäni meidän olisi nostettava selkeästi yhdeksi osatekijäksi Emu-ratkaisussa työllisyyden turvaaminen kaikissa tilanteissa. On kuitenkin selvää, että Suomi joutuu Emun sisällä sopeutumaan moniin muutoksiin ja menetelmiin, joista meillä ei vielä tällä hetkellä ole edes tietoa. Emu-raportissa, kuten myös hallituksen selonteossa, työllisyyttä ei ole nostettu erityisasemaan, kuten olisi toivonut. Useassa aiemmassa eduskuntapuheenvuorossani olen myös tätä vaatinut.

Sinänsä Emu-selonteon ns. "suuren perustan" voin hyväksyä. Mutta on monta kysymystä, jotka ovat jääneet vaille vastausta. Sama on todettu asiantuntijatyöryhmän raportissa, jonka lopussa on erittäin hyvä lista asioista, jotka vaativat lisäselvityksiä.

Kun maassamme aikanaan tehdään ratkaisu Emusta, tulisi päätöksen suuntaan tai toiseen tapahtua selvällä enemmistöllä, ettei kansamme jakautuisi kahtia. Emu-ratkaisussa tulisi kaikkien kansanryhmien olla ainakin osaksi mukana tavalla tai toisella. Pelkään pahoin, että ratkaisu tehdään kuitenkin hyväosaisten ja talouspolitiikan ehdoilla. On aiheellista kysyä, joutuuko tavallinen kansalainen maksamaan tästä liian kovan hinnan yksityisesti.

En usko, että käytännössä Emun seuraukset tuottavat tuskaa hyvin koulutetuille, kielitaitoisille, liikkuvuuteen tottuneille ihmisille. Mutta Emun seuraukset koskevat myös ihmisiä, joilta vieraiden kielten taito puuttuu, jotka ovat ehkä ilman työtä, jotka ovat eläkkeellä ja kantavat huolta eläkkeistään jne. Meidän on myös kannettava huolta näistä ihmisistä Emu-hurmassa. Pelkään pahoin, että kun Emussa menee huonosti, joutuu suomalainen työmies, eläkeläinen, työtön, pienituloinen, vähäosainen joustamaan. Siksi tulisi pikaisesti selvittää esimerkiksi puskurirahaston mahdollisuudet tasapainottaa joustoja, kuten muiden muassa ryhmämme puheenjohtaja ed. Erkki Tuomioja täällä vaati.

Lisäksi Emu-jäsenyyden seurauksena pitkällä tähtäyksellä joudutaan siihen, että Emu-maiden sosiaaliturvaa yhdenmukaistetaan. On vaikea kuvitella, että Talous- ja rahaliiton sisällä olisi yksi maa, vaikkapa Suomi, korkean sosiaaliturvan maa, vaan pikkuhiljaa Emu-maiden järjestelmiä seuraten omaa järjestelmäämme tullaan harmonisoimaan, luvataanpa täällä mitä hyvää.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että päätöksenteko Emusta on vielä edessäpäin, sillä vaikka selontekoon liittyvät selvitykset ovat monipuolisia, on silti vielä monta epäselvää asiaa, joihin tarvitaan lisäselvityksiä ennen varsinaista päätöksentekoa eduskunnassa.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pääosiltaan voi yhtyä ed. Hurskaisen näkemyksiin, mutta pari tarkennusta.

Mitä tulee Vattin rakennemuutosmalliin, niin esimerkiksi tänään on, mihin ed. Hurskainen viittaisi, ratkaistu Amerikassa, kuinka suurta työttömyyttä sallitaan ennen kuin korkoja on nostettava eli oikeastaan kuinka suurta työttömyyden alenemista sallitaan, ennen kuin keskuspankki katsoo, että inflaatiovaara on olemassa, koska työvoimasta tulee pulaa. Amerikan keskuspankki ei noston tänään korkoja, ja Amerikan työttömyys on noin 6 prosenttia.

Rouva puhemies! Itse asiassa maailmalla näyttää nyt vakiintuvan se, että noin 6 prosentin työttömyys on monissa markkinatalousmaissa todellinen täystyöllisyys. Esimerkiksi Englannissa on suurin piirtein sama tilanne. Tosin siellä kyllä nostettiin korkoja, kun työttömyys aleni noin 6 prosenttiin.

Mitä Vattin tutkimukseen muuten tulee, olen sitä arvostellut täällä jo aikaisemminkin. Siinä hän väitettiin, että Suomessa korkeapalkkaiset olisivat kovasti joustaneet ja pienipalkkaiset eivät yhtään. Todellisuudessa Suomessa puoli miljoonaa työtöntä joustaa jatkuvasti joka päivä.

Mitä tulee liikkuvuuteen, ed. Hurskainen on aivan oikeassa. Kaikista selvityksistä käy ilmi, että EU:n sisällä työvoiman liikkuvuus on erittäin heikkoa. Saksalainen ei muuta Ranskaan eikä Englantiin. Englantilainen ei muuta mihinkään omasta maastaan. Ainoastaan ehkä Italiasa ja Espanjassa on pientä liikettä. Kyllä tämä on suomalaisille todellinen ongelma. Me emme ole tottuneet liikkumaan oikeastaan maan sisälläkään, ja sillä kielitaidolla, mitä suomalaisella keskivertoihmisellä on, ei kovin helposti hakeuduta muihin EU-maihin töihin.

Vielä kerran, rouva puhemies, mitä puskurirahastoihin tulee, olen ehdottomasti sitä mieltä, että ne pitää selvittää. Mutta minun mielestäni parhaita puskurirahastoja ovat alhainen työttömyys silloin, kun ja jos Emuun mennään, ja toisaalta myös se, että valtion budjetti on vähintään tasapainossa, mieluummin ylijäämäinen. Ne ovat parhaita puskureita. Sen lisäksi, jos saadaan jonkinlaisia yrityskohtaisia puskurirahastomalleja, niin varmasti ne saattavat olla paikallaan silloin, kun joustoja tarvitaan.

Ed. J ä r v i l a h t i : Arvoisa puhemies! Ensin haluan kommentoida ed. Hurskaisen puhetta. Se oli minusta erittäin hyvä, kriittinen ja kertoi siitä, ettei tämä asia ole vielä aivan niin selvä, miltä se vaikutti eilisessä keskustelussa lähinnä ministeri Niinistön taholta esiin tuotuna.

Tähän asiaan liittyy aina kaksi puolta. Toinen on asian taloudellinen puoli ja toinen sen poliittinen puoli. Ajattelinpa ensin kommentoida talouspuolta ja lopuksi vähän poliittista puolta.

Kun muodostamme yhteisen valuutta-alueen, mikäli Suomi menee Emun jäseneksi, on aina niin, että yhteisellä valuutta-alueella elinkeinoelämä hakeutuu sinne, missä toiminta on sen kannalta edullisinta. Esimerkkinä voimme ottaa vaikkapa Kanadan ja USA:n. Käytännössähän on kyse silloin yhteisestä valuutta-alueesta, ja niin kuin hyvin tiedämme, Kanadan elinkeinoelämä on keskittynyt hyvin lähelle USA:n rajaa aivan Kanadan eteläosiin. Sen sijaan USA:n elinkeinoelämä on keskittynyt huomattavasti Kanadan rajaa eteläisemmille alueille. Tämä kertoo siitä, että Kanadan kannalta tässä tilanteessa paras alue on heidän eteläinen alueensa, kun taas USA:n kannalta paras alue on jossakin keskiosissa USA:ta, kuten hyvin tiedämme.

Jos Eurooppaan muodostuu yhteinen valuutta-alue, niin kuin hallituksen hanke nyt näyttää olevan, mitä se merkitsee käytännössä? Minun ymmärtääkseni Suomen kannalta se merkitsee sitä, että Suomen elinkeinoelämä keskittyy parhaille alueille, tähän hyvin lähelle etelärannikkoa, koska täältä kuitenkin on halvimmat kuljetuskustannukset niin raaka-aineitten kuin valmiitten tavarointtenkin osalta. Se merkitsee samaa kuin Kanadassa, tämä yhteinen valuutta-alue. Ei minun ymmärtääkseni ole Suomen edun mukaista se, että koko taloudellinen toiminta keskittyy etelärannikon tuntumaan. Muilta osin yhteinen valuutta-alue merkitsee sitä, että hyvin lähelle Brysseliä keskittyy valtaosa Euroopan elinkeinoelämästä.

On usein puhuttu myös banaanista, joka tarkoittaa aluetta jostakin Lontoon seudulta Bryselin kautta Pohjois-Italiaan. Tämä on Euroopan keskeisin alue näinä päivinä, mutta ilmeisesti Emun jälkeen tämänkin banaanin molemmat päät tulevat heikkenemään ja niin Englanti kuin Italiakin joutunevat kärsimään Emusta.

Arvoisa puhemies! Se, että yhteisessä valuutassa elinkeinotoiminta ja aktiivisuus valuu Etelä-Suomeen, merkitsee sitä, että laajoilla alueilla Suomessa tapahtuu melkomoista näivettymistä. Esimerkiksi ed. Kääriäisen kotikulmilla taitanee aika lailla elinkeinoelämä hiljentyä Emun seurauksena ensi vuosituhannelle tultaessa. Itä-Suomi ja Pohjois-Suomi kärsivät ja Etelä-Suomi pärjää.

Miksi sitten on niin, että niin monet gallupit kertovat, että ihmiset ja instituutiot ovat Emun kannalla? Olen hieman asiaa tutkinut ja otin erään yritysgallupin erikoistutkinnan alaiseksi. Siinä kerrottiin, että 72 prosenttia yrityksistä oli Emun kannalla. Kun kuitenkin gallupin taustaineistoa selvittää tarkemmin, joutuu toteamaan, että yritysten vastaukset oli painotettu liikevaihdon perusteella, jolloin suurten yritysten painoarvo kasvoi pienyrityksiin nähden. Todellinen tulos oli se, että hieman yli puolet yrityksistä vastusti Suomen Emu-jäsenyyttä, mutta tällä tavalla painottaen liikevaihdon perusteella saatiin lopputulokseksi se, että 72 prosenttia kannatti. Otin tämän esimerkin siksi, että ihmiset, jotka seuraavat näitä selvityksiä, ajattelisivat loppuun asti, millä tavalla eri selvitykset on tehty, mitkä ovat tausta-aineistot ja mihin mahdollisesti näillä selvityksillä pyritään.

On nimittäin niin, että Suomi on aikamoisessa eurohuimassa. Täällä tuntuu siltä, ettei ole ihmisen eikä mikään, joka ei ole Euroopan Emun kannalla. Vain toisen luokan kansalaiset, jörrikkät ja jääräpäät, vastustavat Emu-jäsenyyttä. Niin myös erinäiset tutkimukset ja tutkimuslaitostenkin tulokset tätä taustaa vasten pyrkivät tiettyyn lopputulokseen. Minusta tämä on aika valitettavaa. Tämä kiire, josta hallitus taas keran puhuu, on myös aika valitettava.

Eilinen keskustelu osoitti, että valtiovarainministeri Niinistö suhtautui hyvin ylimielisesti kritiisiin puheenvuoroihin ja halusi ne vaimentaa. En jaksa ymmärtää tällaista suhtautumista, kun sentään on kysymyksessä Suomen eduskunta, joka tästä asiasta joutuu päättämään.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee asian poliittiseen puoleen, kysymys on siitä, että Emu-jäsenyys kulkee sitä samaa kasvu-uraa eteenpäin,

johon jo Suomen EU-jäsenyys antoi alun. Toisin sanoen me kuljemme kohti yhä syvenevää integraatiota. Henkilökohtaisesti tietysti on tältä paikalta aika helppoa puhua tästä poliittisesta puolesta, kun lukeuduin ehkä siihen jyrkimpään EU-vastustajien siipeen, joka tässä salissa oli viime kaudella ja tällä kaudella ehkä sitten myös lukeudun jyrkimpiin Emun vastustajiin. (Ed. Puisto: Sanoo euroedustaja! — Ed. Elo: Oliko sama linja EU-parlamentissa?) En yksinkertaisesti voi ymmärtää sitä, että Suomi Emu-jäsenenä antaa valtakirjan liittovaltiolle. Siitä siinä on kysymys. Ei siinä ole kysymys mistään muusta. Totta kai yhteinen raha on keskeistä liittovaltion pohjamateriaalia.

Ja mitä siitä seuraa? Siitä seuraa vähitellen yhteinen puolustus ja yhteinen ulkopoliittikka. Ei meistä kukaan täällä istuvista voi olla niin sinisilmäinen, että kuvittelee, että tässä on kysymyksessä vain käytännön asia mennä yhteiseen valuuttaan, että on helpompi matkustaa maasta toiseen, kun ei tarvitse valuuttaa vaihtaa. Kyllä tässä kysymyksessä on yhteinen rahapolitiikka, finanssipoliittikka, yhteinen talouspolitiikka ja vähitellen yhteinen ulko- ja puolustuspolitiikka. Eli kaikki liittovaltion merkit ovat olemassa.

Sen, että Amerikan yhdysvallat on liittovaltio, me kaikki tiedämme. Mutta ottakaa huomioon, että siellä on melko lailla toisenlainen tausta. Eihän Amerikassa ole kansallisvaltioita koskaan ollutkaan. Väkihän sinne muutti Kolumbuksen aikojen jälkeen massamuuttona lähinnä Euroopasta. Se omaksui pääosaltaan saman kielen eli puhuu englantia valtaosaltaan, vaikka nytemmin siellä kyllä varsinkin Kaliforniassa on espanjan kieli taas valtaamassa alaa johtuen suuresta maahanmuutosta espanjaa puhuvista Meksikosta ja Puerto Ricosta.

Mutta kysymys Amerikan yhdysvalloista on aivan toisenlainen kuin kysymys Euroopan yhdysvalloista. Euroopassa on kansallisvaltioita, on vuosituhantinen historia takana. Minun käsitykseni on se, että Emu-hankkeessa on kyse pitkälti vahvan Saksan eduista. Kun ei Eurooppaa pystytty hallitsemaan miekalla, niin kuin sanotaan, sitä hallitaan rahalla.

Suomen kannalta hanke on huono. Me olemme syrjävaltio. Me olemme se valtio, joka joutuu kärsimään yhteisestä rahasta ja myös joutuu kärsimään liittovaltion jäsenenä. Ei kai kukaan kuvittele, että syrjäkulmat hyötyvät liittovaltiossa. Jokainen historiaa tutkinut näkee, että aina syrjäkulmilla menee huonommin, ja Suomihan on tyypillistä syrjäkulmaa Euroopan unionissa, ja

yhteisen rahan vallitessa se myös entistä selvemmin näky.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä tähän loppuun ottaa yhden taloudellisen esimerkin vähän mietittäväksi.

Suomihan elää puusta. Yli puolet Suomen kansantaloudesta pyörii puun ympärillä. Tämä johtuu siitä, että meillä on oma raaka-aine ja puuteollisuus tarvitsee erittäin vähän tuontipainoksia, toisin kuin esimerkiksi elektroniikkateollisuus. Jos Suomi on Emun jäsen, Ruotsi jää ulkopuolelle, kuten todennäköistä nyt on, ja dollarin kurssi laskee voimakkaasti, silloin Kanada ja USA puuteollisuus- ja paperiteollisuustuotteiltaan tulevat kilpailukykyisemmiksi Eurooppaan nähden. Mitä silloin tapahtuu? Suomi on Emussa. Se ei pysty vastaamaan valuuttakurssin muutoksella Kanadan ja USA:n tuontipaineeseen. Sen sijaan Ruotsi, joka on Suomen pahin kilpailija paperiteollisuuspuolella, siihen pystyy kelluttamalla kruunua, niin kuin se aikoo tehdä. Minusta seurauksena on se, että Suomi menettää nopeasti markkinoitaan. Täällä pannaan tehtaatsisomaan. Ruotsi sinnittelee mukana kelluttamalla kruunuaan, mutta sielläkin ilmeisesti seurauksena on inflaatio, mutta kuitenkin Ruotsi pitää markkinat hallussaan. Kuka meistä voi uskoa, että joku keskieuropalainen paperinostaja on niin isänmaallinen, että ostaa paperia omalta Emu-alueeltaan Suomesta huomattavasti kalliimmalla kuin saa paperia Kanadasta? En usko, että tällaista isänmaallisuutta on olemassa.

Sen tähden, arvoisa puhemies, minusta tätä asiaa on harkittava ennen ratkaisun tekemistä, ja tässä vaiheessa oman harkintani tulos on jyrkän kielteinen tälle Emu-hankkeelle.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ei oikeastaan olisi uskonut, että puheenvuoron käytti entinen europarlamentin jäsen, kun kuunteli hänen analyysiaa siitä, mitä syvenevä integraatio kaikkine kauhukuvineen tuo mukanaan. Mutta pari muuta asiaa:

Ed. Järvilahti aloitti myös tavalliseen keskustalaiseen tapaan vuodatuksensa siitä, että elinkeinoelämä keskittyy entistä enemmän Emun myötä tänne Etelä-Suomeen. Jos olen ymmärtänyt oikein, ed. Järvilahti on kuitenkin eteläsuomalaisesta vaalipiiristä kotoisin.

Mutta, rouva puhemies, olen yrittänyt aika paljon lueskella sekä ulkomaista että suomalaista selvitystä Emusta, eikä missään ole kyllä, ed. Järvilahti, tätä näkemystä tullut esille, että elinkeinoelämä keskittyisi Emun takia erityisesti.

Sitä en ole missään tavannut. Väittäisin lukeneeni ainakin tuhat sivua: Ruotsin raportin, Suomen raportin ja jonkin verran ranskalaisia raportteja. Kyllä tässä tuntuu jonkin verran tämä keskustalainen aluepoliittinen pelottelu nyt heijastuneen myös ed. Järvilahden puheenvuorossa.

Minulla on se kuva, että työvoiman saatavuus ja koulutustaso on edelleenkin hyvin keskeistä siinä, miten elinkeinoelämä tulee sijoittumaan.

Mitä syvenevään integraatioon tulee, niin niiten kauhukuvien lisäksi, mitä ed. Järvilahti maalasi, kannattaa myös nähdä, että Suomessa on varsin paljon pohdittu myös, mitä Emu merkitsee Suomen turvallisuudelle. On selvä asia, että se ei tuo selvää sotilaallista turvallisuutta, mutta kuitenkin lisää yhteyksiä entistä enemmän Euroopan demokraattisiin maihin ja omalla tavallaan on jatke Euroopan unionin jäsenyydelle. Vaikka en olekaan mikään kiivas Emun puoltaja ainakaan tässä vaiheessa, haluan todeta, että juuri eilen luin, että yli 90 prosenttia puolalaisista haluaa nopeasti EU:n jäseneksi. Eivät ne puolalaiset, jotka siinä Saksan rinnalla ovat, niin kamalan peloissaan ole siitä.

Lopuksi, rouva puhemies, sanoisin, että eiköhän ole parempi, että meillä on eurooppalainen Saksa kuin saksalainen Eurooppa.

Ed. H u r s k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Järvilahden mukaan on Emu-ratkaisussa kaikki liittovaltion merkit. Olin mielelläni kuullut enemmän perusteluja tälle näkemykselle, koska hallituksen selonteossa taas sanotaan näin: "Suomen lähtökohtana Euroopan unionin kehittämisessä on, että sitä kehitetään itsenäisten valtioiden välisenä yhteenliittymänä. Tästä lähtökohdasta arvioituna talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen käynnistyminen ei edellytä politiikan lähtökohtien uudelleenarviointia." Eli hallituksella on täysin päinvastainen näkemys kuin ed. Järvilahdella, joten kuulin mielelläni edustajan perusteluja omalle kannalleen.

Ed. J ä r v i l a h t i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se, että on kotoisin jostakin päin Suomea, ei minusta tässä salissa edellytä sitä, että vetää kovasti kotiinpäin. Kyllä minä kannan vastuuta ja huolta koko Suomesta ja sen tulevaisuudesta siitä huolimatta, että ehkä minun kotikulmillani meneekin hyvin Emussa.

Mitä tulee keskittymiseen, minusta tämän esimerkin yhteisestä valuutta-alueesta Kanadan ja USA:n suhteen piti olla niin selvä, että se tuli

kaikille täällä istuville kansanedustajille myös selväksi. Aina kun on yksi valuutta-alue, tuotanto keskittyy silloin edullisimpaan paikkaan. Se merkitsee sitä, että se keskittyy Suomessa etelärannikolle ja Euroopassa Brysselin kulmille.

Turvallisuuspoliittinen kriteeri EU-jäsenyyttä ajettaessa oli yleisesti esillä. Olen sen täällä kumonnut varsin huolellisissa, perusteellisissa ja pitkissä puheissa viime vaalikaudella. Kehotanakin teitä tutustumaan eduskunnan pöytäkirjoihin tältä osin. Viisi ja puoli tuntia perusteluja tästä asiasta varmasti saa vakuuttuneiksi teidät kaikki.

Mitä tulee ed. Hurskaisen liittovaltiokommenttiin, niin minä sanoin puheenvuorossani, että hallituksen esitys on eurohuumassa tehty, vaikka siellä puhutaan itsenäisten valtioitten kehityksestä. En voi ymmärtää, että Emu ei johtaisi liittovaltion suuntaan. Siinä on kaikki ne tunnusmerkit, jotka liittovaltiolla on. Ne ovat nimenomaan yhteinen raha ja siitä seuraavat muut toimenpiteet: finanssipolitiikka, ulkopolitiikka, talouspolitiikka jne.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vain kertoa, että Kanadassa käytetään Kanadan dollaria ja Yhdysvalloissa Yhdysvaltain dollaria. Siellä ei ole yhteistä valuutta-aluetta.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Suomessa harjoitetun rahapolitiikan historia viime ja tältä vuosisadalta kertoo lähinnä siitä aika tiukasta kytkennästä, joka meillä on ollut yleisemmin teollistuneessa maailmassa tehtyihin ratkaisuihin. Olemme useimmiten seuranneet muualla tehtyjä ratkaisuja, mutta sovellusten sisällössä on ollut merkittäviäkin eroja.

Menneeseen nähden rahapolitiikan toimintaympäristössä on tapahtunut valtava muutos valuuttakaupan vapautumisen myötä. Rahapolitiikan ratkaisujen liikkumatila on selvästi kaventunut, ja voidaan arvioida, että mitä paremmin yhteismarkkinat alkavat toimia, sitä epätoiminnaisemmiksi käytännön tasolla jäävät rahapolitiikan poikkeukselliset toimet ja maakohdattaiset erot. Mutta siitä huolimatta ero yhteiseen rahan osallistumisen ja omaa rahapolitiikkaa harjoittavan EU-jäsenen välillä on suuri. Eikä kyse ole ainoastaan valuuttakurssipolitiikasta, jota toivottavasti ei tarvita, vaan myös esimerkiksi ylikuumenneen talouden hillitsemisestä rahapolitiikan keinoin. Siksi Suomessa on ja pitää olla aito valintatilanne edessä, kun ar-

vioimme osallistumistamme yhteisen rahan käyttöönottoon.

Mikä on sitten Emu-jäsenyyden vaihtoehto? Hallitus pyrkii rajaamaan vaihtoehdon erm 2 -kytkentään. Tämä on hallituksen itsensä virittämä raja. Nykyinen erm-järjestelmä ei sido meitä juridisesti jatkamaan erm 2 -järjestelmässä, ja talouden kannalta itse asiassa luontevin ja todellisin vaihtoehto Emu-jäsenyydelle on kellutus yhdistettynä matalaan inflaatioon ja kurinalaiseen budjettipolitiikkaan. Erm 2 -kytkentä on tehtävä sitten, jos ja kun ryhtyisimme valmistelemaan Emuun liittymistä.

Nykyhallitusta ohjaa kannanotossaan luonnollisesti sen harjoittama politiikka. Siihen sinälleen kellutus ei istu, koska hallitus — vastoin muun muassa keskustan pankkivaltuutettujen kantaa — halusi tehdä ja teki erm-kytkennän. Mutta hallituksen linja ei sido kuin päivän kerrallaan.

Toinen hallitusta sitova seikka on se, että hallitus on hyväksynyt Ecofinin eli valtiovarainministerien neuvoston kokouksessa poliittisen kannan, jonka mukaan Emun ulkopuolelle jäävien valuuttojen odotetaan osallistuvan erm 2 -järjestelmään. Suuressa valiokunnassa keskustaedustajat useaan otteeseen edellyttivät, että Suomen valtionvarainministeri jättää Suomen käyttäytymisen tältä osin avoimeksi, mutta hallitus ei tätä toivetta halunnut noudattaa. On aika luonnollista, ettei ainakaan nykyinen valtiovarainministerimme voisi esittää Suomen jäämistä erm 2 -järjestelmän ulkopuolelle, kun hän on muilta odottanut vähintäänkin osallistumista siihen. Mutta tämä raja on onneksi koskee vain nykyistä hallitusta ja sen valtiovarainministeriä.

Tämä esimerkki vain kuvaa sitä, että hallitus ei ole pyrkinyt rakentamaan Suomelle todellista valintatilannetta, vaan on lähtökohtaisesti toiminut jäsenyyden puolesta pyrkien rajaamaan vaihtoehtoisen politiikan liikkumatilan mahdollisimman kapeaksi. Tätä ei voi kutsua kansallisen edun tavoitteluksi.

Pääministeri on usein korostanut Emu-ratkaisun poliittista ulottuvuutta. Tämän on tulkittu viittaavan vaikutusvaltaan EU:n sisällä ja toiveeseen päästä ydinjoukkoon. Selonteko onneksi tässä suhteessa on rehellinen eikä kovin paljon anna katetta ajatukselle ydin-EU:n toteutumisesta, tai se mahdollisuus jää aika teoreettiseksi. Emuun osallistuvat maat luonnollisesti osallistuvat omalta osaltaan yhteisen rahan hallinnointiin ja ulkopuoliset taas omasta rahapolitiikastaan päättämiseen. Mutta ajatus siitä, että Emu-maat

voisivat ryhtyä EU:n sisällä myös muilla aloilla harjoittamaan laajasti omaa politiikkaansa toisista poiketen, on aika kaukaa haettu. Sellaista kahtiajakoa EU:n sisäisessä kehityksessä ei voimakkaasti tule tapahtumaan. EU:n laajentuminen tulee aiheuttamaan aivan kylliksi siirtymäratkaisuihin vaihtoehtojen kirjoa, niin että sen päälle Emu-maat eivät tule vanhaa EU:ta jakamaan sisältä yhtään enempää kuin Emu itsessään jakoa aiheuttaa. Vaikutusmahdollisuuksien korostaminen ei siksi mielestäni ole erityisen relevantti kysymys Emu-jäsenyyden etuja tai haittoja arvioitaessa.

Hallitus puolustaa euroa sillä, että siitä tulee Yhdysvaltain dollarin rinnalle maailmankaupan laskutus- ja hinnoitteluväluutta. Näinhän yleisesti odotetaan ja toivotaan, mutta kuinka todennäköisenä voidaan pitää sitä, että eurosta tulisi todella kilpailukykyinen ja vaikutusvaltainen valuutta dollarin ja jenin rinnalle? Massaa euron takana toki tulee olemaan paljon, mutta kilpailijoina ovat valuutat, joiden takana on rahapolitiikan ja yleisen talouspolitiikan muodostama kokonaisuus. Eurolla on keskitetty ja itsenäinen rahapolitiittinen päätöksenteko, mutta finanssipolitiikkaa kyetään ohjaamaan vain saksalaismallisella sakkokurilla. Ei tarvitse olla talouspolitiikan ammattilainen, kun ymmärtää sen, että sekä Japanilla että Yhdysvalloillakin on paljon enemmän toimintamahdollisuuksia. Niillä on keskuspankkiensa rinnalla mahdollisuus reagoivaan yleiseen talouspolitiikkaan. Euroalueella tämä mahdollisuus on paljon jäykempi ja vaikeammin toimiva. Näillä lähtöehdoilla dollarin ja jenin mahdollisuudet tuleviin muuttuviin tilanteisiin reagoimiseen ovat paremmat kuin eurolla.

Suomen edun näkökulmasta puutun tässä lähete keskustelussa vain yhteen euroon liittyvään näkökulmaan. Se liittyy työmarkkinoiden toimivuuteen. Valtiovarainministeri Niinistö kuittasi omassa puheenvuorossaan eilen tämän problematiikan vain viittaamalla asiantuntijaryhmän ajatukseen käyttää välillisiä työvoimakustannuksia suhdannepoliittisena puskurina ja tulopoliittisen selvitystoimikunnan esityksiin rahastojärjestelmien selvittämisestä. Näyttää siltä, että hallitus on kuitenkin valinnut linjan, jossa se on ymmärtävinään tehtyjä puskuriesityksiä, mutta ei tule tekemään mitään konkreettista ratkaisujen tekemiseksi näiltä osin. Tärkein rahasto olisi julkisen talouden ylijäämä, mutta on kysyttävä, onko sitä olemassa. Onko tällaista rahastoa tosiasiaissa meillä käytettävissä?

Hallitus tosiasiaissa ajaa rajun markkinasopeutuksen tietä, jonka myötä työmarkkinoilla toimivien on pakko ottaa uudenlaisia joustomenetelmiä käyttöönsä. Mutta tällaisesta huppu päässä etenemisestä tulee aiheutumaan paljon enemmän vaikeuksia kuin siitä, että ongelmat ennen päätöksentekoa avattaisiin kaikessa raollisuudessaan eitemme ja ratkaisuja tehtäisiin etukäteen. Oikeastaan haluaisin nähdä sen suuryrityksen, joka käyttäisi erilliseen rahastoon kokoamiaan varoja vaikeuksien keskellä vain palkkojen maksamisen turvaamiseen. Luulen, että vaikeuksiin reagoidaan jatkossakin sanee-rauksilla. Näin tulisi tapahtumaan ja tulee tapahtumaan.

Pienyritysten sopeutumisesta ei ole kovinkaan paljon keskusteltu. Kukaan ei ole esittänyt mallia, jossa joillakin valtakunnallisilla rahastoilla myös alakohtaisista vaikeuksista kärsivien pienyritysten toimintamahdollisuuksia parannettaisiin. Pienyritysten näkökulmasta vaikeuksia ei tarvitsekaan odottaa eikä niitä ehkä samalla tavalla synny kuin suuryrityksillä perinteistä kilpailukykyyn yleistä menettämistä, johon on vastattu devalvaatiolla. Päinvastoin devalvaatiosta on usein ollut pienyrityksille vain hallaa. Toivotavasti sellaisia vaikeuksia ei edes tulisi.

Pk-yritykset joutuvat kuitenkin tottumaan yhteismarkkinoiden syvenemisen myötä siihen, että samalla alalla toimii suuri joukko kilpailevia yrityksiä ympäri Eurooppaa. Suhdannelaskussa ne eurooppalaiset yritykset, joilla on kyky tinkiä hinnoistaan, käyvät kysynnän hiipuessa myös hintakilpailuun. Neljä vapautta yhdistettynä yhteiseen rahaan tuovat tämän kilpailuasetelman yhä läheisemmäksi. Nyt vielä kielierot ja tottumuksen puute rajaavat Euroopan laajuista kilpailua, mutta vuosi vuodelta tämä käytännön kilpailu lisääntyy.

Kun myös suomalaiset suuryritykset, esimerkiksi suurin telakkamme, siirtävät työtään systemaattisesti omalta väeltään alihankkijoille, samalla ne valmistautuvat laajempaan kilpailuun. Yksittäisiä komponentteja voidaan hakea pitkin poikin Eurooppaa. Kun hinnoista on tingittävä, siirretään hinnoittelupainetta kohti alihankintaketjun viimeistä lenkkiä. Alihankintayritysketjun viimeinen lenkki on kuin lehmän hännänpä, jossa vauhti on kovin ja käännökset rajuimpia, eikä tällaisia yrityksiä auta makrotason puskurit, kun kiristynyt kilpailutilanne saattaa syntyä myös alakohtaisena.

Tässä suhteessa kannattaisi perehtyä siihen 50 vuoden kultakauden jaksoon, jota Suomessakin

elettiin viime vuosisadan lopulta ensimmäiseen maailmansotaan asti. Tuolloin raaka-aineiden ja palkkojen oli joustettava ja reagoitava nopeasti. Samaa mekanismia tarvitaan yhteismarkkinoiden tiivistyessä, ja yhteinen raha nopeuttaisi tätä kehitystä. Mutta onko yhteiskuntamme tähän valmis? Siitä olisi oltava mielellään tietoa ennen päätöksentekoa eikä sen jälkeen.

Ratkaisu tähän itse asiassa on aika yksinkertainen ja ongelmaton. Palkanmuodostuksen puolella tarvitaan palkkausjärjestelmä, jossa peruspalkan päällä on yrityksen kannattavuutta seuraava bonusosa ja henkilökohtainen osa. Muista työehdoista olisi kyettävä sopimaan melko laajalti työpaikkatasolla nopeasti ja joustavasti. Tässä mallissa ay-toiminnan painopiste hajautuisi työpaikoille ja yrittäjien riskiä jaettaisiin yhdessä työntekijöiden kanssa. Tällaista selviytymisstrategiaa tarvitaan eurosta riippumattakin, mutta euro korostaisi muutoksen välttämättömyyttä.

Arvoisa puhemies! Kun nyt näyttää siltä, että tämä selontekokeskustelu on ehkä euron osalta jäämässä ainoaksi todelliseksi keskusteluksi, jossa myös valiokunnat voivat omilta erityisaloiltaan lausua mielipiteen, ja kun hallituksen selonteko käsittelee myös muun muassa metsäsektoria, työelämän kysymyksiä ja aluevaikutuksia, ehdotan, arvoisa puhemies, että sen lisäksi, mitä lausuntoja puhemiesneuvosto esittää pyydettyä erikoisvaliokunnilta, myös hallintovaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, sosiaali- ja terveysvaliokunnan sekä työasiainvaliokunnan on annettava asiasta lausunto suurelle valiokunnalle.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Vanhanen tarkasteli monia asioita varsin mielenkiintoisesta näkökulmasta. Haluaisin ensinnäkin kiinnittää huomiota hänen näkemykseensä siitä, että Suomella olisi todella käytettävissä vaihtoehtona kelluvat valuuttakurssit. Niin kuin ed. Vanhanen itse asiassa puheenvuorossaan totesi, niin tällä hetkellä, kun Suomen markka on kytketty ermiin, oikeastaan muuta vaihtoehtoa meillä ei ole, jos jäädään ulkopuolelle, kuin kytkä markka erm 2:een.

Todellisuudessa tällä hetkellä näyttää hyvin epätodennäköiseltä, että Suomella olisi käytettävissään kelluvat valuuttakurssit. Hyvin mielenkiintoista, ed. Vanhanen, on myös, miten todellisuudessa on Ruotsin laita. Ruotsillahan ei ole optiota jäädä Emun ulkopuolelle, niin kuin on Tanskalla ja vielä suuremmassa määrin Englan-

nilla. Minä luulen, että todellisuudessa tulee käymään niin, että jos Ruotsi aikoo jäädä Euroopan unionin jäseneksi, Ruotsin on ennemmin tai myöhemmin kytkettävä kruunu myös erm 2:een. Mutta ruotsalaisilla itsellään tällä hetkellä näyttää olevan se kuva, että he voivat kelluttaa valuuttaansa vielä useiden vuosien ajan. Mutta Ruotsilla ei ole sen paremmin kuin Suomellaakaan optiota jäädä Maastrichtin sopimuksen ulkopuolella, Emun ulkopuolelle.

Mitä rahastoihin tulee, varmaan olen sanonut oikeastaan aivan saman kuin ed. Vanhanen: Ylijäämäinen valtion budjetti on paras puskuri silloin, kun on kurssihäiriöitä eli lamaan mennään. Tietysti voidaan sanoa, että keskustan edustajilta, jotka viime kaudella täällä olivat ja jättivät 60 miljardin markan budjettivajeen uudelle eduskunnalle, ei oikeastaan ole kovin kohtelias vaatimus, että mahdollisimman nopeasti päästäisiin ylijäämävaiheeseen budjettiin.

Ehkä tässä yhteydessä vielä, rouva puhemies, joustoista totean sen verran, että meillä suomalaisessa keskustelussa ei ole — eikä ed. Vanhasenkaan puheenvuorossa — esiintynyt ruotsalainen käsite, jonka ed. Vanhanen tänään kuuli, eli sisäinen devalvaatio. Nythän Ruotsissa hyvin voimakkaasti keskustellaan sisäisestä devalvaatiosta, jolla tarkoitetaan työnantajamaksujen alentamista, jotka korvattaisiin muilla veroilla. Minusta tämä on sellainen ruotsalainen lisä, joka meidän kannattaisi joustokeskusteluun ottaa.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olen huoneessani kuunnellut erilaisten keskustalaisten puheenvuoroja Emusta, kohta käy niin, että minustakin tulee Emun kannattaja, kun tätä valitusta kuuntelee. (Ed. Kääriäinen: Kuka täällä valittelee?)

Ensinnäkin on kysymys epäsymmetrisistä suhdannevaihteluista, kun pelätään, että suomalainen suhdannekehitys olisi erilaista kuin muualla ja talouspolitiikka tehtäisiin sen muun mukaan. Mikähän tilanne meillä on Suomen sisällä tällä hetkellä? Kustantajan puolelta on kovasti sanottu, että kansantalous on jakautumassa kahtia ja osalla kansantaloudesta menee kovin lujaa ja toisilla alueilla kovin huonosti. Pitäisikö meidän luopua markasta ja siirtyä maakunnallisiin valuuttoihin, jolloin ehkä voitaisiin Suomen sisäisiä epäsymmetrisiä syklejä käsitellä? Kaiken kaikkiaan vaikuttaa siltä, että todellakin koko teollisessa yhteiskunnassa suhdannekehitykset tulevat poikkeamaan hyvin paljon toisistaan, mutta erot eivät ole maitten välisiä, vaan maitten

sisäisiä. Silloin tietysti vanha talouspolitiikka ei oikein toimi muutenkaan.

Toinen kysymys on, että tässä sekoitetaan kovin paljon vapaakaupan ja yhteisen rahan asiat. On tietysti sillä tavalla, että Masa-Yards tekee alihankintoja ulkomailta, mutta eihän sillä ole mitään tekemistä yhteisen valuutan kanssa, vaan enemmän vapaakaupan ja tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkumisen kanssa, jossa todellakaan yhteisellä valuutalla ei sanottavaa merkitystä ole, varsinkaan kun parhaat alihankkijat löytyvät Puolasta.

Ed. Sasi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En oikein päässyt kärryille, miten ed. Soininvaaran vastauspuheenvuoro liittyi minun puheenvuorossani esittämiini näkemyksiin, korkeintaan viimeiseltä osalta: mikä on vapaakaupasta, mikä yhteisestä valuutasta riippuvaa.

Mielestäni tein puheenvuorossani selväksi sen, että kyllä yhteiseen rahaan siirtyminen syventää vapaakaupan ja integraation toimivuutta, kun se yhdistetään neljään olemassa olevaan vapauteen. Minusta tätä linkkiä ei kannata kiistää. Meillä on kielieroihin ja tottumuksiin perustuvat jarrut yhteismarkkinoilla, mutta vähitellen yhteismarkkinoihin tietysti totutaan ja yhteiseen valuuttaan siirtyminen nopeuttaa yhteismarkkinoiden todellista toimivuutta ja kilpailun lisääntymistä.

Ed. Elolle: Se vaihe, jossa erm-järjestelmä päättyy, kun kolmanteen vaiheeseen siirrytään, on vaihe, jossa erikseen joudutaan ratkaisemaan, kytkeytyvätkö ulkopuolelle jäävät valuutat erm 2 -järjestelmään vai eivät. Automaattista siirtymää ei ole, vaan joudutaan tekemään erillinen ratkaisu. Luonnollisesti se on se vaihe, jossa yhteydessä on myös ratkaistava Suomen osalta, otetaanko erm 2 käyttöön vai ei.

Olen sitä mieltä — samoin myös Ruotsissa ajatellaan — että jos myöhemmin pyritään Emun jäseneksi, varmastikin samaa kriteeriä tullaan noudattamaan, joka nyt omaksutaan ensimmäisessä ratkaisussa siihen, edellytetäänkö erm 2 -järjestelmää. Minä tänään huomasin, että Ruotsissa ajatellaan niin, että erm 2 -jäsenyyden pitäisi jäädä mahdollisimman lyhyeksi spekulatioiden hillitsemiseksi. He toivovat, ettei tarvitsisi kahden vuoden jaksoa olla.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Kansalaiskeskustelulle Euroopan talous- ja rahaliitosta Emusta on koottu aineistoa jo pitkän ajan. Keskustelua on myös käyty, mutta viime aikoihin asti sekä keskustelu että tuotettu aineisto ovat antaneet Emusta ja Suomen vaihtoehtoista puutteellisen kuvan. Tämä on näkynyt toisaalta viranomaisten tekemissä julkaisuissa ja toisaalta eräiden äärilaidan edustajien tarpeettoman kärjistetyissä kannanotoissa. Pari viikkoa sitten julkaistu asiantuntijaryhmän loppuraportti antoi asiantuntevan ja arvovaltaisen pohjan mielipiteiden perustellulle esittämiselle.

Puutteista huolimatta hallituksen Emu-selonteko laukaisee keskustelun laajemmalle poliittiselle tasolle. Puolueiden ja etujärjestöjen kannat muodostetaan tulevana syksynä. Tämän jälkeen voisi kohtuudella odottaa, että kansalaisilla on tiedossa, millä Suomen osallistumista Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa voi puolustaa tai vastustaa ja ketkä sitä puolustavat ja ketkä vastustavat.

Suomen kannalta vallitseva vaikea työttömyystilanne muodostuu ongelmalliseksi. Ratkaisu ja mahdollinen jäsenyys Emussa joudutaan toteuttamaan muita korkeammassa työttömyyden tilassa. Näin Suomi joutuu heti alkuvaiheesta alkaen kantamaan suuremman riskin, joka voi seuraavassa syvässä lamassa realisoitua uusina hyvinvointiyhteiskunnan perusteita murentavina leikkauksina. Jotta näin ei kävisi, täytyy talouspolitiikan onnistua sen kaikilla eri lohkoilla. Toisaalta vaikeudet tulevat olemaan kaikkein suurimmat jäsenyyden ensimmäisten vuosien aikana, eikä ole kovin todennäköistä, että lama uusiutuisi yhtä voimakkaasti lähivuosina kuin nyt juuri kokemamme lama.

Kaikeksi onneksi työttömyyden lasku on viime kuukausina voimistunut, ja se on saatu aikaan pitkälti sellaisella politiikalla, jota edellytetään Rahaliiton kolmannessakin vaiheessa toteutettavan. Näin ollen on perusteltua syytä olettaa, että aleneva kehitys työttömyydessä jatkuu vuoden 1999 alun jälkeen.

Julkisen talouden alijäämäkriteerien hallintaan on tarkoitus soveltaa Vakaus- ja kasvusopimusta. Esitetty malli on kuitenkin jo perusperiaatteiltaan puutteellinen, koska sillä heikennetään vaikeuksiin joutuneen maan tilannetta entisestään. Pahimmillaan esimerkiksi Suomen tapaisen pienen, viennistä riippuvaisen maan tilanne saattaa muodostua kohtuuttomaksi, kun joltakin päävientialalta alkanut suhdanteiden heikkeneminen uhkaa koko kansantaloutta. Sovitut

3 prosentin budjettialijäämä ja 60 prosentin velkaantumistaso saattavat osoittautua liian pieniksi. Niiden puitteissa voi olla vaikea harjoittaa kansallista elvyttävää finanssipolitiikkaa.

Integraation tiivistyminen ja yhteisen rahan ja rahapolitiikan käyttöönotto lisäävät paineita myös talouspolitiikan muiden lohkojen yhdenmukaistamiseen. Tulopolitiikassa sopimuskorotukset ja muut ratkaisut noudattavat väistämättä yhtenäistä linjaa Rahaliittoon osallistuvien maiden välillä. Finanssipolitiikassa eli verotuksessa ja tulonjakopolitiikassa ajaututaan melko nopeasti tilanteeseen, jossa järjestelmät yhtenäistyvät. Verotuksessa saattaa olla vaikeata pitää kiinni nykyisestä veropohjasta ja verokertymästä. Palkkatyöhön ja kiinteään omaisuuteen kohdistuva verotus ovat ainoita, joiden varaan koko julkisen toiminnan rahoitus voidaan jatkossa luotettavasti perustaa.

Kun tulonsiirtomenojen rahoitus pohja kasventuu, kasvavat paineet myös niiden yhdenmukaistamiseen muiden Emu-maiden kanssa. Yhdenmukaistaminen taas saattaa pahimmillaan merkitä sitä, että tulonsiirtoja joudutaan Suomessa osittain karsimaan. Tämä on myös valtiovarainministeriössä varsin hyvin tiedossa, koska sen edustajat jo nyt jatkuvasti puhuvat tulonsiirtojen lisäleikkausten puolesta. Tästä ei kuitenkaan ole mitään mainintaa selonteossa.

Sukupuolten tasa-arvo ja sen kehittyminen Emu-oloissa on niin ikään jäänyt vaille huomiota. Vasta aivan viimeaikaiset tutkimukset ovat kiinnittäneet tähän ongelmaan huomiota. On selkeästi nähtävissä, että Rahaliiton kolmas vaihe vaikeuttaa sellaisten uudistusten tekemistä, jotka kaventaisivat sukupuolten eriarvoisuutta. Varsinkin toimet, jotka edellyttävät valtion budjettirahoitusta, on helppo torjua tiukkaan finanssipolitiikkaan vedoten.

Toisaalta on selvää, että perinteiseen yhtenäiseen palkkalinjaan kohdistuu voimakkaita paineita. Avoimesta sektorista ja usein myös miesvaltaisista aloista tulee entistä selvemmin palkkajohtajia. Perinteiset naisalat, eräät julkiset ja yksityiset palvelualat, joutuvat tyytymään huomattavasti heikompaan kehitykseen. Entistä pirstoutuneemmassa järjestelmässä on vaikeampi sopia laajoista, tasa-arvoa lisäävistä sosiaalisista uudistuksista. Tällainen kehitys asettaa suuren haasteen työehtosopimusjärjestelmällemme.

Sopimustoimintaan ja työmarkkinaosapuolten järjestäytymiseen perustuva työmarkkinajärjestelmämme on kuitenkin tulevaisuuden oloissa sekä joustavuuden ja tehokkuuden että vakau-

den kannalta tarjolla olevista järjestelmistä paras. Työreformina tarjottu sopimustoiminnan hajautus työpaikkatasolle johtaisi siirtymävaiheessa epävakaisiin työmarkkinaolosuhteisiin eri toimialojen yrittäessä kaapata isoimman palan itselleen. Pitkällä tähtäyksellä tuloksena olisi epätasa-arvoinen turvaton yhteiskunta.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionia koskevissa asioissa suomalaisten sosialidemokraattien päätöksenteko on tärkeää kansallisesti ja kansainvälisesti. Ilman sosialidemokraattien myötävaikutusta ei unionin jäsenyys olisi toteutunut. Porvarillisilla puolueilla ei olisi ollut uskottavuutta hankkeen perille viemiseen.

Suomen sosialidemokraattien vaikutuskanavat Eurooppaan antavat meille valtaa ja vastuuta, ehkä myös tuskaa päätöksenteossa. Tässä suhteessa meitä ei voi vertailla Suomen muihin puolueisiin. Kokoomus on osa löyhästi koottua ja verenvähyyttä potevaa euro-oikeistoa. Suomen keskustalla ei Euroopassa ole minkäänlaista viiteryhmää, ei ensimmäistäkään merkittävää sisarpuoluetta. Kuvaavaa on, että Suomen keskustan vanhoilliset näkkileipäisänmaalliset porvarit haluavat sitoa Emu-kantansa Ruotsin sosialidemokraattien puoluekokouksen päätökseen. Sitoisivat sen lähemmäksi, vaikka Suomen sosialidemokraattien puoluevaltuuston päätökseen!

Arvoisa puhemies! Olen tuonut esiin uhkakuvia ja vaaroja, joita Rahaliitto voi tuoda mukanaan. En ole esittänyt näitä pelotellakseni tai harjoittaakseni kansaa kosiskelevaa politiikkaa. Lähinnä päätöksenteko tällä hetkellä on pelottavaa poliitikoille ja asioiden arviointi on lähinnä nuorallatanssia. Mitalin eri puolien esiin tuominen keskustelussa on kuitenkin välttämätöntä, jotta varmasti tiedämme, mitä olemme tekemässä, ja jotta suunnitelmia tehtäessä Rahaliiton aikaisen elämän varalta voisimme mahdollisimman hyvin ennalta ehkäistä näitä uhkakuvia, joita on.

Tasavallan hallitus on selonteon hyväksytyään lyönyt kiinni myönteisen kantansa Emuun mukaan menemiseen ensimmäisten joukossa. Tämän politiikan vaihtoehto on pysyminen toistaiseksi Rahaliiton ulkopuolella, kuitenkin sen päätöksiä mukailen ja tiukkaa talouspolitiikkaa harjoittaen.

Kuten selonteossa todetaan, palaaminen markan kelluttamiseen ei ole talouspoliittisesti järkevä vaihtoehto. Jääminen kokonaan ja lopullisesti Emun kolmannen vaiheen ulkopuolelle ei onnistu sen enempää taloudellisesti kuin juridisesti tai poliittisestikaan. Euroopan talous- ja rahaliitto

on osa Euroopan unionia. Jääminen ikuisiksi ajoiksi sen ulkopuolelle johtaisi sopimuskiistoihin, poliittiseen paitsioon ja lopulta unionin ulkopuolelle. Tämä on ymmärrettävä ja uskallettava sanoa ääneen, vaikka puolueidemme elimet eivät vielä olekaan tehneet päätöstä Emu-jäsenyydestä.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli hyvin mielenkiintoista kuunnella ed. Puiston puheenvuoroa, johon monelta osin oli kyllä helppo yhtyä, paitsi siltä osin, mikä kosketi keskustan suhteita Euroopan unioniin ja siellä oleviin puolueisiin. Meillähän suhteet ovat toki paljon paremmat ja laajemmat, kuin ed. Puiston puheenvuorosta tuli esille.

Hänen puheenvuoronsa oli hyvin kriittinen Emu-hanketta kohtaan. Siinä oli hyvin monia kielteisiä asioita, jotka automaattisesti tulevat seurauksena, kun Suomi liittyy ensimmäisten joukossa Emuun. Tältä osin oli hyvin helppo yhtyä näihin näkemyksiin, mitä ed. Puisto esitti.

Kuitenkin lienee tosiasia, että ed. Puisto hyvin monen muun vasemmalla laidalla olevan edustajan tavoin tulee kuitenkin hallituksen ruotuun ja nostamaan kättä Emuun menon puolesta. Se on hyvin valitettavaa, että oma näkemys, mikä teillä on, ei kuitenkaan sitten tule toteutumaan. Te menette vikisten kuitenkin hallituksen linjaan.

Minä olen ihmetellyt erästä asiaa, joka ei ole tullut esille nimenomaan kriittisiä näkemyksiä esittävien edustajien puheissa. Miksi te ette ole hyväksymässä kansanäänestystä tästä asiasta? Minä tiedän kyllä vastauksen siihen. Hallitus pelkää, että kansan enemmistö on Emua vastaan, jolloin tätä ei uskalleta viedä kansan äänestettäväksi ja kansan ilmauksen antamista varten. Tämä olisi ollut erittäin hieno asia, jos kansa olisi aidosti voinut kertoa, mitä mieltä se on. Kenties lopputulos ratkaisussa olisi ollutkin toinen, kuin mihin ollaan nyt menossa.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansanäänestys on demokratian mukaan käyty, kun eduskuntaan on valittu kansanedustajat päättämään tästä asiasta. Asia on todella vaikea ja tuskainen kuten sanoin. Se vaatii kokopäivätyönä asian tutkimista, lisäksi yöt ja vapaa-ajat, jotta voisi tietää, mitä ratkaisua on tekemässä. Siksi on kansanedustuslaitos, siksi on eduskunta.

On hyvin todennäköistä, kuten sanoitte, että tulen äänestämään esityksen puolesta. Halusin

kertoa näitä uhkakuvia siksi, että minusta kantoja muodostetaan nyt, kun tätä keskustelua ja eduskuntakäsittelyä käydään. Ellei voida keskustella eduskunnassa ja suunnitella, miten uhkakuvia voidaan ehkäistä, miten yhteisellä politiikalla voimme turvata tämän maan tulevaisuuden, niin tuntuu uskottomalta, että se olisi jonkin herjan paikka.

Ed. Kärriäinen: Arvoisa puhemies! Ensin pitää todeta, että ed. Puiston puheenvuoro oli poliittinen puheenvuoro, kannanottopuheenvuoro eri tavalla kuin ed. Tuomiojan, jonka puhe oli kuin yliopistoesitelmä, pro gradu -tasoa.

Kannatan vielä muistaessani ed. Vanhasen ehdotusta siitä, että lausuntoja pyydetäisiin vähän laajemmin kuin puhemiesneuvosto on ajatellut.

Lipposen hallitus on Emu-ratkaisunsa lopputuloksen päättänyt jo ajat sitten. Suomi menee ja sen on mentävä ensimmäisten joukossa syntyvään Emuun hinnalla millä hyvänsä. Tämä on hallituksen linja. Selonteko on tämän mukainen, kuten myös kaikki hallituksen teettämät analyysit.

Isot voimat, kovimmat Suomessa ja eliitin tasolla, jyräävät Suomen Emuun. SDP:n kova suppea ydin, kokoomus kokonaisuudessaan, korporaatioiden kerma ja mediakuninkaat ovat päättäneet Emusta porukalla. Kansa jahnaa vastaan. Täälläkin se vähän näkyy. Hallituksen ajamaa menettelyä ei näköjään hyväksytty ihan kakistelematta. Jopa hallitusryhmissä näyttää olevan tämä kanta, ja jotkut sen nipin napin uskaltavat sanoa ääneen.

Emu-keskustelusta ja -ratkaisusta on muodostunut eliitin ja kansan välinen ristiriita tai vastakkainasettelu. Kun eliitti on asian tahollaan jo päättänyt, nyt kansa taivutellaan eri keinoilla jo päätetyn asian taakse. Onhan hyvä sanoa hallituksen puolelta, että nyt on kansalaiskeskustelun vuoro.

Sama asenne koskee myös pääministerin keskustalle mukamas tekemää keskustelutarjousta. Pääministeri naljailee keskusteluista, joita ei ole käyty. Sitä paitsi, kannattaako kenenkään keskustella, neuvotteluista puhumattakaan, jo päätetystä asiasta. Kun pääministeri kuitenkin vapuna innostuksissaan teki tarjouksensa, olisi hyvä nähdä, mitä se tarkoittaa. Keskusta odottaa. Meillä on varaa odottaa.

Kansa ei päättänyt syksyllä 94 Emusta päättäessään Suomen EU-jäsenyydestä. Kansa ei tiennyt, että se kannanotto voi siirtää markan

historiaan noin kolmen vuoden päästä. Miten se olisi voinut tietää, kun maan poliittinen johto, myös korkein johto — tarkoittaa myös tätä taloa ja presidenttiä — oli ihan samalla kannalla? Jos maan korkein poliittinen johto EU:sta päättäessään teki selvän rajan Emu-kysymykseen, miten voi kohtuudella odottaa, että kansa olisi tämän asian Emu-vaihtuksen voinut tietää, kun se äänesti EU:sta?

Tienhaara, jossa Suomi nyt on, on merkittävämpi kuin aikanaan EU:sta päätettäessä. Emujäsenyydestä seuraa pitkiä jatkoaskeleita. On kohtuullista, että tästä tienhaarasta kansa saa äänestää kansanäänestyksessä. Tälläkin ajatuksella on kyllä laajaa kannatusta, mutta se ei kyllä hetkauta eliittiä eikä kermaa.

Arvoisa puhemies! Pääministeri on puhunut tavoittelevansa Emu-ratkaisussa laajaa kansallista yhteisymmärrystä. Se on kannatettava tavoite. Mitä pääministeri ja hallitus on tehnyt tähän saakka tämän arvokkaan tavoitteen hyväksi? Mitä? Vielä ei ole merkkiäkään siitä, että keskustelujen tai neuvottelujen kautta tätä laajaa yhteisymmärrystä haettaisiin. Jyrkkä sanelu, yliolkaisuus ja heittely, ovat merkillisiä konsteja yrittää saavuttaa laaja yhteisymmärrys.

Emu-keskustelussa on jäänyt erittäin vähälle Emu-ratkaisun liittovaltioistamisvaikutus. Tällä ratkaisullahan integraatio syvenee kertalaakilla. Suunta on kohti vain kiinteää taloudellista ja poliittista liittoa. Selvää on, että Emu-ratkaisu johtaa jo ihan lähivuosien aikana laajamittaiseen yhteiskuntapolitiikan harmonisointiin, joka alkaa verotuksesta ja budjeteista. Omalla ulottuvuudellaanhan puolustuspolitiikka ja puolustus etenee niin ikään.

On kysyttävä, haluaako Suomen kansa EU-politiikassa ja nyt Emu-ratkaisussa liittovaltioistumistietä. En usko, että haluaa. Emu-ratkaisua ei voi pitää yksinomaan talouspoliittisena kysymyksenä, vaan se on pitkälle ulottuva, hyvin syvälinen arvovalinta. Tästä kulmasta Emua on tarkasteltu liian vähän, ei oikeastaan ollenkaan, vaikka se on vaikuttavin perintö, jonka nykypolitiikka jättää tuleville polville. Tärkeimmästä asiasta ei keskustella Suomen eduskunnassa.

Suomi valmistautuu merkillisellä tavalla Emun kolmanteen vaiheeseen. Hallituksen politiikka jättää hyvästejä eheälle, kiinteälle yhteiskunnalle. Luottamusta herättävää valmistautumista olisi todella hyvin vanteraa pyrkimys parempaan työllisyyteen, vahvaan alueelliseen tasapainoon ja perusturvan lujittamiseen. Siltä pohjalta ja siinä hengessä voisi jopa asettua har-

kitsemaan jossakin tulevaisuudessa myönteissävyistä suhtautumista Emuun liittymiseen. Suomi ei ole kerta kaikkiaan tässä ja nyt kypsä kohtaamaan syvenevää integraatiota, jota hallituksen EU-suunnitelma tarkoittaa.

Hallituksen kiire ja yliolkaisuus ihmetyttää, savolaismiestä suuttuttaa. Nyt olisi vedettävä malttileyvälle päälle ja oltava vuontelevaisella kannalla. Hallitus tekisi myös omalta kannaltaan viisaasti, jos se hoitaisi Emu-kysymystä porukassa kansan kanssa.

Arvoisa puhemies! Eduskuntakeskustelu on tähän saakka jälleen kerran osoittanut yhden merkillisen paradoksin Suomen politiikassa. Suhtautumisessa Emuun suomalaisen keskustelun valtavirrat, myös täällä eduskunnassa, ovat muodostamassa kentän naiset ja miehet SDP:ssä ja keskustassa, mutta mitäs merkitystä sillä näinä Lipposen johtamina aikoina olisi, ei mitään.

Arvoisa puhemies! Olin äsken epätasällinen, mitä pyydän anteeksi. Siis kannatan hyvin tarkkaan ed. Vanhasen tekemää äskeistä ehdotusta siitä, että lausunto pyydetäisiin myös sosiaalivaliokunnalta, hallintovaliokunnalta, työasiainvaliokunnalta ja maatalousvaliokunnalta.

Ed. Nurmi merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäinen osaa puhua hyvin pontevasti, ja silloin, kun hän puhuu hyvin pontevasti, hänellä tahtoo aina muistipuolella olla joitakin hämäreitä alueita. Niin oli tälläkin kerralla. Ed. Kääriäinen, kun te muistelite edellisen hallituksen tekemisiä ja kansanäänestystä, te unohditte kokonaan sen, että pääministeri Aho esitti salista katsottuna oikeanpuoleiselta puhujakorokkeelta, että Suomi hyväksyy kaikinensa päivinensä Maastrichtin sopimuksen, johon sisältyi silloin myös nimenomaisesti Emun kolmas vaihe. Te sanoitte, että kansa ei tiennyt sitä, että se siihen kuuluu. Siitä, arvoisa ed. Kääriäinen, syy on yksinomaan Aholla, joka ei sanonut silloin sitä, että nyt on kuitenkin niin, että äänestetään sellaisesta ratkaisusta, jossa ulkopuolella on Emun kolmas vaihe. Päinvastoin kuin minä taisin tästä josta puhua eräässä roolissani silloin, nimenomaan Ahon silloisen hallituksen taholta kiis-

tettiin tämä asia. Toisin sanoen pieniä muistin palautuksia, ed. Kääriäinen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Myös oma analyysini on hyvin samantapainen kuin ed. Pulliainen. Kun olen arvioinut sitä, milloin Suomi todellisuudessa alkoi valmistautua Emuun, se tapahtui vuodenvaihteessa 92—93, jolloin Suomi alkoi käydä neuvotteluja EU-jäsenyydestä. Ed. Kääriäinen, joka oli ministerinä suurin piirtein niihin aikoihin aina vaaleihin asti, tietää tarkalleen, että Maastrichtin sopimus astui voimaan 1.11.93 ja Suomen neuvottelut EU-jäsenyydestä olivat käynnistyneet jo siihen mennessä. Jos katsoo, mitä tapahtui, Suomen Pankki asetti inflaatiotavoitteeksi 2 prosenttia vuoden 93 helmikuussa. Samanaikaisesti keskustan johtama hallitus alkoi leikata, leikkasi 40 miljardia budjetista, alettiin valmistautua Emu-kriteerien täyttämiseen.

Ed. Kääriäinen, on turha silloisen ministerimiehen väittää, ettei keskustan johdolla alettu valmistautumista Emuun. Olen sataprosenttisen varma, että ed. Kääriäinen oli täysin tietoinen tästä niin kuin myös pääministeri Aho, ja nyt hän yrittää kääntää mustaa valkoiseksi. Tosiasia on se, että keskustan johtaman hallituksen aikana alkoi Suomen valmistautuminen Emuun, ja äsken luetteleman esimerkit osoittavat aivan selvästi sitä.

Tulevat mieleen ed. Kääriäisen energiavaihtoehdot. Nehän olivat myös ei-ydinvoima, ydinvoima, ei-ydinvoima. Minä luulen, että kaikki tapahtuu vähän sen mukaan aina, mihin tuulen suunta osoittaa. Oikeastaan, kun ed. Kääriäinen sanoi, että savolaismiestä suututtaa, tällaista hidasta satakuntalaista porilaismiestäkin alkaa suututtaa, kun aina yritetään kansaa johtaa harhaan.

Ed. Vokkolainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K ä ä r i ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliaiselle: Syksyllä 94 oli kaikkien kanta se, siis aivan terävintä johtoa myöten, että markka jää, ja tämä oli myös se mielikuva, joka annettiin kansallekin. (Ed. Elo: Mistä se näkyi?) — Se näkyi suurten johtajien käyttämistä julkisista puheenvuoroista. (Ed. Puiston välihuuto) — Tämä on realiteetti, joka ei muutu huutamisella, ed. Puisto. Se ei huutamisella miksiäkään muutu. — Sitä paitsi, ed. Pulliainen,

minä kyllä muistan metsän hakkaamiset aika tarkkaan.

Ed. Elo, Suomi päättää vapaasti Emusta. Tämä on ollut meidän yhteinen kantamme, että näin tehdään. Se on kaikkien yhteinen kanta. Tästä myös pitää lähteä tässä ja nyt, että me päätämme sen vapaasti. Tämä ei ole vielä päätetty asia.

Kun viittaatte siihen, ed. Elo, että keskustaloitti Emu-valmistautumisen silloin hätävuosina vuodesta 91 eteenpäin, kysymys oli valtiotulouden ja kansantalouden pelastamisesta tilanteessa, johon oli tultu, en sano, minkä hallituksen aikana, oli tultu kerta kaikkiaan katastrofin partaalle, jolta piti pelastaa tämän maan valtiotalous. Siinä onnistuttiin, ja myös Lipposen porukka on jatkanut ihan oikeaa työtä periaatteessa. Mutta lähtökohta oli silloin se, että valtiotalous ja kansantalous pitää pystyä pelastamaan paneamalla menot tulojen kanssa suurin piirtein samalle viivalle.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensinnäkin totean sen, että olen ollut aikoinaan jyrkkä EU:n vastustaja. Olen myös jyrkkä Emun vastustaja. Jos siihen on mahdollista vaikka muodollisestikin äänestyskäytäytymisellään vaikuttaa, tulen äänestämään Emua vastaan. Se on selvä asia.

Mutta totuus on se, että edellisessä eduskunnassa jotkut myötävaikuttivat hallituksen esityksen 135/94 voimaansaattamislain hyväksymiseen, jolla hyväksyttiin Suomen sopimus Euroopan unionin kanssa liitteeseen, joihin taas liittyi Maastrichtin sopimus, joka sisältää velvollisuuden liittyä Euroopan Rahaliittoon, mikäli kriteerit sitä edellyttävät. Tätä kautta edellisessä eduskunnassa ne, jotka äänestivät tämän lain puolesta, päättivät myös siitä, että kansainvälisoikeudellisesti Suomi on sitoutunut Euroopan rahaliiton jäseneksi ja sillä siisti.

Mutta se on selvä asia, että eihän meitä väkisin kukaan asean kanssa tule Euroopan rahaliittoon hakemaan. Se on aivan selvä asia. Me siitä saamme täällä tietysti päättää ja muuta. Mutta kansainvälisoikeudellisesti näin on tapahtunut, ja mitään varuamaa, josta on saunakeskusteluissa puhuttu 93, ei ole jätetty tähän sopimukseen sillä tavalla kuin Englanti ja Tanska ovat jättäneet, mikä olisi nyt varannut mahdollisuuden tietysti virallisesti ja sitovasti eduskunnan päättää tästä asiasta. Saahan se päättää nytkin, mutta on jälkihäpeilyn makua tässä asiassa. En minä mitään hallitusta enkä eduskuntaa osoita sen enempää

sormellani, mutta asioista täytyy puhua niin kuin ne ovat. Emua vastaan äänestetään, mutta asioista täytyy puhua eduskunnassa, niin kuin ne todella ja todistettavasti ovat. Senhän näyttää jo selontekokin.

Ed. Puisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvin pitkälle sitä, mitä halusin sanoa, ed. Aittoniemi sanoi. Viitaten ed. Kääriäisen puheenvuoroon, jossa hän ikään kuin kertoi kaikkien tehneen silmät ummessa aiemmin päätöksiä, me täällä olimme pyhänmiestenpäivää viettämässä yötä päivää Väyrysen nukkuessa ja kuuntelimme puheenvuoroja, joten kaikki olivat tietoisia, mistä päätetään, kun EU-jäsenyydestä päätettiin.

Surullinen olen siitä, etten sinänsä hyvin heräväästä puheenvuorosta, jossa ed. Kääriäinen vaati jäämistä Emun ensimmäisen aallon ulkopuolelle, löytänyt vaihtoehtoja, miten tätä maata hoidetaan. Siltä osin olen kanssanne erittäin syvästi samaa mieltä, että julkisuudessa esitetty ja tiedossamme oleva tahto laajoista neuvotteluista myös oppositioryhmittymien kanssa maan hallituksen ja erityisesti pääministerin taholta on asia, joka on edellytys, jotta voimme ajatella tämän maan selviytymistä eteenpäin. Uskon hänen tämän yhteyden ottavan, toivottavasti pikaisesti.

Ed. Jönvall (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta Suomen keskusta, maalaisliitto, millä nimellä se on tässä maassa valtaa käyttänytkin, kuuluu suurten, arvokkaiden poliittisten puolueitten joukkoon. Kun puolueella on tällainen historia kuin keskustapuolueella on, voisi edellyttää, että puolueen edustajat eduskunnassa, ehkei kentällä mutta eduskunnassa, edustavat sellaista poliittista suoraselkäisyyttä, että uskaltaisivat tunnustaa sen, mitä ovat hallituksessa aikoinaan olleet päättämässä.

Suomen EU-ratkaisussa Maastricht-sopimuksineen ei ole mitään sellaista hävettävää, että ed. Kääriäisen esittämällä tavalla pitäisi yrittää niitä jälkiä peittää ja syyllistää Lipposen hallitus asiasta, johon Lipposen hallitus on täysin syytön. On kohtuutonta väittää, että Lipposen hallituksen tekemisten taikka tekemättä jättämisten seurauksena kansa ei tietänyt jo ennen Lipposen hallitusta siitä, mitä mieltä se on EU:sta ja mitä EU-ratkaisu sisältää. Ainakin niissä tilaisuuksissa, joissa minä kentällä kiersin ja joissa oli paikalla vanhoja stalinisteja ja muuten kovia EU-vastustajia ja myös keskustalaista väkeä, sanottiin aivan selvästi, että tämä pitää sisällään puolus-

tusliittoa ja Emua ja kaikkea muuta. Teidän väkenne tiesi kentällä aivan tarkasti, mistä tässä asiasta oli kyse. Aimo annos poliittista suoraselkäisyyttä, Suomen keskusta ja ed. Kääriäinen!

Ed. Uotila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn siihen käsitykseen, että keskustan johtaman hallituksen aikana Emu-veneeseen hypättiin, mutta vastauspuheenvuoron pyysin sitä kohtaa ajatellen, kun ed. Kääriäinen hehkutti liittovaltiokehityspelottelulla. Kysyisin ed. Kääriäiseltä, kun keskustasta on vedonnut siihen, ettei ensimmäisessä aallossa eikä ainakaan, jos ei euroalueesta tule tarpeeksi laaja, ole syytä mennä mukaan: Mitä eroa, jos kielteisen kannan syy on uhka liittovaltiokehityksestä, on sillä, onko euroalue laaja tai pienempi? Jos se on todellinen syy kielteiselle kannalle, että pelätään liittovaltiokehitystä, ei tarvitse venkoilla sillä, että jäädään peesaamaan, odotetaan Ruotsin ratkaisua, katsotaan, tuleeko euroalueesta suuri tai pieni. Minun käsitykseni mukaan, jos euroalueen muodostaminen ja Rahaliitto merkitsee liittovaltiokehitystä, se merkitsee sitä viiden maan euroalueena, kahdeksan maan euroalueena tai kymmenen maan euroalueena yhtä lailla, joten rehellisyyttä myös tältä osin!

Ed. Karpio (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kääriäisen puhe, kuten tavallista, oli hyvä ja ponteva, mutta kovin tuomiopäivän tuntu tässä puheessa oli. Mitään hyvää Emussa ja mahdollisessa liittymisessä siihen ed. Kääriäinen ei kylläkään havainnut. Puhuitte, että kansa jahnaa vastaan, ja unohditte nimenomaan sen, mitä edellinen hallitus on jo päättänyt, ja kaikki ne selvitykset, joita tähän päivään mennessä tästä asiasta on hankittu.

Kun puhuitte, että kansa on vastaan, mikä on keskeisten ammattiyhdistysjohtajien kanta tällä hetkellä ja miten elinkeinoelämä suhtautuu tähän asiaan? Siellä mielipiteet ovat aivan toisenlaisia kuin te esitätte. Puhuitte, että kansaa taivutellaan. En ole tällaista missään vaiheessa huomannut. Päinvastoin on pyritty antamaan asiallista tietoutta. Esitätte kansanäänestystä. Ette luota siihen, että Suomen eduskunta voi tehdä tällaisen tärkeän päätöksen aikanaan, on se sitten mikä tahansa. On hyvä kuulla pikkuhiljaa myös, mikä on Suomen keskustan lopullinen kanta tähän asiaan sitten, kun asiasta päätetään.

Ed. Kääriäinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puistolle: Tässä oli sellais-

ta lievää hersytystä, ei kuitenkaan parasta Kääriäistä alkuunkaan. Miten maata johdetaan, te kysytte. Kyllähän se ydin on ilman muuta siinä, että Suomen täytyy kaikissakin oloissa toteuttaa erittäin kurinalaista ja ankaraa finanssipolitiikkaa. Sille ei ole vaihtoehtoa. Mutta se, mikä on ero teillä ja meillä, on se, että nyt pitäisi lähteä hakemaan sellaista yhteiskuntapolitiikan linjaa Emussa tai Emutta, joka johtaa yhteiskunnan eheytymiseen ja kiinteytymiseen kahtiajakautumiskehityksen tilalle. Se on ero meillä.

Mitä tulee pääministerin tarjoukseen, sehän oli ystävällistä puhetta noin vappupuheeksi. Me toivomme, että se myös konkretisoituu ihan lähiaikoina, koska ei ole oikein mukavaa kuunnella tarjouksia julkisuudessa niin, etteivät ne tule kuitenkaan pöydälle, kun asia on ajankohtainen. Laajaa yhteisymmärrystä tarvittaisiin, ja siihen keskusteluun keskusta on kyllä valmis lähtemään.

Ed. Joenpalolle: Nyt päätetään tulevaisuudesta eikä menneisyydestä. On turha jahnnailla vanhojen päätösten taustoja, varautumia ja sen sellaisia. Se on turhaa keskustelua. Nyt päätetään tulevaisuudesta, ja tämä sali päättää tämän asian. Sillä on valtakirja tämän asian päättämiseen. Mutta ymmärtääkö tämä huone, että asiantuntijalaita on tällä tavalla? Minulla on sellainen kuva, että tämä huone ei sitä ymmärrä. En minä halua syyttää Lipposen porukkaa, se tekee omaa politiikkaansa, mutta siitä me arvostelemme Lipposen hallitusta, että se on viemässä Suomea Emuun tällaisena kahtiajakautuneena, rampana yhteiskuntana. Se ei ole hyvä tapa mennä niin koviin oloihin, joita Emu tarkoittaa pienelle, syrjäiselle maalle. Tämä on meidän pääkritiikkimme. Tähän toivoisimme teiltä suunnanmuutosta ja tukea, koska sielläpäin ymmärretään tästä asiasta, tuollapäin ei yhtään mitään tästä asiasta. Muuten ymmärretään.

Ed. T a h v a n a i n e n : Arvoisa puhemies! Keskustelua, jota sekä julkisuudessa että myös tässä salissa on käyty muun muassa ed. Kääriäisen taholta, kuvaisi erinomaisesti kysymys: Onko Emu lintu vai kala? Lintu on vapaa ja lentää taivaalla, joskus yltiöpäisestikin. Kala ui sukkelaasti vedessä, mutta on samalla oman veden maailmansa vanki omine heikkouksineen.

Emun vaikutuksia Suomen tulevaisuuteen pohdittaessa usein todetaan, että valtion mahdollisuudet vaikuttaa omalla toiminnallaan kansantalouden kehittymiseen ovat pääasiassa toissijaisia. Syynä tähän on se, että avoimessa talou-

dessä kansantalouden kehitykseen vaikuttavat useat tekijät ja toimijat. Näiden tekemiset ja teemmättä jättämiset, konkreettiset toimet ja psykologiaan perustuvat oletukset vaikuttavat monesti enemmän maamme talouteen kuin kansanaan valtion omat toimenpiteet.

Kansantalouden kiertokulkua tarkasteltaessa valtion suorat keinot jäävät rahapolitiikkaan ja finanssipolitiikkaan. Sen me tiedämme. Välillisesti valtio voi vaikuttaa usealla eri tavalla, jotka ovat sidoksissa kulloinkin harjoitettavaan politiikkaan.

Rahapolitiikka eli valuutan arvosta päättämisen vaikuttaa lyhyellä tähtäimellä piristysruiskeena lähinnä vientiteollisuuden kilpailukykyä parantamalla silloin, kun valuutan arvoa laskeetaan eli devalvoidaan. Rahapolitiikka toimii siis lyhyen tähtäimen joustopuskurina. Suomella on perinteisesti synkkä devalvaatiohistoria. Säännöllisin väliajoin markan arvoa on devalvaation keinoin laskettu, jotta vientiteollisuus saa tavaran kaupaksi. Tästä yleensä on seurannut inflaation kiihtyminen ja kustannustason nousu, joka on johtanut jälleen uuteen devalvaatioon. Nyt devalvaatiopolitiikka on asiantuntijoiden mielestä auttamatta takanapäin. Tämän viestin ymmärtävät myös maalaisjärjellä varustetut kansalaiset ja kansanedustajat, mutta eivät esimerkiksi vielä kaikkien vientialojen johtajat.

Tavallisten kansalaisten kannalta sosiaalista ja demokraattista raha- ja talouspolitiikkaa on se, että pyritään rahoitusmarkkinoiden vakautteen ja alhaisiin korkoihin. Haikailu devalvaatiopolitiikkaan ei ole yksittäisten ihmisten edun mukaista; olemmehan nähneet ja kokeneet sen viimeksi Ahon hallituksen aikana. Vuosikymmen alun devalvoinnin ja kriisin vaikutukset näkyvät nyt siten, että yhteinen kakku on jaettu uudelleen ja paljon epätasaisemmin kuin aiemmin.

Nykyinen rahapolitiikka perustuu pyrkimykseen vakaaseen valuutan arvoon. Tällöin on talouden vakaa kehittyminen ja ennakoitavuus suurinta. Matala korko- ja inflaatiotaso luovat pohjaa ennakoitavuudelle ja suunnitelmallisuudelle. Tämä on ollut tämän hallituksen politiikan sanoma.

Suomen Pankin harjoittaman rahapolitiikan ja mahdollisen Emun kolmanteen vaiheeseen siirtymisen jälkeisen Euroopan keskuspankin harjoittaman rahapolitiikan peruslinjausten välillä ei ole eroja. Voidaan siis todeta, että Emuun liittyminen ei muuta suoranaisesti suomalaisen rahapolitiikan linjaa, vaan pyrkimys valuuttojen

ja hintojen vakauteen pysyy rahapolitiikan keskeisenä tavoitteena.

Rahapolitiikan määrittelyssä tapahtuvat suurimmat muutokset. Tällä hetkellä valuuttakurssista päättää Suomen Pankki yhdessä hallituksen ja eduskunnan kanssa. Emussa rahapolitiikkaa johtaa poliittisesti riippumaton Euroopan keskuspankki. Suoran poliittisen kontrollin puute on kuitenkin ollut yksi keskeisistä kritiikin kohteista Emussa. Euron suhteista EU:n ulkoiisiin valuuttoihin päättää EU-ministerineuvosto, mutta päätösten tulee olla sopusoinnussa hintavakauden tavoitteen kanssa. Käytännössä tämän päätöksentekojärjestelmän toimivuutta ei ole voitu arvioida. Tämä on ollut yksi Emun epävarmuustekijöistä, joihin nyt selonteon eduskuntakäsittelyssä ja myös jatkotyöstämisessä tulee paneutua.

Rahapolitiikka on läheisessä kytköksessä finanssipolitiikkaan. Julkisella taloudella on oma vaikutuksensa hintavakauteen ja korkotasoon. Emun lähestymiskriteerit antavat julkiselle taloudelle tiukat raamit. Se ei kuitenkaan ole mielestäni suorassa kytköksessä ja ainoana tekijänä vaikuttamassa esimerkiksi Suomessa harjoitettuun tiukkaan budjettikuriin, vaan kysymys on ensisijaisesti aiemmista virheistä koituneiden lasujen maksamisesta. Ilman Emuun sopeutumistakin joutuisimme maksamaan velkamme pois. Niin käy jokaisessa kotitaloudessakin.

Arvoisa puhemies! Julkiseen talouteen vaikuttavat kaikki ne poliittiset päätökset, joilla on vaikutusta budjettitalouteen. Tämän vuoksi keskustelussa sosiaalietuuksista tai muista eduista on otettava huomioon niiden vaikutus valtiontalouden tasapainoon ja sitä kautta mahdolliseen Emu-jäsenyyteen. On kuitenkin erotettava nyt ja yleensäkin käytävästä Emu-keskustelusta poliittinen keskustelu etuuskien sisällöstä ja tarkoituksenmukaisuudesta. Näillä päätöksillä vaikutetaan ensisijaisesti valtiontalouden tasapainoon, kulutuskysyntään ja inflatio-odotuksiin, ei siihen, mennäänkö Emuun mukaan vai jäädäänkö sen ulkopuolelle.

Rahaliittoa koskevassa keskustelussa ovat joustopuskurit nousseet keskeiseksi puheenaiheeksi. Tällä hetkellä Euroopan unionin toiminta joustopuskurina on käytännössä mahdotonta, koska sen budjetti on ainoastaan noin prosentin luokkaa alueen bruttokansantuotteesta. Esimerkiksi Yhdysvaltojen liittovaltiobudjetti on noin 20 prosentti alueen bkt:stä. Koska EU-puskurit puuttuvat, on Suomen keskustelu omista Emupuskureista ollut aiheellista. Palkkojen alentami-

nen ja budjettimenojen supistaminen on nähty keskusteluissa keinoina, joilla Suomi sopeutuisi Emu-oloissa taloudelliseen taantumaan. Kansalaiset ovat näiden puheiden seurauksena aiheellisesti huolestuneita omasta tulevaisuudestaan ja tämän vuoksi myös kriittisiä Emu-ratkaisun suhteen.

Palkanalennusten vastapainoksi on ay-liikkeen taholta esitetty rahastoja, joita voitaisiin taantumavaiheessa purkaa. Työnantajapuoli taas pyrkii vahvistamaan taseitaan ja vakavaraisuuttaan Emu-puskuriksi. Molemmat ratkaisut ovat kannatettavia, mikäli päätämme pyrkiä Rahaliiton jäseneksi ja tietenkin myös tässä vaiheessa muutenkin varauduttaessa tulevaisuuteen.

Emua sekä vastustetaan että kannatetaan kiiwaasti. Moni on kuitenkin hyvin epävarma kannastaan, moni kansanedustajakin. Kriittisimmät Emun vastustajat ovat muistaneet mainostaa Rahaliiton uhkia, mutta eivät ole esimerkiksi analysoineet asioita ja kertoneet kansalaisille nykypäivän ongelmista, muun muassa devalvoinin vaikutuksista palkkoja alentavana tekijänä tai sen seurauksena hintojen korotusten tekemästä lovesta perheiden kukkaroihin. Emun kiihkeimmät puolestapuhujat taas pitävät Emua ainoana oikeana ratkaisuna, vaikka eivät voi millään tietää Rahaliiton tulevaisuudesta mitään varmaa.

Emu on vaikeasti käsiteltävä asia ja päätöksenteon kannalta myös ongelmallinen. Ei ole olemassa yhtä totuutta tai oikeaa ratkaisua, sillä sekä nykytilassa että Emu-Suomessa tulee aina olemaan ongelmia. Onkin oikein, että muun muassa ay-liike ja työnantajat ovat käyneet Rahaliiton vaikutuksista keskustelua ja että olemme tehneet laajoja selvityksiä Emun vaikutuksista, Emu-tilanteesta ja Emu-Suomesta tulevaisuudessa. Tämän keskustelun seurauksena on myös saatu Emun mustavalkoisuuteen hieman väriä ja uusia ulottuvuuksia.

Arvoisa puhemies! Emusta ollaan tekemässä päätöstä ehkä ensi vuoden eduskunnassa. Päätös olisi hyvä tehdä analyttisen vuoropuhelun päätteeksi lakiesityksen pohjalta. Päätös on vaikea: Emu on lintu, joka ei osaa lentää, mutta joka osaa juosta kovaa, munia suuria munia, jotka ovat haluttuja, mutta kalliitakin. Emu osaa myös olla itsepäinen, koppava ja aggressiivinenkin, joten sen kanssa on opittava elämään ja tulemaan toimeen. Kuten ihmiselämästäkään ei Emusta voi sanoa, kuinka pitkään tai millaista elämää se tulee viettämään. Silti siihen tulee

vain luottaa, mikäli eduskunta niin aikanaan päättää.

Ed. S. Kanerva merkitään läsnä olevaksi.

Ed. P u h j o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Tahvanainen mainitsi, että mahdollisesti devalvaatioista päästään eroon tai ne eivät ole käyttökelpoinen tapa hoitaa asioita, mutta itse olen sitä mieltä, että devalvaatiosta ei päästä eroon. Jos nyt tulee yhteinen raha, silloin tietysti valuuttakursseja ei voi muuttaa, mutta sitten astuu voimaan sisäinen devalvaatio, joka tarkoittaa taas palkkajoustoja ja palkanlaskuja. Tässä yhteydessä kehottaisin edustajia tutustumaan professorityöryhmän asiakirjan sivun 57 ylempään kaavioon, missä on lamavaiheet niin Euroopassa, Suomessa kuin USA:ssa. Siihen kun verrataan kaikkia devalvaatioajankohtia, niin nähdään kauniisti, kuinka devalvaatio toimii ainakin kokonaistuotannon nousun hyväksi.

Ed. T a h v a n a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin vastata ed. Puhjolle, että juuri se, mitä haluaisin selvitetävän tulevissa Emu-keskusteluissa ja selonteissa, jos sellaisia vielä epävirallisesti tehdään, on se, mikä on devalvaation ja palkkojen suhde nimenomaan Suomen sisäisesti tarkasteltuna sekä menneisyydessä että tulevaisuudessa ja myös mikä on palkkojen ja Emun, Rahaliiton, suhde tulevaisuudessa, jos me päätämme mennä siihen mukaan, sillä myös devalvaatiot laskevat kansalaisten palkkoja ja käytettävissä olevia varoja. Se on eräänlainen toisenlainen tapa laskea palkkoja kuin se, että niitä suoraan laskettaisiin ja kerrottaisiin rehellisesti ihmisille, että nyt lasketaan palkkoja ja tämä on syy.

Ed. J o e n p a l o : Herra puhemies! Palatakseni vielä hetkeksi aikaa ed. Kääriäisen puheenvuoron ympäriltä syntyneeseen debattiin uskaltaa arvioida sillä tavalla, että kun aikanaan 90-luvun politiikkaa tutkitaan ja katsotaan, mitä kaikkea täällä on tapahtunut, niin niiltä vuosilta, jolloin maassa oli Ahon — Viinasen hallitus, varmasti historian tutkijat löytävät tämän hirvittävän laman ja sen taitamattoman hoidon. Siitä tämä hallitus saa ne moitteet, mitkä sille hallitukselle kuuluvat.

Mutta hyvänä taikka onnistuneena asiana tämän hallituksen toimissa tutkijat ilman muuta

löytävät päätöksen ja kyvyn viedä Suomi EU:n jäseneksi. Minun mielestäni on annettava erittäin suuri arvo entisille ministereille Aho, Kääriäinen, Pesälä, Jäätteenmäki ja ketä heitä olikaan, jotka olivat viemässä, vastoin oman puolueensa jäsenistön enemmistön tahtoa, kansakunnan parasta ratkaisua eteenpäin. Toistan edelleen sen, mitä sanoin jo aikaisemmin, että Suomen keskustalla ei ole tässä mitään hävettävää. Niitä jälkiä ei tarvitse peittää, vaan niistä voi olla ylpeä vielä vuosikymmeniä jälkeenkinpäin.

Tämän johdonmukaisena seurauksena Euroopan sisämarkkinoihin ja yhteiseen rahaan siirtyminen on toteutuneen integraatiokehityksen jatke. Haluan muistuttaa, että Euroopan sisämarkkinoiden luomisen ja yhteisen rahan käyttöönoton tavoitteena on eurooppalaisen tuotannon kilpailukyvyn parantaminen. Tämä on eräs tavoite. Siksi Euroopan unionissa tulee harjoittaa yhteistyötä, joka rahataloudellisen vaikeuden lisäksi edistää tehokkaasti kestävästä taloudellisesta kasvusta, työllisyyden paranemista ja sosiaalisesti oikeudenmukaisen Euroopan rakentamista.

Suomen talouspolitiikan tavoitteena on taloudellisen kasvun edistäminen, työllisyyden parantaminen, kilpailukyvyn ylläpitäminen sekä matala inflaatio ja julkisen velan hallinta. Se on sitä Suomen Emu-ratkaisusta riippumatta. Myös Emun ulkopuolella on harjoitettava tervettä talouspolitiikkaa.

Suomi on allekirjoittaessaan EU-jäsenyyssopimuksen hyväksynyt Maastrichtin sopimuksen sisältämät sitoumukset myös Talous- ja rahaliittoon osallistumisesta. Toisenlaisen väittäminen on toden kieltämistä.

Talous- ja rahaliiton jäsenyys tuo kiistatta taloudellisia etuja erityisesti vientiteollisuudelle, mutta siihen liittyy tietysti myös riskinsä. Taloushäiriöihin, jotka koskettavat työmarkkinoita, tulee varautua sekä kansallisin että yrityskohdittain suhdannepuskurein. Esimerkiksi sosiaalivakuutuksen yhteyteen ja henkilöstön kehittämisen ja kouluttamisen tueksi voidaan rakentaa käyttökelpoisia puskureita. Henkilöstörahastojen kehittäminen erityisesti suhdanneherkillä aloilla on eräs tällainen puskuri. Näiden mallien kehittämisessä ei saa unohtaa julkisen sektorin erityispiirteitä.

Työmarkkinoiden sopeutuminen on pitkälti työmarkkinajärjestöjen sopimisen varassa. Emu-jäsenyys ei merkitse työ- tai virkaehtosopimusten vähimmäisehtoihin eikä työehtosopimusten yleissitovuuteen puuttumista tai nimel-

lispalkkojen alentamista. Työmarkkinoiden sopiminen on avainasemassa alhaisen inflaation politiikan onnistumiseksi. Nykyiset neuvottelujärjestelmät yleissitovine työehtosopimuksineen toimivat parhaiten inflaatiotavoitteen saavuttamiseksi.

Toimiva neuvottelujärjestelmä on välttämätön myös Emu-olosuhteissa. Se ylläpitää ja lisää yhteiskunnallista vakautta. Kolmikantayhteistyö, johon valtiovalta ja työmarkkinaosapuolet ovat sitoutuneet, on muuttuvissa Emu-olosuhteissa entistä tärkeämpää. Tämän tosiasian tunnistaminen on suomalaisen sisäpolitiikan viisauden alku. Samalla on syytä lopettaa perusteettomat ideologisväritteiset puheet tarpeesta purkaa työehtosopimusten yleissitovuus.

Uusliberalistit ovat malleineen perusteellisesti hakoteillä eivätkä ainakaan isänmaan asialla eivätkä edes työnantajan asialla, sillä työmarkkinajärjestöjen yhteinen Emu-kannanotto on valmistumassa lähipäivinä, ja sen allekirjoittajat kattavat kaikki työmarkkinaosapuolet, niin työntekijät kuin työnantajatkin. Tämän kannanoton pohjalta on käynnistettävä neuvottelut asianomaisten järjestöjen kanssa ja luotava valtiotavallan ja järjestöjen yhteistyömalli, jolla työmarkkinoiden vakautta ja sopeutumista Emu-olosuhteissa voidaan parhaiten tukea.

Herra puhemies! Työllisyyden hoito on kansakunnan tärkein asia edelleen. Talous- ja raha-liiton tuoma taloudellinen vakaus ja kasvu parantavat edellytyksiä hoitaa työllisyyttä. Pitkällä aikavälillä ratkaisevaksi nousee se, millaiseksi elinkeinorakenteemme muokkautuu. Äskeissä elinkeinopoliittisissa selonteissa eduskunta linjasi niitä toimia, joilla elinkeinorakenteen monipuolistumista ja kestävä työllisyyttä tuetaan.

Emuun liittyvä riski kansantalouksien alueellisesta erikoistumisesta saattaisi pahimmillaan Suomessa johtaa haavoittuvaan ja entistä yksipuolisempaan elinkeinorakenteeseen. Tähän asiaan kiinnitti myös professorityöryhmä huomiota ja esitti loppuraportissaan asian vaativan jatkotutkimuksia. Nämä tutkimukset on teetettävä, ja niiden tulosten pohjalta on tarvittaessa voitava tarkistaa niin elinkeino-, alue- kuin työvoimapolitiikankin linjauksia ja painopisteitä.

Herra puhemies! Suomalainen hyvinvointivaltio ja sen suoma sosiaalinen turvallisuus on suomalaisuudelle keskeinen arvo. Budjettitaloudelle ja finanssipolitiikalle asetettujen rajoitteiden, Emu-ehtojen, jälkeen julkisen sektorin rahoitus on ratkaiseva tekijä hyvinvointiyhteiskun-

nan ylläpitämisessä ja edelleenkehittämisessä. Selonteossa onkin otettava selkeästi kantaa siihen, miten tämä kaikki rahoitetaan, millaista veropolitiikkaa Suomen tulee EU:ssa ajaa ja myös millaista veropolitiikkaa kotimaassa noudatetaan, jotta hyvinvointivaltion palvelujen ylläpito turvataan.

Me emme voi asettaa esimerkiksi kotimaiselle teollisuudelle sellaisia verorasitteita, joita ei ole kilpailijamaissa, emmekä saa verottaa elinkeinoelämäämme kireämmin kuin keskeisissä kilpailijamaissa. Tämä lähtökohta ei kuitenkaan pois sulje sitä, etteikö pääomaverotuksen tasoa voitaisi nostaa nykyisestä 28 prosentista 30 prosenttiin. Me säilyttäisimme silti pääomamarkkinoilla kilpailukykyä verrattuna tärkeimpiin EU- ja Oecd-maihin. Tällä korotuksella voitaisiin rahoittaa esimerkiksi seuraavan tupokierroksen tuloverotuksen kevennyksen aiheuttama valtion tulojen vähe.

Suomen on ajettava aktiivisesti EU:n sisällä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan mallia. Näin me voimme tukea omia edellytyksiämme ylläpitää ja kehittää hyvinvointiyhteiskuntaa. Suurin osa sosiaalipolitiikan muutos- ja kehittämistarpeista johtuu muista kuin integraatioon liittyvistä tekijöistä, mutta kehitys joudutaan ratkaisemaan Emu-oloissa, olimme jäsenenä taikka emme.

Kansalaisten pelko Emua kohtaan on oikeutettu. Emu on tähän asti ollut hyvin suppean asiantuntijaeliitin sisäpiirin asia. Tämän eliitin käyttämä kieli ei ole avautunut kansalaisten enemmistölle. Toivottavasti nämä asiantuntijat itse ovat tienneet, mistä ja mitä puhuvat ja mitä tarkoittavat.

Hallituksen on huolehdittava kansalaisten tasepuolisesta ja asiallisesta informoinnista, jotta myös todellinen kansalaiskeskustelu ennen eduskunnan lopullista päätöksentekoa tulee käydyksi. Tähän työhön olisi hyvä saada mukaan muitakin medioita kuin Helsingin Sanomat. Kansalaisten epäluuloja Emuun vähennetään, jos hallitus ja eduskunta muuttavat ensin Emu-keskustelun selkokieleksi ja sen yhteydessä linjaavat niitä konkreettisia toimia, joilla Emun mahdollisia haittoja minimoidaan. Menettelytapakeskustelun ja intämisen sijaan tulee keskustella Emun sisällöstä.

Herra puhemies! Kun näyttää todennäköiseltä, että Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe on toteutumassa, ei Suomella ole mitään syytä jäädä ensimmäisten liittyjien joukosta pois. Kun joudumme toimimaan Emu-ehtoisesti, on etujemme

mukaista olla myös ensimmäisten päättäjämaiden joukossa.

Ed. Korteniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen saanut julkisesta sanasta sellaisen käsityksen, että ed. Joenpalo on siirtymässä Teknisten Liiton puheenjohtajan tehtäviä hoitamaan ihan lähiaikoina, ja tätä puheenvuoroa tuleekin arvioida paitsi kansanedustajan puheenvuorona myös tässä katsannossa.

11 vuotta ay-johtajana toimineena ja alan opikirjan kirjoittaneena toivoisin kyllä, jotta urallanne tulee olemaan huomattava menestys, että kiinnitätte huikan huomiota logiikkaan puheessanne. Jos te asetatte suuria ay-poliittisia tavoitteita ja myytte samalla kaikki kauppatavaranne ennen aikojaan, ette te koskaan tule mitään saavuttamaan tuolla urallanne. Tämän sanon hyvin karusti ja yksiselitteisesti. Olisitte esittänyt nyt ne ehdot ja kertonut, että mikäli nämä toteutuvat, olette tuota mieltä. Nyt viimeisessä virkkeessä menetitte kaiken.

Ed. Lahtela (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Puskurirahastoista on paljon puhuttu. Ed. Joenpalokin totesi, että niistä pitää neuvotella. Olen vain miettinyt, millä tavalla saamme työnantajat mukaan rahastointiajatuksen ihan vakavalla mielellä. Selonteossa puhutaan sellaisesta ajatuksesta, että välillisiä työvoimakustannuksia käytettäisiin puskureina tietyissä tapauksissa. Siinä tulee sellainen vaaratekijä mukaan, jos niitä käytetään, että pitkällä aikavälillä meiltä voivat loppua sosiaaliturvan puolelta rahat, koska välilliset työvoimakustannukset ovat hyvin pitkälle sosiaaliturva- ja eläkemaksuja. Siinä mielessä se on aika iso ongelmatiikka. En tiedä, suljemmeko nyt silmiä tässä keskustelussa siltä totuudelta, että siinä voi joissakin tapauksissa jopa joutua puuttumaan sosiaaliturvan puoleen.

Mutta ed. Joenpalon kanssa olen hyvin pitkälle samaa mieltä monista muista asioista, kuten siitä, että meidän pitää Emu-olosuhteissakin säilyttää sopimusmekaniikka ja pyrkiä myös viemään Eurooppaan päin sitä mallia. Olen käsittänyt, että siellä sitä halutaankin, ainakin työntekijäpuolen taholta. Työnantajapuolella voi olla toisinpäin, että he eivät halua, vaan haluavat enemmän joustoja, mitä Suomenkin eduskun-

nassa tästä katsoen vasemmalla puolella, edestä katsoen oikealla puolella, tuntuu haluttavan monissa puheenvuoroissa.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Joenpalo puuttui puheensa alussa vielä EU-jäsenyyspäätökseen ja siihen, mitä kaikkea sisältyi siihen prosessiin. Minusta tässä on joitakin asioita kuitenkin jäänyt sanomatta.

Tosiasiassa on se, että silloisen Ahon hallituksen esityksessä kyllä viitataan siihen, että Maastrichtin sopimukseen kuuluu myös yhteinen valuutta. Kuitenkin sitten, kun kiivaassa keskustelussa vastustajat ja puoltajat ennen kansanäänestystä väittelivät, niin nimenomaan jäsenyyden puoltajat moneen kertaan totesivat, että yhteinen valuutta on kaukainen tulevaisuuden asia, jonkinlainen optio, jonka toteutumisesta ei vielä voida olla varmoja. Näin ollen on päivänselvää, että kansanäänestyksen tulosta ei voida käyttää sellaisena perusteena, jonka perusteella voitaisiin sanoa, että kansalaiset ovat tämän kansanäänestyksessä hyväksyneet.

Vieläpä, kun kansanäänestys oli ohi ja ulkoasiainvaliokunta käsitteli asiaa, nimenomaan nykyisen sosialidemokraattisen ryhmän puheenjohtajan ed. Erkki Tuomiojan toimesta valiokunnassa muotoiltiin hyvin selkeä kanta siitä, että tässä päätöksessä ei ole Emu-ratkaisu mukana. Ed. Erkki Tuomiojan edusti kantaa ”Kyllä EU — Ei Emu”. Hän halusi selvin sanoin pistää tämän asian myös ulkoasiainvaliokunnan mietintöön, joka sittemmin tuli eduskunnan päätökseksi. Voidaan kyllä sanoa, että kun liittymisasiä eduskunnan käsittelyssä lopullisesti päätettiin, Emu-asia oli irrotettu EU-jäsenyyspäätöksestä. Mihinkään muuhun johtopäätökseen ei voida tulla, nimenomaan siitä näkökulmasta, kun ajatellaan Suomen päätöksentekoa.

Ed. Aittoniemi on viitannut kansainvälisöikudelliseen näkökulmaan, ja varmaan asia on niin kuin hän on sanonut, että siitä näkökulmasta Suomi on Emun hyväksynyt.

Ed. Joenpalo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Korkeaojan puheenvuoroon en puutu, koska se keskustelu on jo käyty ed. Kääriäisen puheenvuoron pohjalta.

Sen sijaan ed. Pulliaisen puheenvuorosta totean ensinnäkin, että annan suuren kiitoksen niistä ohjeista, joita ed. Pulliainen entisenä työmarkkinajohtajana antoi minulle tulevana ja itse asiassa nykyisenäkin. Mutta toteaisin tässä yh-

teydessä, että aika on hieman muuttunut, ed. Pulliainen, niistä vuosista, kun te olette ollut työmarkkinaelämässä mukana. Siellä on siirrytty nyt uuteen avoimeen aikaan, jossa kerrotaan asiat hyvin reilusti ulospäin myös tässä kysymyksessä.

Jo puheenvuorossani viittasin siihen, että perjantaina tulee ulos työmarkkinajärjestöjen yhteinen kannanotto Emu-asioista, kymmenen kohtaa. Siinä hyvin avoimeen sävyyn kerrotaan, mitä työmarkkinajärjestöt edellyttävät Emu-ratkaisun yhteydessä. Siinä on työnantajien ja palkansaajien yhteinen näkemys kirjattuna, ja joitakin saattoi puheenvuorossani lipsahdella niistä asioista ulos. Puhuin suomalaisena sosialidemokraattisena kansanedustajana, en Teknisten Liiton puheenjohtajana. Ne foorumit ovat tietysti muualla. Näin ollen minun puheillani ei hirveän suurta merkitystä varmasti ollut tässä tarkoituksessa, mitä ed. Pulliainen epäili ja uskalsi väittää, että minä vein pohjan pois koko palkansaaja-puolen jatkokeskusteluilta.

Palkansaajajärjestöt ja työmarkkinajärjestöt eivät tätä asiaa ratkaise, vaan sen päättää Suomen eduskunta. Me kerromme, mitä mieltä olemme asioista, mutta päätös syntyy täällä, sisältö ja ehdot. Toiveita on tulossa työmarkkinajärjestöiltä, ja siellä toivotaan, että hallitus suhtautuu vakavasti niihin asioihin ja lähtee neuvottelemaan eteenpäin. Ne ovat kohta julkisesti kaikkien tiedossa.

Ed. K a u t t o : Arvoisa puhemies! Suomalaisessa politiikassa Euroopan talous- ja rahaliittoa kohtaan tunnettu epäluulo kasvaa useimmiten huolesta, jota tunnetaan hyvinvointiyhteiskunnan kohtalosta. Emun katsotaan olevan viime kädessä oikeistolaisen talous- ja yhteiskuntapolitiikan tuote, viime vuosikymmenellä luotu monetaristinen kokeilu.

Tällainen arvostelu ei voisi osua pahemmin harhaan. Tämän toteamiseksi ei tarvitse perehtyä Euroopan integraation historiaan, jossa Rahaliiton arkkitehdit ovat olleet vakaumuksellisia eurooppalaisen hyvinvointivaltion kannattajia. Markkinatalousmaissa tapahtunut, perimmiltään myönteinen pääomamarkkinoiden vapautuminen on johtanut nykyiseen tilanteeseen, jossa valtiot eivät enää hallitse rahamarkkinoita. Päinvastoin, yksittäisten kansallisvaltioiden keskuspankit ja hallitukset ovat voimattomia valuuttakeinottelijoiden edessä. Edes suurelta eurooppalaiset maat eivät pysty kriisitilanteissa puolustamaan valuuttansa arvon vakautta.

Suomenkaan myönteisen talous-, työllisyys- ja yhteiskuntakehityksen turvaaminen ei rakennu vain kotimaisiin päätöksiin. Kansainvälisyys on tullut erottamattomaksi osaksi myös koko suomalaista yhteiskuntaa. Tänä päivänä onkin syytä kysyä, miten vastaamme tulevaisuuden haasteisiin, haluammeko itse olla poliittisesti päättämässä kansainvälisistä ratkaisuista vai alistummeko muiden tekemiin ratkaisuihin, jotka kuitenkin tulevat raamittamaan omat mahdollisuutemme, vai olemmeko valmiita luopumaan ja emme edes yritä vaikuttaa siihen, että päätösvallan ottavat suurvallat tai kansainväliset suuryritykset taloudellisella mahdollillaan. Mielestäni Euroopan talous- ja rahaliitto on yritys ottaa aloite takaisin, siirtää valtaa pääomamarkkinoilta demokraattisesti valituille hallituksille ja niiden edustajille.

Arvoisa puhemies! Eurooppalaisen rahaliittosuunnitelman arvioinnin ja arvosanojen perusteena on oltava sen toteutumisesta seuraavat kasvun ja työllisyysvaikutukset. Emuun liitetyt vakauskriteerit, hidas inflaatio, alhaiset korot ja valtiontalouden tasapaino, ovat itsessään vain välineitä.

Rahaliiton jäsenyysehdoista ehkä eniten keskustelua ovat herättäneet finanssipoliittiset lähestymiskriteerit. Emu-suunnitelma edellyttää julkisen talouden vajeen painamista alle 3 prosenttiin bruttokansantuotteesta ja vastaavasti julkisen velan painamista 60 prosenttiin kansantuotteesta. EU-maiden valtiovarainministerit ovat lisäksi päässeet yhteisymmärrykseen Kasvun ja vakaussopimuksesta, jonka perusteella rajojen ylityksistä määrätään sanktiot.

Emun vaje- ja velkarajoitteen taustalla on 70-luvulta alkanut julkisen talouden kehitys. Valtiot ovat ajautuneet historiallisesti tarkastellen poikkeukselliseen tilanteeseen, pysyvän velkaantumisen uralle. Suuret budjettialijäämät, jotka aikaisempien sukupolvien aikana olivat tyypillisiä vain kriisijälle, ovat jatkuneet vuosikausia. Laskusuhdanteet ovat merkinneet nopeaa velkaantumismuutosta, mutta noususuhdannevuosia ei vastaavasti ole käytetty velan takaisinmaksuun. Velkaantumiskehitystä arvioitaessa on lisäksi pantava merkille, että Oecd-maat ovat tehneet poliittisesti ja lainsäädännöllisesti mittavia sitoumuksia tulevien, entistä suurempien eläkeläissukupolvien huolenpidosta.

Löysä finanssipolitiikka, julkisen sektorin kasvu ja julkisen velan kasvu eivät ole tuoneet mukanaan toivottua taloudellista kasvua. Finanssipolitiikan käyttö laskusuhdanteiden ta-

saamiseksi, talouden elvyttäminen budjettivajeiden avulla, ei näytä tuottavan toivottuja ja odotettuja tuloksia. Budjettivaje ei elvytä, mikäli yritykset ja kotitaloudet odottavat velan tulevan lähivuosina heidän maksettavakseen. Kotitaloudet, veronmaksajat, pelkäävät veronkorotuksia ja tulonsiirtojen leikkauksia ja varautuvat niihin lisäämällä säästämistään. Yritykset, kotitaloudet ja kunnatkin varautuvat korkotason nousuun vähentämällä hankintojaan ja investointejaan. Yksityisen sektorin odotukset valtion talouspolitiikan ja taloudellisen tilanteen muutoksesta ovat kokonaiskysynnälle merkittävämpiä ja painavampia kuin julkisen finanssipolitiikan toimenpiteet.

Johtopäätöksenä voidaan todeta, että julkisen sektorin rahoitusaliäämää ja valtionvelan kansantuoteosuutta olisi ilman Emu-hankettakin supistettava lähivuosina. Taloudellisia perusteita lykätä näiden tavoitteiden siirtämistä tuonemmaksi ei ole. Vastaavasti poliittiset syyt velkaantumisen ylläpitämiseen ovat nyt ja tulevaisuudessa yhtä painavia ja vaikeita. Valtion menojen leikkaaminen merkitsee kansalaisten ja eri eturyhmien etuuksiin puuttumista.

Euroopan historia on myös Emun tiukan inflaationormin takana. Saksan keskuspankki on vakaalla ja tinkimättömällä politiikallaan tehnyt D-markasta valuutan, jonka painoarvo on Saksan taloutta suurempi. Muille Euroopan maille Rahaliitto merkitsee mahdollisuutta hyötyä Saksan markalle sukupolvien aikana luodusta hyvästä maineesta.

Inflaation vaikutus talouden rakenteisiin ja taloudelliseen kasvuun on kiistanalainen kysymys. Kuitenkin on syytä tunnustaa, että inflaatio on suhdannepolitiikan välineenä avoimessa taloudessa kelvoton. Inflaatio ei elvytä. Yritykset ja kotitaloudet tekevät jatkuvasti arvioita ja ennusteita lähiaikojen hintakehityksestä. Nopea inflaatio otetaan huomioon hyödykkeiden hinnoittelussa ja palkkavaatimuksissa. Mikäli yrityksillä ja kotitalouksilla on perusteita odottaa hintojen nousun kiihtyvän, inflaatio-odotukset lisätään varmuuden vuoksi pitkäaikaisten sitoumusten, kuten velkasopimusten, hintoihin.

Odotukset inflaation kiihtymisestä voivat perustua kyseisen maan taloushistoriaan tai institutionaaliin syihin, esimerkiksi keskuspankin heikkoon asemaan tai sen toimintapolitiikan epäselvyyteen. Inflaatio-odotukset voivat liittyä myös maan vaikeisiin taloudellisiin ongelmiin. Työttömyys voi johtaa epätoivoisiin ja populistisiin ratkaisuihin.

Markkinoilla määräytyvä korkojen taso on inflaatio-odotusten mittari. Pitkät velkasitoumukset hinnoitellaan korkeiksi ja niihin lisätään riskilisiä, mikäli hintavakaudesta ei ole varmuutta. Korkotason nousu taas vaikuttaa taloudelliseen toimintaan monin tavoin. Korkea korkotaso vaikuttaa kotitalouksien hankintoihin lisäten säästämistä ja vähentäen suuria hankintoja. Se nostaa yritysten investointien kustannuksia ja hillitsee yritysten halua investoida.

Talous- ja rahaliiton perustana on hidas inflaatio, hintojen vakaus ja ennustettavuus. Vakaa hintataso on hyvä tausta valtion finanssipolitiikalle. Emu-jäsenyyden oloissa kysynnän elvyttäminen kohtuullisella finanssipoliittisella aktiivisuudella on todennäköisesti tehokkaampaa kuin inflaatio-odotusten ja epävakauden rasittamassa taloudessa. Nousevat korot ja kriisin pelko eivät ole vähentämässä yksityisen sektorin toimeliaisuutta, eikä vastavaikutusta halutulle kysynnän kasvuille pääse syntymään.

Pyrkimys julkisen sektorin velkaantumiskierteen katkaisuun ja hintojen vakauteen ovat loppujen lopuksi helposti perusteltavissa. Sen ymmärtäminen, että paras tapa näihin tavoitteisiin pääsemiseen on Euroopassa juuri Talous- ja rahaliitto, ei viime kädessä ole kiinni taloustieteellisten teorioiden hallitsemisesta. Sitä vastoin on ymmärrettävä politiikan ja talouspolitiikan kietoutuminen toisiinsa. Emu on ja sen pitää olla poliittinen hanke, koska esteet järkevälle talouden hoidolle ovat poliittisia. Poliittiset syyt vähentävät hallituksien ja parlamenttien halua panna riittävän päättäväisiä säästöohjelmia toimeen, elleivät ne voi tukeutua yhteiseen ponnistukseen, yhdessä sovittuun Rahaliittoon.

Emun poliittista oivallusta onkin juuri kiinnittää järkevä talouspolitiikka valtiosopimuksiin ja kansainväliseen politiikkaan. Yhteinen monenkeskeinen hanke ei pysähdy, vaikka poliittinen valta jossakin maassa vaihtuu. Kriittisten hallitusten ja parlamenttien päätettäväksi jää vain niiden oma mukaantulo, ei koko Rahaliiton tulevaisuus. Emu syntyy joka tapauksessa. Kyse onkin puhtaasti siitä, olemmeko ydinjoukossa vai emme.

Ulkopuolellakaan emme vältty niiltä toimita, joita meidän on tehtävä taloutemme vakauden, paremman kilpailukyvyyn, uskottavan talouspolitiikan tai tehokkaamman kaupankäynnin mahdollisuuksien saavuttamiseksi. Tulevaisuudessa tarvitsemme joka tapauksessa työmarkkinoiden joustavuutta. Se ei tarkoita vain palkkajoustoja, lomautuksia tai irtisanomisia, vaan muun muas-

sa työvoimakustannusten joustoja ja erityyppisiä puskurirahastoja, joita on täälläkin käydyssä keskustelussa esitetty.

Parasta puskurointia kilpailukykyimme parantamiseksi ja myönteisen työllisyyskehityksen turvaamiseksi ovat kuitenkin tuotantorakenteemme monipuolistaminen, osaamisen ja nimenomaan muutoksiin sopeutuvan osaamisen, ammatillisen ja alueellisen liikkuvuuden lisääminen, tutkimus- ja tuotekehityksen kasvattaminen sekä erilaisten työaika- ja palkkausjärjestelmien kehittäminen. Emu tuo myös haasteita työehtosopimusjärjestelmällemme, olimme jäseniä tai emme.

Emun synnyttyä yritykset ovat joka tapauksessa entistä enemmän omillaan, sillä markkina-voimat tai valtiovalta eivät voi heikentää valuutaa. Tämä merkitsee myös yrityksille tarvetta kiinnittää entistä enemmän huomiota tuotantokustannuksiin. Esille nousevat muun muassa raaka-aineiden, kuljetusten ja energian hinta työvoimakustannusten ohella.

Emu merkitsee myös uudenlaista lähestymistapaa koko alue- ja rakennepolitiikallamme. Toisaalta on huolehtimaan jälkeenjääneistä alueista, toisaalta edesauttamaan kaupunkikeskusten selviytymistä uusista tulokkaista. Tämä asettaa suuria haasteita muun muassa asuntotuotannon ja erilaisten palvelujen järjestämiselle, samaan aikaan kun joudumme ylläpitämään tiukkaa finanssipolitiikkaa ja pidättyvyyttä valtion menojen kasvattamisessa.

Arvoisa puhemies! Emua on arvioitava jo tehtyjen ratkaisujen ja tulevaisuuden visioiden pohjalta. On syytä muistaa, että ei-vastaus ei avaa paluutietä menneiden vuosien devalvaatio — inflatio-peleihin tai villin vapaaseen palkka- ja talouspolitiikkaan. Päinvastoin ulkopuolelle jättäytyminen johtaisi vielä tiukempaan taloudenpitoon. Emu-ratkaisussamme on kyse myös nimenomaan Suomen, ei Ruotsin tai Britannian, tulevaisuudesta.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kautto pohdiskeli puheenvuoronsa alussa sitä, onko Emu monetaristinen luonteeltaan vai ei. Yhdyn ed. Kauttoon siinä, että määritelmän mukaan Emu sinänsä ei ole monetaristinen. Emu-oloissa voidaan epäilemättä harjoittaa myös aktiivista finanssipolitiikkaa, mihin ed. Kautto puheenvuorossaan myös viittasi, jolloin saatetaan turvautua myös julkisen talouden alijäämiin suhdannepolitiikan niin edellyttäessä. Tämä aktiivinen finanssipolitiikka

saattaa suorastaan olla välttämätöntä tilanteessa, kuten Emu-tilanteessa, jossa rahapolitiikka lyödään kiinni.

Toisaalta kuitenkin, ja siltä osin haluaisin täydentää ed. Kauton puheenvuoroa, ne kriteerit, jotka nyt Emun lähentymiskriteereinä on hyväksytty, ovat luonteeltaan monetaarisia, joku saattaisi sanoa jopa: monetaristisia. Niillä haetaan rahataloudellista vakautta ja pahimmassa tapauksessa tämä saatetaan tehdä reaalityökalouden kustannuksella. Suomen oloissa eräät kriitikot ovat havainneet, että se, että me olemme pystyneet Emun lähentymiskriteerit täyttämään, saattaa johtua siitä, että meillä reaalityökalous ei ole täysin kunnossa, jolloin ennen kaikkea korkea työttömyys ylläpitää alhaista kysyntää, alhaista inflaatiota, omalta osaltaan myös alhaista korkotasoa ja julkistalouden alijäämät ovat vähäisempiä. Tätä kautta epäilemättä Emun lähentymiskriteereitä olisi ollut syytä täydentää myös työllisyyskriteerillä, jolloin siihen olisi selvästi tullut myös muuta ulottuvuutta kuin puhtaasti monetaarinen ulottuvuus.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Poliitikassa on aina hyvin mielenkiintoista se, kun pääsee toteamaan sen, kuinka usko muuttuu tiedoksi. Tämä tapahtui erittäin valaisevalla tavalla ed. Kauton äskeisessä puheenvuorossa, kun hän ilmoitti, että Emu, tarkoittaen ilmeisesti kolmannen vaiheen yhtenäistä valuuttaa, toteutuu joka tapauksessa ja parlamentteilla on siinä vain passiivisen hyväksyjän rooli. Nimittäin tämä on hyvin mielenkiintoista siinä katsannossa, mikä siitä silloin tulee esimerkiksi tilanteessa, jossa Saksa ei ole konvergenssikriteereitä täyttänyt lainkaan sillä hetkellä. Tämähän heijastuu silloin kaikkien muitten mahdollisesti silloin mukana olevien valtioiden omaan taloudenpitoon, julkiseen taloudenpitoon ja kaikkeen siihen liittyvään. (Ed. Kiljunen: Ne ovat politiikan kysymyksiä!) — Nämä ovat poliittisia kysymyksiä, ed. Kiljunen. Aivan oikein. Tulen kohta puheenvuorossani vastamaan pitemmällä ajalla ed. Kautolle tähän asiaan.

Ed. Laitinen: Arvoisa herra puhemies! Käsiteltävänä oleva valtioneuvoston selonteko Euroopan talous- ja rahaliitosta ja Suomen vaihtoehtoista sekä kansallisesta päätöksenteosta on vaikutuksiltaan laajin, mitä tämä eduskunta käsittelee. Siksi onkin oikein hyvä todeta, että selonteko on monipuolisesti ja varsin hyvin val-

misteltu. Erinomaista pohjaa päätöksenteolle antaa myös Emu-asiantuntijatyöryhmän raportti Rahaliitto ja Suomi — talouden haasteet.

Euroopan unionin talous- ja rahaliitto Emu on kunnianhimoinen hanke, jonka tavoitteena on syventää ja tehostaa EU:n jäsenmaiden yhteistyötä. Siihen liittyy yhteinen raha euro sekä toistaiseksi vähäinen yhteinen talouspolitiikka. Tulevat Emu-ratkaisut vaikuttavat jokaisen suomalaisen ja jokaisen eurooppalaisen elämään. Emu muuttaa merkittävästi jäsenvaltioiden taloudellista toimintaympäristöä. Yhteinen raha ja talouspolitiikka sekä tiukan kurinalainen finanssipolitiikka ovat uuden ympäristön keskeisimmät tekijät. Osa muutoksista toteutuu tai on jo toteutunut käynnissä olevan lähentymisprosessin aikana. Osa Emun toteutumisesta edellyttää vielä täsmentämistä.

Siirtyminen Talous- ja rahaliittoon tapahtuu, niin kuin hyvin tiedämme, kolmessa vaiheessa. Suomikin on jo mukana kahdessa ensimmäisessä vaiheessa. Jatkossa onkin kyse siitä, toteutuuko Emun kolmas vaihe ja jos toteutuu, mitkä maat ovat mukana ja milloin Suomi liittyy. Suomen ratkaisu on kuitenkin meidän ratkaisumme. Tässäkään asiassa emme voi loputtomiin odotella, mitä esimerkiksi Ruotsissa päätetään.

Olennaista on myös se, millaisia omia varautumistoimenpiteitä Suomessa tehdään esimerkiksi erilaisten puskurirahastojen avulla. Hallituksen onkin oltava aktiivisempi valmisteltaessa Emu-jäsenyyttä. Valtiovallan ja työmarkkinoiden neuvotteluissa on päästävä sanoista tekoihin ja sovitava palkansaajien kannalta välttämättömistä puskurirahastoista.

Emun toteutumisen ehtona jäsenmaille on niiden kansantalouksien lähentyminen. Tätä mitataan erilaisin lähentymiskriteerein, jotka määrittelevät julkista taloutta, inflaatiota, korkoja ja valuuttakurssikehitystä. Näiden vaatimusten täyttämiseksi pyritään varmistamaan yhteisen valuutan vakaus ja markkinoiden luottamus heti Rahaliiton perustamisesta lähtien.

Koko Euroopan unionin kannalta Rahaliittosuunnitelma on ainakin vakaan talouskasvun ja työllisyyden hoidon kannalta riskialtis. Ensisijaisesti kysymys onkin poliittisesta hankkeesta. Rahaliitto edustaa joustavaa yhdentymistä ja luo vähintään kahden nopeuden Euroopan, jossa Rahaliitossa mukana olevat maat muodostavat väistämättä EU:n kovan valtavirran. Toisaalta Emusta huolimatta saksalais-ranskalainen ydin akseli toimii joka tapauksessa. Valtavirran suunta riippuu näiden maiden käyttäytymisestä.

Jos ja kun Emun kolmas vaihe toteutuu, tulee se vuorenvarmasti vahvistamaan paineita poliittisen integraation syventämiseen. Tätä ei suomalaisessa keskustelussa ole juuri korostettu. Vain komissaari Erkki Liikanen ja Suomen eduskunnan suuren valiokunnan puheenjohtaja ed. Erkki Tuomioja ovat muistuttaneet, että Euroopan keskuspankki vaatii vahvan poliittisen vastapainon. Tämä edellyttäisi komissio — neuvostotakselin toimivallan lisäämistä, mikä taas merkitsee, että kansallista päätöksentekovaltaa täytyisi luovuttaa EU:n valtaelimille.

Emun mukanaan tuomia hyötyjä on arvioitu aika tavalla laajasti. Sisämarkkinoiden toimintakyky paranisi myös suhteessa muihin kaupan blokkeihin: USA:han, Japaniin ja Kaukoitään. Samoin korkotaso pysyisi vakaana ja korot alhaisina. Hintavertailu ja liikkuvuus maiden välillä helpottuisi yhden valuutan Euroopassa. Yhteiset pelisäännöt varmistaisivat julkisen talouden vakauden.

Valitettavasti Emu sisältää myös suuren joukon riskejä.

Julkisen talouden alijäämärajoite pahentaa työttömyyttä laman aikana. Valuuttakurssi ei korjaisi enää vääristynyttä kilpailukykyä. Kasvu ja työllisyys kärsisivät alkuvaiheessa kireästä raha- ja budjettipolitiikasta.

Työllisyys jää kunnianhimoisen inflaatiota-voitteen varjoon. Samoin Emua voidaan käyttää verukkeena sopimusturvan heikennyksiin palkansaajille. Tässäkin yhteydessä täytyy korostaa, että Emu ei merkitse kuitenkaan sopimus-palkkojen alentamista eikä myöskään puuttumista työehtosopimusten yleissitovuuteen ja vähimmäisehtoihin. Suomalainen sopimusjärjestelmä antaa erinomaisen hyvän valmiuden sopeutua suhdanteiden muutoksiin ja kansantalouden häiriöihin. Sitä ei pidä romuttaa, vaan käyttää ja kehittää malliksi muille Euroopan maille.

Jääminen Emun ulkopuolelle saattaisi aiheuttaa sellaista epävarmuutta, joka heikentäisi yritysten investointihalua. Investointeja saattaisi siirtyä yhä enemmän ulkomaille, ja epävarmuus saattaisi lisätä myöskin työttömyyttä. Tähän Suomella ei varmaankaan ole varaa. Suomi on juuri nyt hyvällä kasvu-uralla ja kilpailukyky on parantunut. Työttömyyden aleneminen jatkuu kaikissa työvoimapiireissä, tosin valitettavan hitaasti.

Edellä mainittujen hyötyjen maksimoiseksi ja riskien vähentämiseksi Suomen tuleekin varautua maakohtaisiin häiriöihin erilaisin toimenpitein ja puskurirahastoin. Elinkeinorakennetta on

monipuolistettava ja osaamista kehitettävä. Keskitetyt palkkaratkaisut ja tulopolitiikka tulevat entistä tärkeämmiksi. Valtion budjetin puskurivaikutus vähenee, joten kansallisia puskuritoimenpiteitä tarvitaan välttämättä. Työttömyys- ja koulutusvakuutusrahasto on luotava pikaisesti. Työeläkerahastojen toiminnan jatkuvuus on varmistettava. Henkilöstörahastoja ja muita yrityskohtaisia varautumismahdollisuuksia on hyödynnettävä. Nämä kaikki toimenpiteet varmistavat, ettei suomalaisen työntekijän palkkajousto ole ainoa joustovara matalasuhdanteiden aikana. Lisäksi tarvitaan vielä pitkäjänteinen, tasainen palkkakehitys sekä erilaisten tulospalkkausjärjestelmien kehittäminen.

Arvoisa puhemies! Käydyssä Emu-keskustelussa, aivan kuten parin vuoden takaisessa EU-jäsenyysskustelussakin, on Suomen keskusta harjoittanut varsin omaperäistä ja kaksinaismoraalista politiikkaa sekä tässä salissa että lehtien palstoilla ja tupaillioissa. Keskusta oli, niin kuin täällä monta kertaa on todettu, hallitusvastuussa, kun EU-jäsenyys hyväksyttiin. Silloin eräät keskustan edustajat Paavo Värysen johdolla tekivät kaikkensa, jotta Suomi olisi odotellut Ruotsin päätöksiä. Nyt keskustan puheenjohtaja ed. Aho on joukkoihin ajautunut Paavo Värysen vahvan painostuksen johdosta taas puhumaan peesaamisesta Emu-ratkaisussa. Heidän mukaansa Suomen pitäisi odotella Ruotsin päätöstä, siis Ruotsin sosialidemokraattien päätöstä. Keskusta käyttää näin Emu-ratkaisua poliittisena pelinappulana, pelinappulana, jolla voidaan lisätä hetkeksi gallup-kannatusta ja jolla yritetään saada ihmiset unohtamaan, että keskustakin on tässä salissa Emun hyväksynyt, kun Suomi liittyi Euroopan unioniin.

Nyt puheenjohtaja ed. Aho ja koko Suomen keskusta ovat Paavo Värysen vankina. Omaperäiset, mutta valitettavan yhteistyökyvyttömät poliitikot, keskustan Paavo Värysen ja vasemistoliiiton Esko Seppänen, ovat jälleen löytäneet toisensa. Suomen kansallinen etu saa väistyä heidän henkilökohtaisten valtapyrkimystensä tieltä.

Arvoisa puhemies! Päätöksenteko Rahaliittoon kuulumisesta kuuluu Suomessa eduskunnalle. Eduskunta on EU-jäsenyyden ja Maastrichtin Emu-määräykset hyväksynyt kansanäänestyksen tuloksen mukaisesti. Eduskunta määrittelee lopullisen kantansa hyvin todennäköisesti vasta ratkaisevan Eurooppa-neuvoston kokouksen alla. Lopulliseen sitoutumiseen vaikuttavia tekijöitä on yhä ja viimeiseen asti auki:

Mitkä maat tulevat mukaan Emuun ja mikä on niiden Emu-kelpoisuus? Lievennetäänkö kenties tiukkoja kriteerejä ja annetaanko siirtymäaikoja? Kuinka kansalliset varautumistoenpiteet, muun muassa puskurirahastot, ovat toteutuneet? Koko hankkeen toteutumiseen liittyy siis edelleen paljon kysymyksiä ja epävarmuustekijöitä. Kun lisäksi huomioidaan eri Euroopan maissa oleva Emuun epäilevästi suhtautuva kansalaismielipide, voi olla, että Emun aikatauluja ja ehtoja joudutaan vielä muuttamaan.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen puhui Emun hyödyistä ja haitoista ja vertaili myöskin osittain Suomea ja Ruotsia viitaten keskustan puheenvuoroihin täällä aikaisemmin. Meillä oli mielenkiintoinen tilaisuus tänään suuressa valiokunnassa kuulla Ruotsin "professori pekkarista": Lars Calmforsia, joka vertaili Suomea ja Ruotsia ja totesi, että Emun mukanaan tuomat taloudelliset hyödyt ovat todennäköisesti Ruotsissa suuremmat kuin Suomessa ja talousriskit Suomessa suuremmat kuin Ruotsissa. Hän toisaalta viittasi poliittisiin hyötyihin, jotka saattavat hänen mukaansa Suomessa olla suurempia kuin Ruotsissa. Tämä ainoastaan taustatieoksi ed. Laitiselle, kun hän pohdiskeli Emun hyötyjä ja haittoja.

Toiseksi ed. Laitisen puheenvuorossa hyvin vahvasti otettiin kantaa ammattiyhdistysliikkeen esittämien puskurirahastojen puolesta. Hän totesi, että ne ovat selkeästi välttämätön lisä, kun rahapoliittinen instrumentti häviää Suomelta, jolloin me suhdannetaantumissa tarvitsemme tarvittaessa puskureita, joilla näihin häiriöihin reagoidaan. Tässäkin suhteessa on hyödyllistä kuulla se, mitä Lars Calmfors totesi suurelle valiokunnalle. Hän muistutti vähän samaa kuin Suomeakin on muistutettu, että paras puskuri viime kädessä on valtion budjetti. Jotta se olisi tehokas, joudutaan luonnollisesti suhdannenoussuissa rakentamaan vahvoja julkisen talouden ylijäämiä, jotta sitten laman oloissa olisi varaa elvyttää.

Calmfors kuitenkin muistutti — ja se minusta on tärkeää huomioda, kun täällä on myöskin toinen valtiovarainministeri paikalla — että 3 prosentin yhteinen ja yleinen alijäämäkriteeri Emu-oloissa on kuitenkin perustelematon siltä osin, että eri kansantalouksissa, eri Emu-maissa, julkisen sektorin suhteellinen osuus vaihtelee. Ennen kaikkea Suomen ja Ruotsin kaltaisissa maissa, joissa julkinen talous on poikkeuksellisen laaja, tämä 3 prosentin alijäämä-

kriteeri saattaa olla liian ahdas. Sen pitäisi olla joustavampi siten, että se ottaisi huomioon julkisen talouden kokonaisuuden kansantaloudessa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laitinen totesi, että keskustaan Väyrysen vanki. Se oli kyllä pahasti pieleen puhuttu ajatus. Keskusta on ollut aina kriittinen EU:n ja Emun suuntaan, eikä se ole ollut sidoksissa mitenkään Väyrysen kantaan sellaisenaan. Minä olen seurannut asiaa ja todennut, että Väyrysen näkemykset tässä ovat vaikuttamassa entistä vähemmän tänä päivänä, kaikella kunnioituksella häntä kohtaan.

Jos sitten tällä tavalla ajateltaisiin, niin kyllä kai ed. Laitinen on tässä keskustelussa kuullut sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton — erityisesti sillä puolella olevien — puheita, jotka monet ovat olleet huomattavasti epäilevämpiä ja kriittisempiä Emun suhteen kuin konsanaan keskustassa. Tuntuisi, jos tällä tavalla ajatellaan, vähän siltä, että te alatte olla siellä Väyrysen vankeja. Eikö ole näin, ed. Laitinen, että kun seuraatte puheenvuoroja vasemmistoliiton, sosialidemokraattien ja toisaalta keskustankin — kyllä kaikilla alueilla on kriittisiä ja epäileviä, ei oteta vielä kantaa siihen eikä tähän, ja onpa niitä kokoomuksessakin tällaisia? Tällainen yleistys ja viittaaminen Väyryseen osoittaa huonoa makua tässä asiassa.

Ed. T u l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitisen voimakkaaseen ja hyvään puheenvuoroon voi monilta osin yhtyä, mutta yhtä asiaa kyllä aika tavalla epäilen. Väitetään, mutta onko se totta — jos ajatellaan, että Suomikin siirtyy Emun kolmanteen vaiheeseen — että se on yhtä kuin integraation syventäminen. Minä en kyllä siihen usko. Jos ajatellaan sitä taustaa vasten, mitä tänään todella suuressa valiokunnassa kuultiin, kuten ed. Kiljunenkin kertoi, kyllä Suomessa ja Ruotsilla tästäkin asiasta on aika yhdyntyväiset käsitykset. Jos ajatellaan muita Euroopan unionin maita, niin en tiedä, onko siellä muita kuin Ranska tai Saksa, jotka ajattelevat näin. Tiedän, että osa Saksan poliitikoista ei ajattele näin.

Tämä on varmasti ajattelua, jota on viljelty muutaman vuoden aikana edeltä käsin, mutta minulla on semmoinen tunne, että siitä ollaan luopumassa eikä enää puhuta Emun kolmannesta vaiheesta ja liittoutuneisuudesta sitten myöhemmin, vaan kuitenkin säilytään yksilöinä ja

pidetään Emu Emuna ja integraation syventäminen on sitten ihan eri asia.

Sitten toinen asia. Ed. Kautto ehti täältä lähteä jo pois, mutta hän mainitsi, että Emun kolmas vaihe vaikuttaa kaikkien suomalaisten elämään tavattomasti, samoin omasta rahasta luopuminen. Kyllä aika tavalla, kun olen miettinyt asioita, ajattelen samalla lailla kuin kenraali Adolf Ehrnrooth, että fyrkka kuin fyrkka. En minä usko, että sillä niin kauhean suurta merkitystä koko Suomen kansalle ja jokaiselle suomalaiselle on. Minä uskon, että ihmiset ymmärtävät tästä asiasta ainoastaan osan ja se on juuri tämä valuuttapolitiikka, se miten se vaikuttaa omaan elämään ja tavallaan helpottaa. Tämäntapaisia viestejä on tullut.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Laitisen puheenvuoro oli hyvin paljon analyttisempi kuin ed. Joenpalon henkeä aikaisemmin. Olen ymmärtänyt, että kumpikin lukeutuu demarien ay-siipeen, niin että tässä suhteessa tietysti voisi tehdä kaikenlaisia johtopäätöksiä siitä, minkälaiset valmiudet itse kullakin on.

Tässä on kuitenkin yksi sellainen osa, johon ei voi olla puuttumatta, kun semmoinen herkullinen pala tarjotaan. Siihen jo ed. Kiljunen ehti tässä puuttua. Nimittäin se on tämä puskurirahastojen rahoitus. Mistäs ne rahat tulevat? Se on perimmäinen kysymys, ja minä olisin hartaasti toivonut, että ed. Laitinen olisi nyt, kun oli etevämpi puhumaan kuin ed. Joenpalo, kertonut, mistä ne rahat tempaistaan. Tässä jo ed. Kiljunen ehti ehdottaa ruotsalaiseen asiantuntemukseen viitaten, että ne voitaisiin ottaa julkisen talouden järjestelmän kautta eli veronmaksajat olisivat in corpore mukana näitten pottien keräämisessä.

Tulen omassa puheenvuorossani kiinnittämään huomiota siihen, minkä verran aikaa tähän operaatioon mahtaa olla käytettävissä.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Laitisen puheenvuorossa rahastokysymykseen haluaisin puuttua siinä mielessä, kun eletään kuitenkin niukkuuden aikaa ja tiedetään, mikä on yritysten kilpailutilanne kokonaisuutena. Mistä otetaan se raha? Samaa logiikkaa minäkin pohdin. Tähän pitäisi ja pitää löytää ratkaisu, jos aiotaan saada semmoinen rahasto aikaan, mutta se on vähän jäänyt auki.

Ed. Laitinen totesi puheenvuorossaan myös sillä tavalla, että jos emme mene Emuun, voi olla,

että yritykset vetäytyvät pois tai eivät sijoitu Suomeen. Hän voi olla siinä oikeassa, mutta vaikka olemme Emussa mukanaikin, siinäkin tilanteessa uskon kuitenkin olevan niin, että käydään kova kilpailu kansallisvaltioiden välillä siitä, saadaan-ko yrityksiä tänne sijoittumaan, kestävätkö ne täällä. Kysymys on vain siitä, missä saadaan paras voitto. Rahavallan piirit eivät ilmeisesti muuta sääntöä tunne. Niillä ei sympatiaa ole olemassaakaan. Sehän tarkoittaa sitä, että me joudumme, olimmepa ulkona tai sisällä, käymään samanlaisen kamppailun kuin tänä päivänä tehokkuudesta, joka tarkoittaa työvoimakustannuksia, sivukustannuksia ja kaikkia mahdollisia asioita, ja vaikka olemme ulkonakin, tilanne on sama. Siinä mielessä olen ed. Laitisen kanssa kyllä samaa mieltä, että plussat kai ovat jotenkin tässä Emun puolella.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laitinen ihan hyvän puheenvuoronsa loppupuolella aika kriittisesti arvioi sitä, että keskusta on Emu-asian vankina. Minä kuitenkin toivoisin, että me kävisimme todella rehellistä keskustelua, ja minusta on ollut merkilepantavaa ja sinällään hyödyllistä tämän asian kannalta, että aika monista eduskuntaryhmistä löytyy sitä tarkastelua, jossa varsin asiallisesti punnitaan Emun hyötyjä ja riskejä.

Minä ajattelen näin, että ed. Laitisen viiteryhmän kannalta olisi varmasti perusteltua pysähtyä hieman syvällisemmin pohtimaan, mitä työmarkkinoiden rakenteiden uudistaminen tulee Emu-olosuhteissa edustamaan. Todellakin se, että vain viittaillaan puskurirahastoihin ja tätä kautta saataviin hyötyihin työmarkkinoiden sopeuttamisessa ei varmastikaan ole riittävän perusteltua. Mistä todella rahat otetaan, mihin ed. Pulliainenkin edellä viittasi, on se perimmäinen kysymys. Näen, että joka tapauksessa pitäisi rehellisemmin tuoda myös esille, että työmarkkinoiden kannalta Emu merkitsee sitä, että myös palkkojen on alennuttava.

Ed. Löv merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O l i n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Laitinen varsin laajasti tarkasteli tätä asiaa, ja kyllä hänen esimerkkinsä Ruotsin apinoimisesta tässä asiassa pitää paikkansa. Suomen on tehtävä oma ratkaisunsa, vaikka toki katsomalla ympärilleen.

Toisaalta tässä keskustelussa on myös kysytty, miten Emu ja mahdollinen euro vaikuttaisivat itsenäisten valtioiden yhteenliittymään eli EU:hun. Kyllä käytettävissä oleva tieto osoittaa, että yleensä yhteinen rahapolitiikka kiinteyttää erilaisten yhteisöjen toimintaa.

Arvoisa puhemies! Toisaalta tässä keskustelussa varmasti olisi syytä myös tarkastella Emua valuuttakurssipolitiikan suunnasta, jolloin lähinnä mahdollisen euron vaihtelut suhteessa dollariin ja jeniin tulisi ottaa huomioon, ja tässä suhteessahan silloin rahan arvo ikään kuin vaihtelee.

Ed. L a i t i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Luonnollisestikaan kaikkia käytettyjä vastauspuheenvuoroja en voi kommentoida, mutta eräisiin kuitenkin.

Kyllähän se, ed. Aittoniemi, oli melkoinen näytelmä, mikä viime vaalikaudella käytiin, kun oltiin käsittelemässä Suomen liittymistä Euroopan unioniin. Kun ollaan tilanteessa, että pitäisi itse asiassa lunastaa niitä jo tehtyjä päätöksiä, mitä silloin tehtiin, niin nyt ei uskalleta, ei löydy poliittista rohkeutta. Uskallan väittää, että kyllä keskustan sisällä käydään kovaa valtapeliä, Väyrynen kovalla otteella hallitsee keskustaa, ja puheenjohtaja Aho ei uskalla viedä joukkojaan siihen suuntaan, mitä hän itse oli viitoittamassa. Kyllä valitettavasti näin on.

Totta kai on niin, ed. Karjula, että täytyy Emun hyötyjä ja haittoja tarkastella hyvinkin kriittisesti, niin kuin tässä salissa nyt on tehty aivan oikein. On totta, että muun muassa puskurirahastoista on puhuttu yleisellä tasolla eikä ole välttämättä haluttu konkretisoida, mitä ne saattaisivat merkitä. Se voi merkitä muun muassa sitä, että julkisen talouden kautta kasvatetaan rahastoja. Se voi merkitä sitä, että tarkastellaan, voivatko työeläkerahastot olla sellaisia resursseja, joita tässä tapauksessa käytetään. Näen kuitenkin asian niin tärkeäksi, että seuraavalla työmarkkinakierroksella tästä kysymyksestä täytyy erittäin perusteellisesti keskustella, ja uskon, että siihen löytyy sellainen ratkaisu, joka suomalaista palkansaajaakin saattaisi tyydyttää.

Kyllä minä, ed. Lahtela, pelkään ihan aidosti, että jos me jäämme Emun ulkopuolelle, investoinnit ulos kiihtyvät. Mietitään vain tilannetta, jossa emme olisi EU:n jäseniä, mitä olisi mahdollisesti meidän teollisuutemme osalta ja palvelujen suhteen tapahtunut.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kolme huomautusta käytyyn keskusteluun. Ne liittyvät

puskurirahastoihin, alijäämäkriteeriin ja nk. työttömyyskriteeriin Rahaliiton muodostamisen yhteydessä.

Puskurirahastojen osalta haluaisin myös sanoa sen, että varmasti se talouspolitiikan linja, joka on omaksuttu, että valtiontalouden velkaantumismuutoksia hidastetaan ja taitetaan tällä vaalikaudella selvään laskuun, on oikea tapa myös Talous- ja rahaliiton oloissa suhdannevaihteluiden vastaanottamiselle. Toisin sanoen tietysti ylijäämäinen budjetti on luontevin tapa reagoida mahdollisiin muutoksiin suhdanteissa.

Viime vuonnahan nettolainanotto budjetissa jäi noin 38 miljardin tasolle. Tänä vuonna ennakoitaan, että päästään jo 10 miljardia markkaa alemmalla nettolainanotolla, ja tässä mielessä tietysti, jos ajatellaan budjetin mahdollisuuksia toimia tehokkaana puskurina, niin vasta vuonna 2002 näyttäisi siltä, että pystytään tekemään tasapainotettuja budjetteja.

Tästä syystä puskurirahastokeskustelussa varmasti on syytä painottaa sitä, mihin myös professori Pekkarisen johtama työryhmä päätyi. Hehän pohtivat juuri mahdollisuuksia välillisten työvoimakustannusten käyttämiseen suhdanteilanteissa puskurirahastona. Toisin sanoen esimerkiksi eri aikoina työllisyyttä tukevien ratkaisujen tekeminen työvoimakustannuksissa saat- taan olla juuri se tapa, jolla suhdannevaihteluihin voitaisiin myös reagoida.

Mutta erityisen tärkeänä näkinsin kuitenkin myös sen, että keskeisten yritysten kannalta ehdottomasti välttämätön edellytys — aivan kuten valtiontalouden kannalta ylijäämäinen budjetti on tehokas puskurikeino — on tietysti se, että yritysten rahoitusrakenteet ovat kunnossa. Tämähän on tapahtunut itse asiassa hyvin voimakkaasti laman opetuksena niin, että yritysten velkaantuneisuus on vähentynyt voimakkaasti ja myös kotitalouksissa säästämisasteet ovat nous- seet. Tällä hetkellä voi sanoa, että esimerkiksi metsäteollisuus, jonka on juuri arvioitu olevan kaikkein haavoittuvuin suhdannevaihteluiden kannalta, on kykenevä kyllä taseittensa puolesta myös suhdannevaihteluita vastaanottamaan.

Alijäämäkriteeristä haluaisin sanoa myös sen, että voin yhtyä siihen näkemykseen, joka profes- sori Pekkarisen työryhmän pohdintoissa oli. Nehän myötäilevät aika pitkälti ruotsalaisen Calmforsin raportin linjauksia. Siinähan on aja- teltu juuri niin, että tiukka pitäytyminen alijää- mäkriteeriin ehkä ei ole kovin perusteltua. Sitä vastoin julkisen velan kriteeri antaa enemmän kuvaa siitä, mikä on pitkän tähtäimen linjaus.

Sillähän on sitten vaikutusta juuri Raha- ja ta- lousliiton vakauden ja eri maiden talouksien en- nustettavuuden kannalta. Alijäämäkriteereiden osalta on juuri nuo ongelmat, joihin ed. Kilju- nenkin viittasi vastauspuheenvuorossaan. Eri maiden julkisen talouden rakenteet ovat erilaisia. Meillä Suomessa on toisenlainen traditio kuin monessa muussa maassa. Meillä on työeläkerahastot ja muut sellaiset järjestelmät, jotka lue- taan julkiseen talouteen, verrattuna moniin mui- hin maihin. Alijäämäkriteereiden osalta voi mel- kein jo tällä hetkellä ennustaa, että tuskin ne tulevat olemaan desimaalipilkkupelejä missään tapauksessa.

Työttömyyskriteeristä totean vain sen verran, että vaikka se ei ole Raha- ja talousliiton kritee- reitä, niin onhan se kuitenkin mutkan kautta sitä selvästi. Viittaan tässä Keynesin viisauteen siitä, että kun pitää huolen työllisyydestä, niin budjetti hoituu itsestään. Tässä tietysti voi sanoa myös alijäämäkriteerin ja velkakriteerinkin näkökul- masta, että työttömyshän on tällä hetkellä eh- dottomasti se, mikä rasittaa julkista taloutta eni- ten. Jos työttömyys hoidetaan, pidetään huoli hyvästä työllisyydestä, niin silloin tietysti myös Raha- ja talousliitossa toimiminen näiden kritee- reiden, siis julkisen talouden alimääräkriteerin ja velkakriteerin, osalta onnistuu, joten sitä kautta työttömyyskriteeri tosiasiallisesti on mukana.

Se, että mielestäni ei ole ollut perusteltua kui- tenkaan lähteä hakemaan sellaista ratkaisua, että työttömyys olisi yleiseurooppalainen kriteeri, joh- tuu tietysti siitä, että eri maissa työttömyyden rakenne, koulutustaso ja monet muut seikat ovat erilaiset. Mielestäni kuitenkin on aina kansalli- nen asia huolehtia siitä, että kansalaisten oikeus työhön ja hyvinvointiin on turvattu.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoi- sa herra puhemies! Puskurirahastoista sen verran voisi ministerille todeta, että meidän pitäisi aika- taulullisesti saada sellainen järjestelmä aikaan, jos välillisiä työvoimakustannuksia käytetään puskureina, että meidän pitäisi uskaltaa tehdä päätös, jos nyt Emuun mennään, niin kuin näyt- tää, että jo sitä ennen pitäisi saada niitä rahastoja kasaan. Alamäki voi aika nopeassa aikataulussa- kin tulla taloussyörien mukaan tulevaisuudessa. Todennäköisesti jo 2000-luvun alussa on alamä- ki menossa, jolloin meillä pitäisi olla rahastoja kasassa. Pitäisi aika nopeihin toimenpiteisiin läh- teä.

Toisekseen, miten välillisiä työvoimakustan- nuksia kohdennettaisiin? Tässä olisi tärkeä paik-

ka linjoittaa se, kohdistuvatko ne työvoimavaltaisille vai pääomavaltaisille yrityksille. Siitä olisi linjoitus hyvä tehdä nimenomaan niin, että pääomavaltainen teollisuus joutuisi maksamaan. Tämä on se Rifkinin ajatus, jota hän kävi julistamassa Suomessakin, että korkean teknologian automatisoidut yritykset maksaisivat tulevaisuudessa sosiaaliturvasta enemmän, mistä mekin olemme eduskunnassa puhuneet jo kotvan, mutta ei ole mitään tapahtunut. Mutta en tiedä, miten tuo aikataulut on mahdollista ja saadaanko niin nopeasti päätöksiä aikaan.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoro oli erinomaisen täydentävä. Erityisen tärkeää oli rekisteröidä se, että hän korosti Emun lähentymiskriteereissä nimenomaan julkisen velan osuutta tärkeämpänä kuin vuosittaista alijäämäkriteeriä. Juuri niillä perusteilla, joita ministeri sanoi, näin on.

Hän viittasi Keynesiin, joka oli todennut aivan oikein, että työllisyys hoitaa myös budjetin. Keynes totesi myös toisinpäin: Budjetti on väline hoitaa myös työllisyyttä. Se on väline, jolla luodaan tehokasta kysyntää ja sitä kautta työllisyyden edellytykset, niin että ne ovat riippuvaisia toinen toisistaan erityisesti tällaisessa kansantaloudessa kuin Suomi, missä julkisen talouden osuus on niinkin suuri bruttokansantuotteesta.

Oli myös tärkeätä kuulla ministerin toteavan, että hallitus pyrkii nyt aktiivisempaan finanssipolitiikkaan, jossa suhdannepoliittista otetta olisi aikaisempaa enemmän. Suomessahan on ollut tyypillistä, että meillä on paljon puhuttu suhdannepolitiikasta, mutta sekä rahamarkkinareaktiot että myös finanssipolitiikka ovat luonteeltaan olleet pikemminkin suhdanteita myötäileviä kuin antisuhdanteisia. Nousukausilla rahan tarjonta on lisääntynyt. Se on ylikuumentanut taloutta. Laskukausilla on vedetty voimia kireälle eri puolilla. Sitä kautta on itse asiassa suhdanteita kärjistetty. Tässä suhteessa minusta valtiovarainministerin linjaus oli aivan oikea siinä, että meidän täytyy myös Suomessa pyrkiä nyt vahvempaan, aktiivisempaan suhdannepolitiikkaan, tehokkaampaan, aktiivisempaan finanssipolitiikkaan. Tässä suhteessa Emu ei ole myöskään mikään este sille.

Kun totesin, että Suomen ja Ruotsin riskit ovat ehkä erilaisia, en todennut sitä — ja haluan sen tässä yhteydessä todeta uudemman kerran — että Suomelle todennäköisesti Emusta saatavat hyödyt ovat suurempia kuin riskit siitä huolimatta,

että riskit saattavat Suomessa olla suurempia kuin Ruotsissa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen ministeri Alhon kanssa ihan samaa mieltä siitä, miten budjettitaloudellinen puskurointi pitäisi hoitaa. Ilmeisesti lähivuosien perspektiivit olivat ihan oikein.

Olisin odottanut, että ministeri olisi kommentoinut sitä, mitä valtiovarainministeri Niinistö täällä totesi esittelypuheenvuorossaan. Hänhän puhui olemassa olevista rahastoista ja niiden käyttämisestä eli ei ottanut tätä sinänsä oikeaa lähestymistapaa vaan puhui olemassa olevista rahastoista. Olisin odottanut, että siihen olisi tullut lisäselvitystä, mitä se oikein tarkoittaa.

Ed. Kallio merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Karjalainen: Herra puhemies! Ei riitä, että tulevalle Emu-ratkaisulla on poliittisen eliitin tuki, ay-eliitin tuki tai elinkeinoelämän tuki. Vähintään yhtä tärkeää on, että kansalaiset ymmärtävät ratkaisun perusteet. Tuo ymmärrys ja tuki on tärkeää tätä ratkaisua lähestyttäessä. Yhtä tärkeää se on sitten Emu-ratkaisun jälkeistä elämää ajatellen.

Ed. Joenpalon aiemmin käyttämään puheenvuoroon viitaten minustakin, paitsi että on tärkeää pitää päätöksenteon laillisuudesta ja muotojen hygieniasta huolta, tärkeintä on puhua Emu-ratkaisun sisällöstä. Tämä lähtökohtana käytän puheenvuoron korostaakseni yhtä näkökulmaa Emu-keskustelussa.

Monet Emu-kritiikin useimmin toistetut väitteet juontavat juurensa meidän kotoisesta politiikastamme, sen virheistä ja niiden herättämästä epäluulosta. Emu on saanut jo vuosien ajan mörön osan, jolla on peloteltu hyväksymään muun muassa työttömyysongelmaa kohtaan osoitettu välinpitämättömyys. Emu on yhdistetty harjoitetun politiikan seurauksena siihen kovaan talouspolitiikkaan, jonka sisällöksi on muista tarpeista ympätty yksioikoisen raakaa uusliberalistista markkinatalousmallia. Emu ei sinällään edellytä niin vaihtoehtotonta kamreerijattelua kuin meillä on laman alusta asti sitä syventäen ja pitkitäten harjoitettu.

Julkisen talouden vakaus on tavoittelemisen arvoista kaikissa olosuhteissa. Julkisen talouden vakaus on kuitenkin mielestäni virheellisesti ja tarkoitushakuisesti pelkistetty julkisen talouden

supistamiseksi. Tuolla pelkistyksellä on tässä maassa lamaan syöksytty ja siellä kohtuuttoman kauan pysytty. Ja tuolla pelkistyksellä on lamas-ta selviäminen tehty kansantaloudellisesti hitaaksi, kansalaisten ja alueiden kesken epätasaiseksi, epäsolidaariseksi.

Julkista taloutta on supistettu lisäämällä menoja leikaten heikompien vastuita ja keventämällä veroratkaisuun vahvempien velvollisuuksia. Tätä kehitystä on korostettu yksityistämismenpitein niin kuntien kuin valtion tasolla. Samalla on tuotettu uutta työttömyyttä, jota eivät toiveista huolimatta ole riittävästi kompensoineet ponnistelut uusien työpaikkojen luomiseksi. Pelkistään voi todeta, että kyvykkäiden, kansainvälisyyteen valmiiden huippuosajien, kauniiden ja rohkeiden, tietä on ansiokkaasti siloteltu. Työttömien ja työttömyyden uhkaamien kansalaisten kuoro sen sijaan aivan aiheellisesti tälläkin hetkellä kysyy, mitäs me tavalliset sitten teemme.

Emu-kriteerit on syytä täyttää, ja omalla tavallaan hallitus on niiden eteen tehokkaasti ponnistellut. Emu-ratkaisun jälkeisen elämän onnistumiseksi tarvitaan ratkaisulle myös kansalaisten aito tuki. Sen hankkimiseksi hallitus tarvitsee talous- ja yhteiskuntapoliittisten keinojensa uudelleenarviota, ja siihen taloudellinen kehitys huomioon ottaen on varaa. Se, onko hallitukselta tuon uudelleenarvion tekijäksi, ratkaisee sen oman kohtalon lisäksi monia Emu-liittymän henkisiä ja aineellisia seuraamuksia.

Arvoisa puhemies! Vihjeenä hallituksen oman kuvansakin kannalta ratkaisevaan budjettivalmisteluun haluan varoittaa viimekesäisen veroratkaisun kaltaisesta resurssien tuhlauksesta. Yleistä tuloveroalea järkevämmät vaihtoehdot tällä hetkellä löytyvät hakemalla pieni- ja keskituloisia hyödyttäviä ja samalla työllisyyttä parantavia ratkaisuja. Sellaisia löytyy kohdennetusta veroalennuksesta, siis kohdennetusta veroalennuksesta, arvonnäisäverokeyennyksistä, pk-yritystoiminnan työllistämiskynnyksen matalamisestä ja kuntien valtionapuleikkausten osittaisesta ja kohdentavasta uudelleenarvioinnista. Noita välineitä käyttäen yleisön tiedon lisäämisen ohella — ja väitän, että sitä tehokkaammin — poistettaisiin Emuun liittyviä turhia pelkoja.

Emu ei ole paratiisi, se ei vapauta meitä vaikeuksista, mutta ei Emun ulkopuolella ole sen helpompaa. Oma uskoni on, että riskit ovat pienemmät Emun ytimessä kuin sen reunoilla tai ulkopuolella. Herra puhemies! Jos näillä tiedoilla ja tämänhetkisillä näkymillä joutuisin nyt oman

ratkaisuni tekemään, äänestäisin liittymisen puolesta.

Ed. Laakso merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun Suomi pyrki EU:hun, tässä salissa käydyssä debatisa tuotiin ratkaisun markkinoinnin hyväksi hyvin paljon katteettomia lupauksia ja odotuksia. Muun muassa luvattiin, että investoinnit tulevat erittäin merkittäväällä tavalla ohjautumaan tänne Suomeen jnp. Nyt on objektiivisesti voitu tutkimuksissa osoittaa, että ei tässä niin käynyt.

Nyt kun markkinoidaan tätä vaihetta integraatiokehityksessä eli Emun kolmanteen vaiheeseen liittymistä, arvoisa puhemies, minua aivan erikoisesti kiusaa se, että vanhoista, täysin turhista lupauslinjoista pidetään edelleen kiinni. Se on saavuttanut selontekoasiakirjassa jopa koomisen sävyn. Siellä luvataan muun muassa ihan samalla tavalla kuin silloin EU-jäsenyyskeskusteluvaiheessa, että mennään vaikuttamaan — olen tässä yksinkertaistanut tämän sanonnan tietenkin. Hyvän aika sentään, eihän siellä mitään vaikuteta, kun siellä nimenomaan koko järjestelmä perustuu siihen, että ei vaikuteta. Sinnehan nimenomaan luovutetaan valta, jotta se toimisi. Tämä on aivan uskomatonta tietämättömyyttä ja armoton limbo. Kuinka voidaan ylipäätään tällaista panna paperille, ihmettelen sitä.

Arvoisa puhemies! Kiinnitän toiseen asiaan huomiota, joka koskee koko eurooppalaista taktikointia integraatiokehityksellä. Tämä ajankoh-ta on valittu äärimmäisen huonosti. Sehän sattuu vuoden 2000 saumaan. Se tarkoittaa sitä, että nyt joudutaan kaikki mahdolliset atk-järjestelmät korjaamaan niin, että se 199 sieltä häipyy pois ja korvautuu 2--- -järjestelmällä. Täsmälleen samaan saumaan pitää laittaa kaksinkertainen kirjanpitojärjestelmä moneksi vuodeksi, siis tältä vuosituhanelta ensi vuosituhanelle, järjestelmä jossa on sekä markat että eurot meidän osaltamme.

Arvoisa puhemies! Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että tämän kaiken pitää olla yritysten osalta jo nyt valmiina. Jo nyt pitää olla tilattuina, mieluiten tehtyinä, atk-järjestelmien muuttosovellutukset, koskee kirjanpitojärjestelmää, koskee kassatoimeliaisuutta jnp. Vielä tähän liittyy se, että tässä asiakirjassa, jota nyt arvioimme, puhutaan hyvistä menestyvistä yrityksistä, aika uskomattoman naiivia: hyvistä menestyvistä yri-

tyksistä puhutaan, niin kuin karsittaisiin nyt niin, että ne, jotka ovat hyviä menestyviä yrityksiä ja la bonne heure, jatkavat ja muut putoavat kuin eno veneestä. Jälleen uskomatonta kieltä! Ei tällä tavalla pidä tällaisia asioita markkinoida, jos vakavissaan vie näitä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Edelleen puhutaan puskurirahastoista. Niiden pitäisi olla jo. Valtiovarainministeri Niinistön puheenvuorossa todettiin aivan oikein ainoana mahdollisuutena, että ne ovat olemassa olevia rahastoja. Hyvä, mutta siellä ei ole rahaa. Mistä sitä rahaa voisi löytyä? Jos vastauspuheenvuorot hallituksen puolelta ovat asiallisesti huomioon otettavia, ne pitäisi ottaa vientiteollisuudesta, joka on keskeisiltä osiltaan ulkomaalaisomistuksessa, lähinnä amerikkalaisessa omistuksessa pörssiyrityksinä. Toisin sanoen amerikkalaisten osakkeenomistajien suostumus pitäisi saada välittömästi sille, että ulosmitataan rahat niin, että saadaan kilpailevalle EU:n puolelle yhtenäisvaluuttajärjestelmä, jota perustellaan sillä, että on kilpailukyky USA:n kanssa ja Japanin kanssa. Kuulostaa yhtälössä olevan jokin pikkuisen mätää.

Edelleen on viitattu siihen, että puskurirahastona toimisi, aivan niin kuin ed. Kiljunen aivan oikein totesi, budjettitalous. Teoria on aivan oikein, mutta se ei vain voi olla EU:n budjettitalous myöskään. Kansallinen se voi olla, mutta ei EU:n budjettitalous, sen takia että EU:n budjetti on niitattu 1,3 prosenttiin jäsenvaltioiden yhteenlasketusta bruttokansantuotteesta. Se tarkoittaa tänä vuonna 480 miljardia Suomen rahassa. Ei sillä mitään rahastoa puskuroida mihinkään. Jälleen on siis sillä tavalla, että koko tämä asia leijuu tukevasti ilmassa.

Sitten tässä asiakirjassa odotetaan häiriöitä, kun tarkoitetaan tietenkin sitä, että on tulossa valuuttamyllerrys. Olisi aika uskomatonta, jos tällaiseen siirtymävaiheeseen ei sisältyisi valuuttamyllerrystä. Toisin sanoen se on realiteetti, joka pitää ottaa huomioon, johonka pitää varautua, josta pitää pystyä selviytymään. Eikä siitä selviydytä sillä tavalla, että marxilaisen lehdistöteorian mukaan vaietaan siitä, mikä on ideologialle vierasta. Eihän asianlaita näin ole.

Arvoisa puhemies! Sitten tässä luvataan vakautta. Tämä on hyvin mielenkiintoinen asia, ja se on hyvin vakavasti otettava asia. Se on tavoitteena erittäin kannatettava. Siitä emme pääse mihinkään, yhtä vakava asia kuin konvergenssikriteerit, jotka ovat erittäin kannatettava ja vakava asia, eikä niitten suhteen ole pienintäkään huomauttamista. Mutta mikä onkaan tilanne

käytännön tasolla? Otan vain muutaman esimerkin.

Saksa: Ensinnäkin Saksahan on kahden nopeuden valtio, ei yhden nopeuden valtio. Itäinen osa on ihan eri tahdissa kuin länsiosa. Itäosassa on 4,5 miljoonaa työtöntä. Siellä ei täytetä konvergenssikriteereitä tällä hetkellä, ja jos työttömyyskehitys menee niin kuin nyt menee, ei täytetä silloinkaan, kun pitäisi vuoden taikka kahden kuluttua ne täyttää.

Edelleen Ranskan tilanne ja vaalit: Vasemmiston puhehenkilö Jospin on taitavasti vetänyt Italian tähän kuvaan mukaan sanoen, että ei voida ajatella sitä, että lähdetäisiin tällaiseen yhtenäisvaluuttaan ilman Rooman sopimuksen, Rooman kaupungin, omaa valtiota Italiaa. Hän sanoi, että näillä konvergenssikriteereillä ei sinänsä ole merkitystä, tämä on politiikkaa, syvälistä integraatiopolitiikkaa.

Aivan samaan syssyyn Belgia: Belgian valtionvelka on pyörinyt 130:n ja 140 prosentin välimaastossa valtionbruttokansantuotteesta, huhtikuun kaukana siitä, mikä on konvergenssikriteerien taso. Se velka on ollut lähinnä Belgian frangeina, mikä on helpottanut sen merkitystä tässä ajassa, kun ollaan kansallisten valuuttojen kanssa tekemisissä. Mutta kun siirryttäisiinkin euroon, niin se hän tarkoittaa, että se muuttuu euroiksi. Jos Belgia on mukana — nyt on lähdetty poliittisesti siitä, että Belgia on mukana — tämä hän merkitsee sitä, että missään nimessä Belgia ei pysty selviytymään näistä veloistaan eurotaloudessa. Belgian frangeilla toimivassa italoudessa se selviää, vaan eurotaloudessa ei.

Sitten vielä tähän voi lisätä Ranskan keppaaloinnin näitten konvergenssikriteerien kanssa. Valtio sisällään myy tavallaan eläkevastuita valtion laitoksille, siirtää pääomia sinne ja tänne ja tuonne, ja siinä välillä siirretään myös korkovastuuta jnp., mutta ei se konsernivaltio siitä mihinkään siirry. Siis se vippaskonstein tehdään kelpoiseksi tähän Emu-kulttuuriin.

Tällä, arvoisa puhemies, haluan vain osoittaa yhden asian, sen mikä merkitys näillä poliittisilla kriteereillä on: täsmälleen se merkitys, että ne heikentävät euron asemaa erittäin merkittävällä tavalla ja heikentävät sen kelpoisuutta eurokansalaisten silmissä. Eihän siinä mitään muuta voi olla.

Toisin sanoen kun ajatellaan Suomen selviytymistä eurokulttuurissa, niin Suomen pitää projisoida tähän epävakauteen, joka ei ole vakautta, oman arviointinsa. Mitä tämä käytännössä merkitsee? Se merkitsee sitä, että kun Suomi sitoutui

Maastrichtin sopimukseen ja Emun kolmanteen vaiheeseen pääministeri Esko Ahon johdolla, Suomen pitäisi nyt pikaisesti aivan syvällisesti varautua tähän tilanteeseen, mitä ei ole tehty.

Ja kaiken päällä, arvoisa puhemies, on Waigelin leikkuri, ja nyt on mielenkiintoista — ja tähän lopetan — mitkä tulevat olemaan tosiasiallisesti Waigelin leikkurin ainekset, kun Saksakin on kuralla.

Ed. J. Leppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen mielestäni totesi aivan oikein virheelliseksi sen väitteen, että Suomi pääsee mukaan vaikuttamaan Emun kautta rahapolitiikkaan. Pääministeri Lipponen on tämän saman todennut niin, että Emuun liittyvät maat pääsevät perustamaan Euroopan keskuspankkia ja päättämään sen rahapolitiikasta. Haluaisin vielä täsmentää ed. Pulliaisen puhetta siinä suhteessa, että itse asiassa kysymys on mitä suurimmasta huijauksesta, aivan täydellisestä huijauksesta. Kysymyksen on siitä, että valta siirtyy Euroopan keskuspankin 4—6-jäseniselle johtokunnalle, ja se päättää rahapolitiikasta, eivät Euroopan raha- ja talousliitossa mukana olevat jäsenmaat eivätkä Euroopan unionin jäsenmaat, vaan tämä 4—6-henkinen pankinjohtajakaarti. Haluammeko me todella siirtää rahapolitiikassa päätösvallan pankinjohtajille? Meillä on aika kielteiset kokemukset Suomessa viime vuosien ajalta siitä, minkälaisiatuloksia pankinjohtajat saavat aikaan. He saavat vielä huonompia tuloksia aikaan kuin poliitikot.

Ymmärrän, että hallitus kuvittelee, että tämän neuvoston, Euroopan keskuspankin neuvoston, kautta meillä olisi jonkinlaista päätäntävaltaa rahapolitiikkaan, mutta kun tutustuu Maastrichtin sopimukseen, niin sehän nimenomaan kieltää tällaisen vaikuttamisen. Nämä neuvoston jäsenet ovat vain haarakonttorin pääjohtajia. Suomen Pankki on tulevaisuudessa vain Euroopan keskuspankin haarakonttori, joka on vastuusuhteessa ainoastaan johtokunnalle. Eli ei Suomen hallitus päätä edes välillisesti siitä, minkälaista on tuleva rahapolitiikka. Sen päättää Euroopan keskuspankin johtokunta.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pulliainen työmarkkinasopeutukseen liittyen puhui puskureista ja ky-

seli, mitä ministeri Niinistö mahtoi tarkoittaa sillä, että meillä on olemassa jo rahasto. On vaikea lähteä Niinistön ajatuksia tulkitsemaan, mutta käsitän, että meillähän on olemassa kuitenkin yhä edelleen vahvat työeläkerahastot. Todennäköisesti niistä tullaan keskustelemaan, mutta olen kantanut siitä huolta, että jos niitä rahastoja käydään syömään, jos tulee pitkä talouslama — ja ne ovat yleensä aika syviä ja pitkiäkin olleet, ainakin tämä viimeinen — siinä tilanteessa voi olla, että me syömme eläkerahat pois. Siinä mielessä ed. Pulliainen on ihan oikeassa. Se on vakava uhkakuva kaiken kaikkiaan.

Meidän pitäisi kasata jo kiivaassa tahdissa, niin kuin aikaisemmin jo jossakin vastauspuheenvuorossa totesin, näitä puskureita, rahastoja, kasaan, jottei käy sillä tavalla, että me syömme työeläkekassat tyhjiksi. Nimittäin siitä meillä on kokemusta jo monien muiden kassojen osalta, mitä tässä on syöty, ja pankkitukien osalta menneinä vuosina. Nyt meillä ei enää olekaan yhteiskunnassa kuin yksi kunnan rahasto, jolla aiotaan maksaa meidän eläkkeemme, niiden ihmisten eläkkeet, jotka yleensä vielä työelämässä ovat ja aikanaan jäävät eläkkeelle.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliainen pohti minusta aika raikkaalla tavalla tätä problematiikkaa. Kun tätä keskustelua on kuunnellut, se on ollut kovin sisäsiittoista, sisäpoliittislähtöistä. Minusta oli terveellistä, että ed. Pulliainen otti mukaan tämän kansainvälisen ulottuvuuden, ihan yksinkertaisesti siitä syystä, että tähän kansainväliseen ulottuvuuteen me olemme nyt astumassa täysin voimin.

Näistä puskurirahastoista, ed. Pulliainen. Niitä voi olla, mutta niillä ei ole rahaa. Siitä olen samaa mieltä teidän kanssanne. Mutta ei minusta ole vain klisee sanoa, että se todellinen puskurirahasto on kunnossa oleva kansallinen talous, siis sellainen budjetti, joka kestää tuulen ja tuiveruksen.

Kun te puhutte Saksasta ja sanotte, että Saksa on tällä hetkellä kahden nopeuden valtio — on hidas itä, nopeampi länsi — voisitteko kuvitella, että Suomi juuri tässä tilanteessa on eräällä tavalla kahden ajan valtio, elää kahta aikaa samanaikaisesti: siis vanhaa hyvin perinteistä kansallisen valtion budjettipoliittikkaa samalla varautuen sen kaltaiseen maailmaan, joka joka tapauksessa tulee. On sitten eri asia, olemmeko siinä mukana vai emme, mutta me emme omilla toimillamme pysty estämään sitä kehitystä, joka nyt on lähte-

nyt Euroopassa liikkeelle ja joka aivan varmasti tulee toteutumaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Laaksolle kommenttina, että juuri näinhän me ajatteleme.

Minusta olisi tällä hallituksella, Lipposen hallituksella, ollut ehdottomasti varaa siihen, että olisi reilusti selonteossa ilmoitettu — minä kuulin Suomen Pankin joltakin asiantuntijalta — että on neljä viisi päätöstä Emiin liittyen, joissa me olemme mukana. Olisi sanottu, että on ensimmäinen päätös, toinen päätös, kolmas päätös, neljäs ja viides päätös ja sillä siisti, ja todettu, että asia on selvä ja tämän jälkeen ratkaisuvalla on siellä. Olisi sanottu reilusti, että tämä homma ei muuten voi onnistua kuin tällä hommalla, jos tällä tiellä ollaan. Minusta se olisi reilua eikä sillä tavalla, että pelleillään.

Sitten ed. Kekkoselle ihan kommenttina vain tästä puskurirahastosta. Minä olen ajatellut sillä tavalla, että oikeastaan rahastot eivät kuulu koko Emu-hommaan. Tämä on äärimmäistä markkinataloutta, ja ne eivät tähän kuulu lainkaan. Minä olen kokenut sen niin, että siihen pitää valmistautua niin kuin te kuvasitte aivan oikein: budjetit ovat kunnossa ja kaikki on kunnossa. Minun ajatukseni vain on se, että meillä nämä eivät ole kunnossa, kun ministeri Alhokin jo kuvasi aivan sen realiteetin, että vasta vuonna 2002 meillä olisi budjetti tasapainossa ja sen verran ylijäämäinen, että homma olisi jollakin tavalla hallinnassa.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Muutama huomautus ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta. En pysty nyt ihan tarkkaan palauttamaan mieleeni, mitä kukakin on Euroopan unionin jäsenyyskeskustelussa eduskunnassa sanonut, mutta varmaa on, että ne, jotka olivat sitä mieltä, että jäsenyys ei ole suotavaa, ovat myöskin kertonut, että tapahtuu jotain sellaista, mitä ei ole sittemmin tapahtunut. Varmasti on myöskin niin, että ne, jotka olivat sitä mieltä, että unionin jäsenyys on suotavaa, eivät kaikkea tienneet. Kaikkea sitä, mitä uskottiin tapahtuvan, ei ole tapahtunut.

Mitä tulee investointeihin, ainakin siltä osin voi sanoa, että Euroopan unionin jäsenyys on varmistanut hyvin monien kotimaassa tehtyjen isojenkin investointien toteutumisen, jotka olisivat saattaneet mennä, jos Suomi olisi jäänyt ulkopuolelle unionista, unionin alueelle. Tämä on

kyllä kiistatonta. Se on totta, että ulkomaisten investointien tulo Suomeen ei ole ollut sinänsä ehkä sitä toivottua tasoa, mitä ajateltiin. Tässä mielessä kannattaakin kiinnittää huomiota muutenkin siihen, onko Suomi houkutteleva investointikohde, miten se hyödyntää esimerkiksi lähimarkkina-alueita Venäjän suuntaan.

Vaikuttamisesta siteeraan hallituksen selontekoa Raha- ja talousliitosta. Sivulla 15, kappaleessa 3.1.4 ”Valuuttakurssipolitiikka euroalueella” hyvin selvästi kerrotaan, mihin hallituksen puolelta on vaikuttamisessa viitattu. Päätös siitä, minkälaiseksi valuuttakurssien kiinnittämislanteessa eri maiden suhteet muodostuvat, tehdään Euroopan unionin neuvostossa komission ehdotuksesta ja Keskuspankin lausunnon saamisen jälkeen. Valuuttakurssisuhteista euroalueen ulkopuolisiin maihin voidaan päättää neuvostossa komission tai Keskuspankin suosituksesta. Neuvoston ohjeet eivät toki voi tai saa vaarantaa Keskuspankin vastuulla olevaa hintatason vakautta. Tästä vaikuttamisesta on kysymys silloin, kun puhutaan siitä, mitkä ovat suhteet, joilla tähän järjestelmään kiinnitytään. Siinä mukanaolo on tietysti Suomen kannalta tärkeää.

Sitten vielä puskurirahastoista sen verran, että selonteossa toki mainitaan, sivulla 28, sekin seikka, että asiantuntijaryhmä oli pohtinut myöskin mahdollisuutta EU-budjetin erilaisten tulonsiirtojen kautta tasoittaa jäsenmaiden suhdanteita. Mutta samoin siinä todetaan myöskin se, että Suomen ja useimpien jäsenmaiden näkökohta on ollut se juuri, mihin ed. Pulliainenkin viittasi, että EU-budjettia ei nykyisestä ole syytä paisuttaa.

On tietysti EU:nkin piirissä rakennerahastot, joita voitaisiin aktivoida esimerkiksi juuri työllisyyskehitysten huomioon ottamiseksi, ja sitä kautta myöskin voidaan hakea eräänlaista suhdannepuskurointia myöskin EU:n kautta. Tämä on selonteossa todettu.

Samoin selonteossa on todettu, mitä tulee palkanmuodostukseen, että siinä nimenomaisesti välillisten työvoimakustannusten käyttö pusku-reina, suhdanteisiin sopeutuvina, voisi olla mahdollista asiantuntijatyöryhmän mielestä. Totta kai nämä kysymykset tulevat selvittelyyn, mutta mikä tulee olemaan lopullinen ratkaisu, se valitettavasti vielä on auki.

On myöskin tietysti selvä asia, että kun päätös Raha- ja talousliitosta tehdään ja nähdään, mitkä maat ovat mukana, turbulenssin mahdollisuus valuuttakurssimarkkinoilla on toki aina olemassa. Se, millaiseksi se muodostuu ja kuinka vakavaksi, tietysti on olennaisesti riippuvaista

siitä, onko alue toimintakykyinen. Sitähän emme itse asiassa pysty tällä hetkellä kovinkaan hyvin näkemään ja ennustamaan sen vuoksi, että vaikka työttömyydestä on aiheutunut hyvin monille maille vaikeuksia täyttää, kuten Saksalle, Maastrichtin sopimuksessa sovitut kriteerit, joka tapauksessa vielä aikaa on sillä tavoin monta kuukautta jäljellä, että ei voida tehdä lopullisia päätelmiä sen suhteen, tuleeko Emusta laaja vai suppea, tuleeko siitä toimintakyvytön tai toimintakykyinen. Tuskin toimintakyvytöntä Raha- ja talousliittoa missään vaiheessa kuitenkaan tullaan perustamaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkään investoinneista en nyt ryhdy inttämään. Minä vain siteerasin tutkimuksia, jotka ovat esiintyneet lehdistössä, ja sillä siisti. Jopa Helsingin Sanomat yliökirjoituksessaan tunnusti, että tämä investointihomma meni vähän niin kuin pieleen ja sillä siisti. Se on paljon, kun tällaisen asian tunnustaa Helsingin Sanomat, joka on euroauguuri numero 1 Euroopassa.

Mikä koskee tulevaisuutta, ministeri Alho, on juuri se, että jos olemme yhtenäisvaluutassa kaikkialla, valuuttahan kokonaisuudessaan menettää merkityksensä. Eihän se ole investointihoukute, että on siinä mukana, koska siinä on niin laaja alue kuin sitten siinä on. Silloin on aivan muut tavat, ne palkkajoustopot ja muut ehdot jnp., jotka ratkaisevat siinä vaiheessa sen investoinnin, eikä tällä politiikalla ole siihen mitään vaikutusta.

Mikä koskee Emu-päätösten merkitystä, juuri näistään selvityksistä olen mielestäni oppinut sen — ja aikoinaan, kun kirjan asiasta kirjoitin, luin alkuperäisjulkaisuja aikamoisen määrän — että niissä liikkumavara on äärimmäisen olematon, koska ne ratkaistaan tosiasiallisesti aivan kokonaan muualla.

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni keskustelua siitä, mikä Suomen vaikutusvalta ja mahdollisuus osallistua päätöksentekoon Emussa on, pitää jatkaa.

Silloin kun professorityöryhmä jätti mietintönsä, pääministeri Lipponen todellakin totesi, että Emuun liittyvät maat pääsevät perustamaan Euroopan keskuspankkia ja päättämään sen rahapolitiikasta. Tämä ei ole totta. On yksiselitteisen selvästi sanottava, että tämä ei ole totta. Euroopan keskuspankki ei saa ottaa ohjeita milteään demokraattisesti valitulta elimeltä. Uskolli-

nen Euroopan keskuspankki on vain Maastrichtin sopimuksen mukaiselle perustehtävälleen eli hintavakauden valvonalle. Rahapolitiikasta päättäminen siirtyy Suomesta ja suomalaisilta Euroopan keskuspankille ja, kuten jo aikaisemmin mainitsin, sen 4—6-jäseniselle johtokunnalle.

Ainoa vastapaino, jos me haluamme katsoa, onko olemassa jotakin demokraattisesti valittua vastapainoa, on oikeastaan valtiovarainministerien muodostama Ecofin-neuvosto. Mutta Maastrichtin sopimuksen mukaisesti Ecofinin on sidottu samaan linjaan, samaan politiikkaan, kuin Euroopan keskuspankkikin. Muodollisesti siis Euroopan keskuspankki ei saa ottaa vastaan milteään demokraattisesti valitulta elimeltä minikäänlaisia ohjeita.

Investointien osalta on todettava se, että Emua myydään meille samoilla argumenteilla kuin EU-jäsenyys on jo kerran Suomeen myyty: vakaudella, alhaisella inflaatiolla, investoinneilla, työttömyyden alentamisellakin. Pitäisi kriittisesti tietenkin käydä lävitse, mitkä näistä argumenteista Euroopan unionin jäsenyyden osalta eivät ole toteutuneet. Investoinnit eivät ole toteutuneet. Ministeri Alho sanoi, että EU-jäsenyys on kuitenkin varmistanut eräiden investointien pysymistä Suomessa. Norjassa peloteltiin sillä, että koko teollisuus lähtee. Norja on konkreettinen esimerkki siitä, mitä ei kuitenkaan tapahtunut uhkauksista ja pelotteluista huolimatta.

Ed. Takala: Arvoisa puhemies! Hyväksyessään Suomen EU-jäsenyyden eduskunta päätti, että ”mahdollisesta liittymisestä rahaliiton kolmanteen vaiheeseen päätetään aikanaan eduskunnassa hallituksen erillisen esityksen perusteella”. Näin eduskunta pyrki varaamaan itselleen mahdollisuuden Emuun liittymisen yhteiskuntapoliittisen perustan sekä ajankohdan arvioimiseen.

Nyt kun täällä tätä arviointia on käyty, tässä on jonkin verran myös palautettu mieliin niitä keskusteluja, mitä EU-jäsenyyden alla käytiin, koska onhan näin, että Maastrichtin sopimuksessa jo Emun kohdalta jotain tai melko paljonkin todetaan. On ollut melko mielenkiintoista havaita, että poliittinen muisti on lyhentynyt entisestään ja toisaalta ne lupaukset, joita EU-jäsenyyssopimuksen yhteydessä annettiin, ovat monet osin todellakin saman tyyppisiä kuin nyt on kaupan.

Kun ministeri Alho äsken viittasi siihen, että hän ei muista tarkalleen, mitä kaikkia lupauksia

täällä eduskunnassa EU-jäsenyysneuvottelujen alla annettiin, täytyy sanoa, että en minäkään muista, koska en täällä edellisellä vaalikaudella ollut, mutta aivan hiljattain minulle avautui tilaisuus katsoa uudestaan videolta niitä ohjelmia, joita EU-kansanäänestyksen alla lähetettiin, missä ”kyllä”- ja ”ei”-puolet olivat vastakkain. Muun muassa silloinen oppositiokansanedustaja Alho esiintyi näissä ohjelmissa.

Muistan sen, että haarukka näissä lupauksissa oli valtavan suuri. Teollisuuden Koroma lupasi 20 miljardin markan investointeja maahan, ja silloinen edustaja Alho lupasi, että makkaran hinta laskee 20 prosenttia. (Ed. Kekkonen: Tämähän on tapahtunut!) — Täytyy sanoa, että kun en ole makkaramies, en tiedä tätä jälkimäistä, kuinka lähelle se on toteutunut, mutta investointien kohdalla tässä on tullut todettua, että näitä investointeja ei siinä määrin ole tullut, kuin Koroma niistä tuli lupailemaan, mutta kaiken kaikkiaan ehkä tässä valossa kyllä ed. Alhon, nykyisen ministerin, arvio oli huomattavasti lähempänä. Tämän tyyppistä kehitystä kyllä elintarvikkeiden hinnoissa jossain määrin tapahtui. (Ed. Kekkonen: Toteutuivatko pelot?) — Arvoisa puhemies! Kerrankin on harvinaista herkkua, että kirjoitin puheen, mutta ed. Kekkonen provosoi vielä hiukan näiden pelkojenkin puolesta, voisin sen verran mainita, että muun muassa puhe yhteisestä rahasta siinä vaiheessa oli impivaaralaisten EU:n vastustajien karkeata pelottelua, millä ei ollut minkäänlaista tekemistä todellisuuden kanssa. Suomi ei missään tapauksessa tulisi luopumaan omasta rahasta, mikä on keskeinen itsenäisyyden symboli.

Elikkä täytyy sanoa, että se keskustelu on melko lailla mielenkiintoista, melko hajanaista ja heterogeenista ja on totta, että moni keskusteluun osallistuneista on edelleen tässä talossa. Osa on ulkomailla erilaisissa tehtävissä ja osa kenties kärryiltä pudonneina tai etujunassa euroon menneitä. Se argumentaatio on ollut ja mennyt, mutta se, miksi sitä ehkä tässä yhteydessä on hyvä nostaa esille, on se, että nyt kun käydään keskustelua yhteisestä rahasta, tästä Emusta, olisi hyvä muistaa, että todellakin se argumentaatio, mitä käytetään, olisi enemmän kutinsa pitävää ja enemmän tosiasioihin perustuvaa arviointia ja pohdiskelua, missä voi olla monenlaisia kriittisiä sävyjä, sen sijaan että lonkalta heitetään puolesta taikka vastaan jonkinlaisia arvioita, jotka joko osuvat tai, niin kuin hyvin monen arvion kohdalla kävi, eivät osuneet ollenkaan.

Yksi sellainen asia, mistä silloin näytti vallitse-

van melkoinen yhteisymmärrys, oli se, että jos Emuun mennään, niin siihen mennään perustulain säätämisyjärjestyksessä; tämä oli hyvin yleinen näkemys. Toisaalta varmasti on näin, että koska Emu-prosessi on nyt vasta ruvennut muotoutumaan, ehkä sen arviointi siinä vaiheessa myös monelta osin oli ennen aikaista ja turhaa.

Kaiken kaikkiaan tämä keskustelu on osoittanut — tuossa ed. Laitinen hiukan arvioi, että Emu-kysymys olisi keskustalle ongelma — että kyllä hallituksen yleensä yhtenäisistä joukoista on täällä myös muutamia kriittisiä puheenvuoroja käytetty. Täytyy sanoa, että kun ed. Pulliaisen tai ed. Laakson puheenvuoroja verrataan hallituksen johtajan, pääministeri Paavo Lipposen puheenvuoroihin, joskus tuntuu yllättävältä ajatella näidenkin puheenvuorojen pohjalta, että samassa hallituksessa ollaan sateenkaaren alla, samoihin asioihin sitoutuneina tehdään työtä. Näyttääkin siltä, että myös tässä keskustelussa, aivan niin kuin EU-keskustelussakin, rintamalinjat eivät aivan kulje poliittisten puolueiden välillä vaan jossakin siellä sisällä ja jokainen katsoo vähän ehkä omasta taustastaan ja ehkä työelämän kokemuksensa perusteellakin, onko tästä kenties hyötyä ja onko yhteinen valuutta sellainen asia, mihin tulisi pyrkiä.

Mutta, arvoisa puhemies, tämän kommentin jälkeen muutamia ajatuksia tästä, millä tavalla minun käsitykseni ja rajallisen ymmärrykseni mukaan olisi tässä tilanteessa Suomen kannalta viisasta toimia.

Emun vaikutuksista Suomen kansantalouteen ennen sen toteutumista on luonnollisesti, niin kuin tämänkin keskustelu osoittaa, kovin vaikea tehdä yksiselitteisiä johtopäätöksiä. Tästä johtuen selvitysten tekijöiden arvovälitteiset painotukset nousevat korostetusti esille. Näin ollen Emun mahdollisesti mukanaan tuomat hyödyt ja haitat on puntaroitava terveen kansallisen itsekkyyden kautta ja Emun vaikutukset kansantalouteemme perusteellisesti selvitettävä. Suomen kansantalouden rakenteen huomioiminen sekä maakohtaisten suhdannevaihteluiden arviointi on nostettava keskelle tilalle Emu-päätöstä tehtäessä.

Suomen talouden rakenne poikkeaa merkittävästi Emun ydinalueen maiden talousrakenteista. Metsä- ja metalliteollisuus erikoistumisaloineen ovat meille merkittäviä. Optimaalisen valuutta-alueetarkastelun näkökulmasta Suomelle tärkeitä maita ovat Ruotsi, Norja, Tanska ja Englanti. Samasta näkökulmasta useimpien muiden Emun ydinmaiden kanssa Suomen va-

luutta-alueyhteensopivuus on huono. Suomen ja Ruotsin suhdannevaihtelut ovat yleensä olleet lähes samanlaisia ja koskeneet samoja toimialoja ja poikkeaneet merkittävästi Emun ydinmaiden häiriöistä.

Nyt esillä olleet Emu-toteutusvaihtoehdot on yleisesti jaettu kahtia: ns. laajaan ja suppeaan valuutta-alueeseen. Laajalla valuutta-alueella tarkoitetaan Emua, jossa ydinmaiden ohella ovat myös Englanti, Ruotsi ja Suomi mukana, ja tämä on vaihtoehto, jota Suomen hallitus tuntuu ensisijaisesti ajavan. Suppea valuutta-alue tarkoittaa Emua, jossa Suomi on mukana mutta meitä lähellä olevat maat sen ulkopuolella. Jos Rahaliitto toteutuu laajana, aiheuttaa se Suomelle ja muille kanssamme samanlaisen tuotantorakenteen omaaville maille suuria sopeutumiso ongelmia taloudellisten häiriöiden oloissa. Niistä vaurioitua selviytyminen olisi todella vaikeata.

Mikäli Emu toteutuu suppeana valuutta-alueena niin, että Suomi on mukana, mutta meitä lähellä olevat maat ulkopuolella, talouden häiriöihin vastaaminen ja niihin sopeutuminen muodostuu meille erittäin vaikeaksi. Suhdannevaihteluiden osuminen eri toimialoihin ja eriaikaisesti meille kuin Emun ydinalueelle merkitsisi, ettei Euroopan keskuspankki sen enempää kuin Emu-maiden finanssipolitiikkakaan reagoisi meidän ongelmiimme. Tässä ehkä on yksi osa sitä vaikuttamista, mistä äsken keskusteltiin ed. Pulliaisen johdolla.

Emun jäsenenä valuuttamme ei joustaisi ja muutkin joustomahdollisuudet olisivat ongelmatilanteessa olemattomat. Samaan aikaan Emun ulkopuolella oleville maille jäisi mahdollisuus sopeutua yhteisiin häiriöihin valuuttakurssien avulla. Niihin liittyvä inflaatio- ja korkoriski ei olisi niin suuri, ettei se antaisi kilpailijoillemme sellaista nopeaa sopeutumiskeinoa, joka Suomelta puuttuisi. Näin Suomen jo laajan Emun vaihtoehdossa kohtaamat ongelmat pahenisivat suppean Emun vaihtoehdossa erittäin merkittävästi.

Emu-jäsenyyttä on toki tarkasteltava muistakin kuin vain optimaalisen ja ei-optimaalisen valuutta-alueen näkökulmista. Työllisyys olisi pitänyt nostaa kansalliseksi Emu-kriteeriksi. Kun näin ei kuitenkaan ole haluttu menetellä, on selvää, että Suomi ei nykyisellä työttömyystasolla ole valmis nopeaan Emu-jäsenyyteen.

Lisäksi Emu-jäsenyys tulee kärjistämään alueellisia kehityseroja jäsenmaiden kesken ja sisällä. Emu tulee vaikuttamaan keskittävästi, ja tästä johtuen olisi paras tapa vastata Emun keskittäviin vaikutuksiin alue- ja rakennepolitiikkaa

tehostamalla. Kuitenkin niin EU:n kuin, voi sanoa, Suomen hallituksenkin aluepolitiikka on viimeisten vuosien ajan ollut alueellista tasapainoa horjuttavaa eikä tukevaa. Näin ollen aluepolitiikan kuoleminen on heikentänyt uskoa siihen, että Suomessa Emu-jäsenyyden olosuhteissa reuna-alueista myös huolehdittaisiin. Tästä vahvistuksena on aivan hiljattain ministeri Backmanin puheenvuoro meidän perällämme Kemijärven suunnassa, missä hän antoi ymmärtää, että riittää, kun pirtin keskellä on uuni, eihän nurkkia tarvitse lämmittää.

Lisäksi Emu-jäsenyyden vaikutukset maatalouteen ovat monelta osin vielä kysymysmerkkejä ja osittain ne arviot, jotka olen nähnyt, osoittavat, että vaikutus olisi negatiivinen johtuen siitä, että Emun keskittävä vaikutus saattaisi johtaa maatalouden ydinmaiden harjoittamaksi toiminnaksi. Tietysti myös on esitetty arvioita siitä, että maatalous on jo kokenut EU-jäsenyyden myötä suuria ongelmia, kun on sopeutettu maataloutta EU-jäsenyyteen, ja nyt Emu-jäsenyyden myötä tulisi työläisten vuoro, sillä tiedossa on palkkojen ja myös kantohintojen joustot. Tätä kautta tuntuu siltä, että kahtiajako vain syvenee. Köyhät köyhtyvät, ja rikkaat rikastuvat. Tämä ei liene ehyen ja kestäväen politiikan pohja.

Koska Emun mahdolliset hyödyt liittyvät vain valuutanvaihtokustannusten alenemiseen sekä hintojen ja kustannusten vertailun helpottumiseen, on tämän hetken tietojen varassa selkeästi todettavissa, että Emun kolmanteen vaiheeseen siirtyminen ensimmäisten joukossa ei tue Suomen kansallisia etuja. Ne edut, mitä lähinnä voi esittää, ovat imagoedun luonteisia. Lisäksi on muistettava, että Emun siirtymäkustannukset kertaluonteisuudesta huolimatta ovat merkittävän suuria ja aiheuttavat yritysten ja pankkien maksu- ja tietojärjestelmän muutoksia, joita edellä jo ed. Pulliainenkin osaltaan kävi läpi. Tässä myös aikataulu saattaa tuottaa ongelmia kustannusten lisäksi.

Mutta, arvoisa puhemies, vielä lopuksi tärkeänä kysymyksenä Emu-jäsenyydestä päätettäessä minun mielestäni olisi kuitenkin myös muistettava ns. periaatteellinen puoli. Oma raha, markka, on yksi keskeinen itsenäisyyden symboli. Tämä tunnustettiin hyvin voimakkaasti EU-jäsenyysskeskustelun alla. Omasta markasta luopuminen ja yhteiseen rahaan siirtyminen vauhdittaisi Euroopan liittovaltiokehitystä sekä yhteiseen puolustukseen siirtymistä. Henkilökohtaisesti en voi pitää tätä hyvänä Suomen kansallisista lähtökohdista katsottuna.

On myös niin, että kansallisen henkisen perinnön ja tradition vaaliminen on ihmisen eheyden kannalta merkityksellistä, joten jo ed. Vistbackankin väläyttämä ajatus siitä, että Snellmanin päivä muuttuisi Delorsin tai Santerin päiväksi, olisi räikeä isku meidän kansalliselle identiteettillemme. Edelleenkin pidän siis tärkeänä sitä, että itsenäinen maa säilyttää oman rahan sekä talouspolitiikan ja sen instrumentit omissa käsissään ja huolehtii myös muista itsenäisyyden kannalta keskeisistä ja merkittävistä asioista itse, kuten elintarvike- ja energiaomavaraisuudesta.

Arvoisa puhemies! Nyt menossa oleva yritys viedä Suomea Emuun ensimmäisten joukossa vielä sillä ajatuksella, että Suomi kuuluu Euroopan kovaan ytimeen ja on Euroopan kovan ytimen valtio, on harhaa. Tämä on sellainen operaatio, joka voi tulla meille todella kalliiksi. Sen vuoksi olisi nyt selkeät tosiasiat tunnustettava ja sanottava tässä vaiheessa myös selkeästi "ei" mukaanmenolle Emun kolmanteen vaiheeseen.

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Takkulan puheenvuorossa oli monia keskustalaisten jo täällä aikaisemminkin viljelemiä, ainakin minun mielestäni osaksi virheellisiä käsityksiä. Mitä esimerkiksi Emun vaihtoehtoihin tulee, niin todellinen vaihtoehto, ed. Takkula, ei ole ainakaan tällä hetkellä, sen jälkeen kun Suomen markka on kytketty ermiin, kelluvat kurssit. Eikä sellaista vaihtoehtoa varmasti tule, jos me haluamme EU:n jäsenenä säilyä ja noudattaa Maastrichtin sopimusta. Eli kerran vielä, kelluvat kurssit eivät ole Suomen vaihtoehto tällä kertaa.

Tietysti maailma saattaa muuttua ja tulla sellainen aika, että me suomalaiset olemme sitä mieltä, että me emme halua ollakaan EU-jäseniä. Silloin saamme kelluttaa kurssejamme, miten haluamme. Ruotsi on toisessa asemassa. Ruotsi on alusta alkaen ottanut sen asennoitumisen, että Ruotsin kruunua ei kytketä erm-järjestelmään.

Mitä tulee kansalliseen kriteeriin työllisyyden osalta, ed. Takkulakin hyvin tietää, että kun tämä on tällainen rahaprojekti, niin työllisyyttä ei tähän ole valitettavasti voitu kriteeriksi ottaa. Totta kai meidän kaikkien kansanedustajien yhteinen tehtävä eri parlamenteissa Euroopassa on pitää huoli siitä, että sosiaalinen Eurooppa säilyy. Mutta me tiedämme, että näitä kriteerejä ei olisi voitu täyttää, jos olisimme ottaneet työllisyyden kriteeriksi. Me tiedämme sen ihan tarkalleen niin Suomessa kuin muuallakin. On jouduttu noudattamaan erilaista politiikkaa. Emu ei ole

mikään työllisyysprojekti, sen sanon ihan suoraan.

Mitä alueellisiin eroihin tulee, olen jo aikaisemmin viitannut täällä siihen, että ne pelot ovat kyllä liioiteltuja, että Emulla vaikutettaisiin niihin. Sama koskee maataloutta. Ed. Takkula, paljon suurempi ongelma tulee olemaan Euroopan unionin laajentuminen. Jos sieltä tulee kymmenkunta hyvin maatalousvaltaista Itä-Euroopan entistä sosialistista maata mukaan, se on suuri ongelma.

Kun ed. Takkula puhui hyödyistä, niin kyllä hän pieneen jätti luettelon. Minun mielestäni olisi kannattanut mainita kuitenkin korkovakaus ja hintavakaus, jotka sinänsä ovat erittäin tärkeitä.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Elo luutteli puheensa loppuun pitkän listan hyötyjä Emu-jäsenyydestä eli korko- ja hintavakauden. Minun käsitykseni mukaan nämä hyödyt ovat saavutettavissa myös ilman Emu-jäsenyyttä. Toisaalta vielä sen sanon ed. Elolle, että hyödyt jäävät todellakin lyhyeen, jos meidän kummankin yksi lause liitetään yhteen ja silloin löydämme kahden lauseen verran Emusta hyötyjä. Kuten puheenvuorostani kävi esille, haitat olivat huomattavasti suuremmat.

Joka tapauksessa yhden näkemyksen minä tässä jaan, sen että Emu ei todellakaan ole ollut työllisyysprojekti. Näin ollen on vain pelättävissä, että Emu-jäsenyyden olosuhteissa työllisyys ei lähde paranemaan, vaan entisestään heikkenee. Senkin käsityksen kyllä jaan, että maataloudelle todellisia ongelmia varmasti on tulossa ja kovempia ongelmia EU:n laajentumisen myötä.

Mitä tulee Emun ulkopuolella pysymiseen ja vahvaan markkaan, niin kyllä tällä hetkellä tilanne on kuitenkin se, että eivät kaikki Euroopan valtiotkaan ole lähdössä Emuun. Sveitsillä on oma linjansa ja oma tiensä. Voidaan myös ikään kuin sitoa oma markka ja harrastaa vakaan markan politiikkaa ja alhaista inflaatiota ja sitä kautta luoda uskottavuutta ja katsoa ikään kuin laboratorio-olosuhteissa, voidaanko olla mukana Emussa. Jos sitten rytisee, silloin meillä on kuitenkin omat talouspoliittiset instrumentit omissa käsissämme eikä niin, että sitten alkaa joustojen tie ja sitä kautta työllisyys ym. asiat pahenevat. Minun mielestäni tässä vaiheessa ei kannattaisi hätäillä ja mennä ensimmäisten mukana Emun kolmanteen vaiheeseen, vaan katsoa ja seurata ja sitten tehdä uudestaan harkintoja, kun nähdään, voidaanko todellakin itse huolehtia asioista.

Ed. Bremer: Arvoisa herra puhemies! Haluaisin tuoda keskusteluun Emuun liittymisestä vähän toisenlaisen näkökulman, kuin mihin täällä on totuttu parin päivän aikana. Täällä on puhuttu Emun teoriasta ja käytännöstä oletusten pohjalta ummet ja lammet unohtaen mielestäni, että samanlaisia tavallisia ihmisiä ovat EU-eurooppalaiset siinä missä suomalaisetkin. Keskustelua Emuun liittymisestä on käyty mielestäni täällä lyhytnäköisesti. On nähty vain putki, jossa Suomi on lähtöasema ja EU — Emu pääteasema.

Mielestäni tärkeä asia on unohdettu: Pitäisi nähdä kokonaisuus. Pitäisi nähdä koko maapallo, sillä se on tänään yhtenä kokonaisuutena jokaisen kehittyneen maailman kansalaisen tajuntakentässä. Maapallon ja ennen kaikkea sen kehittyneiden maiden elintaso ja keskinäinen kilpailutilanne synnyttivät myös EU:n ja Emun yhtenä EU:n kilpailuvälineenä. Kehittyneiden maiden keskinäinen kilpailu johti jo aika kauan sitten talousliittymiin: Nordekiin, Eftaan, Etaan, Eec:hen, Seviin jne. ja, kas kummaa, samanlaisiin myös muualla maailmassa, maapallon toisella puolella, itse asiassa kaikkialla maailmassa, ympäri maapalloa.

Tänään ei suinkaan ole vain EU, Nafta ja Kaukoidän nousevat tiikerit, vaan pelkästään Kaukoidässä on eri maiden keskeisiä kauppaliittymiä, talousliittoja, kymmenittäin, samoin Etelä- ja Keski-Amerikassa. Todellisuudessa vahvoja kauppa- ja talousliittoja on maailmassa kolmisenkymmentä. Tänään jokaisen kehittyneen maan on pakko liittyä puolustaakseen hyvinvointiaan ja varmistaakseen vakaan taloudellisen kasvunsa. Sitähän tässä jokainen kuitenkin tavoittelee kansalaisilleen. Pitää olla jokin Norja öljyineen, ilmeisesti ainoa velaton maa maailmassa, jolla vielä toistaiseksi on varaa jäädä ulkopuolelle, tai Sveitsi erittäin keskeisellä sijainnallaan.

Täällä on usein viitattu myös Ruotsiin ulkopuolelle jättäytyjänä. Ruotsilla on siihen teoriasa varaa vähän aikaa, mutta vain vähän aikaa. Suomeen verrattuna sillä on metsäteollisuuden lisäksi yhtä vahvoina vuoriteollisuus ja metalliteollisuus, joita Suomella ei samanlaisina ole. Sillä on toistakymmentä ympäri maailmaa levittäytynyttä suuryritystä, joidenlaisia Suomella ei ole yhtään. Siellä on Scaniaa, Volvoa, Ericssonia, ABB:tä jne. siinä, missä Suomella yrittää olla Nokia. Eikä Nokiaakaan ole läheskään niin vahva kuin Suomessa yleisesti kuvitellaan.

Ruotsilla on perusvaurautta monin verroin

enemmän kuin Suomella, ja se on kaikissa tilanteissa puolet lähempänä suuria kansainvälisiä markkinoita kuin Suomi. Öresundin jättisillan jälkeen vain Suomi on merten takana enää muusta EU:sta. Silti Ruotsikin tulee kiljuen ryntäämään Emuun, kun vain Persson saa demarinsa ja ay-liikkeensä järkiinsä. Saattepa nähdä.

Osoittaa huonoa kansainvälistaloudellista osaamista tuijottaa Ruotsiin, kun on ratkaistava Suomen liittyminen Emuun. Suomi ei pärjää yksin kauppaliittoutuman ulkopuolella. Meidän kauppaliittoutumamme on EU ja sen mukana Emu kaikkine vaaroineen ja kiistatta haittoineenkin, jotka se tuo mukanaan. Ne on hyväksyttävä tässä, kuten kaikissa asioissa elämässä. Aina ei voi voittaa. Voitolla on aina hintansa, ja sen maksamiseen Suomen on tietysti varauduttava myös EU:ssa ja Emussa. Kysymyksessähän on pelkistetyt se, voittammeko enemmän kuin menetämme.

Meneminen EU:hun ja Emuun ei ole päätepiste, kuten käydystä keskustelusta voisi uskoa, vaan se on aloituspiste. Se on aloituspiste kovalle taistelulle paikasta auringossa liittoutuman sisällä. Minä pelkään, että sitä ei täysin tajuta tässä kukaan salissa. Liittoutumisesta kamppailu vasta alkaa, kamppailu siitä, että me saamme EU:n susilaumassa sen, mikä meille kuuluu. Älköön tästä olko mitään harhaluuloa.

Olen kuunnellut täällä käytävässä keskustelussa sujuvasanaisia puheita valuuttojen kellumisesta, inflaatiovaarasta ja devalvaation käytöstä, koroista, investoinneista, konvergensseista, bkt:stä, projisoitumisista, keskuspankin olettamista ja teoreettisesta vallasta ja kaikenkarvaisista kansantaloudellisista ilmiöistä tavalla, joka kyllä panee hymyilyttämään, vaikkei tässä nyt olekaan varusteena muuta kuin käytännön liiketaloudellinen kokemus ja kauppatieteellinen koulutus. (Ed. Elo: Se on paljon kansanedustajalta!) — Taitavat useimpien puheet täällä perustua vielä paljon hatarammalle osaamiselle ja sitä suuremmille olettamuksille. — Kaikissa hienoisissa kansantaloudellisissa käsitteistöissä kuitenkin helposti unohdetaan, että tosiasiat noudattavat varsin yksinkertaisia, käytännön muovaamia ratkoja, myös tuossa mystisessä, kaukaisessa EU:ssa ja Emussa, jossa tuntemattomat pohatat ja keinottelijat — siltä tuntuu, kun täällä istuu ja kuuntelee — manipuloivat Suomea paitsioon, minkä kerkiävät.

Yhä uudelleen joutuu hämmästelemään sitä lohdutonta itsetunnon puutetta ja tosiasioiden hämäryyttä, joka tässä salissa purkautuu julki

puheenvuoroissa. Niiden perusteella Suomi on todella lohduttoman kaukana EU:n koillisimmassa kolkassa merten takana mitäs-sitä-meikäläisten-vaan ja anteeks-virtasten maassa. Täällä pelätään jatkuvasti, toistuvasti oman markan menettämistä, oman lipun menettämistä, oman itsemääräämisoikeuden menettämistä, kun suuret tulevat ja määräävät ja vievät, miten tahtovat, ja mitäs me meikäläiset muuta voimme kuin viikistä.

Eihän se sillä tavalla ole. Eihän se ole ollenkaan sillä tavalla. Meillä on etunamme mahtavasti sellaisia asioita, mistä EU:n nk. suuret ainoastaan voivat uneksia. Meillä on keskimääräisesti erittäin korkeasti koulutettu kansa, erittäin pitkälle jalostettua osaamista. Meillä on rauhallinen, suorastaan ihanteellisen tasapainoinen yhteiskunta verrattuna useimpiin maihin EU:ssa. Meillä on vakaat olot. Meillä on harkitseva kansa ja ainutlaatuinen keskinäinen ymmärtämys muiden Pohjoismaiden kanssa, paljon sellaista, mikä Italiasta, Espanjasta, Saksasta, Ranskasta, Isosta-Britanniasta ja muilta puuttuu.

Tiedetäänköhän täällä lainkaan, mitä Keski- ja Etelä-Euroopassa meistä ja Pohjoismaista sanotaan? Siellä sanotaan kadehtien kaupan ja teollisuuden johtotasoilla: Mutta tähän edustatte siellä pohjoisessa Euroopan rikasta kulmaa! Te edustatte Euroopan koulutettua ja sivistynyttä ja rauhallista ja hyvinvoivaa kulmaa. Se sanotaan ihan täysin tosissaan ja kateutta millään tavalla peittelemättä. (Ed. Aittoniemi: Ne luulee, että me nukutaan makuupusseissa!) — Vaikkei pitäisi vastata kesken kaiken, mutta anteeksi-nyt-mitä-meikäläinen, anteeks-virtanen; olisikohan ed. Aittoniemen syytä harkita nimen vaihtoa tuollaisilla äänenpainoilla?

Meillä on kuitenkin sellaista voimaa, sellaista osaamista ja sellaisia kansantaloudellisia panoksia vielä selkämme takana, että me todella pystymme mihin tahansa EU:ssa ja Emussa, ja sen Keski- ja Etelä-Euroopan suuret tietävät. Ne tietävät sen. Kun pohjoismaalaiset tulevat samaan pöytään, siellä keskieuropalaiset kansat riitelevät perinteisesti ja hyvin huonosti edes haluavat ymmärtää toisiaan. Usein käy sillä tavalla, että lopulta käännytään ympäri ja kysytään, mitäs mieltä se viikinkimafia on asiasta. Jos silloin tällä viikinkimafialla — ja jos Suomi kuuluu yhtenä siihen — on selkeä kanta, niin voin sanoa, että meidän sataprosenttisesti siellä nenät kääntyvät toisiaan vastaan. Saksalainen katsoo ranskalaisista, ranskalainen englantilaista ja loppupäätelmä on, että mitähän jos kokeiltaisimme tätä reseptiä.

Tällä tavalla siellä on. Tuntuu, että ainoastaan me täällä Suomessa — me mitäs-me-meikäläiset, anteeks-virtaset — vain emme tajua tätä.

Meillä on osaava ja koulutettu ja vankalla pohjalla seisova kansa, joka kaikissa tilanteissa pystyy pärjäämään EU:ssa ja sen Emu-kiemuoroissa, olivatpa ne minkälaisia ja miten yllättäviä tahansa. Me pärjäämme paremmin, notkeammin ja nopeammin kuin EU:n suuret pitkällä komentoväleillään, hitailla päätöksentekolinjoillaan ja kankeilla byrokratioillaan. Jos te vain tuntisitte esimerkiksi Ranskan yhteiskunnan byrokratian ja sen kielellisen eristyneisyyden aiheuttamat haitat, ei kukaan täällä mankuisi, miten meidän käy.

Se, että hallitsisimme tilanteita EU:ssa ja Emussa, edellyttää kuitenkin, että me ymmärrämme ja hallitsemme meille nyt aivan liian vieraaksi, sanon: vaarallisen vieraaksi, jääneen keski- ja eteläeurooppalaisen kulttuuriperinteen, sen mikä kaikissa määräyksissä, uhkissa ja vaaratilanteissa soveltaa häikäilemättömästi omaa kansaa ja omaa maata parhaiten palvelevia ratkaisuja ja sovellutuksia. Se on asia, jota me puritaaniset tsaarin ja luterilaisuuden ankaraasti kouluttamat suomalaiset emme tajua, emme ymmärrä. Meidän täytyisi tajuta, että keski- ja eteläeurooppalaiset maat ja kansat ovat joutuneet taistelemaan lakkaamatta mitä erilaisimpia vainolaisia vastaan. Siellä ovat roomalaiset, gallialaiset, viikingit, hunnit, tataarit ja ties mitkä rosvo- ja sotilasjoukot läpi historian marssineet isoja jokia ja merenrantoja seuraten edes ja takaisin ryöstellen ja polttaen ja tuhoten. Se on ollut taistelua iankaikkisesti olemassaolosta. Se on ollut alituista sotaa, kansojen ja alueiden jakamista.

Siellä ranskalainen on muotoutunut ranskalaiseksi, joka aina varoo saksalaista, pilkkaa italialaista ja epäilee brittiä. Siellä saksalainen pilkkaa itävaltalaista ja katsoo nenänvarttaan pitkin espanjalaista, joka pitää portugalilaista alempiarvoisena. Englantilaiset kunnioittavat vain itseään ja ehkä mahdollisesti vielä jonkin verran kuninkaallista perhettään ja kurittavat walesiläisiä, irlantilaisia ja skotteja, jotka vuorostaan eivät tunnusta englantilaisia herroikseen ikinä. Siellä sovelletaan aina ja kaikessa härskisti sopimuksia, mahtikäskyjä ja muita direktiivejä ensin kotiin päin ja aina kotiin päin.

Älkääkään ikinä uskoko, että satojen vuosien kasvattama ankara nationalismi katoaa ainoastaan meidän aikamme eikä vielä seuraavienkaan sukupolvien aikana. Ranskalainen ei mis-

sään tapauksessa luovu trikoloristaan, vaan julistaa mieluummin sodan vaikka koko muuta maailmaa vastaan, jopa ilman de Gaulleakin, eikä englantilainen luovu Union Jackistaan, eikä meidän ole luovutettava siniristilippuamme minnekään jolleivät tällaiset mitäs-meikäläiset ja anteeks-virtaset vain omaa vellihousumaisuuttaan ja eteläisimpien EU-kulttuurien tuntemattomuuttaan omaehtoisesti ole siihen suostumassa.

Eikä mikään Maastrichtin sopimukseen kirjoitettu Emuun suostumus pakota meitä mihinkään, jos emme omaa vellihousumaisuuttamme ole siihen myöntymässä. Jos tämä seurakunta päättää, että me emme liity ja että Maastrichtin allekirjoitukset eivät nykytilanteessa sovi meille, mikään ei siihen pakota. Etelän EU-maat saattavat motkottaa herättääkseen huonoa omaatuntoamme, mutta ne ymmärtävät. Yhtäkkiä Pohjolan kansa puhuu sitä kieltä, jota he ymmärtävät parhaiten, kieltä, jota he ovat oppineet käyttämään äidinmaidosta alkaen hengissä selviytymisen kielenään!

Meillä suomalaisilla ei todellakaan ole mitään syytä olla vellihousuja EU:ssa, vaikka meidän esi-isämme ehkä siitä syystä ajautuivatkin näin kauas soiden ja hytysten keskelle, minne ei pahinkaan vainolainen enää viitsinyt pahemmin esi-isiamme häiritä.

EU:n ukot ovat pahviukkoja — uskokaa minua, minulla on käytännön kokemusta tästä asiasta paljon — meidän koulutustasoomme, osaamiseemme ja tehokkuuteemme verrattuna. Mehän siellä pärjäämme. Ei muuta kuin sekaan vain, mieluummin ensimmäisten joukossa, jolloin pääsemme parhaiten ohjaamaan tulevaa kehitystä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Se on tämmöistä, kun katselee aamuisin lintuperspektiivistä tätä maailmaa, se näyttää tämän näköiseltä. Alun perin minä ajattelin todella pyytää vastauspuheenvuoron, mutta sitten se jäi päälle vahingossa, ja käytän totta kai, kun rouva puhemies sen minulle antoi.

Kovin skavan kuvan minä sain kyllä ed. Bremerin puheesta, vaikka hän alun perin syytteli, että täällä puhutaan hienoilla nimikkeillä selittämättä asiaa sen pidemmälle, mitä tarkoitetaan.

Kyllä niitä asioita nyt ilmeni hänenkin puheenvuorossaan. Mutta pariin asiaan vähän korjausta.

Ensinnäkin Euroopan unioni ei ollenkaan syntynyt aikanaan talousliitoksi, vaan se oli jonkinlainen kumiluu, joka heitettiin saksalaisten eteen, että saavat sitä pureskella, etteivät ole toisten kimpussa toisen maailmansodan jälkeen. Siitä se sitten kehittyi monien vaiheiden jälkeen tietysti talousliitoksi.

Mutta itse asiaan. Ed. Bremer loppujen lopuksi lähti siitä, että me olemme niin mahdollottoman hyviä, että me pärjäämme joka puolella ylikunnuina niin Etelä-Euroopassa, Keski-Euroopassa kuin joka puolella. Kyllä me varmaan hyviä olemmekin, mutta mitä meidän tarvitsee mennä sinne huonojen sekaan, ed. Bremer, jos me olemme niin hyviä? Mehän olemme osoittaneet myös sen, että me pärjäämme varsin hyvin yksikseen. Onhan tässä ollut aikaa, jolloin Euroopan unioni on toiminut ja emme ole olleet mukana. Huolimatta lamasta, joka johtui muista syistä, me olemme pärjänneet erinomaisen hyvin. Miksi meidän välttämättä, kun me pärjäämme niin hyvin, pitää mennä huonojen ja onnettomien joukkoon? Rinnastetaan itsemme Norjaan, Sveitsiin, tällaisiin maihin, jotka ovat myöskin hyviä, ja jäädään erikseen sieltä susilaumasta. Mitä me menemme sinne susilaumaan, sanoitte sitä susilaumaksi, tappelemaan? Kun me olemme niin hyviä, pärjäämme varmasti muuallakin ja paremmin, ed. Bremer. Eikö näin olekin?

Ed. E l o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. Aittoniemelle, kun hän totesi, että Norja ja Sveitsi ovat tehneet ratkaisun eivätkä ole aikanaan liittyneet EU:hun. Meillä on kyllä vähän toisenlainen tilanne tällä hetkellä, niin kuin ed. Aittoniemi varmasti hyvin tietää.

Ed. Bremerin puheenvuoron johdosta haluan vain todeta sen, kun hän vähän, niin kuin Suomen oikeisto yleensäkin, moitti Perssonin johtamista ja sitä, että Persson ei saa sosialidemokraatteja Emu-hankkeen taakse, että minusta se on oikeaa johtamista. Jos ja kun puoluejohtaja näkee, että väki ei lähde liikkeelle jonkin asian puolesta, pitää kuunnella sitä väkeä. Ei minun mielestäni ole mitään syytä lähteä väkisin runnomaan päätöksiä. Niin kuin ed. Bremer tietää, Ruotsissa EU-vastaisuus on hyvin vahvaa tänä päivänä ja myös sosialidemokraattisen kenttävän keskuudessa on suuria epäilyjä Emun tulevaisuudesta.

Minun mielestäni myöskin meidän Emu-päätöksemme pitää ehdottomasti ankkuroitua kansan enemmistön mielipiteeseen. Se on suuri haaste meille kaikille, jotka olemme enemmän tai vähemmän Emu-myönteisiä. Se pitää ankkuroida kansan enemmistön mielipiteeseen, ja se on erittäin tärkeää.

Mitä tulee keskuspankin valtaan, ehkä tässä yhteydessä haluan vain todeta sen, että kun aikaan vielä 80-luvulla Amerikan keskuspankille annettiin kaksi tehtävää, hintavakaus eli alhainen inflaatio sekä täystyöllisyys, niin meidän keskuspankillemme samoin kuin Euroopan keskuspankille annetaan vain yksi tehtävä: hintavakaus. Työllisyydestä ei tänä päivänä enää kukaan puhu. Minusta tämä on suuri haaste meille poliitikoille. Lähdemmekö me siitä, että keskuspankki saa vain yhden tehtävän? Miten me hoidamme kaikkia muita asioita, jotka liittyvät hyvinvointiin, sosiaaliseen turvallisuuteen ja työllisyyteen?

Ihan viimeksi haluan todeta vain sen, että jotenkin ed. Bremerille on tullut aivan eri käsitys kuin minulle. Minäkin Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puheenjohtajana saan olla paljon eurooppalaisten kanssa. Eivät puheenvuorot ihan näin ihannoivia ole. Yleensä kun ulkomaalaisten, muiden eurooppalaisten, kanssa keskustele, he sanovat, että ensimmäiseksi he menevät Ruotsiin ja sitten vähän Norjaankin ja Suomi — ei ole tullut käytyä vielä Suomessa. Kyllähän tämä on valitettavasti näin. Mutta EU-jäsenyys tekee meidät kyllä, ed. Bremer, entistä tunnetummiksi.

Ed. Puhjo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Emu-innossaan ed. Bremer antoi kyllä aika oudon kuvan keski- ja eteläeurooppalaisten suhtautumisesta Suomeen. Minä olen kyllä sitä mieltä, että eivät he Suomesta tiedä yhtään mitään, korkeintaan tiesivät aikoinaan presidentti Kekkonen. Jos tietävät jotakin yleisesti, niin pitävät Suomea Sovjet Finlandina, mitä suomalaiset ovat kovasti hävenneet. Autoihinkin piti ulkomaantunnuks vaihtaa sen takia. Mutta jos ed. Bremer on tavannut sellaisia liikemiehiä, jotka kehuvat Suomea oikein niin, että Suomi on loistava maa, onhan täällä koko 90-luku kieltämättä kilpailukykyä parannettu niin, että ollaan maailmassa toinen tai kolmas. Mutta jos tämän kuurin jälkeen katsotaan, niin tämä on väärää luuloa heiltä. Ei ole loistavaa se, että koko 90-luku on tuotettu mahdollisimman halvalla mutta ei ole lainkaan katsottu, että tuote menee kaupaksi.

Ed. Bremer (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi valitettavasti ei näe asioita edes lintuperspektiivistä. Hänen pitäisi matkustaa huomattavasti enemmän, kuin hän tekee, ja katsoa läheltä näitä EU-maita, niin hän ymmärtäisi. Hän pyysi selittämään, miksi Norja ja Sveitsi eivät mene EU:hun. Minä selitin sen heti puheeni alussa, että ei tässä ole enää syytä taivuttaa rautalangasta vastausta. Se löytyy puheestani, joka tulee kirjoitettuna ja jonka ed. Aittoniemikin saa.

Ed. Elo, minä en todella moittinut Perssonin johtamista, eikä runnomisesta ole kysymys; minä vain totesin. Salaisesti kabineteissa hän kyllä todellisuudessa runnoo, vaikken sitä sanonut, ja hän varmasti tulee viemään, niin pian kuin suinkin voi, ay-liikkeen ja sosialidemokraatit mukaansa saatuaan Ruotsin Emuun.

Kansan enemmistön mielipiteen kysyminen tässä asiassa on populismia, koska tässäkin joukossa, niin paljon kuin täällä on puhuttu ja kerrottu ja luetettu Emusta, ei puoletkaan ymmärrä, mistä on kysymys. Miten kansa voi ymmärtää? On populismia kysyä kansalta, kun kansa on antanut valtakirjansa meille, jotta me tietäisimme asiat ja voisimme tehdä sen päätöksen heidän puolestaan.

Sitten ed. Puhjolle. En tiedä, mistä narikasta hän on saanut omat vaikutteensa Suomen suuntaan. Eihän ole oikeastaan yhtään sellaista kansainvälistä yritystä, joka puuttuisi Suomesta. Kyllä ne kansainväliset yritykset ovat kaikki täällä ja niiden johto tietää Suomesta aika paljon. Ed. Puhjo, narikat ja kaljakapakat ovat erikseen.

Ed. Karpio: Arvoisa rouva puhemies! Nyt kulunut vuosi on ollut Euroopan yhteisvaluutan euron kannalta lisääntyvät spekuloinnin aikaa. Kansalliset ja valtioiden väliset keskustelut on toistaiseksi käyty varsin ylätasolla. Nyt keskustelu on sen sijaan siirtynyt meillä lähemmäksi ihmistä, jolloin kansalaismielipide punnitaan, ja myös me eduskunnassa sanomme nyt oman mielipiteemme ja aikanaan myös teemme oman ratkaisumme. Nyt siis alkaakin olla jo tekemisen aika, missä voimakas poliittinen lataus eurooppalaisen yhteistyön syventämiseksi on se nimenomainen tekijä, jonka perusteella euron syntyä pidetään myös hyvin todennäköisenä.

Euron todellisten vaikutusten kannalta onkin merkittävää, mitkä maat siihen tulevat osallistumaan, ja myös tässä asiassa Saksan ja saksalaisten kanta tulee olemaan ratkaiseva, Rahaliiton syntymisessä, kuten ed. Pulliainen muutama tun-

ti sitten totesi. Myöskään Ruotsin ja Englannin osallistuminen ei ole Suomelle vähäpätöinen asia. Tulevatko ne ensimmäisten joukossa, on sen sijaan jo toissijainen kysymys. Toki käytännössä ensiarvoisen tärkeätä olisi, että myös Ruotsi voisi tehdä osaltaan samanaikaisesti myönteisen päätöksen meidän kanssamme, mikäli heillä siihen on taloudelliset edellytykset.

Hallitus on nyt laatinut Talous- ja rahaliittoa koskevan selonteon, mikä on osa eduskunnan Emuun liittyvää päätöksentekoa. Selonteko on varsin perusteellisesti laadittu ja painottuu ennen kaikkea taloudellisiin ja poliittisiin näkökohtiin. Tarkastellaanhan siinä erityisesti sitä, mikä merkitys on meidän osallistumisellamme ensimmäisten joukossa hankkeeseen jo vuoden 1999 alusta ja mitä merkitsisi jääminen hankkeen ulkopuolelle.

Lähtökohtana tarkastelussa on kansallinen päätöksentekoprosessimme ja se, onko tarvetta muuttaa lainsäädäntöämme tässä vaiheessa. Hallituksen lähtökohtana nyt on, että me tekisimme päätöksemme osallistumisesta euroalueeseen tiedonannon pohjalta ensi vuoden alkupuolella, missä yhteydessä viitataan valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n mukaiseen tiedonantoon. Olisiko asiasta päätettävä erillisellä lailla, niin kuin nyt on vaadittu, ei ole mielestäni oikeata tulkintaa. Samoin lähinnä keskustan taholta esitetty vaatimus kansanäänestyksestä ei mielestäni ole ajankohtainen ja aikaansaa mielestäni sen, ettei vastuuta uskalleta ottaa täällä eduskunnassa, niin kuin minusta kuulua ottaa. Ongelmallisempi asia Suomen markasta luopumiseen liittyvistä ongelmista on se, mikä tullee kahden eri eduskunnan päätettäväksi, mikäli määränemmistöä ei löydy tässä eduskunnassa.

Monia ongelmiakin toki myönteisen päätöksen suhteen on olemassa. Monia pelkoja olemme saaneet kuulla kansalaisilta aina itsenäisyytemme kyseenalaistamiseen saakka. Riistääkö yhteinen raha ja keskuspankki jäsenmailta olennaisia osia niiden suvereenisuudesta, ja mikä merkitys omalla rahalla on kansallisen identiteettimme kannalta? Samoin jopa turvallisuuspoliittiset kysymykset sekä euron vastustajien että kannattajien keskusteluissa ovat tulleet jatkuvasti esille.

Arvoisa puhemies! Liittymällä ensimmäisten joukossa Emuun olemme myös läntisen Euroopan sisäpiirissä päättämässä sen asioista ja turvaamassa myös omat asemamme parhaalla mahdollisella tavalla. Itsenäisyytemme ei toki ole riippuvainen käyttämästämme valuutasta, vaan

me teemme edelleen itsenäisesti päätöksemme maattamme koskevissa asioissa. Euroopan keskuspankin asema Emussa on todella vahva, ja oma keskuspankkimme on uusien tavoitteiden ja arvojen edessä.

Keskustelu Emusta käy tällä hetkellä varsin vilkkaana myös muualla kuin eduskunnassa. On todettava, että teollisuuden piirissä odotukset ovat varsin toivehikkaita ja suhtautuminen selontekoon myöskin myönteistä. Ratkaisevaa on, kuinka hyvin yritykset tulevat sopeutumaan nyt muuttuneisiin olosuhteisiin. Vaikutukset vaihtelevat huomattavasti muun muassa sen mukaan, millä toimialalla yritys toimii eli onko se vientivai kotimaankauppaa harjoittava yritys ja kuinka laajana euroalue tulee syntymään.

Kotimarkkinayrityksemme näkevät myönteisenä odotettavissa olevat vakaat korot, mutta ne tulevat kohtaamaan myöskin varmasti kovempaa kilpailua. Korkotason vakaantuminen hyödyttää ennen muuta kotimarkkinayrityksiämme, samoin niiden rahoitus tulee helpottumaan. Muutos madaltaa myös yrityksille kynnystä lähteä mukaan vienti- ja tuontikauppaan, kun valuttakurssiriskiä euroalueella ei ole. Merkillepantavaa myös on, että keskeiset ammattiliitot samoin kuin keskeiset elinkeinoelämän järjestöt ovat viimepäiväisissä lausunnoissaan ja kannanotoissaan asettuneet myönteiselle kannalle Emun suhteen.

Arvoisa puhemies! On myönnettävä, että monia uhkatekijöitä liittymisen suhteen on myöskin olemassa: Kuinka me tulemme selviytymään tulevaisuudessa suhdannevaihteluista, kuinka teollisuus todellisuudessa säilyttää kilpailukykynsä, ja löytyykö tätä kautta elvytystä loppujen lopuksi lyhyellä tähtäimellä vaikeaan työllisyystilanteeseemme? Ne ovat asioita, joihin tuskin kukaan osaa antaa yksiselitteistä ja ainoata oikeata vastausta. Uskon kuitenkin, että mikäli jaisimme yhteisen valuutan ulkopuolelle ensimmäisessä vaiheessa vuonna 1999 tai kokonaan hylkäisimme Emun, vaikeutemme olisivat tulevaisuudessa aivan toista luokkaa kuin nyt yhteiseen valuuttaan liittymisen mukana.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Euroopan unionin talous- ja työllisyystilanne on korostanut integraation syventämisen tarvetta. Nimenomaan kilpailukykyyn parantaminen vakavan työttömyyden ja monessa suhteessa heikon kilpailuaseman takia suhteessa Aasiaan ja Yhdysvaltoihin on vaatinut tämän tyyppisiä Emuun liittyviä, Talous- ja rahaliittoon liittyviä,

pyrkimyksiä. Talous- ja rahaliitto luo perusvaikutta, luo teollisuudelle ja tuotannolliselle toiminnalle alhaiset korko- ym. edellytykset. Suomenkin osalta nämä ovat tietysti paikkansa pitäviä lähtökohdita ja on tietysti välttämätöntä Euroopan unionin integraation syventymiseen sopeutuminen. Kuitenkin kansalaisten aliarvioimista noin suomalaisittain on kyllä se, kun tähän on jopa turvallisuuspoliittiset näkemykset voimakkaasti kytketty.

Kun täällä on puhuttu tietyistä eurooppalaisten kansojen ominaispiirteistä, kannattaa muistaa myöskin suuria suomalaisia ajattelijoita. Tullee mieleeni hiljattain vietetyn Snellmanin päivän tiimoilta Snellmanin toteamus aikoinaan: "Niin tuhmia me emme täällä ole, että kuvittelisimme yhdenkään suurvallan uhraavan yhtäkään peniä tai yhdenkään krenatöörin koipea näin vähäpätöisen maamme puolesta." Maamme ei ole vähäpätöinen, mutta kuitenkin terve itsekritiikki sinisten silmien sijasta on aina myös talouspolitiikassa ja taloudellisessa yhdentymisessä paikallaan.

Euroopan unionin integraation seuraava askel Emu on tullut hyvin vahvaksi uskottavuusksymykseksi myös koko Euroopan unionille. Tähän viittaa myöskin tietysti liittokansleri Kohlin sitoutuminen jatkotehtäviin.

Tässä hiljattain, helmikuussa, valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajat tekivät integraatio- ja Emu-matkan Ranskaan, Italiaan ja Saksaan. Silällä matkalla tietyt tunnelmat ja tietyt johtopäätökset tästä tilanteesta syntyivät. Niistä ehkä muutama ajatus.

Ennen kaikkea nämä kriteerit, Emu-kriteerit ja lähentymiskriteerit, jotka aikoinaan tehtiin, tehtiin huomattavasti myönteisempien taloudellisten kehitysodotusten vallitessa. Siitä olen täysin vakuuttunut. Nyt kun talouskehitys Euroopan unionissa on ollut odotettua heikompaa, on syntynyt selkeästi poliittisia ja asiallisia ongelmia Emu-alueen laajuuden ja Emu-maiden valintojen suhteen. Myös talouspoliittiset ongelmat ovat kärjistyneet tiukkojen Emu-kriteerien takia jopa Saksassa, niistä muutama sana myöhemmin. Olen aivan vakuuttunut, että jos olisi pystytty arvioimaan, että taloudellinen kehitys Euroopan unionissa on niin huonoa kuin se on nyt ollut, kriteerit olisi poliittisesti sovittu toisenlaisiksi eli lievemmiksi.

On myös selvää, että oli Emun laajuus mikä tahansa, ilman Saksaa ja Ranskaa, siis molemmat mukaan lukien, se ei synny. Se johtuu tietysti Euroopan unionin poliittisesta historiasta ja Eu-

roopan turvallisuuteen liittyvistä lähtökohdista. Siis vain Saksalla tai Ranskalla se ei synny.

Toisaalta Saksassa Euroopan raha- ja talousliiton synty on hyvin vaikea kysymys juuri kriteerien takia ja myös sen takia, että Saksassa ei mikään vastuullinen poliittinen taho ja poliittinen henkilö koskaan voi hyväksyä sellaista Emu-aluea, joka on niin laaja tai kriteereiltään epäselvä, että vahva markka vaihtuisi heikkoon euroon. Tämä tulee voimakkaasti määrittelemään Emu-alueen laajuutta. Esimerkiksi Italian, perustajajäsenen, ulkopuolelle jääminen varmasti jo tästä on johtopäätös.

Toisaalta Saksassa vaikeutuva työttömyys tulee varmasti aiheuttamaan myös sisäpoliittista keskustelua, joka voi olla jopa vaikuttamassa kriteerien täyttymiseen, mutta ennen kaikkea myös Emun syntymisajankohtaan. Saksassa nähdään jo työttömyyden pahetessa Hitlerin poliittinen haamu, 30-luvun alun tilanne. Muun muassa matkamme aikana tämä yhtäläisyys 30-luvun alun poliittisiin uhkiiin ja fasismin syntyhistoriaan vedettiin siellä jopa julkisuudessa vahvasti esille.

Myös, kun Suomi ja edellinen hallitus jo ihan selkeästi on harrastanut myös Emu-kriteerien johdosta julkisen talouden voimakasta säästöä ja säästöleikkuri pahensi myös meidän työttömyytämme ja lamakierrettämme, niin kyllä täytyy myöntää, että Emu-kriteerit toimivat myös Saksassa tällä tavalla.

Tapasimme myös valtiosihteeri Starkin, joka on hyvin keskeinen henkilö tässä, liittokansleri Kohlin läheinen Emu-ekspertti. Kyllä hän ja hänen esikuntansa muun muassa keskusteluissa joutuivat myöntämään, että Emu-kriteerien täyttäminen Saksassa aikaansaa julkisella sektorilla 200 000 työttömän lisäyksen tänä vuonna. Tältä osin tietysti sama kehitys osin näkyy tässä.

Sitten tietysti keskeinen ongelma, josta matkan aikana osaltaan pyrkin paljon keskustelemaan niin Ranskassa, Italiassa kuin Saksassakin, oli tietysti tämä, että kyllähän Euroopan raha- ja talousliittojärjestelmässä keskeistä on kylmillä talouskriteereillä toimiva Euroopan keskuspankki. Esimerkiksi ranskalaiset ovat hyvin monessa yhteydessä peräänkuuluttaneet Euroopan keskuspankille voimakkaampaa poliittista päällystakkaa, jolloin se voisi reagoida myös niihin häiriötekijöihin, jotka epäsymmetriset häiriöt juuri Suomen kannalta ovat vakavasti pohdittavia ja saattavat johtua meidän erilaisesta tuotantorakenteestamme ja taloudellisista lähtökohdistamme.

Tämä tyrmätään hyvin voimakkaasti niin Saksassa kuin muuallakin. Lähinnä Ranskassa hyvin monessa tapauksessa siellä poliittisissa keskusteluissa valtiovarainvaliokunnan ja Eurooppa-valiokunnan johdon kanssa tuli esille, että nämä kriteerit ovat niin kovat kärjistyvässä, sosiaalisia ongelmia synnyttävässä Euroopan tilanteessa, että ennen pitkää räjähdyskentä alkaa. Tällaisesta tilanteesta johtuen häiriöt kohdistuvat juuri meihin voimakkaammin ja nimenomaan tilanteessa, jossa meillä tietysti ei olisi omaa rahapolitiikkaa käytettävissä.

Joka tapauksessa tämä kysymys on meitäkin sivuava. Nimittäin vaikeasti arvioitavia ovat juuri nämä epäsymmetristen häiriöiden, esimerkiksi metsäteollisuuden vientihintojen voimakkaan alenemisen vaikutukset meidän oloissamme. Talouden rakenteesta johtuen häiriöt kohdistuvat juuri meihin voimakkaammin ja nimenomaan tilanteessa, jossa meillä tietysti ei olisi omaa rahapolitiikkaa käytettävissä.

Emuun liittyvä pahin uhkakuva mielestäni on, että tällaiset häiriöt kohdistuvat maahamme massatyöttömyyden ja valtiontalouden kireiden kriteerien vallitessa, jolloin kansallista taloudellista reagoitavaraa ei olisi olemassa. Mehän olemme nyt tässä suhteessa nämä pahimmat uhkakuvan ehdot täyttäneet: Meillä on massatyöttömyys. Työttömyys ei ole vähentynyt niin kuin hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, ja toisaalta valtion velkaantuminen jatkuu, eli ns. puskurirahastopelivaraa ei hääppöisesti ole.

Syvenevään integraatioon liittyy myös ydinalueiden kohdistuva keskittymispaine. Tähän viittaa jo sekin, että Suomeen tehdyt investoinnit suhteessa jalostusarvoon ovat laskeneet, vaikka hintakilpailukykyämme ja teollisuutemme kannattavuus on vahvasti parantunut. Metsäteollisuus esimerkiksi on tällä hetkellä jo tehnyt niitä investointeja, joita me pelkäsimme tapahtuviksi vasta tilanteessa, jossa metsäteollisuuden päätösvalta olisi muilla kuin suomalaisilla eli olisi eurooppalaisilla ja jolloin investoinnit suuntautuisivat lähemmäksi käyttäjien massaa eli integraation ydinalueita. Tällä tavoin EU:n jäsenyysestä johtuvissa maa- ja metsätalouden valiokunta muun muassa jäsenyysneuvotteluihin liittyvässä miehenkäsittelyssä pohti asiaa.

Suomen on tässä tilanteessa välittömästi voimistettava aluepoliittisia toimenpiteitä, ja muun muassa Itä-Suomen metsäteollisuuden kehittämisestä on laadittava oma kehittämisohjelma, johon on saatava mukaan kauppa- ja teollisuusministeriö konkreettisemmalla tasolla. Tähän kysymykseen puututtiin myös ryhmäpuheen-

vuorossamme puheenjohtaja ed. Tuomiojan toimesta ja nimenomaan korostettiin Suomen kaltaisten harvaanasuttujen alueiden reuna-alueiden riskejä ja nimenomaan myös kansallisen aluepolitiikan ja toimenpiteiden tarvetta. Tätä on syytä painottaa.

Tässä suhteessa esimerkiksi tällainen raami-kohtainen ministeriöiden päätöksentekotapa, joka meillä Ahon hallituksen aikana lamakerkitykseen jouduttuamme yleistyi, on valitettavasti jatkunut. Tehdään yhden ministeriön kehityksen sisäisiä ratkaisuja, ilman että on poikkihallinnollista konsensiaattia niin talouden, työllisyyden kuin aluetalouden vaikutusten osalta. Tätä kuvaavat nyt esimerkiksi vain luotsaus- ja väylämaksujen nostoratkaisut sekä kuljetustukien karsinta. Ne ovat omiaan vauhdittamaan keskittymispaineita, koska kilpailuedellytykset pitkien etäisyyksien, kalliiden kuljetuskustannusten maassa ovat tietysti heikentyneet. Asetelma suhteessa Helsinkiin on heikentynyt.

Sitten muutama kommentti keskustapuolueen puheenvuoroista. Keskusta esitti puheessaan ed. Pekkarisen suulla: "Oma valuutta ja tilapäisesti vapaampi finanssipolitiikka tarjoaisivat esimerkiksi juuri Ruotsille sellaiset nopeavaikutteiset sopeutumiskeinot, jotka meiltä puuttuisivat. Niiden käyttöön liittyvät toki korko- ja inflaatorismit, mutta ne olisivat merkittävästi noita hyötyjä pienemmät." Keskustan vertailu hyötyjen ja haittojen osalta on erittäin puutteellinen, koska vielä ei tietenkään ole aito tietoa lopputuloksesta.

Esimerkiksi Ruotsin viimeisen devalvaation jälkeen, jos Suomi olisi ollut Emun kaltaisessa järjestelmässä mukana eikä olisi devalvoinut, Ruotsi ei varmasti olisi selvinnyt sillä tavalla kuin se nyt on selvinnyt. Todennäköisesti Ruotsi olisi joutunut kokemaan sekä korko- että inflaatiovaikutuksen huomattavasti voimakkaampana. Tällöin Ruotsi olisi joutunut tekemään huomattavasti suuremmat leikkaukset. Heille olisi syntynyt sisäpoliittinen kriisi huomattavasti vaikeampana, tai Ruotsi olisi ajautunut pysyvään korkean koron, heikkenevän valuutan ja kiihtyvän inflaation maailmaan. Ruotsille olisi syntynyt köyhtymiskierre. Siis vasta tällaisessa tilanteessa voisi verrata aidosti hyötyjä ja haittoja, jota äsken kuvasin.

Sinänsä lähinnä metsätalouden kilpailulähtökohdista ajatellen pidän suotavana yhtäaikaista jäsenyyttä Suomen ja Ruotsin osalta, vaikka ratkaisu on tietysti tehtävä itsenäisesti kummassakin maassa. Emme me voi kytkeä ratkaisua ja tarkastelua tietenkään Ruotsiin.

Toisaalta myös valtiovarainministeri Niinistöltä edellyttäisi selvitystä siitä, mitä hän on tehnyt Ecofinin kokouksessa siltä osin, että myös muut maat, jotka valitaan Emuun ensimmäisten joukossa, täyttävät nimenomaan kaikki kriteerit. Suomihan on käynyt läpi vaikean leikkausohjelman ja täyttää kaikki kriteerit, joten vastaavaa on edellytettävä myös muilta mailta meidän oman asemamme ja kilpailuasemamme kannalta tässä tilanteessa.

Keskustan vaatimus siitä, että Emu tulisi toteuttaa mahdollisimman laajana jopa tinkimällä nyt Suomen täyttämistä kriteereistä, on mielestäni käsittämätön. Se johtaisi yhteisvaluutan euron heikkouteen, ja lisäksi korkotaso olisi korkeampi kuin suppeassa Emussa. Korostetut positiiviset vaikutukset muun muassa kasvuun ja työllisyyteen jäisivät puolitiehen.

Arvoisa puhemies! Muuten pidän erittäin tärkeänä sitä, että perusteellisen käsittelyn jälkeen ja lisäselvitysten perusteella ratkaisu mahdollisesta liittymisestä Rahaliittoon tehdään hallituksen erillisen esityksen perusteella.

Ed. Löf: Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Emu-redogörelsen är den här riksdagens viktigaste beslut med historiska förtecken. Riksdagen måste fatta ett beslut som gagnar livskvaliteten på bästa sätt för den enskilda individen. Det är inte lätt att bedöma vidden av de makroekonomiska förändringarnas, bl.a. en gemensam europeisk centralbank och gemensam valuta, betydelsen för individens mikroekonomiska nytta, t.ex. lättare att jämföra priser, inga valutaväxlingskostnader o.s.v. Inte heller är det lätt att bedöma inverkan på sysselsättningen och den sociala tryggheten i framtidens Europa. Det är skäl att vara analytisk och kritisk under resans gång. Enkla svar finns inte.

En expertgrupp under professor Jukka Pekkarinens ledning har granskat Emu-medlemskapets för- och nackdelar utan att avge en rekommendation. Ändå är det ingen tvekan om att rapporten andas en stämning för medlemskap. Trots vissa risker anser man att vi under alla omständigheter måste verka under Emu-regelverket i ett öppet Europa, och då är det bättre att vara med och besluta från början.

Puhemies! Emu-päätös on varmaan tämän eduskunnan tärkein päätös, niin perusteellisesti se tulee vaikuttamaan tulevaisuuteemme. Ei ole helppo tietää, kuinka Emu vaikuttaa tiettyihin tärkeihin yhteiskuntailmiöihin, kuten työllisyy-

teen ja sosiaaliturvaan. Meidän täytyy suhtautua analyttisesti ja kriittisesti hankkeeseen.

Asiantuntijatyöryhmä professori Jukka Pekkarisen johdolla on selvittänyt asiaa mutta ei anna suositusta. Kuitenkaan ei voi olla kenellekään epäselvää, että loppuraportin sävy on positiivinen, siis Emun puolesta. Tietyistä riskeistä huolimatta on parempi olla mukana päättämässä alusta lähtien, koska avoimessa Euroopassa joudutaan kuitenkin noudattamaan Emun sääntöjä.

Sedan vill jag kommentera en del problemområden. Kommer Emu-processen att småningom framtvinga en likformad finans- och skattepolitik med hot mot vår socialskydd? Det är sannolikt att en harmonisering i viss mån kommer att ske. Men när det gäller skattepolitiken kommer skattenivån framledes att kunna variera nationsvis trots att skattebasens struktur måste likformas ganska långtgående, bl.a. för att våra små och medelstora företag inte skall ha orimligt stora personalkostnader än företag i andra europeiska länder.

En något högre skattenivå kan troligen accepteras av investerare på grund av den trygghet eller tack vare den trygghet och buffert den goda offentliga social- och hälsovården innebär i Finland.

Den höga arbetslösheten är ett gissel för Finland och flera andra europeiska länder. En fråga som därför kommer att upprepas många gånger är: Varför är inte arbetslöshetsgraden ett kriterium för Emu-inträde? Men statliga snabba åtgärder mot arbetslösheten kan bli gammaldags sysselsättningsprojekt i monument som inte behövs annat än som tillfällig justering av arbetslöshetsstatistiken. Samtidigt skulle då balanseringen av statsekonomin försvåras på grund av kostnaderna. Bättre är då, säger man, att genom Emu skapa förutsättningar för nyinvesteringar och bestående arbetstillfällen. Kanske Emu-försvararna har rätt i detta avseende.

Det som jag tror på är att länder som stannar utanför Emu inte heller kan använda sig av devalvering och inflation som konkurrensmedel vid en konjunktursvacka. Emu-länderna representerar en så stark handelspolitisk maktfaktor att trovärdigheten för det framtida handelsutbytet kräver solidaritet i detta avseende. Den väsentligt högre räntenivån detta innebär skulle inte heller accepteras av näringslivet.

Ett faktum som måste få varje individ att fundera, är att Sveriges negativa hållning till Emu

har lett till 0,85 procent högre nivå på de långfristiga räntorna redan i dagsläget. Detta betyder en minst 200 mark högre boendekostnad per månad för svenskarna jämfört med finländarna. En stabil låginflations- och lågräntesituation gynnar också planeringen av privatekonomin. Ändå finns det inte en enda expert som med säkerhet kan säga vad allt Emu-tåget har i sin last för framtiden, om en osäkerhet består tills vidare. Ett är i varje fall säkert: det här är en förtroendefråga för regeringen. Jag kan svårligen tänka mig att regeringen skulle fortsätta vid ett negativt beslut i riksdagen.

Emun ulkopuolella olevat maat eivät todennäköisesti kauppapoliittisista ja solidaarisuussyistä devalvoi. Tänä päivänä Ruotsin pitkät korot ovat 0,85 prosenttia Suomen korkoja korkeammat, mikä aiheuttaa noin 200 markkaa korkeammat asutokustannukset ruotsalaisille ainoastaan Emu-kieltesen asenteen vuoksi. Siis stabiilit, matalat korot ja pieni inflaatio helpottavat myös yksityistalouden suunnittelua.

Ed. R o o s : Arvoisa rouva puhemies! Taloudellisen toimintaympäristön osalta Suomi ja monet muut maat ovat siirtyneet aivan uuteen tilanteeseen kuin vallitsi esimerkiksi kymmenen vuotta sitten. Viiden viime vuoden aikana maamme on käynyt läpi voimakkaan leikkauskuurin ja sopeutuminen alhaisen inflaation politiikkaan on ollut todella kova. Osin tämän kuurin taustalla olivat 1980-luvun lopun talouspoliittiset virheet mutta myös tarve harjoittaa uuteen tilanteeseen soveltuvaa tiukkaa vakaa valuutan politiikkaa.

Lipposen hallituksen politiikka on siis ollut jo nyt sitä, mitä Emu-oloissa mahdollisesti joudutaan harjoittamaan. Toki on tunnustettava, että vaikean ja pitkän kriisin jälkeen tämän politiikan myönteisiäkin tuloksia on selkeästi nähtävissä. Ilman nyt saavutettua vakautta ja luotamusta ei esimerkiksi rakennuslalla vajaan vuoden aikana tapahtunut elpyminen olisi ollut mahdollista.

Yleisesti kuvitellaan, että tavalliset palkansaajat tai muut vähempiosaiset haluaisivat takaisin devalvaatioon ja korkoherkkään maailmaan. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, koska uusissa oloissa kriisien synnyttämät laskut lankeavat aina viime kädessä palkansaajille eli veronmaksajille. Muun muassa Ahon hallituksen toimin pankkikriisiä paisutettiin oikein kunnolla, ja nyt tuota laskua jokainen maksaa kiristyneenä

verotuksena, leikkauksina, poistettuna tulonsiirtona tai työttömyytenä.

Edellä kuvattu kehityskulku on hyvä esimerkki siitä, miten tavallinen kansa joutuu kokemaan talouspolitiikan epäonnistumisen Emu-oloissa, vaikka tuolloin ei vielä noudatettukaan kriteerien ohjaamaa talouspolitiikkaa. Toki edellä kuvattu on kärjistetty esimerkki ja on todennäköistä, kuten asiantuntijat sanovat, että sen toistuminen nopealla aikataululla ei ole todennäköistä. Tästä huolimatta nämä mahdollisuudet, syyt ja seuraukset olisi tuotava entistä selvemmin esille ja juuri niistä pitäisi keskustella enemmän. Tässäkin salissa mielestäni keskustelu on ajoittain ehkä jossain määrin ohjautunut sivuraiteille.

Todellisuudessa uusi ympäristö asettaa Suomen talouspolitiikan aivan uusien haasteiden eteen, joissa keskustan esittämällä vaihtoehdoilla, koko politiikalla, ei ole vakavasti otettavaa roolia. Pääoppositiipuolueen poliittisessa linjauksessa täytyykin tapahtua melkoinen muodonmuutos ennen kuin se on vakavasti otettava vaihtoehto. Viime vaalikauden politiikka ja käytännön tulokset mielestäni osoittavat tämän varsin selkeästi. Sanon tämän senkin uhalla, vaikka pidänkin itseäni eräänlaisena kansanrintamaimisena ja uskon, että myös keskustalta löytyy tarvittaessa politikoinnin lisäksi myös ihan todellista tahtoa viedä asioita eteenpäin.

Kun Emun vaikutusta talouspolitiikkaan pohditaan, nousee useimmiten ensisijaiseksi politiikkasuositukseksi maltillinen tulopolitiikka alhaisine palkankorotuksineen. Tämä on varmasti totta, mutta toisaalta usein jää huomamatta se tosiasia, että nykyisellä porvaripuolueiden ja työnantajien ylimielisellä ja heikompiosaisialtointi kohtelevalla politiikalla Suomi ei yksinkertaisesti Emussa selviä. Tilalle täytyy löytyä aitoa yhteistyöhön pyrkivää politiikkaa. Mikäli näin ei tapahdu, riittää suurienkin ongelmien syntymiseen huomattavasti pienempi talouden lama kuin se, mistä juuri nyt vaivoin olemme selviytymässä.

Useissa viimeaikaisissa sekä kotimaisissa että ulkomaisissa selvityksissä yhdeksi Suomen vahvuustekijäksi on noussut koulutettu, ammattitaitoinen ja joustava työvoima. Tästä huolimatta valtavirta muun muassa suomalaisten yritysten työvoimapolitiikassa tuntuu kulkevan siihen suuntaan, että vaikeuksien ilmaantuessa tästä arvokkaasta kilpailutekijästä täytyy päästä mahdollisimman nopeasti eroon. Tuskin millään muulla kehittyneellä maalla maailmassa on varaa samantapaiseen käyttäytymiseen. Holtiton ja

lyhytjännitteinen politiikka on siten tarpeettomasti lisännyt työttömien määrää. Saattaa olla, että Emu-oloissa tällainen suomalaisille työnantajille tyypillinen asennoituminen työvoimaan voisi muuttua suopeammaksi ja pelkästään jo tällä perusteella tai tämän mahdollisuuden vuoksi, Rahaliittoon pitää suhtautua suopeammin.

Työttömyyden korkea taso on suurin riski Suomen Emu-jäsenyydessä. Vaikka Rahaliitto vakauttaisi korot ja valuutat sekä loisi paremmat edellytykset kasvulle, täytyy kasvun olla tulevina vuosina todella nopeaa ja jatkua pitkään, jotta työttömyys painuisi siedettävälle tasolle. Toisaalta näin täytyisi käydä Emun ulkopuolellakin, joten Emun ulkopuolelle jääminen pelkästään tällä perusteella ei mielestäni ole paikallaan.

Finanssipolitiikassa kehitys näyttää kulkevan ilman Emuakin yhä yhtenäisempään suuntaan. Verotuksen eri aloilla on jo pitkään ollut nähtävissä kansainvälistymisestä johtuva veropohjan ja verotulojen pettäminen. Tosin tämä kehitys on alkanut jo ennen Suomen EU-jäsenyyttä, mutta varmasti tiivistyvä yhteistyö on tätä kehitystä vauhdittanut.

Työttömyys sekä paine verotuloihin, tulonsiirtoihin ja yhteiskunnan tarjoamiin palveluihin ovat seikkoja, jotka kaikkein eniten herättävät epäilyjä ja kysymyksiä mahdollisen Rahaliiton toteutuksessa. Kuitenkin laman seurauksena toteutetut leikkaukset ovat johtaneet siihen, että useilla ei ole enää mitään menetettävää ja yleisen sosiaaliturvan taso ei Suomessa ole todennäköisten EU-maiden tasoa korkeampi. Näin ollen oletettavissa olevat leikkauspaineet jäänevät lähitulevaisuudessa huonoinakin aikoina, ehkä voi sanoa, vähäisiksi.

Arvoisa rouva puhemies! On jossain määrin valitettavaa, että hallituksen asettama professoriryhmä ei ole selvittänyt sitä, mitä sitten seuraa, jos jäämme Emun ensimmäisestä vaiheesta ulos. Mielestäni olisi ollut erittäin hyvää ja tärkeää tehdä tämä selvitystyö, eikä sitä asiaa pidä pelätä sen enempää Emun vastustajien kuin Emun puoltajienkaan tai kannattajien.

Eri yhteyksissä, kun olen tavannut eri tilaisuuksissa ns. ihan normaalia tavallista kansaa, on ollut selvästi havaittavissa, että keskustelu on ollut sanoisinko kohtalaisen tunnevoittoista eikä niinkään asiakysymyksiin paneutuvaa varsinkin, kun tarkastellaan, mikä ja minkälainen asema Suomella olisi ollut Emun ulkopuolella. Nyt tehty selvitys oikeastaan antaa vain vastauksia siihen, mitä hyötyä Suomelle EU-maana on Emu-päätöksen jälkeen syntyvistä ratkaisuista.

Mielestäni valtiovallan tulisi nyt muutenkin lisätä aktiivisuuttaan Emu-jäsenyyden valmistelussa. Esimerkiksi kolmikantaneuvotteluja valtiovallan ja työmarkkinaosapuolten kanssa pitäisi nyt vauhdittaa. Valtiovarainministeriön olisikin nyt leikkauslistojen sijasta valmisteltava omat työn ja kasvun työkalulistat, millä tavalla Suomi Emu-jäsenenä tulee pärjäämään. Näissä kolmikantaneuvotteluissa jo täällä tänään esille tulleista asioista itsekkin korostan sitä, että esille pitäisi nostaa ns. puskurirahastot, joita kuitenkin tullaan tarvitsemaan talouden kehityksen taakseen. Näistä puskurirahastoista toimivin on ilman muuta, kuten jo täällä ministeri Alhokin muistaakseni tuli sanoneeksi, valtion ylijäämäinen budjetti. Mutta on kuitenkin ilmeisen selvää, ettei tähän uskoakseni lähivuosina ole kovin suuria mahdollisuuksia. Puskurirahastojärjestelmien kehittämisessä kannattaisi keskittyä pääsääntöisesti nyt jo olemassa olevien järjestelmien turvaamiseen sekä niiden laajentamiseen.

Työeläke- ja työttömyysvakuutusjärjestelmien toimivuus ja niiden rahoitusrakenteen turvaaminen ovat mielestäni keskeisimpiä kolmikantaneuvottelujen asioita. Näiden puskurirahastojen rakentaminen on tärkeää, olimme Emu-jäseniä tai emme, koska on aina syytä muistaa, että Suomen kansantalous on suorassa suhteessa siihen, kuinka perusteollisuutemme, vientiteollisuuden, rattaat pyörivät. Vientiteollisuutemme, varsinkin metsäteollisuuden, tuoterakenteen sellainen, että sitä kohtaavat aina, melkeinpä voi sanoa: säännöllisin määräajoin, suhdannevaihtelut. Näihin on varauduttava kaikissa olosuhteissa niin, ettei käytetä sitä helpointa tietä eli lomauttamista tai irtisanomisia, ns. joustojärjestelmiä, suhdannevaihteluissa. Saattaa olla, että edellä kuvattuun varautumiseen liittyvät asiat korostuisivat vielä entisestään, mikäli jäisimme Emun ulkopuolelle.

Emu-keskustelussa on myös syytä pitää mielessä keskeisesti Suomen talouden, työllisyyden ja sosiaalisen turvallisuuden parantaminen ja kehittäminen. Kaikkia tulevia ratkaisuja tulisikin peilata näitten järjestelmien pohjalta. Ennen kaikkea se, jäämmekö EU:n ensimmäisestä junnasta ulos vai hyppäämmekö siihen mukaan, heiluttelee uskoakseni juuri näitä elementtejä. Suomi on kuitenkin omat ratkaisunsa Euroopan unioniin liittymisestä tehnyt, ja sen myötä Suomen taloutta on pitkälti sopeutettu Emun olosuhteisiin soveltuvaksi. Kun työtä on tehty ja työtä on tehty tietoisesti näin paljon, olisi mieles-

täni sulaa hulluutta ruveta tässä vaiheessa tyrmäämään tätä jäsenyyttä.

Toinen asia on kuitenkin se, että pitkällä aikavälillä Emun rakenteellisiin ja hyvinvointiyhteiskuntaan kohdistuviin vaikutuksiin liittyy varmasti myös epävarmuustekijöitä, joista tuskinpa kenelläkään on tässä vaiheessa esitettävissään vahvoja, varmoja faktoja.

Ed. S u h o l a : Arvoisa puhemies! Tämä on pitkämuistiselle ihmiselle ikävä keskustelu. Toisaalta kansan kärtytyä käsi on vastaavasti lyhytmuistinen, että niin se luonto tasaa.

Ihmisen yleensä ja kansanedustajan varsinkin ei ole sopivaa sanoa, että ei tiedä. Ihminen on sillä tavalla rakennettu, että sille tulee yhtäkiä selän päähän hiki, jos se huomaa, että se ei tiedä. Se, että ei tiedä, on yhtä häpeällistä kuin se, jos kaatuu mahalleen näköalapaikalla.

Silti minun on sanottava, että en tiedä. En, ihan totta tiedä, mikä on varmasti viisasta. Minun käy kateeksi niitä, joilla on Emuun ehdoton kanta, onpa se sitten puolesta tai vastaan. Minulle Emu on yhä joukko valistuneita arvauksia, niin kuin EU:kin.

Tosin ei tässä minun mielipidettäni enää tarvita eikä kysyä, sillä Lipposen hallitus on päättänyt Emuun liittymisestä jo kauan sitten — eikä yksin hallitus, vaan suurimmat ammattiliitot ja tasavallan valtalehti, kaikki yhdessä ja kukin erikseen. Minä vain olen päättävinäni. Eikä tässä yksi hallitus ole toista huonompi. Muistan kerran, kun viime kaudella istuin asunnollani ja katsoin televisiouutisia ja totesin, että ai jaha, minä kokoonnun huomenna valitsemaan tuon Rantasen ulkoministeriksi. Se oli vain pieni kuriositeetti eikä paljon sattunut. Kipeämpää teki EU-ralli, jota ajettiin kovin samanlaisin nuotein kuin tätä Emua.

No, tässä minä nyt sitten yritän miettiä, mikä on viisasta Emun suhteen, vaikka juna on mennyt jo. Mutta kun olen ajatteleva ihminen enkä autuas pässi, mietin kiusallakin. Jonkin logiikan mukaan minun olisi helppoa vastustaa Emua, koska vastustin EU:hun liittymistä. Vastustin sitä paitsi arvovalintana myös siksi, että näin, mihin se johtaa: yhteiseen talouteen, yhteiseen puolustukseen, syvenevään integraatioon. Minä tiesin, mitä kaikkea me nielaisimme, kun sitouduimme Maastrichtin sopimukseen. Kyllähän siinä tuli Euroopan rahaliitto myötä. Ainoa, mikä minut on yllättänyt, on vauhti.

Ne, jotka sanovat, etteivät tienneet EU:hun liittymisen merkitsevän jossakin vaiheessa mar-

kasta luopumista, eivät halunneet ajatella loppuun saakka tai tunnustaa tosiasioita. Tai sitten eurohurma merkitsi heille vain passitonta matkustamista ja vapaampaa viinaa ja heille sopii fyrkka kuin fyrkka.

Ei tarvinnut olla erityisen vainoharhainen nähdäkseen, mihin suuntaan EU:ta kehitetään: yhä tiukemmaksi talouden ehdoilla toimivaksi yhteisöksi. Siksi on hämmästyttävää, kuinka pohjoismainen hyvinvointivaltio Suomi, jolla on tavannut olla vahva sosiaalinen omatunto, on singahtamassa Emuun ensimmäisten joukossa.

On ehkä outoa, että minä tunteiden vuoristorataa päästelevänä vaistoimisenä haluaisin meidän suhtautuvan Emuun jotenkin kiihottomasti ja pragmaattisesti. Mutta Suomi on nyt Euroopan unionin jäsen. Se on eri asia, kuin jos se ei ole. Se tosiasia täytyy pitää mielessä, kun ratkaisua tekee. Voi olla, että pragmaattisuus kostaatuu. Niinhän minulle kävi EU:nkin kanssa. EU-tiedonannon yhteydessä sanoin tukevani sitä surkeaa hallitusta, joka ajoi tätä pätkähullua hanketta siksi, että kun Suomi joka tapauksessa jättää jäsenhakemuksen, keskustan on parempi olla mukana neuvotteluissa kuin niiden ulkopuolella, sillä maalit tehdään kentällä eikä vilttiketjussa. No, siinä ottelussa laidat vähän kolisivat, mutta maaleja ei syntynyt. Syntyi vain Suomen ja nimenomaan koko Suomen kannalta kohtuullisen huonoin ehdoin solmittu sopimus.

Jotenkin se prosessi oli jallituksen mestarinäyte. Vähemmälläkin vainoharhalla näki, että logiikka oli siinä, että suostutaan nyt johonkin kansalliseen ratkaisuun, että saadaan kansa mukaan. Ainahan kansalliset sopimukset voi uuden hallituksen myötä purkaa. Ja koska kansan muisti on yhtä lyhyt kuin Suomen kesä, tuskin moni huomasi, että uudet päätökset täyttivät poliittisen petoksen tunnusmerkit.

Kaikkea voidaan perustella taloudellisin ja tarkoituksenmukaisuusperustein: Oli pakko tässä tilanteessa, ei ollut vaihtoehtoja. Eikä tässä tarvitse noita olla, kun tietää, että uuden lumen jälkeen ollaan tilanteessa, jossa itse kullekin myydään Emua pienemmän riesan tienä. Pienemmän riesan tienä. Se tarkoittaa sitä, että jos nyt ei Emu-kuntoisuudesta olla huolissaan, niin hallituskelpoisuudesta kuitenkin.

Ed. Ilkka Kanerva totesi kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa, että Emu takaa meille turvallisuuden ja hyvinvoinnin.

Ensimmäisessä oli piiloterveisä Venäjälle, ja se sisältää ajatuksen siitä, että mitä tiukemmin Suomi on unionissa, sitä vähemmän sen tarvitsee

pelätä arvaamatonta kehitystä naapurissa. Olen mielelläni väärässä, mutta en usko EU:n ikinä laittavan itseään likoon viimeisen päälle pienen mutta syrjäisen, joskin sisukkaan Suomen tähden, niin että turvallisuusperuste on hutera.

Hyvinvoinnin varmistaminen sisältää ajatuksen vakaasta ja hallitusta talouskasvusta, alhaisista koroista, matalasta inflaatiosta, ylipäättään kurinalaisesta talouspolitiikasta. Saattaapa siihen sisältyä hiukan iloakin siitä, että Emu pakottaa meidät toisenlaiseen työmarkkinapolitiikkaan, koska se vähentää ammattiyhdistysliikkeen ja etujärjestöjen valtaa. Voi olla, että tämä toteutuu, voi olla, että ei. Erityisesti hyvinvoinnin yhteydessä kysyn yhä, kenen hyvinvoinnin se takaa. Vahvojen selviytyjien, eikö niin? Köyhät ja heikot, luuserit ja putoajat, hoidetaan, jos siihen on varaa. Tähän voidaan tietenkin vastata, että Emuun liittyminen takaa parhaiten sen, että on varaa, mutta kuka sen takaa? Kuka takaa sen, että ihminen on yhtään asia muutaman vuoden kuluttua? Vaikka minä en usko, että Jumala loi ihmisen saattamaan valtiontaloutta tasapainoon, moni ekonomisti uskoo ja valitettavan moni poliitikko.

Arvoisa puhemies! Tämän Emu-keskustelun yhteydessä me voisimme sääntämisyjärjestystä, kansanäänestystä, Emun etuja ja haittoja puna-roivan keskustelun ohella myös keskustella arvoista, siitä kuinka pitkälle me olemme valmiit etenemään talouden ehdoin. Samana päivänä kun Suomen valtaalehti Helsingin Sanomat ilmoitti avoimesti tahtovansa Suomen liittyvän Emuun ensimmäisten joukossa, Ruotsin valtaalehti Aftonbladet otti päinvastaisen kannan ja perusteli sitä seuraavasti: "Kun pankinjohtajat saavat ratkaisevan vaikutusvallan, kansalaiset eivät voi vaatia ketään poliittiseen vastuuseen." Poliittisen vastuun käsitteen hämärtyminen hämmäntää ihmisiä. He näkevät ajoittain eduskunnan jääkiekkokatsomona, joka aaltoliikkeen lailla nostaa kätensä ylös milloin markkinavoi- mien, milloin ammattiyhdistysliikkeen tai median edessä. Ihmisiä ahdistaa tunne siitä, että edustuksellisen demokratian kautta he eivät enää voi vaikuttaa omaan elämäänsä vaan ovat hallitsemattomien olosuhteiden armoilla.

Kannatuksensa kurakuopassa poliittiset puolueet voisivat katsoa ihmistä enemmän kuin taloutta. Puolueet nyt taistelevat keskenään kannatusprosentista, kenellä on eniten, eivätkä huomaa prosentista merkittävintä. Nimittäin erään tutkimuksen mukaan vain 13 prosenttia kansasta luottaa puolueisiin. Ihmiset ovat väsy-

neet meidän kehittymättömään tapamme käydä keskustelua ja hoitaa asioita, kyvyttömyytemme yhteistoimintaan. Tämä tieto on hätkähdyttävä demokratian kannalta, koska demokratia toteutuu puolueiden kautta. Kun instituutiot ovat menettäneet arvonsa ja presidenttiä, hallitusta ja eduskuntaa — kirkkoa unohtamatta — voidaan ivata ja halveksia miten vain, kun masatyöttömyys ja syrjäytyminen kasvattavat kiussattujen ja ahdistuneiden määrää ja kun politiikalle pyhähdellään, tilanne on vakava eikä kohta kenenkään käsissä.

Ihminen ei kestä loputonta alistumista talouden ehtoihin. Jaksamisen rajat näkyvät siinä, että 35—45-vuotiaat ovat palamassa loppuun. Vaatimukset kovenevat, ja siitä seuraa armottomuutta itseä kohtaan ja toista. Tehotalouden kovat vaatimukset ovat tutkija Juha Siltalan mukaan joltaneet siihen, että jokainen haluaa selvittää päivästä toiseen vaikka toisen kustannuksella.

Arvoisa puhemies! Ihmisyydestä ja yhteisöllisyydestä puhuminen on yleensä ekonomisteille sosiaalianttojen höpinää. Nyt kuitenkin Maailmanpankki on alkanut kysellä, mikä mättää, kun hyvinvointi ei kasva, vaikka rahaa pumpataan yhä huikeampia määriä. Perinteiset ekonomistit hieraisevatkin silmiään nähdessään Oecd:n viimeisimmät viestit, joissa ratkaiseva, kaiken perustana oleva pääoma on sosiaalinen pääoma.

Mikä on meidän sosiaalinen pääomamme, kun käynnissä on kaikkien sota kaikkia vastaan, tämä sali mukaan lukien? Täälläkin on paljon enemmän vihan ja pelon pääomaa kuin sosiaalista pääomaa, yhdessä tekemistä, yhteen osaamista, yhteistä työtä. Mikä on tämän kansan inhimillinen pääoma, human capital, johon Oecd nyt luottaa? Me puhumme elinikäisestä oppimisesta, mutta mitä se on, enemmän informaatiota vai lisää viisautta? Nimittäin on hyvä muistaa, että bitistä on matkaa informaatioon, informaatiosta tietoon ja tiedosta on vielä pitkä matka viisauteen. Manmade capital, ihmisen tekemä pääoma, meidän ihmisyytemme, ihmisten yhdessä tekeminen ja toimiminen, on sitä pääomaa, jonka kartuttamista kohti meidän on kuljettava. Se on tie aineettomaan talouskasvuun, ainoaan kasvuun, jota maapallo enää kestää. Kyse on paitsi arvoista myös ekologista realiteeteista. Molemissa Eurooppa voisi olla keskustelun todellinen käynnistäjä ja teoissa edelläkävijä, ja Suomi voisi olla EU:ssa enemmän suunnannäyttäjä kuin sopeutuja.

Samalla kun toivon, että alkavassa valiokuntatyössä pureudutaan menettelytapojen sijaan

Emun sisältöihin ja etsitään keinoja, tekoja, joilla minimoida Emuun liittyviä riskejä, toivon, että unionin jäsenmaana keskustelisimme yhä enemmän siitä, missä menee raja koskien niitä asioita, jotka eivät enää ole meidän käsissämme ratkaisujen tekoa ajatellen, ja niitä, joissa vielä voimme itse päättää. Turha meidän on taistella tutkainta vastaan mahdollottoman edessä, pikemminkin kerätä voimia ja tahtoa olla parhaimpia siinä, mistä itse voimme päättää.

Arvoisa puhemies! Kuten alussa totesin, en tiedä, mikä on viisasta. Jatkan pohdintaa pitäen mielessä kuitenkin sen, että entiseen elämään, aikaan ennen EU:ta, ei ole paluuta. Emu vaikuttaa elämäämme, ratkaisuihimme, olimmepa siinä tai sen ulkopuolella. Meiltä kysytään vain, olemmeko vaikuttamassa ratkaisuihin, jotka koskevat meitä, vai olemmeko vaikuttamatta päätöksiin, jotka kuitenkin vaikuttavat elämäämme. Totuuden nimissä on ehkä suunnattava jokunen realistinen ajatus sillekin kysymykselle, kuinka todellista meidän vaikuttamisemme siinä kuuluisassa kovassa EU:n ytimessä on. Jääkö meille juuri kynsiensuuren roolia enempää, kun keskuspankin pankkiiriporukka päättää rahapolitiikasta? Sanon tämän siksi, että olen aika väsynyt muka-juttuihin ja itsepetokseen, siihen että emme vielä kukaan yllä dialogiin toistemme rusikoinnin sijaan.

Me suomalaiset olemme monessa konservatiivisia ja jähmeitä muutoksille. Siksi minua jotenkin hämmentää innostus siirtää kansallista päätöksentekovaltaa EU:n valtaeliitille ja pankkiirikaartilille. Voisiko se olla sitä, että haluamme hyvää siivellä, hyvinvointia ilman vaivannäköä ja riskejä, itseämme likoon laittamatta? Onko Emu meille lottokuponki, joka kourassa seisomme odottamassa ihmettä?

Mutta, arvoisa puhemies, optimisti kun olen ja ihmiseen kun uskon, uskon, että onpa Emu-ratkaisumme mikä tahansa, me viimeinkin tajuamme, että nyt on aika kaivaa itsestämme rohkeutta ja intohimoa luoda ihmisen Suomea, jossa talous on ihmistä eikä ihminen taloutta varten. Jos meistä ei siihen ole, Emu ei auta meitä pääkääkään, vaikka olisimme sen syvimmissä ytimessä.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Keskustelu, jota on tässä parin päivän aikana käyty, on polveillut monien eri asioiden kimpussa. Kaksi pääaihetta on kuitenkin ollut yli muiden. Toinen pääalue on ollut siinä, mikä on Emun sisältö, minkälaisia vaikutuksia sillä on Suomelle. Toi-

saalta olemme keskustelleet siitä, miten tästä asiasta Suomessa pitäisi päättää. Jälkimmäinen aihe on sikäli ajankohtaisempi, että päätös siitä tehtäneen ensin eli vielä tämän kevään kuluessa. Koska kuitenkin itse olen perustuslakivaliokunnan jäsen, en tässä yhteydessä halua arvioida sääntämisjärjestyskysymystä.

Totean vain peruslähdekohtani, joka on se, että Suomi voi päättää mukaan menemisestä itse. Toisin sanoen kukaan ei voi meitä pakottaa liittymään Emun kolmanteen vaiheeseen. Tämä on poliittinen realiteetti. Muodollinen, legalistinen, tulkinta saattaa olla toinen. Tällaiseen legalisminhan meillä ollaan taipuvaisia, niin kuin muun muassa naapurimaan Ruotsin pääministeri meille jokin aika sitten huomautti. EU-jäseniä ei voida pakottaa mukaan Emuun, sillä poliittinen realiteetti on, ettei lähiaikoina synny sellaista tilannetta, jossa kaikki EU-maat olisivat Emun jäseniä. Selvää on myös se, etteivät uudet jäsenmaat voi alusta alkaen, siis laajenemisen jälkeen uudet jäsenmaat, tulla mukaan yhteisvaluutta-alueeseen. EU:ssa säilyy siis kaksi erilaista ryhmää jatkossakin.

Sisältöasiassa minusta ensimmäinen kysymys kuuluu: Tuleeko Emusta onnistunut hanke? Optimistinen lähtökohta on, että yhteinen valuutta ja kurinalainen finanssipolitiikka johtavat hyvin toimivaan yhteismarkkinamekanismiin ja yhteismarkkina-alueeseen. Jos näin käy, arvioidaan, että talous kasvaa tällä alueella nopeasti ja kasvun hedelmistä pääsevät kaikki osallisiksi.

Pessimistinen lähtökohta puolestaan on se, ettei talouskehitys Emu-alueella muodostukaan suotuisaksi. Kireä finanssipolitiikka, mikä johtuu näiden kriteerien ylläpitämisestä, lisää työttömyyttä. Keskitetty korkopolitiikka tuo enemmän ongelmia kuin ratkaisee niitä, sillä on mahdollista, että inflaation torjumiseksi esimerkiksi Ranskassa näköpiirissä olevan kasvavan inflaation takia on korkoa koko alueella nostettava, jolloin samalla vaikeutetaan talouskehitystä esimerkiksi Saksan alueella. Vaarana on myös se, että byrokraattinen hallintojärjestelmä ei kykene vastaamaan esiin nouseviin muutostarpeisiin. Tähän viittasi Nokian pääjohtaja Ollila radiouutisten tietojen mukaan todeten Nokian kannattavan Emu-jäsenyyttä. Halusi kuitenkin korostaa, että on pidettävä huolta siitä, että päätöksentekomekanismit ovat riittävät ja mahdollistavat asianmukaisen asioiden hoidon.

Kaikesta sanotusta voi tehdä sen johtopäätöksen, että missään tapauksessa varmaa tietoa hankkeen menestyksestä ei voida saada etukä-

teen. Tällöin siis joudumme vain kysymään, pitäisikö Suomen kaikesta huolimatta mennä mukaan ensimmäisten joukossa. Tätä asiaa voidaan lähteä purkamaan yrittämällä vastata kysymykseen, mikä olisi vaihtoehto.

Tässä yhteydessä on ensiksi sanottava, että mikäli Emu osoittautuisi epäonnistuneeksi hankkeeksi, ei tietenkään olisi onnekasta olla mukana. Mutta jos hanke on yleisesti ottaen onnistunut tai siitä tulee onnistunut, olisiko se hyväksi automaattisesti myös Suomelle? Mahdollisesti, mutta ei varmasti.

Myönteisestikin kehittyvän Emu-alueen osana Suomi voisi kohdata kahdenlaisia ongelmia. Niin sanottu epäsymmetrinen taloussokki, josta täällä on puhuttu useissa puheenvuoroissa, saattaisi olla kohtalokas Suomen kannalta. Jos kyllä euro vahvistuu suhteessa dollariin tilanteessa, missä Suomen tuotannon kannalta valuutan päinvastoin pitäisi heiketä, olemme todellisessa pulassa. Toisaalta yhtenäisen talousalueen dynamiikasta johtuen Suomi reuna-alueena voisi ajan oloon joutua kärsimään. Usein käytetty esimerkki tällaisesta kehityksestä on nähtävissä USA:n ja Kanadan rajalla huolimatta USA:n liittovaltion kehitystä tasaavista toimenpiteistä.

Mikä olisi vaihtoehto? Mielestäni ainoa todellinen vaihtoehto on kellutus tai olisiko parempi sanoa: muuttuvan valuuttakurssin politiikka. Kiinteän kurssin politiikka Emun ulkopuolella merkitsisi sitä, että Emun haitat toteutuisivat, mutta hyödyt jäisivät saamatta. Minusta tämä vaihtoehto on heti aluksi suljettava pois.

Vaihtuvien kurssien järjestelmä edellyttäisi luonnollisesti tiukkaa finanssipolitiikkaa. Pitäisi elää varojen mukaisesti, niin kuin Emu-jäsenenäkin. Samoin pitäisi huolehtia siitä, että inflaatio ei nouse kilpailijamaiden tasoa korkeammaksi, niin että tuotannon kilpailukyky säilyisi. Mutta vaihtuva valuuttakurssi pehmentäisi suhdanneherkän taloutemme suhdannevaihteluja ja varmistaisi näin vakaata kehitystä. Se olisi puskuri, joka merkitsisi sitä, että koko kansantalous, kaikki tulonsaajaryhmät, joutuisivat sopeutumaan, joutuisivat vastaanottamaan ja yhdessä jakamaan sen tulojen alenemisen, mitä päävientisektori joutuisi kokemaan, ja toisaalta päinvastaisessa tilanteessa valuutan vahvistuminen voisi merkitä sitä, että sillä tavoin hillittäisiin ylikuumenemista.

Mitä puolestaan korkotasoon tulee, on sanottu, että automaattisesti korkotaso olisi Emu-alueella alhaisempi, mutta välttämättä näin ei ole. Jos talouspolitiikkaa hoidettaisiin edellä

mainituilla periaatteilla viisaasti ja järkevästi, voisi korkotaso olla jopa matalampi kuin Emu-alueella olettaen, että Emu-alueella syntyisi sellaisia ongelmia, joita edellä kuvasin, muun muassa kasvavia inflaatiopaineita.

On aivan selvää, että tätä muuttuvan valuuttakurssin vaihtoehtoa on aivan liian vähän selvitetty Suomen näkökulmasta, ja siksi onkin edellytettävä, että tällainen selvitystyö tehdään mahdollisimman pian.

Arvoisa puhemies! Suomen kannalta on mielestäni myös erittäin merkityksellistä ja päätöksenteon kannalta oleellista, toteutuuko Emu laajana vai suppeana, jos ylipäätään toteutuu. Professori Pekkarisen työryhmänkin selvitysten mukaan Suomen hyödyt Emusta olisivat merkittävästi pienemmät, jos Englanti ja Ruotsi jäävät ulkopuolelle, ja vastaavasti uhat kasvaisivat. On siis viisasta katsoa, kuinka laajaksi Emu muodostuu, ennen kuin päätös tehdään.

Tämän takia on ollut minusta hämmästyttävää, kuinka joillakin tahoilla on tämän seikan huomioon ottamista pidetty jonkinlaisena nöyrystelynä ja osoituksena huonosta itsetunnosta. Minusta on järkevää politiikkaa katsoa, minäkalaiseksi Emu muodostuu, ja sen jälkeen tehdä omat päätökset. Jos siis syntyy suppea Emu, näyttävät uhat olevan suurempia kuin mahdolliset hyödyt. Enimmilläänkään emme menetä paljoa, jos aluksi jäämme ulkopuolelle katsomaan, miten Emu toimii.

Arvoisa puhemies! Suhtautumisessa Emuun ja Suomen liittymiseen siihen on ollut havaittavissa myös kokonaan toisenlainen lähtökohta kuin edellä minunkin esille tuomani hyötyjen ja haittojen punninta. Myös tässä salissa käydyssä keskustelussa on usein todettu, että Emu on lähinnä poliittinen hanke, joka ilmentää pyrkimystä syventää integraatiota ja tiivistää taloudellista ja poliittista yhteistyötä unionin sisällä.

Valtiovarainministeri Niinistö ihmetteli, eikä kansanedustajissa ole miestä tai naista sanoa Emu-hankkeelle kyllä tai ei. Ministeri Niinistölle ilmeisesti tämä on helppoa, koska hän, kuten kaikesta päätellen myös pääministeri Lipponen, pitää Emua itseisarvona, tärkeänä poliittisena hankkeena, joka vie kohti syvenevää integraatiota ja sitä kautta eurooppalaista liittovaltiota. Kumpikin mainituista henkilöistä näyttää haluavan integraation syvenemistä kaiken aikaa ja tämä näkyy hallituksen EU-politiikassa, jossa lähes kaikissa asioissa hallitus on ollut valmis viemään integraatiota eteenpäin kaikin voimin.

Itse edustan päinvastaista ajattelua. Mielestä-

ni unionin pitäisi nyt keskittyä parantamaan toimivuuttaan niissä asioissa, mitkä sille on tähän mennessä annettu, eikä pyrkiä ottamaan uusia tehtäväalueita hoitaakseen.

Arvoisa puhemies! On kuitenkin mahdollista ja jopa todennäköistä, että Emu syntyy eli integraatio syvenee voimakkaasti. Tässä mielestäni piilee se vaara, että syntyy tilanne, jossa unionin päätöksentekokyky ei enää vastaa kasvaneiden tehtävien hoitamisen vaatimuksia. Tämä tilanne johtaa vaatimuksiin hyvin pian muuttaa hallintomallia tehokkaammaksi. Kun samalla kuitenkin esitetään vaatimus, mikä on luonnollinen ja välttämätön, säilyttää demokratian peruselementit tässä yhteisössä, on hyvin todennäköistä, että esille nostetaan ja on pakko nostaa vaatimus kehittää unionista selkeästi liittovaltio. Kuitenkaan EU:n kansalaiset eivät erilaisten mittauksen mukaan ole toistaiseksi valmiita liittovaltioon. On siis vaara, että syntyy tilanne, jossa EU:lle on siirretty keskeisiä tehtäväalueita, mutta ei ole luotu demokraattisia kontrollijärjestelmiä näiden tehtävien hoitamista varten. Tämä tilanne mielestäni on hyvin todennäköinen ja mahdollinen, mutta tätä vaaraa on kovin vähän pohdittu tämänkin keskustelun yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Minusta tämä on kysymys, jota tulisi täällä vielä tarkemmin pohtia ja ymmärtää se logiikka, mikä sisältyy näihin päätöksiin siinä, että yksi päätös tuo tullessaan tarpeen tehdä seuraava.

Ed. R e h n : Arvoisa puhemies! Haluan liittyä ensinnäkin niiden edustajien joukkoon, jotka ovat ilmaisseet halunsa, että Emu-päätös tehdään normaalissa lainsäätämisyjärjestyksessä hallituksen esityksen ja asianmukaisen valiokuntakäsittelyn pohjalta. Professorityöryhmän selvitys korvaa osittain asiantuntijakuulemisen, mutta ihmettelen, kuinkahan moni meistäkään on kokonaan lukenut ne lähes kaksikymmentä ihannon perusteellista väliraporttia.

Kansanäänestyskään ei saa olla kokonaan poissuljettu vaihtoehto, mutta näen sen ainakin kahdesta syystä ongelmallisena. Monien kansalaisten viesti on, ettei heillä ole riittävästi tietoa päätöksen tekemiseksi. Tämän voi hyvin uskoa. Voikin kysyä, miten kansalaiset voisivat ja osaisivat hankkia tietoa ja seuloa saamaansa hajanaisista ja usein ristiriitaisista tiedoista, kun kansanedustajana ja talousvaliokunnan jäsenenä on kuullut kymmeniä tai satojakin asiantuntijoita, käynyt erilaisissa seminaareissa ja ammentanut kirjallista tietoa ja nähnyt asian laajuuden, vaikeuden ja

monitahoisuuden. Toisaalta on ongelma, miten markkinat suhtautuvat tilanteeseen kansanäänestyksen ja eduskunnan päätöksen välillä.

Kun koettaa löytää faktoja, joihin voisi perustaa harkintansa, kohtaa epävarmuustekijän toisensa jälkeen. On kuitenkin arvioita ja todennäköisyyksiä, ja niitä etsimällä, pohtimalla ja painotuksia tutkimalla on mahdollista löytää jonkinlaisia perusteita ratkaisulle. Niin kutsuttuun ins ja outs -problematiikkaan pitäisi mielestäni paneutua avoimin mielin perusteellisesti ja rehellisesti, jotta nähtäisiin, kummassa vaihtoehdossa kansalliset etumme tulevat paremmin turvatuiksi.

Yksimielisiiä ilmeisesti voimme olla siitä, että talouden vakaus on Emuun liittymisen huomattavampia positiivisia vaikutuksia mukaan menettäville maille. Monet vastustavat Emuun menoa sillä, että devalvaation mahdollisuus poistuu. Devalvaatio on ollut lähinnä suurten vientiyri-tysten mahdollisuus, joka tietysti oli jossain tilanteessa välttämätön koko kansamme taloudelle. Sen sijaan devalvaatiot olivat kohtalokkaita monille pienille ja keskiuurille yrityksille, jotka olivat korkosäästöjä saavuttaakseen ottaneet erilaisia valuuttalainoja. Yhdessä yössä joutui moni pienyritys tilanteeseen, josta se ei koskaan toipunut. Hetkessä hävisi myös melkoinen määrä työpaikkoja.

Emuun liittymisen myötä vähenee riski valuuttakurssien vaihtelun aiheuttamista ongelmista ja epävarmuudesta. Taloudellisen vakauden positiivisina seurannaisina tulevat alhainen korkotaso ja luottamus jatkuvuuteen. Nämä ovat oleellisia elinkeinoelämän toimintaedellytyksille, investointihalukkuudelle, työllisyydelle ja turvallisuudelle.

Haittapuolelle on laskettava rajoitetut mahdollisuudet hoitaa suhdanteiden aiheuttamia sopeutumisvaikeuksia. Emu-olosuhteissakin on huolehdittava hyvinvointimme säilymisestä. Perusturva ja koulutusmahdollisuudet kuuluvat kaikille suomalaisille asuinpaikasta, varallisuudesta, koulutuksesta ja sukupuolesta riippumatta, oltiinpa Emussa tai ei. Emu-olosuhteissa palkkapolitiikan on oltava maltillista ja alhaisemmalla verotuksella on turvattava käytettävissä olevien tulojen riittävyys.

Perusturvaan minun mielestäni kuuluu työ, jota tällä hetkellä puuttuu sadoiltatuhansilta kansalaisilta. Suuri huolenaihe on tietysti muisakin EU-maissa vallitseva työttömyys, joka ei tosin monessakaan paikassa vedä vertoja meidän työttömyydellemme. Mielestäni työllisyyden oli-

si pitänyt kaikesta huolimatta olla yhtenä lähentymiskriteerinä, jotta työttömyyden vähentäminen olisi otettu todella vakavasti ja siihen olisi paneuduttu tosissaan.

Erityishuomiota on kiinnitettävä myös alue- ja kuntapolitiikkaan. Koulutus ja terveydenhuolto on suurelta osin kuntien hoidossa, mutta meidän verojärjestelmässämme valtion on suunnattava keräämiään varoja kuntien avuksi, jotta nämä pystyvät huolehtimaan velvollisuuksistaan järjestää erilaiset peruspalvelut kuntalaisille.

EU-maiden kehitystä on seurattava, vertailuja tehtävä ja vaikutusarvioita etsittävä. On katsottava, miten laajana Emu on toteutumassa, jotta osaamme ottaa tämän huomioon omassa ratkaisussamme. Ekonomistien mukaan selvää on, ettei kansantalouden lainalaisuuksien perusteella voi löytää ehdotonta oikeaa tai väärää ratkaisua.

Ratkaisun vaikeus on se, ettemme tiedä, mitkä vaikutukset ovat eri vaihtoehtoissa. On seurattava tilannetta ja koetettava löytää niin paljon pitäviä perusteita kuin mahdollista. Yritysten on muutenkin, mutta myös Emuun liittymisen varalta pantava taseensa kuntoon, jottei niiden ja niiden henkilöstön kohtalo olisi suhdannemuutosten varassa.

Arvoisa rouva puhemies! Emu-päätökseen tulee sisältymään roppakaupalla tunnetta ja politiikkaa tosiasioiden rinnalla tai asemesta — ja pelkoja, niin kuin aikanaan ruotsalaisilla oikeanpuoleiseen liikenteeseen siirryttäessä tai englantilaisilla, kun punta muutettiin desimaalijärjestelmään.

Kaiken epävarmuuden keskellä oma kantani on vielä avoin, mutta painopiste jossain määrin Emuun liittymisen puolella. Selvityksiä haluan kuitenkin. Uskon, että Emu-olosuhteissa saamme helpommin talouteemme vakautta ja luottamusta, jolla myös työttömyys saadaan edes jonkinlaiseen kuntoon. Savolaisittain sanoen: Suottaahan sitä liittyäkkii tai sitten ei, kuhan katoaan.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Taas muutama kommentti tässä vaiheessa keskustelua.

Ed. Korkea-aho pohdiskeli sitä, että ehkä sitenkin paras vaihtoehto olisi vaihtuvien kurssien politiikka, niin kuin hän sen sanoi. Asiallisesti ottaen sen täytyy tarkoittaa sitä, että valuutan arvo olisi kelluva ja silloin se tietysti devalvoituisi ja revalvoituisi. Mielestäni ed. Rehnin puheenvuorossa tuli aika vahvoja argumentteja jo menneittenkin kokemusten pohjalta sen suhteen, että

tällainen ei välttämättä ole kokonaistaloudellisesti edullista, joskin se saattaa olla jonkin hinta- vaikeuksien parissa painiskelevan teollisuuden- alan etujen mukaista. Maailma on muuttunut mielestäni sillä tavalla monimutkaisemmaksi, että itsenäisen rahapolitiikan mahdollisuudet loppujen lopuksi suhdanteiden tasaamiseen ovat vähentyneet. Tämä johtuu erityisesti pääoma- markkinoiden vapautumisesta.

Voi sanoa myöskin, että devalvaatiot ja revalvaatiot ovat aina myös mittavia tulonsiirtoja. Sehän tietysti saattaa johtaa siihen, että epävakaus lisääntyisi, ja sitä kaiketi haluttaisiin välttää näissä kaikissa vaihtoehtoissa. Kaikissa vaihtoehtoissa lähdetään kuitenkin hakemaan vakautta.

Pidän päätöksentekokeskustelun osalta erittäin suuressa arvossa sitä, että ed. Korkea-aho mainitsi sen, että perustuslakivaliokunnan jäsenenä hän ei halua ottaa tässä vaiheessa lopullista kantaa asiaan. Tämä mielestäni onkin perustuslakivaliokunnan jäsenten tehtävä. Minua on hie- man kiusannut se, että ennen kuin asiasta on vielä käsitellyä lainkaan käynnistynyt, on jo niin varmoja mielipiteitä.

Tosin niitä toki voi esittää, mutta mielestäni ainakin perustuslakivaliokunnan jäsenten, kun meillä perustuslakituomioistuinta ei ole eikä mielestäni tarvitsekaan olla, täytyisi suhtautua vaati- vaan tehtäväänsä sillä tavoin, että pitää kantansa kuitenkin sillä tavoin avoimena, että asiantuntijakuulemisella ja asiaan liittyvien eri näkökoh- tennä voidaan tehdä sellaista kestäväää perustuslain säätämisjärjestyspolitiikkaa, joka ei ole ensisijaisesti poliittista, vaan lähtee Suomen hallitusmuodosta ja meidän omaksumastamme käytännöstä.

Olisin halunnut myös mainita vakaussopi- muksesta. Siinä on lähdetty siitä, että jos oletetaan, että Suomea kohtaisi esimerkiksi hyvin poikkeuksellinen epäsymmetrinen taloudellinen sokki, niin meillä on mahdollisuus argumentoida tämän epätavallisen kriisin puolesta ja saada tietysti Vakaussopimukseen liittyvien sanktioidenkin osalta helpotusta. Jos oletettaisiin, että olisimme olleet Raha- ja talousliiton jäseniä esimerkiksi 90-luvun alussa talouden sukeltamisen aikoihin, on mielestäni aika päivänselvä asia, että esimerkiksi sen kaltainen tilanne, jonka Suomen talous silloin kohtasi ja kävi läpi, koko itäviennin romahtaminen entisen Neuvostoliiton romahtamisen myötä jne., olisi varmasti ollut juuri sellainen epätavallinen sokki, joka olisi varmasti joh- tanut siihen, että Vakaussopimuksenkin mukai-

nessa menettelyssä sanktiot eivät varmaankaan olisi meitä kohdanneet. Mielestäni oli myöskin tarpeellista, että Vakaussopimuksen neuvottelujen yhteydessä ei haluttukaan hyvin yksiselitteisesti kuvata kaikkia niitä ongelmia, jotka voisivat tulla kysymyksen silloin, kun poikkeaminen alijäämäkriteeristä tai velkakriteeristä tulisi kysymykseen, koska on tosiaankin hyvin vaikea nähdä, mitä kaikkia mahdollisuuksia saattaa syntyä. Taloudessakin epävarmuustekijät ovat suurempia kuin varmuustekijät.

Ed. Suhola puhui aika paljon puheenvuorossaan kysymyksistä, joihin mielestäni löytyy hallituksen tulevaisuusselonteista vastauksia. Niissä on lähdetty siitä, että Suomen taloudenkin ja koko yhteiskunnan tulevaisuuden kannalta keskeistä on tehdä linjaukset sosiaalisesta pääomasta huolehtimiseksi ja toisaalta panostamiseksi pitkäjänteiseen kasvuun, mikä merkitsee ennen kaikkea investointivetoisesta kasvusta innovaatiovetoiseen kasvuun siirtymistä ja samalla infrastruktuurin korkeatasoisena pitämistä. Tämä on mielestäni mahdollista ja täysin sopusoinnussa Raha- ja talousliittoon liittymisenkin politiikan kanssa ja on mielestäni puhumassa sen puolesta, että loppujen lopuksi Raha- ja talousliitto on enemmänkin väline. Se ei ole päämäärä, se ei missään tapauksessa voi ratkaista kansallisia strategisia valintoja. Pidän suurella arvolla sitä, jos myös eduskunta voisi tukea hallitusta näissä pyrkimyksissä: sosiaalisesta eheydestä, sosiaalisesta pääomasta, huolehtimisesta, kuten myös pitkäjänteiseen kasvuun panostamisesta.

Aiemmassa keskustelussa edustajat Roos ja Karjalainen ovat viitanneet muun muassa verotukseen.

Voin sanoa, että yhteisöverotuksessa Suomihan on tällä hetkellä hyvin kilpailukykyinen. Veropohjan tiivistäminen ja toisaalta verokannan alentaminen ovat tuottaneet sillä tavoin hyvän tuloksen, että yhteisöveron tuotto on kehittynyt erittäin positiivisesti verrattuna siihen aikaan, jolloin näin ei ollut. Tälläkin hetkellä näyttää siltä, että budjettiin ennakoidut yhteisöveron kertymät tullaan ylittämään.

Sitä vastoin verotuksen harmonisoinnissa hallituksen kanta suhteessa Euroopan unionin politiikkaan on sellainen, että harmonisoinnissa on oltava todella hyvin varovainen. Verotuksen harmonisoinninhan varmasti johtaisi siihen, että esimerkiksi meillä verotuksen kireys, jota sinänsä on syytä höllentää, voisi johtaa myös siihen, että hyvinvointivaltion sosiaalisesta eheydestä huolehtimisen edellytykset vakavasti vaa-

rantuisivat. Näin ollen verotuksen harmonisoinnisen suhteen pitää olla tavattoman varauksellinen.

Samalla voidaan kuitenkin kannattaa luonnollisesti epäterveen verokilpailun torjumiseksi, joka on verotuksen alueella tärkeimpiä unionin politiikan kokonaisalueita, sitä, että minimiverotasoista päästäisiin yhteisymmärrykseen. Tämähän olisi juuri esimerkiksi ympäristöverotuksen kannalta tärkeä asia, jotta työn verotusta voitaisiin lievittää kaikissa unionimaissa työllisyyden edistämisen vuoksi. Silloinhan täytyisi löytyä korvaavia kohteita, ja minimiverotasot esimerkiksi juuri ympäristöverotuksessa voisivat olla tuolloin hyödylliset.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on ollut hyvä, että tämän päivän keskustelu menettelytapojen sijaan on ollut ennen kaikkea juuri Raha- ja talousliittoon liittyvää substanssikeskustelua, koska itse pidän arvokkaana Raha- ja talousliittoon liittyen juuri sitä, että mitään ehdottomia totuuksia ei ole, vaan erilaisten mahdollisuuksien ja uhkatekijöitten esille tuominen ja niiden pohtiminen ja sitä kautta ikään kuin oman argumentaation tarkistaminen on erittäin hyödyllistä niin hallituksessa kuin myöskin eduskunnassa.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Alho kiitti juuri puheenvuorossaan sitä, että tänä päivänä keskustelu on keskittynyt Emu-päätöksen sisältöön eikä sen muotoihin. Itse olisin nyt kuitenkin kiinnittänyt muuton huomiot.

Viittaan ed. Rehnin puheenvuoroon, jonka avaus oli kyllä hyvin oraakkelimainen. Hän toteasi, että Emu-päätös tulisi tehdä normaalissa lainsäätämisjärjestyksessä hallituksen esityksen mukaisesti. Minulle jäi epäselväksi tarkoittiko hän lakia vai sitä, että tiedonanto riittäisi. Hallituksen esityshän on tiedonanto tällä hetkellä, ja se ei ole lainsäädäntöä.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että kelluvaan valuuttakurssijärjestelmään liittyy monia sellaisia asioita, joista myöskään ei varmasti etukäteen voida sanoa, miten tilanne tulisi erilaisissa olosuhteissa kehittymään. Eikö juuri se ole seikka, joka kuitenkin on hyvä perustelu sille, että tätä vaihtoehtoa pitäisi tutkia? On selvää ja tiedetään, että muuttuvaa valuuttakurssijärjestelmää tullaan käyttämään. Euro itsessään tulee olemaan kelluva valuutta, dollari on ja pysyy kelluvana valuuttana, samoin jeni, eli valuuttojen keskinäi-

set suhteet tulevat vaihtelevaan. Nyt tietysti tässä yhteydessä Suomen näkökulmasta on kysymys siitä, että meidän valuutta-alueemme on hyvin pieni ja EU-jäsenyyden oloissa kellutusjärjestelmä voi toimia vähän eri tavalla kuin, sanoisin, suurten valuuttojen kelluminen. Ainakin yhdysvaltalaisissa yliopistoissa toimivat tutkijat ovat hyvin voimakkaasti puhuneet sen puolesta, että kelluvien valuuttojen järjestelmä on relevantti, varteenotettava, vaihtoehto. Minusta olisi näin ollen kyllä syytä toisena vaihtoehtona nostaa tämä rinnalle ja selvittää niin hyvin kuin mahdollista myös tämä vaihtoehto.

Ed. Kallio (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministeri Alho puuttui Vakaussopimukseen ja lähinnä siihen, että meillä erityistilanteissa poikkeuksellisten häiriöiden kohdatessa talouttamme on mahdollisuus argumentoida alijäämäkriteeristä seuraavien sanktioiden vähentämiseksi. Näin varmaan on, ja hyvä on, että meillä tällainen mahdollisuus on.

Mitä tulee itse Vakaussopimukseen, pidän sitä kyllä jossain määrin ongelmallisena. Sehän voi johtaa siihen, että kun me tulkitsemme alijäämää kireästi, niin kuin nyt ilmeisesti tullaan tekemään, se saattaa meidänkin julkisen taloutemme ajaa tilanteeseen, jossa laskukautta ja työttömyyttä mahdollisesti joudutaan syventämään. Itse näkisin, että alijäämäkriteeriä pitäisi voida tulkita joustavasti useamman vuoden aikavälillä.

Ed. Rehn (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kiljuselle tarkennus. Hyvä on, kun hän on tarkka sanoistansa, itsellä sana hallussa, niin on hyvä olla. Kun puhuin lainsäätämisyjärjestyksestä, tarkoitin nimenomaan lakiesitystä, jonka perusteella päätetään liittymisestä. Tiedonanto minusta ei ole normaalia lainsäädäntöä. Minusta se on eräänlainen poikkeama asioiden käsittelyssä.

Ed. Puhjo: Arvoisa puhemies! Kommentoin aluksi ed. Rehnin puheenvuoroa siltä osalta, kun hän mainitsi, että olisi ollut hyvä ottaa työllisyyskin yhdeksi Emu-kriteeriksi. Valtaosa suomalaisista on varmasti samaa mieltä. Olen kuitenkin sitä mieltä, että työllisyys EU:n itsensä kannalta katsottuna ei voi tulla kriteeriksi, koska se ei mitenkään sovi EU:n ideologiaan kilpailukykyyn parantamisesta. Siksi ne puheet EU:n puolesta, että työllisyyteenkin kiinnitetään huomiota, ovat mielestäni lähinnä silmänlumetta.

Arvoisa puhemies! Hallituksen Emu-selonteossa on valitettavasti vähin äänin sivuutettu keskustelu Emun ja demokratian suhteesta, joka monissa yhteyksissä on todettu yhdeksi Emuhankkeen suurimmista ongelmista. Esimerkiksi kansanedustaja Erkki Tuomioja toteaa kirjassaan "Markka vai euro" seuraavasti: "Kaiken kaikkiaan Rahaliitto ja siinä Ekp:lle eli Euroopan keskuspankille annettu demokraattisesta valvonnasta ja vastuusta vapaa asema tulee merkittävästi kasvattamaan EU:n demokratiavajetta." Tätä ongelmaa on yritetty kiertää sanomalla, että Suomen on päästävä Emussa mukaan vaikuttamaan ja että Euroopan keskuspankin neuvostossa kaikilla mailloilla on yksi ääni. Selonteossa todetaan: "Suomen kannalta kuuluminen rahaliittoon toisi muassaan myös osallistumisen yhteistä rahapolitiikkaa koskevaan päätöksentekoon."

On kuitenkin huomattava, että edustajat keskuspankin neuvostossa ovat kansallisten keskuspankkien johtajia. Kansalliset keskuspankit taas ovat Emussa vain osa Euroopan keskuspankin johtamaa keskuspankkijärjestelmää. Kansalliset keskuspankit toteuttavat Euroopan keskuspankin rahapolitiikkaa. Suomen Pankin pääjohtaja olisi Euroopan keskuspankin pääjohtajan alainen. Voi kysyä, kontrolloiko Suomen Pankin pääjohtaja Euroopan keskuspankin toimintaa vai onko tilanne päinvastoin.

Toisaalta Emu-hankkeessa korostetaan hyvin tunnontarkasti keskuspankkien itsenäisyyttä. Suomen eduskunta ei voisi enää vaikuttaa edes Suomen Pankin rahapolitiiseen toimintaan, saati Euroopan keskuspankin päätöksiin. Keskuspankit eivät saa ottaa neuvoja miltään poliittiselta taholta.

Euroopan keskuspankin operatiivisesta toiminnasta vastaisi kuusi henkinen johtokunta. Euroopan keskuspankin neuvostossa sovelletaan myös peruspääomasijoituksien suhteessa laskettuja äänimääriä silloin, kun kyse on esimerkiksi pankin voittovarojen käytöstä. Sekin painottaa suurten maiden valtaa ja merkitsee sitä, että pienen maan vaikutusmahdollisuudet ovat erittäin minimaaliset. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksista on tässä yhteydessä aivan turha puhua, sillä ainoa kansallinen vaikutuskanava Euroopan keskuspankin toimintaan kulkisi Suomen Pankin virkamiesten kautta.

Koko Emu-hankkeen valmistelu ja sen käsitelytapa Suomessa herättää myös paljon kysymyksiä demokratiasta. Kun Emu-ratkaisut lähestyvät, on korostettu, että Suomi jo EU-liitty-

missopimuksessa sitoutui Emuun ja euraan. Kirjaimellisesti niin onkin, sillä Maastrichtin sopimus on osa liittymissopimusta eikä Suomi esittänyt sen suhteen mitään varauksia. Sen sijaan ennen kansanäänestystä Emu-hanketta vähäteltiin ja siitä annettiin utuinen kuva. Varsin arvovaltaisetkin tahot antoivat ymmärtää, että kyse on etäisestä tulevaisuudenhankkeesta, johon otetaan kantaa vasta myöhemmin. Asiakirjoista löytyy esimerkiksi nykyisen pääministerin Lipposen toteamus television suuressa kansanäänestyskeskustelussa: "EU:ssa ei ole päätetty vielä perustaa yhteistä rahaa, ei yhteistä puolustusta eikä myöskään yhteistä poliisia, joka olisi kaikissa näissä maissa. Tällaisista on keskusteltava, mutta ne ovat hyvin pitkän aikavälin asioita."

Vuoden 1994 presidentinvaalien edellä kaikki presidenttiehdokkaat vastasivat "ei" kysymykseen, onko Suomen luovuttava omasta rahasta. Tästäkin muuten muistutetaan ed. Tuomiojan mielenkiintoisessa kirjasessa. Kansanäänestyksen edellä heinäkuussa 1994 silloinen hallitus päätti kansanäänestystiedotteesta, joka jaettiin kaikille kansalaisille. Siinäkin annettiin Rahaliitosta melko epäselvä kuva puhumalla vain tulevaisuuden tavoitteesta, joka myöhemmin johtaa yhteiseen rahaan. Näin yritettiin hämärtää se tosiasia, että Emun aikataulu ja toteuttamistapa oli jo tarkkaan määritelty Maastrichtin sopimuksessa ja että yhteinen raha otettaisiin käyttöön heti Emun kolmannen vaiheen alkaessa muun muassa tilivaluuttana. Kansalaisilla ei siten EU-kansanäänestyksen edellä voinut olla selvää kuvaa siitä, että Rahaliitto ja euraoraha sisältyvät liittymissopimukseen. Muutenkin Suomessa on annettu kansalaiskeskustelulle ja selvitykselle vähemmän aikaa ja tilaa kuin Ruotsissa. Tilanteeseen on vasta viime kuukausina tullut korjausta, kun professorityöryhmän osittain melko kriittiset selvitykset on saatu käyttöön.

Arvoisa puhemies! Nämä seikat painottavat sitä, että näin suuren luokan kysymyksestä on lopullisessa vaiheessa päätettävä mahdollisimman demokraattisesti ja tarkkaan perustuslakia noudattaen. Emu-päätös vaikuttaa Suomen itsenäisyyteen ja kansallisen olemassaolon edellytyksiin ehkä vieläkin laajemmin kuin liittyminen EU:hun. Siten kansanäänestys on perusteltu, jos hallitus päättää esittää omasta rahasta luopumista.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Kun käyttää täällä puheenvuoroja, joiden voidaan tulkita poikkeavan aikaisemmasta kannasta,

niin pitäisi aina siihen puheenvuoroonsa lisätä turvalauseke, varsinkin jos se menee tavalla tai toisella julkisuuteen: Internetin kautta tai pääsee oikein televisioon. Näin minulle on käynyt tässä asiassa, kun olen käyttänyt puheenvuoroja tästä päätöksentekomenettelystä ja lausunut muun muassa, ettei tässä ole mitään tarvetta enää päätöksiä tehdä. Me olemme aikanaan vuonna 1994 päätöksen liittymisestä Euroopan rahaliittoon. Tänään on tullut muutama puhelu, joissa on hämmästely, kuinka minä voin muuttaa kantani Emu-myönteiseksi.

Rouva puhemies! Nyt sanon heti kärkeen, että minä olen vastustanut ankarasti jäsenyyttä Euroopan unionissa ja vastustan loppuun saakka ankarasti liittymistä Rahaliittoon ja Emun kolmanteen vaiheeseen. Tämän selonteon olen lue- nut pariinkin kertaan, tarkemmin kuin oikeastaan minkään muun selonteon, ja täytyy sanoa, ettei se ole mitenkään huono selonteko. Se on suhteellisen selvää tekstiä, mutta niin kuin selonteot aina, se on vähän tuollaista aivopesevää, itseään runsaasti toistavaa. Samat asiat ovat siellä useaan kertaan, ja olen ajatellut, että jos turha toisto olisi otettu pois, ehkä todellinen teksti olisi mahtunut kolmanteen osaan siitä 53—54 sivusta, mitä se on, mutta silloinhan se ei olisi ollut enää hyvä selonteko, koska täällä olisi moitittu, että se on aivan liian suppea. Näin yleensä nämä selonteot muodostuvat näin pitkiksi.

Henkilökohtaisesti minä en ole antanut tuon selonteon itseäni pettä. Niihin lupauksiin, mitä siellä on mainittu kaikista siitä hyvästä, mikä meitä kohtaa Rahaliiton jäsenenä, olen suhtautunut aivan samalla tavalla kuin aikanaan lupailtiin, mikä suuri onni meitä kohtaa Euroopan unionin jäsenenä. Eihän sieltä ole tullut käytännössä mitään, sen paremmin onnea kuin onnettomuuttakaan. Näin ollen minä en usko näihin- kään lupauksiin, jotka ovat tässä selonteossa, ja minun selontekoni on hyvin karsittu ja riisuttu. Siinä ovat ainoastaan ne kohdat, mistä minä tiedän omasta mielestäni varmuudella, mitä tulee tapahtumaan.

Jos mennään Rahaliiton kolmanteen vaiheeseen, ensinnäkin menetämme oman rahamme, mitä pidän surkuteltavana asiana vanhana kansanmiehenä, joka suhtautuu hyvin nostalgisesti markkaan. Näin ollen en voi hyväksyä sitä. Minä en voi myöskään hyväksyä, että meillä valuuttapolitiikka viedään käsistä, toisin sanoen — sanotaan se ruma sana taas kertaalleen — mahdollisuus devalvoida joko kellutuksen kautta tai varsinaisen devalvoinnin kautta. Meillä on näi-

den vuosikymmenien aikana useita kymmeniä kertoja tehty devalvaatio. Aina se on onnistunut pakon edessä, paitsi nyt viimeksi oli 90-luvun alkupuolella, jolloin devalvaatio onnistui huonosti sikäli, että kysymys ei ollut suhdannelamasta niinkään vaan rakenteellisesta lamasta, ja devalvaatio ei oikein rakenteelliseen lamaan pure sillä tavalla kuin suhdannelamaan.

Minä katson, että Suomen tuotantorakenteissa pitää olla mahdollisuus valuuttakurssien muuttamiseen myöskin tulevaisuudessa. Meille ei ole siinä asiassa mikään taivas auennut. Sitä tullaan vielä tarvitsemaan. Jos meillä ei sitä asetta ole, niin me olemme varmasti todella lirissä. Näin ollen tämä mahdollisuus olisi meille jätettävä.

Kolmas asia on se, että omasta rahasta ja omasta rahapolitiikasta luopuminen on pitkä ja voimakas askel liittovaltiokehityksen suuntaan, oikeastaan merkittävin askel siihen suuntaan, mitä on tähän mennessä tapahtunut.

Koska haluan, että Suomi kuitenkin itsenäisenä maana säilytetään, minä en hyväksy tätä asiaa, siis en oman rahan menetystä, en valuuttakurssien käyttömahdollisuutta enkä sitä askelta, joka tässä tapahtuu liittovaltion suuntaan. Näillä perusteilla tämä selonteko ei ole muuttanut näkemystäni yhtään. Olen tätä toimenpidettä ja Rahaliittoa, Emun kolmanteen vaiheeseen menoa, jyrkästi vastustanut ja vastustan yhä edelleen. Tämän ajattelun muuttumiseen ei ole mitään mahdollisuutta.

Mitä tulee, rouva puhemies, päätöksentekomenettelyyn, mehän vuonna 1994 hallituksen esityksellä 135, voimaansaattamislaki, hyväksyimme sopimuksen liittymisestä Euroopan unioniin. Se tapahtui eduskunnassa 2/3:n enemmistövaatimuksella, ja siinä samassa yhteydessä, niin kuin on moneen kertaan todettu, me hyväksyimme myöskin eräät liiteasiakirjat, muun muassa Maastrichtin sopimuksen, joka sisälsi sitoutumisen liittymisestä Euroopan rahaliittoon, sen kaikkiin vaiheisiin, siis kolmanteenkin vaiheeseen. Tämä tuli tällä tavalla kansainvälisoikeudellisesti selvitettyä. Me olimme hyväksyneet tämän asian siinä vaiheessa kansainvälisoikeudellisesti.

Mutta on selvää, niin kuin selonteostakin näkyy, että eduskunta liitti silloin päätökseensä ponnin, jossa se varasi itselleen oikeuden hallituksen esityksestä tehdä lopullinen päätös kolmanteen vaiheeseen liittymisestä. Näin ollen se ainoa kauneusvirhe, joka tässä asiassa tapahtui, kun tällainen mahdollisuus eduskunnalle jätet-

tiin, oli se, että tuota eduskunnan tekemää varau-
maa ei aikanaan viety Eurooppaan niihin asiakirjoihin, mihin se olisi pitänyt viedä, jotta se olisi ollut varauksena myöskin kansainvälisoikeudellisesti. Eduskunta toimi siis oikein, mutta asiamiehet olivat huonoja. En minä nyt tässä nimiä rupea lausukelemaan, mutta tuota varauksia ei siellä ole.

Jos me olemme eduskunnassa näin päättäneet, mikään mahti maailmassa ei estä sitä, että me nimenomaan päättämme täällä sen perusteella, mitä olemme eduskunnassa päättäneet tulevaisuutta varten, me päättämme täällä tästä asiasta. Se on sitten toinen asia, millä tavalla päättämme, päättämekö lakiesityksen pohjalta, päättämekö hallituksen tiedonannon pohjalta. Mutta jos me hyväksymme tämän asian tiedonannon pohjalta, johon liittyy hallitukselle mahdollinen epäluottamuslause, se on aika hurjaa, kun tämä päätös on tehty eduskunnassa edellisen hallituksen, Ahon hallituksen, aikana. Nytkö tämä hallitus samasta asiasta ottaisi sen riskin, että se ottaa epäluottamuslauseen siitä, minkä toiset ovat aikanaan joskus päättäneet? Minun mielestäni on aika hurja siinä mielessä tämä tiedonanto tällä tavalla maustettuna. Se on minun mielestäni epälooginen. Ehkä se olisi sitten parempi lain muodossa. En osaa siihen sanoa, eikä sillä nyt ole mitään merkitystä.

Kun olen puhunut, että me olemme jo päättäneet tämän asian, totta kai olemme kansainvälisoikeudellisesti, ja virhe on ollut siinä, että toisin kuin Tanska ja Britannia, jotka ovat jättäneet aikanaan varauksen tietyistä asioista, meillä eivät asiamiehet ole sitä jättäneet. Siinä on se kauneusvirhe. Mutta niin kuin sanottu, sillä ei ole paljon merkitystä.

Se, minkä minä olen omalta osaltani — tuonut esille tänäänkin, kun keskustelin omaa ryhmää vastaankin oikeastaan hyökäten ed. Kääriäisen kanssa, minua on ärsyttänyt se, että muutamien poliitikoiden on niin mahdollottoman vaikeata myöntää jotakin selvää asiaa. Kun ei ole varauksia jätetty, myönnettäisiin se, ettei juosta salissa asiapaperit kourassa pulpetista pulpettiin näyttölemässä jotain lausetta. Kun sitä ei ole jätetty, kyllä politiikassa täytyy olla rohkeutta myöntää, että näin on käynyt, mutta onpa lapsi kaunis, niin kuin tahdotaan joskus sanoa. Se minua ärsytti eniten, ja sen takia tässä asiassa olen juntturoinut nämä kaksi päivää omalta vähäiseltä osaltani. Mutta, niin kuin sanottu, halusin tällä puheenvuoroni osalla todeta sen, että minunkaan mielestäni tässä ei isoista asioista ole kysymys.

Hommat ovat ihan kunnossa, eikä olisi kannattanut näinkään paljon keskustella, jos jotkut olisivat sen verran antaneet periksi, että olisivat myöntäneet, että ei sitä varaamaa ole jätetty. Mutta väitetään vain, että se on jätetty, vaikka sitä ei ole jätetty. Minä olen tänään tehnyt vielä eduskuntakyselyn, onko se varaama jätetty vai ei. Selvittääköön sen nyt hallitus. — Anteeksi, ed. Rimmi. (Ed. Rimmi: Onko siitä tehty oikein kysely?) — Kyllä minä tein siitä. Se on hyvin tärkeä asia, koska nyt täytyy Lipposen hallituksen vastata, kun Niinistökin täällä väitteli, punasteli sitä, että kyllä se on sinne jätetty taikka jotakin siihen suuntaan. Vastatkoon nyt hallitus sitten, onko varaamaa jätetty vai ei, mutta ei sitä ole kyllä jätetty.

Rouva puhemies! Tämä tästä ja taas ollaan tipoilla, 20 sekuntia aikaa.

Kysytään, onko tämä Emu turvallisuuskysymys. Kyllä se on. Katsokaapa pientä porukkaa, jolla on yhteinen rahapussi. Se merkitsee sitä, että se on sisäisesti hyvin ehyt porukka, jolla on yhteinen rahapussi, ja siellä kytätään toinen toisiaan, varsinkin sitä, jonka hallussa rahapussi on, että se ei pääse livohkaan. Näin ollen kyllä se jonkinlainen turvallisuuskysymys saattaa olla.

Nyt meni 6 sekuntia yli. Anteeksi, rouva puhemies.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Mikä on päätöksenteon peruste? Poliitikot hakevat vastauksia tohtoriryhmiltä ja talouden realiteeteista, siis ns. vastuuntuntoiset. Osa muodostaa mielipiteensä vaalipiirin kansalaisten oletetun kannatuksen perusteella, ns. populistit. Miten muodostaa mielipide asiasta, joka on asiantuntijoidenkin mielestä ristiriitainen ja epävarmuutta täynnä? Poliitikoilla täytyy olla kykyä nähdä tulevaisuuteen, tehdä myös riskivalintoja.

Niin tekivät myös ne 1800-luvun päätöksentekijät, joiden piti päättää, saavatko maalaiset myydä tuotteitaan kaupungissa. Markkinathan syntyivät juuri siitä, että oli määrätty päivät, jolloin kauppaä käytiin. Kauppa oli todella säänneltyä, jopa niin, että tänään naureskelisimme sen ajan touhuja. Mutta kehitys on juuri sitä, että tehdään valintoja myös umpimähkään. Niin tekivät entisajan päättäjät ja todennäköisesti osuivat oikeaan, koska ainakin suurimman osan mielestä on ihan hyvä, että kauppaä käydään useammin kuin vain esimerkiksi neljänä markkinapäivänä vuodessa.

Mutta missä on raja, miten vapaata kaupan

tulee olla? Pitääkö kaupalle asettaa joitakin rajoituksia, joista tullit ovat tyypillisiä? Noista asioista päätettiin EU-äänestyksen yhteydessä. Haluamme vapautta mutta toisaalta haluamme suojella omaa tuotantoamme, pyöritämme suomalaisuuskampanjoita, että kansalaisemme osaisivat valita vapaan kaupan valikoimien mylälästä kotimaisen tuotteen.

Nyt keskustelemme siitä, pitäisikö Suomen liittyä Emun kolmanteen vaiheeseen ensimmäisten joukossa. Selonteko on ilmeisesti ollut vaikea laatia, sillä kysymys liittymisen eduista tai haitoista ei ole yksiselitteinen. Olen istunut lukemattomissa seminaareissa ja luennoilla, missä on pohdittu Emuun liittymisen vaikutuksia ja siihen varautumista puskureineen. Sen sijaan ulkopuolelle jäämistä ja siihen liittyviä eri vaihtoehtoja ei juurikaan ole noissa virallisissa tai edes epävirallisissa tilaisuuksissa käsitelty. Onko se mielikuvituksen puutetta vai kenties pelkoa edes tutkia ns. virallisen totuuden ja virallisen tien vastaista ratkaisua? Sehän voisi antaa markkinoille viestin epävarmuudesta.

Tarkastelen kysymystä lähinnä hyvinvointivaltion kannalta, ja ed. Aittoniemenkin olisi hyvä kuunnella. Siinä olennaisia ovat rahoituksen riittävyys ja Suomen sosiaaliturvajärjestelmän erilaisuus verrattuina muihin EU-maihin. Pohjoismaisessa universaalijärjestelmässä rahoitus kerätään pääsääntöisesti verovaroin kansalaisilta sekä työnantajilta ja työntekijöiltä erilaisin maksuin. Vakuutusjärjestelmä ei ole kattava, mutta se ei myöskään ole niin herkkä muutoksille kuin meidän järjestelmämme.

Virallisen totuuden kalvoissa sosiaaliturvan menot suhteessa bruttokansantuotteeseen näytetään lähes aina vain 1990-luvulta. Mutta jos tutkimme lukuja ennen lamaa, voimme selvästi osoittaa suomalaisen järjestelmän edullisuuden. Se on samalla kattava. Sitä voi pitää hyvänä mutta kriiseissä rahoitukseltaan haavoittuvana. Suurin uhka suomalaiselle hyvinvointiyhteiskunnalle ja sosiaaliturvajärjestelmälle löytyy maan rajojen sisältä: uusliberalistisesta ajattelusta ja sen toimenpiteistä.

Toinen suuri olemassa oleva uhka on valtion velka ja sen kasvaminen. Norjahan on hyvä esimerkki siitä, että se voi toimia juuri niin kuin haluaa: liittyä EU:hun tai olla liittymättä. Norja voi elää riippumattomana. Sen valuuttaa ei niin vain heilutella. Suomen valtion velka on hoidettava joka tapauksessa, ja se vie markkoja tai mahdollisesti euroja joskus tulevaisuudessa juuri hyvinvointivaltion rahoituksesta.

Yksi rahoituksen ongelma tai kulmakivi on verotus. Monissa puheenvuoroissa pelätään verotuksen harmonisointia, mutta niin kuin tutkija Raija Julkunen tässä selvityksessä kertoi, niin hänen mielestään verotus pitäisi pikemminkin yhtenäistää tai ainakin pitäisi olla verostrategia, jolla turvaisimme yhtenäisen verotuksen. Minä ymmärrän sen niin, että silloin siinä olisi verotuksen minimitaso, jolloin verodumppausta ei niinkään tapahtuisi ja meidänkin rahoituksemme sosiaaliturvajärjestelmällemme olisi paremmin kunnossa.

Mitä kansalaiset Emusta haluavat, Emusta ajattelevat? Sain mielenkiintoisen viestin EU-tiedotustoimistosta Kajaanista. Tässä on kainuulaisten esittämiä konkreettisia Emu-kysymyksiä, eli tällä lailla kainuulaiset ajattelevat:

Lisääkö Emu sukupuolten välisiä palkkaeroja? Pitääkö Suomen luopua postimerkistään euron myötä? Miksi Emu-jäsenyydestä ei järjestetä kansanäänestystä? Lisääntyykö ulkomailla työsäkäynti Emu-aikana? Miksi Ruotsi ei halua Emuun ja miksi Suomi haluaa? Voiko Ruotsi hyötyä jäämällä Emun ulkopuolelle, jos Suomi liittyy Emun kolmanteen vaiheeseen? Miten Emu voi muka lisätä Suomen turvallisuutta? — Näin oli joku kysynyt Anneli Tainan lausunnon jälkeen. — Pitääkö minun maksaa pankin kulut euroon siirtymisestä? Mitä hyötyä eurosta on minulle? Laskevatko palkat euroaikana? Pitäisikö Emua kannattaa vai vastustaa? — Tähän kysymykseen monet ovat halunneet vastausta Emu-tiedotustoimiston työntekijältä. — Miksi Emu pitää toteuttaa? Miksi Emua ei voida lykätä? Miten Emu vaikuttaa työttömyyteen? Kuka valvoo Euroopan keskuspankkia? Miten Emu vaikuttaa sosiaaliturvaan? Missä suhteessa markka liitetään euroon?

Tällaiset kysymykset varmasti ovat hyvin tyyppisiä joka puolella Suomea, ja voimmekin miettiä sitä, onko esimerkiksi tämä keskustelu, jota on nyt pari päivää käyty, antanut vastauksia. Kiinnostako kansalaisia se, miten asiasta päätetään, onko se hallituksen esitys vai tiedonanto? Se on tietysti meitä kiinnostava asia, ja sen vuoksi ehkä siitä haluamme puhua.

Kun kainuulaiset olivat käyneet Eurooppa-tiedotustoimistossa, he olivat myös mielellään antaneet kommentteja Emusta seuraavalla tavalla: Hallitus vie meidät Emuun kansalaisten tahdosta riippumatta. Emu hyödyttää vain kansainvälistä kapitalismia ja vientiyrityksiä. Emu on askel kohti liittovaltiota. Emu etäännyttää EU:ta kansalaisista. Mitä varten Suomi on aina luokan

kiltein oppilas ja tekee niin kuin isot käskevät? Yksi positiivinenkin sinne oli mahtunut joukkoon: Hyvä, kun ei tarvitse vaihtaa valuuttaa ulkomailla.

Kun mietin omaa kantaani, ajattelen, olenko alussa mainitsemani vastuullinen kansanedustaja, joka ottaa vastaukset tohtori työryhmiltä tai talouden realiteeteista, vai olenko se ns. populistinen, joka kuuntelee kansan ääntä. Tällä hetkellä en ole vielä muodostanut mielipidettäni, mutta tämä keskustelu on antanut siihen hyviä vihjeitä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uosukainen.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Kahden päivän aikana Talous- ja rahaliiton kysymyksestä — Suomen vaihtoehdot ja kansallinen päätöksenteko — on todella runsaasti keskusteltu. Esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuorossa ryhmän puheenjohtaja Helle varsin monipuolisesti tätä isoa asiaa käsitteli. Itse tyydyn esittelemään vain joitakin näkemyksiä, jotka ovat askarruttaneet.

Emu on asia, joka ei yksin eduskunnassa ja hallituksessa keskusteluta vaan todella keskusteluttaa ihmisiä tänä päivänä toreilla, turuilla, kuppiloissa ja kodeissa ja herättää myös epävarmuutta, pelkoja ja toiveita. Kansalaisten keskusteluissa, kuten joissakin puheenvuoroissa todettiin, on myös varsin paljon voimakkaita tunnelatauksia. Sen toisaalta varsin hyvin ymmärtääkin, koska olemme tekemisissä varsin suuren ja hyvinkin oudon asian kanssa.

Voimme olla myös varmoja siitä, että nyt, kun eduskunnassa keskustelua on käyty valtioneuvoston selonteon pohjalta, tämän jälkeen käynnistyy syvällisempi ja laajempi keskustelu. Sehän todella on ollut myös selonteon tarkoitus, että asiaa laajasti lähdetään pohtimaan.

Itse peräänkuuluttaisin asioiden käsittelyssä rehelliä tarkastelua. Professori Jukka Pekkari sen työryhmän selvitys antaa tarkasteluun ja syvälliseen pohdintaan hyvän lähtökohdan. Tästä työryhmän raportista löytyy myös joukoittain asioita, joita on punnittava ja tarkasteltava erilaisia mahdollisia tilanteita ja vaihtoehtoja vasten. Raportista tulee esiin myös erilaisia riskejä ja vaikeuksia, jotka on selvitettävä ja joihin on vauduttava.

Kokonaisuutena laaja selvittäminen ei varmasti ole mikään helppo asia, vaikka luulisi-

kin, että vain punnitaan hyödyt ja haitat ja tehdään sen jälkeen ratkaisu. En usko kuitenkaan, että sellaista selvänäkijää on olemassakaan, joka kykenisi tarkasti kertomaan Emuun osallistumisen tai Emun ulkopuolelle jäämisen kaikki vaikutukset. Ainoa, mitä ymmärtääkseni voi varmuudella sanoa, on se, että jos yhteinen raha toteutuu, maailma, jossa sen jälkeen elämme, ei ole nykyisen kaltainen, on Suomi sitten Emussa tai ei. Toivoisikin, että tämä tosiasia rehellisesti tunnustettaisiin, on itse Emusta mitä mieltä tahansa.

Talous- ja rahaliiton kolmas vaihe on niin suuri ja vakava asia, että kenelläkään ei mielestäni ole oikeutta pitää tätä asiaa häikäilemättömänä pelikenttänä, kuten nyt erilaisia poliittisia intohimoja omaavien henkilöiden taholta on tehty ja näkyy tehtävän edelleenkin.

Nyt käsitellyssä olevassa hallituksen selonteossa on mielestäni liian myönteinen suhtautuminen Talous- ja rahaliittoon. Siinä on selkeästi myönteisempi ja asioihin paljon vähemmän kriittisesti suhtautuva ote kuin professorityöryhmän raportissa, sillä työryhmän loppuraporttissahan on esitetty varsin kattavaakin kritiikkiä Emua kohtaan. Toisaalta ehkä hallituksen kanta on ymmärrettävissä, sillä onhan hallituksen sisällä, näin olen asian ymmärtänyt, varsin paljon henkilöitä, joilla on hyvin vähän kritiikkiä tai täysin kritiikitön suhtautuminen Emun kolmanteen vaiheeseen. Suomen Pankin roolia esimerkiksi on mielestäni äärettömän vähän käsitelty ja yleensä suomalaisen pankkipolitiikan osuutta.

Emun kohdalla työttömyys on puhuttanut ja askarruttanut suomalaisia ja meitä kansanedustajakin hyvin paljon eikä suinkaan aiheutta. Toisaalta voisi kuitenkin kuvitella, että yhteisen rahan tuoma vakaus lisäisi työllisyyttä ja olisi myös suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten kauppaa EU-alueella kasvattava asia. Toisaalta kuitenkin EU-maiden yritysten on paljon helpompi tarjota omia tuotteitaan Suomessa ja sisämarkkinoiden tehossuussa tietenkin kilpailu myös kiristyisi. Hyvin oleellista on myös tietenkin se, millaisilla kustannuksilla tuotteita tuotetaan. Kustannusasioihin tietysti liittyvät eivät pelkästään palkat vaan myös raaka-aineet ja monet muut asiat.

Tässä kohdin tulee mieleeni myös se, miten suomalaiset työnantajat ovat puhuneet joustojen tarpeellisuudesta ja työehtosopimusten yleissitovuuden heikentämisestä ja purkamisesta. Tosin on muistettava sekin, että samoja vaatimuksia on esitetty ennen EU:ta ja ilman Emunkin paineita.

Keskustelussa on kiinnitetty runsaasti huo-

miota myös siihen, kuinka suomalainen vientiteollisuus ja ennen muuta metsäteollisuus pärjää Emu-oloissa.

On myös kyselty, kuinka selviää suomalainen ay-kenttä. On eittämättä työntekijöiden etu se, että taloudellinen toiminta on vireää ja tehokasta, mutta on tosiasia myös se seikka, että vientiteollisuuden ongelmia ei voitaisikaan enää korjata devalvaatiolla. Tämäkin asia on tällä moneen kertaan tullut esiin. Tunnettua on se tosiseikka, että devalvaation rasitukset ovat aina maksaneet kotimarkkinayritykset, pienyritykset ja palkansaajat. Palkansaajien rasituksen kautta tämän laskun maksajana on ollut myös julkinen sektori ja koko muu yhteiskunta tältä osin.

Emun oloissa kilpailu ja pärjääminen on myös huomattavasti paljon enemmän ammattialakohista. Ay-liikkeen puolella onkin määrätietoisesti puhuttu puskurirahastoista, jotka ovat välttämättömiä, etteivät työpaikat ja palkat olisi ainoita tekijöitä, jotka joustavat. Puskureista puhuttaessa yhdessä vaiheessa ainakin tuli sellainen käsitys, että niitä oltiin enemmänkin puuhaamassa vientisektorille. Itse pidän erittäin tärkeänä sitä, että puskurirahastoja saataisiin aikaan työntekijöiden suojelemiseksi, mutta rahastojen on, sikäli kuin niitä aikaansaadaan, oltava kyllä sillä tavalla kattavia, että ne koskettavat koko kenttää hoivasektorista vientiteollisuuteen saakka. Pelkästään vahvojen ehdoilla rakentuviin puskurirahastoihin ei tule yksinomaan keskittyä.

Emu-keskustelussa myös huoli hyvinvointiyhteiskunnan säilymisestä on kansalaisten keskuudessa kasvanut entisestään. Tämä huoli on tietysti aivan luonnollista. Onhan vakava työttömyys osaltaan aiheuttanut myös mittavan verotulojen vähennyksen ja valtiontalouden velkaantumisen, minkä seurauksena tulonsiirtoihin ja työttömyysturvaan on tehty leikkauksia. Oikeutetusti pelätään edelleenkin leikkausten jatkuvan ja hyvinvointipalvelujen heikkenevän Emu-oloissa entisestään, ellei työttömyyttä saada huomattavastikin laskemaan. Kannattaa arvioida jopa esimerkkien ja oletusten kautta Emun vaikutukset ja ulkopuolella olemisen vaikutukset esimerkiksi sosiaaliturvan tasoon ja sosiaaliturvan kehitysmahdollisuuksiin.

Selvitykset ja arviot on tarpeen siksikin, että kansalaisilla ja myös meillä, jotka joudumme tekemään päätöksiä, on mahdollisimman hyvä ja selkeä kuva kokonaisuudesta. Keskeisintä hyvinvointivaltion kohtalossa onkin se, että tiukan finanssipolitiikan ja harmonisointipyrkimysten myötä pohjoismainen hyvinvointimalli tuskin

selviää voittajana. Tästä syystä juuri Emua on esimerkiksi Raija Julkusen selvityksissä kritisoi-
tu.

Hyvinvointivaltion ja työllisyyden ohella muun muassa huoli omasta rahasta on hyvin tärkeä. Kansakunta mittaa omaa identiteettiään oman rahankin kautta. Olen oikeastaan ollut iloinen siitä, että raha-asia on ollut keskustelussa esillä, kun välillä on sellainen tunne, että suomalaisilla ei ole enää itsetuntoa kuin silloin, kun pärjätään jääkiekossa, ja silloinkin vain, kun voitetaan kultaa.

Emu ei ole myöskään vain musta tai valkoinen. Se ei myöskään ole vain taloudellinen, siis pelkkä raharatkaisu, vaan mitä suurimmassa määrin poliittinen ratkaisu. Pitkälle näitä ratkaisuja on pohjustettu jo Maastrichtin sopimuksessa. Tämänkin tosiseikan haluaisi tunnustettavan, vallankin kun me, jotka vastustimme aikanaan EU-jäsenyyttä, ennen kansanäänestystä yritimme kertoa ihmisille, mitä tästä mahdollisesti vähitellen seuraa. Tätä asiaa ei silloin haluttu tunnustaa. Jos nyt samat henkilöt ovat kertomassa, että ei tiedetty, että ollaan menossa Rahaliittoon, mielestäni se on totuuden kiertämistä.

Arvoisa puhemies! Koska Emussa mukana olemisella tai siitä pois jäämisellä on molemmilla omat puolensa, haluaisin korostaa malin merkitystä tässä vaiheessa: Emun toteuttamisessa ei olisi kiirettä. Olisi kuitenkin parempi kai katsoa kuin katua, sillä en usko, että puheet ensi vaiheen mukanaolon tuomista vaikutusmahdollisuuksista ovat meille suomalaisille erityisen oikeutettuja. Onko meissä hivenen liikaa itserakkautta tai mammuttitautilia, kun näin keskustellemme, en osaa sanoa. Sen sijaan uskoisin, että Emu muotoutuu suurempien maiden tahdon kaltaiseksi. Suomessa olisi siis mainio tilaisuus seurata, millaiseksi Emu muotoutuu, ja vasta lopputuloksen perusteella ratkaista, menemmekö mukaan vai emme. Varovaisuus olisi mielestäni järkevää. Emu on kuitenkin poliittinen prosessi, joka tähtää syvempään integraatioon, ja se on todella paljon muuta kuin pelkkää taloutta.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi sanoi, että professorityöryhmä on ollut paljon kriittisempi suhteessa Raha- ja talousliiton etuihin ja haittoihin kuin hallitus. Tämähän on aika luonnollista, koska professorityöryhmän selvitys on tarkoitettu päätöksenteon tueksi eikä sen pitänytkään olla mikään johtopäätös siitä, mitä pitää tehdä. Tämä tehtävä kuuluu ehdottomasti hallitukselle, jolla on poliittinen vastuu

eduskunnalle. Olisi tietysti ollut hyvin erikoista, jos hallitus antaisi selonteon eduskunnalle Talous- ja rahaliitosta eikä sillä olisi kantaa.

Selonteossa on sanottu: "Hinta- ja valuuttakurssivakauden varmistaminen ja siitä matalampina korkoina koituvat hyödyt kasvuille, työllisyydelle ja rakenteille ovat suurin konkreettinen hyöty mikä talous- ja rahaliitosta olisi saatavissa." Mutta on myös todettu, totta kai, että tähänkin liittyy riskejä. Mutta tämän kokonaisarvion perusteella on tietysti luonnollista, että hallituksella täytyy olla kanta. Olisi aika outoa niin suhteessa Eurooppa-politiikkaan kuin talous- ja työllisyyspolitiikkaan, ellei sillä olisi kantaa.

Ed. Huotari arveli, että verotuksen harmonisoiminen olisi suomalaisen hyvinvointivaltion säilyttämisen kannalta tärkeä asia. Olen hänen kanssaan eri mieltä. On eri asia päättää verotuksen minimitasoista, mikä mielestäni sopii oikein hyvin, mutta verotuksen harmonisoiminen merkitsee myös sitä, että erilaiset yhteiskunnat ja niiden traditiot tulevat poissuljetuiksi. Pohjoismaissa on progressiivinen tuloverotus, jolla on pidetty yllä pohjoismaista hyvinvointivaltiota, ja jos lähdetään harmonisoinnin tielle, se tietysti merkitsee myöskin sitä, että tässä suhteessa meillä ei ole muuta suuntaa verotuksessa, ei välillisesä eikä välittömässä verotuksessa, kuin tulla alaspäin, ja se vaikuttaa hyvinvointivaltion rahoitukseen.

Ed. M. M a r k k u l a : Arvoisa puhemies! Haluan omassa puheenvuorossani ottaa esille muutamia kysymyksiä, joita täällä varsin laajalti keskustelussa on toki jo käsitelty, mutta jotka mielestäni ovat oleellisia, kun me täällä eduskunnassa teemme tätä ratkaisua.

Emun kolmanteen vaiheeseen liittyminen on suuri historiallinen ratkaisu, jota ei voida tehdä vain vertailemalla pieniä yksityiskohtia. On välttämätöntä painottaa talouden ohella Emun poliittisia ja turvallisuuteen liittyviä ulottuvuuksia. Suomen on kaikin käytettävissä olevin reaalisin keinoin järkevää pyrkiä EU:n kovaan ytimeen, koska Suomen asema ei koskaan ole ollut samaan tapaan turvattu kuin muiden EU-jäsenmaiden. Emu on nähtävä yhtenä osana tätä laajaa eurooppalaista ja globaalia kehitysprosessia. Yhteinen raha ei ole itseisarvo, vaan raha on aina väline edesauttaa suomalaista ja yleensä eurooppalaista hyvinvointia.

Eurooppa on eräissä kauhuskenaarioissa kuvattu vanhaksi sairaaksi maanosaksi, joka loista-

vaan menneisyyteensä takertuen ei enää pysty uusiutumaan. Eurooppa ei ole kuitenkaan vain kansainväliseen talouskilpailuun sopeutuja. Sillä on myös mahdollisuudet rakentaa kansalaistensa kestäväää hyvinvointia, menestyä kansainvälisessä kilpailussa sekä ratkaista myös globaaleja ympäristöongelmia. Viisas globalistuminen, jota tulevaisuusvaliokuntakin vastikään mietinnössään peräänkuulutti, merkitsee ennen kaikkea edelläkävijän roolia, vaikuttamista keskeisiin kysymyksiin ja niillä foorumeilla, joilla Suomea koskevia ratkaisuja tehdään.

Kilpailuvaltiksi nostetaan tietoisesti luottamuksen yhteiskunta, joka perustuu kansalaisten hyvinvoinnin korkeaan tasoon, jatkuvasti kehittyvään koulutukseen ja sivistykseen. Talouskasvu, osaaminen, innovaatiot ja muut menestyskijät kumuloituvat aiempaa voimakkaammin. Tietoyhteiskunnassa aika ja paikka eivät samalla lailla kuin ennen estä ihmisten vuorovaikutusta ja yhteistyötä eivätkä rajoita tutkimus- ja kehitystoiminnan hajauttamista eri puolille maailmaa.

Yritysten kannalta on jo selkeästi nähty, että tuotanto sijoitetaan yhä useammin sinne, missä se on edullisinta, ei siis pelkästään halvinta, vaan kokonaisuutena järkevintä yrityksen kannalta. Tutkimus- ja kehitystoiminta taas useimmiten sijoitetaan sinne, missä sen avulla saadaan parhaat tulevaisuuden tuotannon ja samalla menestymisen eväät. Tutkimustoimintaa suurimmat yritykset harjoittavat useissa maissa, useiden yliopistojen yhteydessä, kooten näin omaa kansallista ja kansainvälistä osaamis-pääomaansa ja rakentaen kriittisen massan vahvuuksia.

Kaiken tämän kehityksen valossa on tärkeää, että me annamme vahvan suomalaisen panoksen eurooppalaisen yhteisen valuutan synnyttämiseen siten, että eurosta kasvaa valuutta, joka haastaa dollarin ja jenin kilpailuun maailman johtavan valuutan asemasta. Eurooppa on kilpailijoitaan suurempi, väestöltään vahvempi nimenomaan koulutuksen osalta, osaamistason osalta olemme korkeammalla tasolla kuin kilpailijamme muualla maapallolla, ja edelleen sosiaaliset ongelmat ovat muihin maanosiin verrattuna huomattavasti vähäisempiä.

Kuten tässäkin keskustelussa on käynyt ilmi, Euroopan talous- ja rahaliiton haittoja ja hyötyjä on vaikea kirjata selkeisiin plussat ja miinukset-listoihin, joilla voitaisiin sanoa tarkasti, mitä kaikkea yhteisestä valuutasta seuraa.

Makrotalouden kannalta selkeitä Emun tuomia hyötyjä ovat rahataloudellisen vakauden li-

sääntymiseen liittyvät tekijät: nimellisen korkotason lasku ja inflaatio-odotusten väheneminen, valuutanvaihtokustannusten poistuminen Emu-maiden väliltä, korko- ja valuutariskien pieneminen sekä korkokehityksen vakaus. Emu-alueen suurempi koko tuo rahamarkkinoille selkeää syvyyttä, että investointien, tuotannon ja työllisyyden voidaan olettaa kehittyvän suotuisasti. Oletettavaa on myös, että pitkien reaalkorkojen taso tulee olemaan korkeammalla Rahaliiton ulkopuolisissa maissa kuin sen jäsenmaissa. Yhtenä hyötynä on mainittu myös hintavertailujen helpottuminen Emu-maiden välillä, jolloin myös sisämarkkinoiden toiminnan voidaan olettaa tehostuvan. Samalla se pitkällä aikavälillä tasaa hintaeroja ja toisaalta tekee kilpailuasetelman entistä kireämmäksi, jolloin kotimarkkinoilla toimivien yritysten hintamarginaalit kapeenevat — kuluttajat hyötyvät.

Tunnesidonnaisten syiden lisäksi on toki löydettävissä myös selkeitä Emun mukanaan tuomia haittoja, joiden tarkastelussa täytyy muistaa, että arvioinnit tehdään puutteellisen informaation varassa, kuten toki myös etujenkin osalta. Vasta tulevaisuus tulee näyttämään, millaiseksi tämä kaikki muodostuu.

Muutaman ajatuksen haluaisin tuoda esille myös yleensä kuluttajien ja palkansaajien näkökulmasta.

Emun tavoitteena on edistää jäsenmaiden talouksien vakautta. Tämä merkitsee pyrkimystä alhaiseen inflatioon. Suomessa on sotien jälkeen totuttu ajattelemaan inflaation olevan osa talouskulttuuriamme. Suhtautumisessa inflaatioon tarvitaankin myös palkansaajilta asenteiden tarkistamista entiseen ajattelutapaan verrattuna. Enää ei voida esimerkiksi ajatella inflaation hoitavan osaa asuntolainoista.

Toisaalta talouden vakaus merkitsee myös hintavakautta ja sitä kautta ostovoimankin vakautta. Vakaampi ostovoimakehitys, kun myös korkotaso on aiempaa vakaampi, antaa palkansaajille mahdollisuuden suunnitella omaa taloutaan pitkäjänteisemmin. Tämä puolestaan vaikuttaa myös riskinottohalukkuuteen ja kulutuskäyttäytymiseen.

Matalaa inflaatiota voidaan pitää myös yhteisenä perusedellytyksenä hyvään työllisyyskehitykseen pääsemiseksi. Toisaalta vaarana on myös se, että työllisyys jää liikaa kunnianhimoisen inflaatiotavoitteen tai muiden Emu-kriteerien jalkoihin. Tässä valossa on tärkeää, että tiiviissä yhteistyössä työmarkkinoiden kanssa, palkansaajajärjestöjen kanssa, menemme vahvasti näihin rat-

Suomen hallituksen Emu-into on omituista, kun katsotaan, mitä muut Pohjoismaat ovat tekemässä. Näyttää käyvän niin, että Suomi on menossa Emuun ainoana Pohjoismaana ensimmäisten joukossa. Norja ja Islanti ovat tietysti ulkona, koska eivät kuulu EU:hun, mutta pois on jäämässä vanha EU-maa Tanska, ja kaiken todennäköisyyden mukaan Ruotsikin jää ulos.

Kun Suomi muissa yhteyksissä puhuu mielellään pohjoismaisesta yhteistyöstä, mihin se nyt unohtetaan? Suuret Emu-intoilijat ovat tänä iltanakin vaahdonneet täällä kiihkoisesti Emun puolesta ikään kuin se olisi Suomen kohtalonkysymys. Kun se ei ole näköjään kohtalonkysymys muille Pohjoismaille, miksi se olisi meillekään? Kun Ruotsi näkee viisaaksi edetä hitaamman aikataulun mukaan, miksi mekään kiirehdimme? Kaiken lisäksi tänään eduskunnassa kuultu ruotsalainen asiantuntija, professori Lars Calmfors sanoi televisiohaastattelussa, että Emuun liittyminen on Suomen talouden rakenteista johtuen Suomelle paljon riskialttiimpaa kuin Ruotsille. Tästä huolimatta Ruotsi ei riskeeraa, mutta Suomen hallitus on valmis riskeeraamaan. Tätä on vaikea ymmärtää.

Minusta on suorastaan suuruudenhullua kuvitella, että me olisimme Emun kautta Euroopan kovaa ydintä. Tosiasiassa oma päätösvaltamme omissa asioissamme entisestään heikkenee. Emussa Euroopan suuret määräävät Suomen talouden ja osin myös sosiaalipolitiikan linjat. Kylähän markkinavoimat ovat niihin vaikuttaneet ennenkin, mutta nyt annetaan entistä laajempi valtakirja muille. Me jäämme entistä enemmän sivustakatsojiksi omissa asioissamme.

Emu edistää liittovaltiokehitystä. Niille, jotka näkevät tällaisen kehityksen toivottavana, Emu on luonnollisesti myönteinen asia. Mutta sen, joka kavahtaa eurooppalaisen liittovaltion synnyttämistä, on vaikea hyväksyä Emua. Kun ay-liike näyttää liittyvän Emun tukijoihin pitkien selitysten ja varausten saattelemana, ei voi olla rinnastamatta sitä siihen, mitä tapahtui ennen EU-kansanäänestystä. Silloin maanviljelijöille annettiin lupauksia kansallisesta tuesta, joka pehmentää EU:hun liittymistä. Lupa piti vain muutaman kuukauden. Kun hallitus vaihtui, kansallista tukea alettiin leikata. Silloin maanviljelijät ja myös monet päättäjät, itsekin heidän mukanaan, kokivat tulleen petetyiksi. Onko nyt sama tilanne edessä myös ay-liikkeellä? Monet asiat ovat Emussa enemmän toiveiden kuin faktojen varassa. Onko suomalaisten opittava tämäkin asia kantapään kautta?

En siis kannata Suomen mukaanmenoa Emuun ensimmäisten joukossa. Ainoastaan siinä tapauksessa, että suoritettaisiin kansanäänestys ja kansa siinä haluaisi liittymistä, voisin sen hyväksyä. Muutoin haluan pitäytyä tiukasti kielteisellä kannalla.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Aluksi lyhyt kommentti ed. Aittoniemen puheenvuoron johdosta. Ed. Aittoniemi mielenkiintoisella tavalla käsitteli Suomen mahdollisesti tekemää varaumaa tässä asiassa, ja täytyy sanoa, että kyllä minun käsitykseni tässä kysymyksessä ovat pitkälti samanlaiset kuin ed. Aittoniemellä.

Mitä tulee ed. Aittoniemen käsityksiin valuuttakurssipolitiikastamme, niin liekö ed. Aittoniemeltä jäänyt huomaamatta, että tässä suhteessa meidän ympäristömme on ihan oleellisesti muuttunut? Me olemme selkeästi siirtyneet alhaisen inflaation aikaan, eikä siihen enää tämä vanha devalvaatio — inflaatio-kierre erityisen hyvin istu.

Rouva puhemies! Ainekset monipuoliselle ja hedelmälliselle Emu-keskustelulle paranivat oleellisesti sen jälkeen, kun professori Pekkarisen työryhmä sai työnsä valmiiksi. Työryhmän loppuraportti on hyvä pohja toivoakseni monipuoliselle ja laajalle kansalaiskeskustelulle. Tosin professori Antola kyllä jossakin vaiheessa totesi, että tuskinpa tämä loppuraportti kovinkaan paljolti kansalaisten käsissä kuluu, tarkoittaen tietysti sen vaikeaselkoisuutta. Tällaista on, kun ekonomistit keskustelevat keskenään, sitä voi olla muiden vaikea ymmärtää. Joka tapauksessa työryhmä lähtikin siitä, että se tuottaa tietoa poliittisen päätöksenteon pohjaksi.

Professorityöryhmän loppuraportti on hyvin analyttinen ja nousee selkeästi edukseen muiden Emu-tekeleiden joukosta, missä Emu yleensä on nähty hyvin mustavalkoisena. Tällaiseen, sanoin koin, liialliseen yksioikoisuuteen jossain määrin sorrutaan hallituksen selonteossakin. Siinä Emun problematisointi jätetään liian vähälle. Joka tapauksessa on todettava, että hallituksen kanta ainakin tulee selväksi.

Asiantuntijaryhmä selkeästi on paaluttanut Emun kiistattomat ja selkeät edut. Se on myös torjunut haihattelut siitä, että jättäytymällä Emun ulkopuolelle Suomi voisi harjoittaa muunlaista kuin matalaan inflaatioon perustuvaa talouspolitiikkaa. Mutta Suomen osallistuminen yhteiseen eurooppalaiseen rahan on sangen monitahoinen talous- ja ulkopoliittinen kysymys. Esimerkiksi Rahaliiton taloudellisia vaiku-

tuksia on äärettömän vaikea arvioida. Ne riippuvat olennaisesti siitä, miten yritykset, kotitaloudet ja talouspoliittiset päätöksentekijät toimivat uusissa olosuhteissa, ja näistähän ei mitään täsmällistä voida ennustaa.

Jos ajatellaan Emun etuja, lieene aika kiistatonta, että yhteinen raha tuo mukanaan selviä tehokkuusetuja. Ne ilmenevät lähinnä valuuttavaihtoon ja valuuttakurssiriskiltä suojautumiseen liittyvien kustannusten alentumisena, valuuttakurssiepävarmuuden vähenemisenä, hintojen vertailtavuuden paranemisena sekä kansainvälisen vaihdannan kasvuna. Siitä sitten, ovatko nämä edut 0,5 prosenttia bkt:stä vai enemmän taikka vähemmän, voidaan toki kiistellä. Mutta joka tapauksessa nämä vaikutukset ovat positiivisia.

Mutta Rahaliiton vaikutukset taloudelliseen vakauteen ovat jo huomattavasti kiistanalaisempia. Jos Euroopan keskuspankki pystyy harjoittamaan uskottavampaa rahapolitiikkaa kuin pienen maan keskuspankki, on inflaatio keskimäärin alhaisempaa ja vakaampaa. Myös reaalkorot voivat alentua. Näin onnistunut sopeutuminen Rahaliittoon voikin merkitä vakaampaa talouskasvua, kuin mihin Suomessa on totuttu. Toisaalta on kuitenkin mahdollista, että Suomen kansantalouteen kohdistuu ulkoapäin taloudellisia häiriöitä, jotka poikkeavat kooltaan ja ajoitukseltaan Rahaliiton muista osanottajamaista. Kun rahapolitiikka on Rahaliitossa yhteistä, ei se eikä euron kurssi reagoi tällaisiin maakohtaisiin häiriöihin. Oman valuutan kellutus sen sijaan antaa mahdollisuuden vaimentaa näiden häiriöiden vaikutuksia.

Olen asiantuntijatyöryhmän kanssa samaa mieltä siitä, että Suomen kannalta Rahaliiton merkittävin ongelma ovatkin eri maihin eri tavalla kohdistuvat ns. epäsymmetriset häiriöt. Suomen kansantalous on vaihdellut lähihistoriassa selvästi eri tavalla kuin esimerkiksi Saksan ja Ranskan. Sama koskee myös Ruotsia. Tämän vuoksi Suomessa ja Ruotsissa onkin taloudellisia perusteita Emu-varauksellisuudelle, ja vaikka monet tähän erilaiseen kehitykseen vaikuttaneet tekijät ovat jo menettäneet merkityksensä tai vähenevät Rahaliittoon osallistumisen myötä, häiriöihin on syytä varautua tulevaisuudessakin. Tällöin Rahaliiton olosuhteissa korostuu työmarkkinoiden toimivuus, tuotannontekijöiden liikkuvuus sekä finanssipolitiikan merkitys. Emussa tarvitaan jäsenmaiden finanssipolitiikan hoitoa koskevia pelisääntöjä.

Tänään Suomen ajankohtainen ongelma on

korkea työttömyys, jonka vähentäminen on pidettävä etusijalla kaikissa talouspoliittisissa ratkaisuissamme. Pidemmällä aikavälillä työttömyyden vähenemisen määrää paljolti se, kuinka nopeaksi taloudellinen kasvu maassamme lähivuosina muodostuu ja kuinka tehokkaasti työmarkkinat toimivat. Haluan painottaa, että mikään valittavina olevista rahapolitiittisista järjestelmistä ei ratkaise työttömyysongelmaamme. Mutta joitakin arvioita Emun ja työttömyyden suhteesta on kuitenkin syytä esittää.

Ensinnäkin, normaaleissa olosuhteissa Emu todennäköisesti vakauttaa työmarkkinoita, mikä alentaa sekä suhdannetyöttömyyttä että rakenteellista työttömyyttä, mutta pahoissa kriisitilanteissa Emu voi vaikeuttaa kansantalouden sopeutumista kohti uutta tasapainoa, mikä on uhka vakaalle työllisyyskehitykselle. Uhka tietenkin pienenee sitä mukaa kuin euroalueen talouksien rakenteet yhtenäistyvät ja kansallisten työmarkkinoiden joustavuus lisääntyy.

Toiseksi, Emun ulkopuolelle jättäytyminen muodostaa riskin, koska tämä suurella todennäköisyydellä johtaisi meillä korkeampaan reaalkorkotasoon ja epävarmuus korkotason vaihteluista ja valuuttakurssista aiheuttaisi ylimääräisiä kustannuksia, jotka vaikeuttaisivat suomalaisten yritysten toiminta- ja työllistämisedellytyksiä.

Kolmanneksi, työttömyyden näkökulmasta Rahaliitto on harjoitetun talouspolitiikan järkevä jatko, koska kustannukset alhaisemmasta inflaatiosta ja valtiontalouden paremmasta tasapainosta korkeamman työttömyyden muodossa on jo pääosin maksettu.

Arvoisa puhemies! Emu ei ole mustavalkoinen asia. Siihen liittyy Suomen kannalta niin haittoja kuin hyötyjäkin. Niitä tulee viileästi ja harkiten punnita. Eduskunta tehköön aikanaan tämän arvioinnin perusteella itsenäisen ratkaisunsa. Tässä asiassa meidän ei tule piilottaautua sen paremmin Ruotsin kuin minkään muunkaan maan taakse. Me emme kuitenkaan voi paeta tulevaisuuttamme koskevia tärkeitä ratkaisuja. Uskon, että siinä vaiheessa, kun eduskunta päätöksensä tekee, on meidän tietomme Emusta lisääntynyt ja jalostunut. Tällä hetkellä itse suhtaudun Emuun varauksellisen myönteisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

8) Hallituksen esitys laiksi pakkokeinolain 5 a ja 6 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys 20/1997 vp
Lakivaliokunnan mietintö 5/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

9) Valtioneuvoston selonteko: Euroopan turvallisuuskehitys ja Suomen puolustus

Valtioneuvoston selonteko 1/1997 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 6/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi tiistain täysistuntoon.

10) Hallituksen esitys laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

Hallituksen esitys 236/1996 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

11) Hallituksen esitys Suomen liittymisestä Yliopistollisen Eurooppa-instituutin perustamisesta tehtyyn yleissopimukseen

Hallituksen esitys 47/1997 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

12) Hallituksen esitys laiksi tuontipolttoaineiden velvoitevarastoinnista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 36/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

13) Hallituksen esitys luottolaitostoinnista annetun lain ja siihen liittyvän lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys 41/1997 vp
Talousvaliokunnan mietintö 8/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

14) Hallituksen esitys laiksi yritystuen yleisistä ehdoista ja laiksi yritystuesta annetun lain 21 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 252/1996 vp
Talousvaliokunnan mietintö 9/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 71/1997 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö 9/1997 vp
Lakialoite 25/1997 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

P u h e m i e s : Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on huomenna torstaina kello 18, kyselytunti huomenna kello 16.30.

Täysistunto lopetetaan kello 23.24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen

